

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีบัณฑิต

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม 2563
Vol. 20 No. 1 (January - March 2019)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญ
ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความ
ไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อ
ผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.

To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระราชปรีดีทิพย์, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phrarajapariyatikawee
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราษฎ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Sakorn Promkhot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สารีกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399
<http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: dhammathas@hotmail.com
พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรื่นรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 ประจำปี เดือน มกราคม - มีนาคม 2563

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ชวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงส์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ทนต์ศักดิ์ คุ่มไชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
12. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิกา คำดี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เหมวดี ภายใหญ่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
25. อาจารย์ ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 20 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย บทความวิจัย ความวิชาการและบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย โดยศึกษาประสบการณ์ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ 2) การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 3) คำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว: การศึกษาชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม และความยากง่ายของคำ 4) รูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ 5) การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา 6) บทขับขานพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ไท: การศึกษาเปรียบเทียบบทขับขานพื้นเมืองล้านนา กับบทขับขานพื้นเมืองเชียงตุง 7) วิเคราะห์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 8) การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9) รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 10) ผลกระทบของรัฐประหารปี 2557 ต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 11) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่ราษฎร์บูรณะ 12) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) 13) ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ 14) แนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และ 15) การสังเคราะห์งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาทางการบริหารจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บทความวิชาการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคนและพัฒนาบ้านเมืองในกฎทันตสูตร 2) การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธ 3) สัมมาทิฏฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข 4) การวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง สุขแท้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความรู้ความวิจัย บทความวิชาการและบทวิจารณ์หนังสือตามที่ปรากฏ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพหล พรหมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- รูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย โดยศึกษาประสบการณ์ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

Strengthening Collaboration and Improving of Corruption Prevention Pattern in Thailand on Benefit Transfer from Japan and South Korea

สมชาย ธรรมสุทธิวัฒน์, นวลจันทร์ แจ่มจิตร, สว่าง มีแสง, อนันต์ เพชรใหม่
และนนท์ น้ำประทานสุข

Somchai Thamsutiwat, Nuanchan Changchit, Sawang Meesang,
Anant Petchmai and Non Naprathansuk

1

- การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาย่านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
- A Study of Knowledge from Local Wisdom with Participatory to Develop the Documentary of Ecotourism: A Case Study of Ban Kok Nong Phue, Nong Bua Sub District, Kosum Phisai District, Mahasarakham Province

สุวิชัย พรรษา

Suwichai Phunsa

11

- คำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว: การศึกษาชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม และความยากง่ายของคำ

Basic Words comparison between Thai Language and Lao language for Grade level I: Study on Types of Word, Concrete Nouns, Abstract Nouns and Difficulty of Words

วิไลรัตน์ จิตต์ภักดี, บุญเหลือ ใจมโน และสนม ครุฑเมือง

Wilairat jittpakdee, Boonlue Chaimano and Sanom Krutmuang

21

- รูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่

The Buddhist Integration Model of Ethical Promotion for Chiangmai Provincial Police

นำพล พรหมการัตน์

Numpol Promkarat

33

- การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

Personality Development of the Leaders based on Buddhist Doctrine According to Opinions of People in Khae Ok Sub-district, Bang sai District, Ayutthaya Province

พระมหาวิโรจน์ กุตตวิโร

Phramaha Viroj Guttaviro

43

- บทขับซอพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ไท: การศึกษาเปรียบเทียบบทขับซอพื้นเมืองล้านนากับบทขับซอพื้นเมืองเชียงใหม่

The String Folk Lyrics of Tai Ethnic Group: An Comparative Study of Lanna Folk Lyrics with Keng Tung State Folk Lyrics

เพ็ญพิณ ปลอดโปรง, บุญเหลือ ใจมโน และสนม ครุฑเมือง

Peingpin Plodprong, Boonlue Chaimano and Sanom Krutmuang

52

- วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

An Analysis of Buddhism Propagation by Using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khon Kaen Province

ปิริยา พิทยาวัฒนชัย, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพระครูปริยัติธรรมวงศ์

Piriya Pittayawattanachai, Sowit Bamrungphak and Phrakhru Pariyatidhammawong

63

- การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Development of Effective Administration Model for Small-sized Secondary Schools under the Secondary Education Service Area Offices in the North-eastern Region of Thailand

อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ

Ittiphol Pholhiamhan 75
- รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

Model of Academic Administration for Developing Learners Based on the Threefold Training: Secondary Schools Roikaensarasin Group, Northeastern Thailand

กฤตยากร ลดาวัลย์, วิมลพร สุวรรณแสนทวี และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

Kittayakorn Ladawan, Vimonporn Suwansaentavee and Theeraphat Thinsandee 87
- ผลกระทบของรัฐประหารปี 2557 ต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

The Effect of the 2014 Coup on Public Service Provision by Local Administrative Organizations in Khon Kean Province

วรรณทิพา นุชลำยอง และกฤชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์

Wantipa Nuchlumyong and Grichawat Lowatcharin 99
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่ ราษฎร์บูรณะ

Factors Affecting Organizational Commitment of Kasikorn Bank Employees, Ratburana Headquarter Office

ศมนญา แก้วกนิ์ และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Samonya Kaewkanhuk and Rachen Noppanatwongsakorn 109
- แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

Employee Work Motivation at Bangkok Mass Transit Authority (BMTA)

เกตุแก้ว พันซั้ง และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Katkaew Punchang and Rachen Noppanatwongsakorn 119

■ ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ	
The Effect of Thai Language Lessons for Conversation in Real Situations for Foreigners	
วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง	
Wacharapatr Techawattanasiridumrong	129
■ แนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	
Efficient Means of One Tambon One Product (OTOP), Food Distribution in the Mid-Northeastern Area	
นพดล มั่งมี และทตมัล แสงสว่าง	
Noppadol Mungmee and Todtamon Sangsawang	141
■ การสังเคราะห์งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาทางการบริหารจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ	
The Dissertation Synthesis of Educational Administration Rajabhat University in Dissertation	
ฉัตรวุฒิ อัมมขมชื่น	
Chatwoot Imchomchuen	153
บทความวิชาการ : Academic Article	
■ การพัฒนาคนและพัฒนากันเมืองในกฎทันตสูตร	
Developing People and Country in Kutadanta Sutta	
พระอธิการสายแพร กตปุญโญ และพระมหามิตร ฐิตปญโญ	
Phra Athikan Saipray Katapoonyo and Phramaha Mit Thitapanyo	167
■ การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธ	
Buddhist Ecological Management	
พระมหานาเียรติ วิสุทโธ (ทองทวี), พระมหามิตร ฐิตปญโญ และวิเชียร แสนมี	
Phramaha Namkriat Visutdho (Thongtawee), Phramaha Mit Thitapaño and Wichain Sanmee	177

■ สัมมาทิฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข

Sammaditthi to Build up the Peace in Societies

พระครูสุเมธธรรมกิจ ฐิตเมโธ (กุดสมบัติ), พระมหามิตร ฐิตปญโญ (วันยาว)
และธีระพงษ์ มีไธสง

Phrakhru Sumetthammakit Titamedho (Kudsombutti),

Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao) and Theerapong Meethaisong

187

■ การวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

The Analysis Results of the Preservation of Arts and Culture in Accordance with the Educational Quality Assurance Criteria for Examining the forms of Preservation of Arts and Culture of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

ฤดี แสงเดือนฉาย

Ruedee Saengdeunchay

197

ปกิณฑกะ : Miscellany

■ สุขแท้

True Happiness

พระไพศาล จันทธมโม (วงศ์ภูงา), พระครูสุธีคัมภีรญาณ และธีระพงษ์ มีไธสง

Phra Paisan Candadhammo (Wongpunga), Phrakhru Sudhikhambhirayan

and Teeraphong Meethaisong

209

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทัศน์

223

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

224

รูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริต ในประเทศไทย โดยศึกษาประสบการณ์ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้* Strengthening Collaboration and Improving of Corruption Prevention Pattern in Thailand on Benefit Transfer from Japan and South Korea

สมชาย ธรรมสุฤติวัฒน์, นวลจันทร์ แจ่มจิตร, สว่าง มีแสง¹, อนันต์ เพชรใหม่² และนนท์ น้าประภาณสุข³

Somchai Thamsutiwat, Nuanchan Changchit, Sawang Meesang, Anant Petchmai

and Non Naprathansuk

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง¹

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จังหวัดเชียงราย²

มหาวิทยาลัยแม่โจ้³

Mae Fah Luang University, Thailand

Office of the National Anti-Corruption Commission, Chiang Rai Province, Thailand

Maejo University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nonnaprathansuk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาถึงรูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นไปยังการศึกษา ด้านเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธี การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้รู้ และได้ นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้นั้น เป็นรูปแบบที่เน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่อต้านการทุจริตกับภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ในการประสาน

*ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2563

Received: November 7, 2019; Revised: March 16, 2020; Accepted: March 26, 2020

ความร่วมมือกันทั้งสามภาคส่วน คือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในเรื่องป้องกันการทุจริต

2. รูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศไทยนั้น พบว่า ความร่วมมือในการป้องกันการทุจริตระหว่าง คณะกรรมการ ป.ป.ช. กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง และโดยอ้อมตลอดจนองค์กรอิสระนั้น มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐไทย และภาคประชาชนน้อยมาก

3. รูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย จากรูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ พบว่า รูปแบบการสร้างประชาธิปไตยแบบเข้มข้น (Thick Democracy) เป็นวิธีการยกระดับการป้องกันการทุจริตในไทยที่ดีที่สุด โดยเน้นไปยัง การสร้างระบบและกลไกให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง การแก้ไขกฎหมาย ลดการผูกขาดทางการตลาดและการใช้ดุลพินิจที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

คำสำคัญ: การทุจริต; ความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริต

Abstract

This research aimed to propose strengthening collaboration and improving of corruption prevention pattern in Thailand on benefit transfer from Japan and South Korea. The research is a qualitative research which focused on document and related research. Also included filed studied which was in-depth interview from key informant and the research results were analyzed using descriptive analysis method

The research founded:

1. The pattern of anti-corruption in Japan and South Korea cases focused on cooperation between the anti-corruption agencies and civil society of Japan and South Korea in coordination in all three parts, namely the government sector, Private sector and people in regarded to anti-corruption.

2. The pattern of anti-corruption in Thailand founded that the cooperation in the anti-corruption between National Anti-Corruption Commission and Thai agencies involved directly and indirectly, as well as independent entity had very little cooperation between the Thai government agencies and the people.

3. The pattern of cooperation and upgrade to anti-corruption in Thailand from Japan and South Korea cases founded that the thick democracy model is the best way to enhance anti-corruption in Thailand by focusing on creating a system and mechanism

that promote participation in the civil sector, could be adopted to prevent corruption in Thailand, along with strict enforcement of the law, amendment of the law, reduction of marketing monopoly, and elimination of double-standard practices.

Keywords: corruption; collaborative and improving of corruption prevention

1. บทนำ

การทุจริตเป็นปัญหาและภัยคุกคามตลอดจนส่งผลกระทบไปในทุกภาคส่วน ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ผลกระทบจากการทุจริตที่สำคัญ คือ การบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การสูญเสียรายได้จากการเก็บภาษี ตลอดจนระบบการเมือง เศรษฐกิจ และการปกครอง ถูกทำลาย งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย โดยศึกษาจากประสบการณ์ในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศที่มีความโปร่งใสเป็นลำดับที่ 3 และ 4 ของเอเชีย (อันดับ 1 และ 2 คือ สิงคโปร์ ฮังการี: Transparency International) การป้องกันการทุจริตที่ทำการค้นคว้าในโครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ 1) ความร่วมมือระหว่าง คณะกรรมการ ป.ป.ช.กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยอ้อม ตลอดจนองค์กรอิสระ ซึ่งมีปัญหาว่าแต่ละหน่วยงานมีนโยบายในการประสานความร่วมมือแต่เป้าประสงค์กลับไม่ชัดเจน ไม่ได้เน้นประโยชน์ร่วมกันตามหลักการธรรมาภิบาลความร่วมมือแต่เน้นประโยชน์ของหน่วยงานตนเองเป็นหลัก การแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นไปทางเดียว และที่สำคัญคือไม่ได้ปรับระบบภายในหน่วยงานเพื่อรองรับความร่วมมือ 2) ความ

ร่วมมือระหว่าง คณะกรรมการ ป.ป.ช. กับภาคเอกชน

ส่วนการทุจริตในภาคเอกชนก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และการละเมิดกฎหมาย ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการทุจริตจะมีมูลค่าสูงกว่าบทลงโทษตามกฎหมายมาก ลักษณะของการกระทำผิดจึงเป็นการอาศัยตำแหน่งหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้อง ดังนั้น การรู้ถึงข้อมูลและเบาะแสจึงมีความสำคัญมาก แต่ก็เกิดปัญหาว่าจะมีระบบการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตมั่นใจถึงความปลอดภัย (whistleblower) ได้มากน้อยเพียงใด และ 3) ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับภาคประชาสังคม ประสบการณ์ของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้จะช่วยเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงการป้องกันการทุจริตซึ่งมีลักษณะจากล่างขึ้นบน การดำเนินการหลายอย่างจากภาคประชาสังคมก่อให้เกิดแรงกดดันต่อรัฐบาลในการยกระดับเพื่อป้องกันการทุจริตหลายประการ เช่น มาตรฐานทางด้านจริยธรรม มาตรฐานทางด้านธรรมาภิบาล เป็นต้น คดีสำคัญๆ ที่สามารถเอาผิดและลงโทษนักการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและนักธุรกิจ ล้วนเกิดจากแรงผลักดันของประชาชน ซึ่งมีความน่าสนใจว่าการกระตุ้นให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์และระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเองนั้น ภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ใช้กลไกเช่นใด เพื่อให้

สังคมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขตลอดจนยกระดับความโปร่งใสของประเทศจนเข้าสู่มาตรฐานระดับโลก

ในส่วนของการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยมีปัญหาเป็นอย่างมาก การสร้างความร่วมมือระหว่าง ป.ป.ช. กับหน่วยงานกลางภาครัฐมีปัญหาสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ 1) ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีเป้าประสงค์ที่สำคัญในการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ และกับประชาชน แต่ไม่ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวมเหมือนที่ระบุในยุทธศาสตร์ชาติฯ แต่อย่างใด 2) เกือบทุกองค์กรไม่ได้กำหนดหน่วยงานภายในของตนเพื่อประสาน สร้างความร่วมมือกับ ป.ป.ช. เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ยกเว้นวุฒิสภา 3) การสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างหน่วยงานนั้น หน่วยงานที่เป็นฝ่ายริเริ่มจะมุ่งประโยชน์เฉพาะหน่วยงานตนเองเป็นหลัก ยกเว้น ป.ป.ช. ที่มีการลงนามความร่วมมือ แต่ก็ได้มีการปรับปรุงกระบวนการภายในให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผล และ 4) ช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ้ามีมักจะเป็นช่องทางเข้าเพียงทางเดียวเพื่อประโยชน์ของเจ้าของหน่วยงาน แทนที่จะเป็นช่องทางรับและส่งข้อมูลข่าวสารพร้อมกันไปความร่วมมือระหว่าง ป.ป.ช. กับ สำนักงานอัยการสูงสุดมีปัญหาเรื่องความใกล้ชิด ส่วนความร่วมมือกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจะเป็นปัญหาของการที่ ป.ป.ช. ไม่สามารถให้ข้อมูลแก่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็คือปัญหา

เดียวกัน มีผลทำให้ไม่สามารถจัดการกับผู้กระทำความผิดทุจริตได้ทันเวลา (Puntasan, et al., 2008 : 158-159)

ในด้านการแสวงหาความร่วมมือกับภาคเอกชนนั้นจำเป็นจะต้องใช้รูปแบบจากล่างขึ้นบน ดังเช่น การทุจริตในฮ่องกงส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยส่วนบุคคล ส่วนการทุจริตในเกาหลีใต้เกิดจากแรงกดดันมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ธุรกิจขนาดใหญ่ได้รับสิทธิพิเศษ แต่ทั้งสองกรณีต่างก็ต้องอาศัยแรงต่อต้านของประชาชนในวงกว้าง โดยภาคส่วนต่างๆ จะต้องร่วมกันสร้างแรงกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับหน่วยงานป้องกันปราบปรามการทุจริต โดยเน้นมาตรการในการป้องกันมากกว่าการปราบปราม เพื่อลดแรงต้านจากฝ่ายบริหารและภาครัฐกิจที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ (Nikomboriruk, et al., 2011)

ส่วนความร่วมมือกับภาคประชาสังคมนั้น ป.ป.ช. ให้ความสำคัญกับประชาชนและภาคประชาสังคมเป็นอย่างสูง เพราะการเฝ้าระวังและสอดส่องการทุจริตโดยประชาชนจะได้ผลสัมฤทธิ์มากกว่า แต่ก็มีปัญหาว่าประชาชนที่ให้ข้อมูลหรือแจ้งเบาะแสจะมั่นใจได้มากน้อยเพียงใดในความปลอดภัยที่ตนได้รับ มาตรการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริต (whistleblower) จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือป้องกันการทุจริต ประเทศไทยก็ได้กำหนดให้มีมาตรการนี้ไว้ใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยกลับมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

ดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันในช่วง 1 ทศวรรษที่ผ่านมา ค่าคะแนนของประเทศไทย ทรงตัวอยู่ในระดับต่ำกว่าครึ่งโดยตลอด ปัจจัยภายนอกที่ทำให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไทยยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มกำลัง ได้แก่ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนไม่มีโอกาสรับรู้และมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ดังนั้น ในยุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ระยะที่ 2 (2556-2560) จึงต้องเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายร่วมต่อต้านการทุจริต รวมทั้งต้องเร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ส่วนมาตรการป้องกันอีกประการหนึ่ง ซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 คือ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ตามมาตรา 100 101 102 103 103/1 และมาตรา 122 นั้น ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ อธิบายว่า มีความจำเป็นต้องเข้าใจความหมาย องค์ประกอบ และขอบเขตของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ความสำคัญของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมและความเกี่ยวเนื่องกับการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อนำไปสู่การใช้และการตีความกฎหมายที่ชัดเจนต่อไปและมาตรการนี้จะช่วยควบคุมการทุจริตและป้องกันการเอื้อประโยชน์แก่กันได้อย่างดี (Jongjakapun, 2015 : 28)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในครั้งนี้ เน้นถึง ปัญหาของการป้องกันการทุจริตของประเทศไทย โดยใช้ประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เป็นตัวอย่าง ผลการศึกษาจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการป้องกันการทุจริตของประเทศไทยต่อไป สำหรับกรณีศึกษาบทเรียนของประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีใต้นั้น จะเน้นการศึกษากฎการดำเนินคดีกับการทุจริตขนาดใหญ่ (Grand Corruption) เพื่อค้นหาแรงจูงใจ ตลอดจนวิธีการของภาคส่วนต่างๆ ที่ช่วยกันจัดการกับนักการเมือง ผู้บริหารระดับสูงและนักธุรกิจที่กระทำความผิดทุจริต (Case Approach)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศไทยและเกาหลีใต้
2. เพื่อศึกษารูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยจากรูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศไทยและเกาหลีใต้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย: ศึกษาประสบการณ์ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary

Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต โดยเฉพาะคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดจนภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยจะศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลในการปฏิบัติงานที่มีปัญหาของความร่วมมือ ปัญหาที่ทำให้ระดับของการป้องกันการทุจริตไม่สามารถดำเนินการได้ โดยเน้นการพัฒนาและยกระดับที่สามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรม อันประกอบด้วยงานวิจัย หนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์และสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมไปถึงการสัมภาษณ์บุคคล (In-depth Interview) ที่เกี่ยวข้องโดยตรง การรับฟังปัญหาและข้อคิดเห็นโดยสัมภาษณ์ เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักธุรกิจ ผู้แทนจากภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันการทุจริตของญี่ปุ่น เกาหลีใต้และไทยที่เป็นผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

ในการวิจัยในครั้งนี้จะเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วนหลักๆ คือ ในส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Data collection) โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอาศัยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่การแสวงหาความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน โดยด้านข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ได้รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายคน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์

เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านแนวคิดได้นำแนวคิดหลักคือ แนวคิดธรรมาภิบาลความร่วมมือ แนวคิดการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตและแนวคิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นแนวคิดในการวิจัย

ในส่วนที่สองเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยอาศัยการสำรวจในประเทศต้นแบบและประเทศไทย การสัมภาษณ์บุคลากรที่เป็น นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องในประเทศต้นแบบและประเทศ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวและการสนทนากลุ่ม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และเป็นการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาศัยกรอบแนวคิดสามกรอบหลักในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้รู้ ซึ่งแนวทางการสัมภาษณ์นั้นจะเป็นแบบเจาะลึก (In-Depth interview Guideline)

ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยชิ้นนี้ อาศัยกรอบแนวคิดสามกรอบหลัก อันได้แก่ แนวคิดธรรมาภิบาลความร่วมมือ แนวคิดการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริต และแนวคิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวม เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหวังของวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมตาราง

และภาพประกอบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย
ชิ้นนี้

4. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า รูปแบบการป้องกันการ
การทุจริตของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้เป็น
รูปแบบที่เน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่อ
ด้านการทุจริตกับภาคประชาสังคมของญี่ปุ่นและ
เกาหลีใต้ในการประสานความร่วมมือกันทั้งสาม
ภาคส่วน คือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน
ในเรื่องป้องกันการทุจริต

โดยที่ประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดการป้องกันการ
การทุจริตโดยใช้วัฒนธรรมของชาติ เครือข่ายภาค
ประชาชน ประชาธิปไตยแบบเปิด กระบวนการ
ยุติธรรมปกติ นอกจากนั้นญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ไม่ได้
จัดตั้งหน่วยงานเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน
โดยตรง ยิ่งไปกว่านั้นก็ได้บัญญัติกฎหมายใน
ลักษณะต่อต้านทุจริตคอร์รัปชันแต่จะให้หน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรมและประมวลกฎหมาย
อาญาเพื่อเอาผิดกับผู้เรียกรับสินบน ส่วนเกาหลีใต้
นั้นภาคประชาชนและภาคประชาสังคม ตระหนัก
ถึงภัยของการทุจริตคอร์รัปชัน เกิดการประสานงาน
ความร่วมมือทุกภาคส่วน สร้างกลไกการป้องกันการ
การทุจริตขึ้นในภาครัฐ ได้แก่ KICAC ACRC สร้าง
กลไกการขับเคลื่อนภาคประชาชน เช่น PSPD
DAAP

ในขณะที่ประเทศไทยการป้องกันการ
ทุจริตของประเทศไทยนั้นพบว่าความร่วมมือใน
การป้องกันการทุจริตระหว่าง คณะกรรมการ
ป.ป.ช. กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงและ

โดยอ้อมตลอดจนองค์กรอิสระนั้น มีความร่วมมือ
กันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐไทยและภาค
ประชาชนน้อยมาก อันเนื่องมาจาก หน่วยงานของ
รัฐมีการแบ่งแยกหน้าที่และตามความชำนาญ
เช่นกระทรวงมหาดไทยดูแลเฉพาะการปกครอง
กระทรวงศึกษาธิการดูแลโรงเรียนการให้การศึกษา
กระทรวงสาธารณสุขดูแลสุขภาพ เป็นต้น
ข้าราชการประจำจึงทำงานเฉพาะหน้าที่ของตน
เท่านั้นไม่เคยมีการแบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร
การปรึกษาหารือร่วมกัน และตั้งเป้าหมายร่วมกัน
โดยที่หน่วยงานขาดการบูรณาการหรือประสาน
ความร่วมมือกันอย่างเข้มข้น

ดังนั้นแล้วรูปแบบความร่วมมือและ
ยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทยจาก
รูปแบบการป้องกันการทุจริตของประเทศญี่ปุ่น
และเกาหลีใต้ ต่อประเทศไทยนั้นควรที่จะสร้าง
รูปแบบการสร้างประชาธิปไตยแบบเข้มข้น (Thick
Democracy) เป็นวิธีการยกระดับการป้องกันการ
ทุจริตในไทยที่ดีที่สุด โดยเน้นไปยังการเปลี่ยนแปลง
ความคิดที่ค้ำึงถึง สาธารณะ ต้องมาก่อน ส่วนตน
เพื่อปลูกและกระตุ้นจิตสำนึกของส่วนรวม โดยมี
กลไกและแนวทางที่สำคัญอยู่สองส่วนคือ ด้านภาค
ประชาชน คือการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน
มากขึ้นซึ่งจำเป็นที่จะต้องเปิดกว้างให้ได้มาก
ที่สุด ให้คนทุกกลุ่มอยากมาช่วยกัน การดำเนินงาน
ในลักษณะองค์กรรวมและมุ่งเน้นมาตรการให้การ
ศึกษา ตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงระดับชาติ โดยใช้ระบบ
การขัดเกลาทางสังคมโดยรัฐ ให้สังคมและผู้ใหญ่
เป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนผ่านการใช้ชุมชนเป็น
ฐานรากโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวในด้าน

กฎหมาย การมองกฎหมายในมุมใหม่ๆ เช่น แนวคิดที่เรียกว่า focal point และการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง ลดการผูกขาดทางการค้า รวมไปถึงดุลยพินิจและจะต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน หน่วยงานป้องกันและปราบปรามต้องมีความเป็นอิสระ มีความเสมอภาคและต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมาทำงานนั้นหมายถึงต้องปฏิรูปกฎหมายและระบบราชการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การยกระดับกลไกและแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย จากกรอบแนวคิดสามกรอบหลักอันได้แก่ แนวคิดธรรมาภิบาลความร่วมมือ แนวคิดการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตและแนวคิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมและตัวแบบจากประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ นั้น เห็นได้ว่าการธรรมาภิบาลความร่วมมือของประเทศไทยยังมีปัญหาอยู่ในเรื่องของการพัฒนารูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมและการบูรณาการในการจัดทำแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับต่างๆที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานระหว่างภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนได้ร่วมเสนอแนะความคิดเห็นมากขึ้นซึ่ง สอดคล้องกับงานของอิกิซึ พันธเสน และคณะ (Puntasen, et al., 2008) โดยเน้นความร่วมมือภายในระหว่างหน่วยงานของรัฐและระหว่างหน่วยงานของภาคส่วนต่างๆ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเชี่ยวชาญ เทคนิค และกระบวนการการทำงานในอันที่จะก่อ

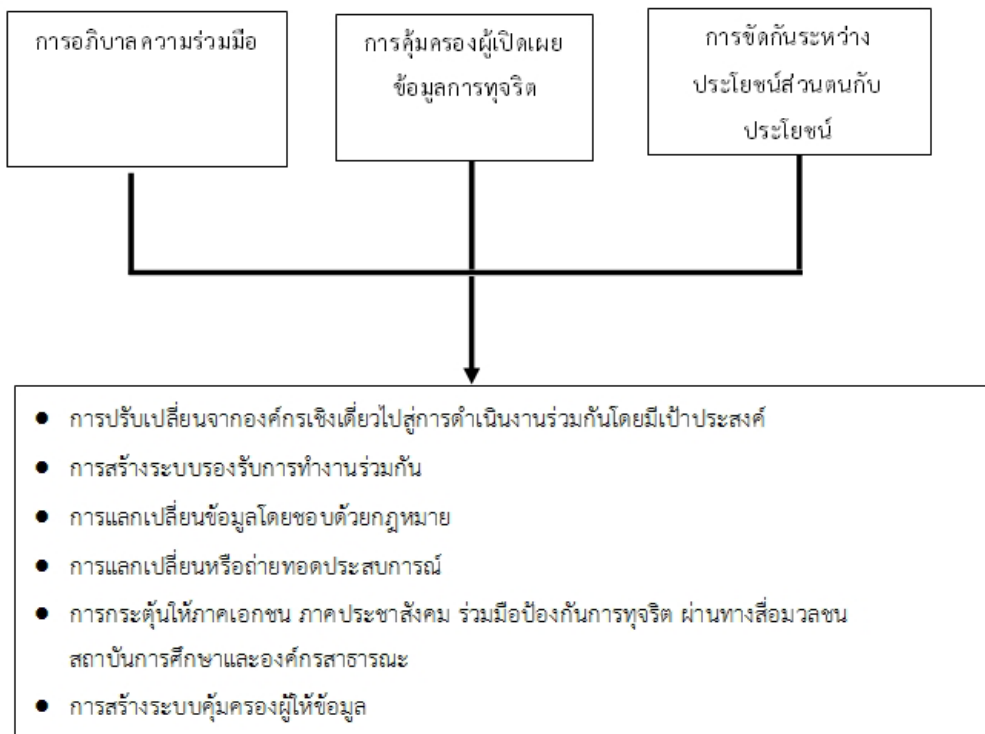
ให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้องค์การภาครัฐ และองค์การที่ไม่ใช่ภาครัฐสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นทางการได้ (Public-Private Partnership) เพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายองค์การที่มีหลายมิติ และสอดคล้องกับกรณีศึกษาของประเทศญี่ปุ่นสามารถใช้เป็นตัวแบบได้ โดยการประสานความร่วมมือกับภาคประชาชนเพราะภาคประชาชนเป็นตัวแสดงสำคัญในการต่อต้านการทุจริต คอร์รัปชัน (Senta, 2017) รวมไปถึงการใช้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการป้องกัน เช่น นักบัญชี นักคอมพิวเตอร์ เป็นต้นที่เข้าร่วมทำงานกับ ตำรวจและอัยการ (Yoshifumi, 2017)

นอกจากนั้นการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตก็ยังมีอุปสรรคอยู่แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองพยานบุคคลผู้มาให้ข้อมูลแก่ทางการในทางที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ มีความเข้มงวดในเรื่องการปกป้องผู้แจ้งเบาะแสร้อย่างมาก ข้อมูลส่วนตัวของผู้แจ้งเบาะแสจะไม่มีใครทราบได้และในกระบวนการนี้จะคุ้มครองไปถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของครอบครัวและญาติพี่น้อง เพื่อป้องกันการแก้แค้น อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2561 ได้บัญญัติในส่วนของการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริตเพิ่มขึ้นจึงทำให้ระบบดังกล่าวได้รับการพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง (National Anti-Corruption Commission, 2018)

ส่วนแนวคิดการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมนั้นแม้ว่าจะมีมาตรการเพื่อควบคุมความเสี่ยงอันอาจเกิดจากการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมแต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันการทุจริตในหลายกรณีได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการเบิกจ่ายเงินของทางราชการ กรณีการใช้อำนาจหน้าที่

กรณีการใช้ทรัพย์สินของทางราชการ กรณีการมีพฤติกรรมที่อาจเข้าข่ายเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมในการปฏิบัติงานและกรณีการใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ราชการ ดังการใช้แนวคิดทั้งสามและการใช้กรณีศึกษาของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ต่อประเทศไทยสามารถแผนภูมิรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการป้องกันการคอร์รัปชัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
งานวิจัยนี้ เห็นได้ว่าการยกระดับกลไกและแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือและยกระดับการป้องกันการทุจริตจำเป็นต้องมีทั้งที่ต้องบูรณาการกรอบแนวคิดในการป้องกันการ

ทุจริตที่หลากหลาย โดยไม่เน้นการใช้กฎหมายมากเกินไป แต่ก็ต้องทำให้ประชาชนเคารพในสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนมีจิตสำนึกการเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมจึงจะสามารถยกระดับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทยได้นอกจากนี้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษาและเปรียบเทียบกลุ่มประเทศอาเซียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนช่วยให้เกิดผลผลิตต่อ
ผู้ที่มีส่วนได้เสียในกระบวนการของการป้องกันการ
ทุจริต สามารถนำผลการวิเคราะห์และข้อเสนอ

แนะมาใช้พัฒนาความร่วมมือและยกระดับการ
ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน
ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขความร่วม
มือทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้ โดยเฉพาะ
การสร้างระบบและกลไกที่ใช้กรอบแนวความคิด
ทั้งสามส่วนและการถอดบทเรียนจากประเทศญี่ปุ่น
และเกาหลีใต้

References

- Commision, A.-C. (2018). *Anti-corruption Act in constitution*. Bangkok : National Anti-Corruption Commission.
- Jongjakapun, K. (2012). *Conflict of Interests and Section 100 of The NCC Act*. Bangkok : National Anti-Corruption Commission.
- Nikomborirak, D. (2017). *Corruption in Greay society*. Bangkok : Pabpim.
- Poocharoen, A. (2010). *International Counter Corruption Measures and Practice: Application for Thailand*. Bangkok : National Anti-Corruption Commission.
- Puntasen, A., et al. (2008). *A Study of Cooperation Among The Government, The Private Sector and The Public in The Prevention and Suppression of Corruption*. Bangkok : Office of the National Counter Corruption Commission.
- Senta, K. (2017, July 6). Director of United Nation Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Ttreatment Offenders (UNFEI). Interviewer.
- Yoshifumi, T. (2017, July 4). Professor, Kyoto University. Interviewer.

**การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ
ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม***

**A Study of Knowledge from Local Wisdom with Participatory
to Develop the Documentary of Ecotourism: A Case Study
of Ban Kok Nong Phue, Nong Bua Sub District, Kosum
Phisai District, Mahasarakham Province**

สุวิชัย WSSชา

Suwichai Phunsa

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: suwichai.p@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ 2) เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยการบูรณาการผ่านภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีกลุ่มตัวอย่าง 48 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบมีส่วนร่วม การประเมินแบบความพึงพอใจ สื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนได้สรุปประเด็นที่สนใจ ดังนี้ 1) ด้านมิติด้านสังคม ชุมชนจะเคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

*ได้รับบทความ: 26 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2563

Received: September 26, 2019; Revised: March 26, 2020; Accepted: March 27, 2020

นับถือและปฏิบัติตามหลักการะธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ 2) การทำเสื่อจากหญ้าร้างกาเกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อพบได้มากในชุมชน 3) การผลิตเสื่อจากหญ้าร้างกาและลวดลาย เสื่อ ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีวิธีการผลิตเฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น 4) ชุมชนจะเตรียมเสื่อจากหญ้าร้างกาเป็นของที่ระลึกให้กับผู้เดินทางมาเยี่ยมหรือญาติพี่น้อง บางส่วนก็จัดทำเพื่อไปจำหน่าย

2. ผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของครูและนักเรียน มีความพึงพอใจมากที่สุด ทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายหลังการรับชมสื่อสารคดี มีดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ มีความพึงพอใจมาก และ 2) กลุ่มนิสิตร่วมโครงการมีความพึงพอใจมากเช่นกัน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น; แบบมีส่วนร่วม; ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

The research is the following objectives: 1) to study the knowledge from local wisdom with participatory between universities, communities, and Ban Kok Nong Phue School; 2) to practice the skills in the production of the documentary of Ecotourism case studies in Ban Kok Nong Phue, Nong Bua Subdistrict, Kosum Phisai District, Mahasarakham Province; 3) to study satisfaction on the documentary of ecotourism cases. Which is integrated research through 4 missions, including teaching, research, academic services and preservation of art and culture. There were 48 samples. The research instrument was interviewed by a participatory sample, Satisfaction survey form, Ecotourism cases and the data were analyzed by descriptive description.

The research found that:

1. From the knowledge of local wisdom with participatory among universities, communities and schools, summarized the following points of interest: 1) Social communities will respect the democratic regime, respect and follow the principles of reverence, morality, wisdom, and harmony. Is a Buddhist cultural society 2) Making mats from cocoon grass is due to the invention, adapted from weaving mats, found in many communities

- 3) The production of mats from cocoon grass and mat patterns. Considered as the identity of the community, there are specific production methods differ from other communities.
- 4) The community will prepare mats from the nesting grass as souvenirs for visitors or relatives and some were prepared for sale.

2. Result of satisfaction assessment form for the achievement of integration to practice skills in producing the documentary of ecotourism, overall of teachers and students most satisfied both the knowledge and experience gained and the benefits.

3. Satisfaction assessment results on the documentary of ecotourism after watching the case, 1) Community leaders, villagers, teachers and students of Ban Kok Nong Phue School very satisfied and 2) the students who participated in the project were also very satisfied.

Keywords: local wisdom; participatory; ecotourism

1. บทนำ

การเข้าใจ ภูมิสังคม ตามการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ ผู้มีปัญญาพึงเป็นอยู่เพื่อมหาชนนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจลงพื้นที่ชุมชนเพื่อการบูรณาการผ่านภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษากับชุมชนนั้นคงจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดย่อมเป็นไปได้ไม่ได้เพราะสถานศึกษา เปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชนเปรียบเสมือนพื้นแผ่นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใดก็ย่อมส่งผลให้ต้นไม้ เจริญเติบโตได้รวดเร็วเท่านั้น ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันใด ชุมชนกับสถานศึกษาย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันนั้น (Thapsuwan, 2002 : 19-26)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) เป็นต้น โดยทั่วไปในแต่ละชุมชนก็จะมีสภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นแตกต่างกัน การท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ อาชีพ และการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ และเป็นการขยายภาคเศรษฐกิจของประเทศ แต่ผลอีกด้านของการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศไทยเช่นเดียวกัน

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาสภาพโดยรวมของชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือจากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17

สิงหาคม พ.ศ. 2477 ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2391 (ถนนสายบ้านเขื่อน - บ้านกู่ทอง) ตั้งชื่อตามนาม บ้านกอกและบ้านหนองผือ สำหรับด้านสังคมนั้น ประชาชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนทั้ง 3 หมู่บ้าน เคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับถือ และปฏิบัติตามหลักการะชาธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ ยึดมั่นในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายและกติกาทาสังคม ประชาชนนำมาอบรมสั่งสอนลูกหลานสืบต่อมาเป็นช่วงๆ จนถึงปัจจุบัน และอีกประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนแห่งนี้มีการทำเสียจากหญ้าร้างกา ที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อ ซึ่งพืชที่ใช้ในการทอเสื่อคือ หญ้าร้างกา ซึ่งเกิดจำนวนมากในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งพืชชนิดนี้จะมีลักษณะคล้ายต้นกก และต้นไผ่ แต่จะเป็นพืชคนละชนิดกัน ต้นหญ้าร้างกาเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปตามริมลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และกระจายอยู่ตามท้องนาที่ใกล้กับลำห้วยจากการทำเสียจากหญ้าร้างกา ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นจุดเด่นของชุมชนแห่งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการเกิดจากการสืบทอดและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นมาพัฒนาเลือกสรร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้น จนเกิดทักษะความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาชีวิต เกิดคุณค่าสามารถสืบทอดและพัฒนาต่อไปได้อย่างไม่มีสิ้นสุด (Nonaka and Konno, 1998 : 40-54)

ในการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการสร้างความรู้โดยชุมชนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน และฝึกทักษะในการพัฒนาสื่อสารคดีเชิงนิเวศของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจและเพื่อสร้างความตระหนักปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องต่อประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ตามราชบัณฑิตยสถานหมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ คือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวรู้คุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับจากนักวิชาการ คนท้องถิ่นหรือมัคคุเทศก์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ และฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชนและโรงเรียน บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกิดประโยชน์ด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ

2. เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) (Gager, 1998 : 622-648) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกดังต่อไปนี้ 1) ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านกอกหนองผือที่ทอสื่อหารังการเป็นอาชีพเสริมให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน 2) ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ จำนวน 18 คน 3) อาจารย์ และนิสิตซึ่งเป็นนิสิตภาควิชาสื่อสารนิเทศมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 1205 236 การผลิตวีดิทัศน์ดิจิทัล จำนวน 20 คนในปีการศึกษา 2/2560 ซึ่งเป็นผู้ร่วมโครงการวิจัยทั้งหมด 48 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งได้ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ แบ่งได้ดังนี้ ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) สื่อสาร

คดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 6) เอกสารประกอบการอบรมทักษะการผลิตสื่อสารคดีด้วยโปรแกรม Sony Vegas

3. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย แบ่งได้ดังนี้ 1) ศึกษาปัญหาของชุมชนเป้าหมาย 2) วางแผนการทำงานด้วยวงจร PDCA เพื่อเตรียมพร้อมในการจัดโครงการวิจัย 3) ระดมสมองร่วมกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้แก่อาจารย์ นิสิต ผู้นำชุมชนชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ 4) นำเสนอแนวคิดระหว่างอาจารย์ นิสิต ครู และนักเรียน ในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) 5) เตรียมความพร้อมนิสิตให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อถ่ายทอดทักษะการผลิตสื่อ

3.1 ขั้นตอนการผลิตสารคดี ได้แบ่งไว้ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-Production) 2) ขั้นการผลิต (Production) 3) ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) 4) ขั้นการเผยแพร่ (Distribution) และ 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ในรูปแบบสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เทคนิคการนำเสนองานสารคดีเป็นการเล่าเรื่องผสมผสานกับการสัมภาษณ์ชาวบ้านกอกหนองผือ ซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ของผู้ชม การถ่ายทอดความจริงออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านในการทำสื่อจากหารังการซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ในขั้นตอนฝึกทักษะอบรมครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ในการผลิตสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย

โปรแกรม Sony Vegas จำนวน 18 คน

3.2 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อวิทยุรังกาแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการแบ่งเป็น ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท้องถิ่นเชิงนิเวศสื่อสารคดีท้องถิ่นเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามหลังรับชมสื่อสารคดี จากนั้นนำมาสรุปผลการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา สำหรับหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของของบุญชม ศรีสะอาด (Srisa-ard, 2002)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจัดกิจกรรมระดมสมองและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อวิทยุรังกาได้สรุปประเด็นที่สนใจดังนี้ 1) ด้านมิติด้านสังคม ชุมชนจะเคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับถือและปฏิบัติตามหลักการะธรรม ปัญญาธรรมและสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ ยึดมั่นในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด 2) การทำสื่อจากวิทยุรังกาเกิดจากการคิดประดิษฐ์

ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อแบบธรรมดาโดยวิทยุรังกาพบมากในชุมชน มีลักษณะคล้ายต้นกกต้นไทร ซึ่งต้นวิทยุรังกาเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปตามริมลำห้วย ที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และเกิดกระจัดกระจายอยู่ตามท้องนาที่ใกล้กับลำห้วย 3) การผลิตสื่อจากวิทยุรังกาและลวดลายเสื่อถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีวิธีการผลิตเฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น 4) ชุมชนจะเตรียมสื่อจากวิทยุรังกาเป็นของที่ระลึกหรือของฝากให้กับผู้เดินทางมาเยี่ยมหรือญาติพี่น้อง บางส่วนก็จัดทำเพื่อไปจำหน่าย

2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ โดยรวมของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ จำนวน 18 คน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.77) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.42) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.73) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.48)

2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการ ของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ พบว่า ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากตำราและการเรียนในชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.85) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยง

เบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) และได้รับประสบการณ์ตรงหรือได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คน จากกรณีตัวอย่างและการลงพื้นที่ดำเนินการร่วมกับอาจารย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.44) และโดยรวมด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดทุกข้อ

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการในด้านความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า การร่วมกิจกรรมทำให้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.77) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) และการร่วมกิจกรรมช่วยให้เรียนรู้การทำงานเป็นขั้นตอนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) และโดยรวมด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดทุกข้อเช่นกัน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ภายหลังการรับชมสื่อสารคดี โดย กลุ่มตัวอย่าง 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ รวม 28 คน พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.42) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 0.52) และ 2) กลุ่มนิสิตร่วมโครงการจำนวน รวม 20 คน พบว่า ผลการ

ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.40) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 0.49)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัย และผู้ร่วมโครงการวิจัยได้เข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อรณรงค์ที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อในการผลิตเสื่อจากหญ้าร้างาที่มีลวดลายเสื่อเฉพาะถือว่าเป็นอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมชุมชน

จากผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการโดยรวมของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดมีผลสำเร็จของการบูรณาการในด้านความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากตำราและการเรียนในชั้นเรียนและผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) กรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ภายหลังการรับชมสื่อสารคดีโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เกิดการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงานร่วมกัน รู้ถึงความแตกต่างและโอกาส เช่น การเข้าใจสภาพบริบทชุมชนและสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตสื่อสารคดีเพื่อให้ประชาชนสอดคล้องกับกรรมกา เจริญเทียนชัย ที่พัฒนาสื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอบาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Jermthianchai, 2012 : 146-153) และจำเป็นต้องพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพใน 3 ด้านคือ ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tarkam, 2019 : 203-214).

สำหรับการฝึกทักษะการผลิตสื่อสารดี ทำให้นักเรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก เป็นต้น สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ครูและอาจารย์ ได้นำความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในวิธีการสอน 2) นิสิต ที่ร่วมโครงการได้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต 3) ครูและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้ฝึกทักษะและเกิดกระบวนการเรียนรู้กระบวนการผลิตสารคดีและ 4) ชุมชนทำให้สื่อวิทยุเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปเป็นสินค้าท้องถิ่นต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ มีข้อเสนอแนะแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ต้องเข้าใจสภาพบริบทวิถีชุมชน

และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม จะทำให้นักเรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก

1.2 นิสิตที่ร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และสามารถนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต

1.3 อาจารย์และนิสิตได้ทราบถึงปัญหาที่สามารถนำมาเป็นหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจได้ อาทิเช่น เทคนิคการรับรู้และเข้าถึงสื่อดิจิทัล (Digital literacy) สำหรับการประกอบอาชีพของชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบที่ชุมชนเข้าถึงได้และเหมาะสม รวมทั้งหัวข้อในการบริการวิชาการในอนาคต อาทิเช่น การพัฒนาเกมเพื่อการสอน (Gamification) การใช้งานแอปพลิเคชัน Google apps และการพัฒนาสื่อแอนิเมชัน (Animation) เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการบูรณาการและการเกิดประโยชน์ และสร้างคุณค่าต่อสังคมและชุมชน มีดังนี้ 1) ประโยชน์และสร้างคุณค่าต่อระดับหลักสูตร อาจารย์และนิสิตที่ร่วมโครงการ ได้ร่วมมือกันทำงาน เพื่อเป็นการฝึกการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ และให้นิสิตไปร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน เกิดการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงาน ร่วมกัน รู้ถึงความแตกต่างและโอกาส 2) ระดับมหาวิทยาลัย (4 in 1) หรือที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์

2.1 การบริการวิชาการแก่สังคม

เป็นการส่งเสริมกระบวนการค้นหาคำถามและความรู้และสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชน

2.2 การนำไปใช้กับการเรียนการสอนเกิดวิธีการขั้นตอนในการดำเนินงาน กำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานช่วงเวลาและสถานที่ในการดำเนินโครงการและนำข้อมูลที่นิสิตเก็บรวบรวมจากชุมชนมาประชุมปรึกษาหารือ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหรือวิชาที่จะนำมาบูรณาการ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านสื่อการสอน วิทยากร อุปกรณ์เพื่อใช้ในการอบรมครูและนักเรียนในการผลิตสื่อสารคดี

2.3 การนำไปใช้กับการวิจัยได้เรียนเทคนิคการรับรู้และเข้าถึงสื่อดิจิทัลสำหรับการประกอบอาชีพของชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบที่ชุมชนเข้าถึงได้และเหมาะสมรวมทั้งหัวข้อในการบริการวิชาการในอนาคต

2.4 การนำไปใช้กับการบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากภูมิปัญญาของชุมชนถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มีการจักรสานเป็นสื่อพืชมหัศจรรย์ ไร่เพื่อเป็นของที่ระลึก สำหรับญาติ หรือบุคคลที่มาเยี่ยมชุมชน ดังนั้น การพัฒนาสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นการบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับชุมชนและสังคมเป็นการส่งเสริมกระบวนการค้นหาคำถามและความรู้และสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบ

มีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชนสะท้อนสู่มิติทางสังคม อาทิ อาจารย์ ได้นำความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในวิธีการสอนนิสิต ที่ร่วมโครงการได้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต ครูและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ฝึกทักษะและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ เช่น มิติด้านสังคม การเข้าใจสภาพบริบท วิถีชุมชนและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความพร้อมและได้รับความร่วมมือจากชุมชน เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก เป็นการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชนอย่างแท้จริง สำหรับสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ เป็นการบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับชุมชนและสังคม จากนั้นนำมาถอดบทเรียนในแต่ละกิจกรรม เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงานร่วมกันไปถึงการได้รับการยอมรับจากชุมชน และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

References

- Gager, C. T. (1998). The Role of Valued Outcomes, Justifications, and Comparison Referents in Perceptions of Fairness among Dual-Earner Couples. *Journal of Family Issues*, 19(5), 622-648.
- Jermthianchai, K. (2012). A Documentary for Local People in Amphur Pai, Mae Hongson Province, for the Realization of Awareness of the Conservation of Eco-Tourism Locations. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 13(2), 146-153.
- Nonaka, I. & Konno, N. (1998). The Concept of “Ba”: Building a foundation for knowledge Creation (Electronic version). *California Management Review*, 40(3), 40-54.
- Pornprasit, P. & Rurkkhum, S. (2019). Performance evaluation of community-based ecotourism: a case study in Satun province, Thailand. *Journal of Ecotourism*, 18(1), 42-59.
- Srisa-ard, B. (2002). *Introduction to Research*. 7th Ed. Bangkok : Suweeriya Sarn.
- Stone, M. T. (2015). Community-based ecotourism: A collaborative partnerships perspective. *Journal of Ecotourism*, 14(2-3), 166-184.
- Tarkam, P. (2019). The Development of Tourism Potential in Huai Toei Village, Sam Sung District, Khon Kaen. *Dhammathas Academic Journal*, 19(2), 203-214.
- Thapsuwan, S. (2002). House and School. *Journal of Educational Administration*, SWU 1, 19-26.

**คำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว: การศึกษาชนิดของคำ
คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม และความยากง่ายของคำ***
**Basic Words comparison between Thai Language and Lao
language for Grade level I: Study on Types of Word, Concrete
Nouns, Abstract Nouns and Difficulty of Words**

วิไลรัตน์ จิตต์ภักดี, บุญเหลือ ใจมโน และสนม ครุฑเมือง
Wilairat jittpakdee, Boonlue Chaimano and Sanom Krutmuang
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: nupla.1969@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาชนิดของคำในภาษาไทยและภาษาลาว 2) ศึกษาคำที่เป็นรูปธรรม นามธรรมในภาษาไทยและภาษาลาว และ 3) ศึกษาความยากง่ายของคำพื้นฐานภาษาไทยและภาษาลาวที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยศึกษาข้อมูลจากหลักสูตรระดับประถมศึกษาของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชากรเป็นครูผู้สอน จำนวน 10 คน นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) จำนวน 30 คน ที่มีการเรียนในภาษาของตนเอง 3 ระดับ คือ ระดับดีมาก ระดับปานกลาง และระดับอ่อน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง รวม 40 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ (mean) และสรุปผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชนิดของคำในภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ปรากฏคำนาม 1,741 คำ คำสรรพนาม 15 คำ คำกริยา 936 คำ คำวิเศษณ์ 307 คำ คำบุพบท 15 คำ คำสันธาน 15 คำ คำอุทาน 4 คำ ส่วนชนิดของคำพื้นฐานภาษาลาวปรากฏ คำนาม 286 คำ คำกริยา 176 คำ คำวิเศษณ์ 83 คำ คำบุพบท 7 คำ คำสันธาน 3 คำ คำสรรพนามไม่ปรากฏ

*ได้รับบทความ: 12 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

Received: October 12, 2019; Revised: March 16, 2020; Accepted: March 30, 2020

2. คำที่เป็นรูปธรรม-นามธรรม ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีคำที่เป็นรูปธรรมรวม 2,411 คำ คำที่เป็นนามธรรม 605 คำ คำที่เป็นรูปธรรม-นามธรรม ภาษาลาว คำที่เป็นรูปธรรมรวม 616 คำ คำที่เป็นนามธรรม 74 คำ

3. ความยากง่ายของคำพื้นฐาน ภาษาไทย โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้สอนและผู้เรียนในระดับชั้น จากความคิดเห็นที่มีความสอดคล้องกันเกินกว่ากึ่งหนึ่งของคำนั้นๆ จึงสรุปว่า เป็นคำ ง่าย ปานกลาง และยาก ความยากง่ายของคำพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ปรากฏคำง่าย ระดับอ่านง่าย 1,285 คำ อ่านปานกลาง 1,264 คำ อ่านยาก 467 คำ ความยากง่าย ของคำพื้นฐาน ภาษา ลาวปรากฏคำง่าย ระดับอ่านง่าย 254 คำ อ่านปานกลาง 270 คำ อ่านยาก 166 คำ

คำสำคัญ: คำพื้นฐาน; ชนิดของคำ; คำที่เป็นรูปธรรม; คำที่เป็นนามธรรม; ความยากง่ายของคำ; ช่วงชั้น ที่ 1; ภาษาลาว

Abstract

This dissertation aimed to: 1) study word types in Thai language and Lao language that are defined in curriculum; 2) study concrete nouns and abstract nouns in Thai and Lao that are defined in curriculum; 3) study difficulty of words in Thai and Lao that are defined in curriculum. Information from Thai and Lao elementary school curriculum were investigated as well as related research reviews. Teachers and students in grade level I (Grade 1 to 3) were also interviewed and participated in group discussion. Target group of teachers were instructed in grade level I while students whom studied in their own language were categorized as high-, middle- and low-achieving students. The data were analyzed by descriptive statistics.

The research found that:

1. Types of word in Thai Language for Grade 1-3 were noun 1,741 words, pronoun 15 words, verb 936 words, adverb 307 words, preposition 15 words, conjunction 15 words and interjection 2 words. Types of word in Lao Language for Grade 1-3 were noun 286 words, verb 167 words, adverb 83 words, prepositions 4 words and conjunctions 3 words, while pronoun and interjection did not appear.

2. Concrete nouns and abstract nouns for Grade 1-3, was found 2,411 words and 575 words, respectively in Thai language and was found 616 words and 74 word, respectively

in Lao language.

3. Difficulty of basic words in Thai language for Grade 1- 3 was easy-reading 1,285 words, moderate-reading 1,264 words, and difficult-reading 467 words. While in Lao language for Grade 1-3 was easy-reading 254 words, moderate-reading 270 words, and difficult-reading 166 words.

Keywords: basic words; type of words; concrete noun; abstract noun; difficulty of words; Grade 1-3; Lao language

1. บทนำ

ภาษาประจำชาติแต่ละประเทศในโลกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารในสังคมของประเทศนั้น เพราะจะเป็นพื้นฐานต่อการแสวงหาความรู้ในสรรพวิชาการชั้นสูงต่อไป โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เรียกกันทั่วไปว่าอาเซียน (Asean) หรือชื่อเต็มคือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian-Nations) มีสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ไทย บรูไน พิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมา หรือพม่า ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ประเทศในอาเซียนใช้ภาษาสากลในการสื่อสาร คือ ภาษาอังกฤษ ประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนจะมีภาษาชาติหรือภาษาประจำชาติสื่อสารติดต่อกัน กาญจนา นาคสกุล (Naksakun, 2009 : 4) ได้ให้ความหมายว่า ภาษาชาติ หมายถึง ภาษาชนชาติใดชาติหนึ่ง เลือกหรือกำหนดให้เป็นภาษาประจำชาติของตน ภาษาชาติเป็นภาษาคน ทั้งประเทศเรียนรู้และใช้ในการศึกษา การปฏิบัติงาน และในการปกครองประเทศ

ในประเทศอาเซียนดังกล่าวนี้ ประเทศไทย
และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาวมีความใกล้ชิดมาแต่ในอดีตทั้งในด้านประวัติศาสตร์ของชาติ การมีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิธีการดำเนินชีวิตและ อาณาเขตที่ติดต่อกันด้วยความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนตลอดมา อีกทั้งภาษาไทย กับภาษาลาว สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจได้ดีมากกว่าชาติใดๆ จึงมีความสัมพันธ์กันด้วยภาษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการติดต่อสื่อสารระหว่าง 2 ประเทศ ซึ่งภาษาไทยกับภาษาลาว เป็นภาษาที่มีเค้ากำเนิดมาจาก ภาษาตระกูลไต-กระได เป็นตระกูลคำโดด คำศัพท์จะเป็นคำพยางค์เดียว ด้วยเหตุนี้ทั้งสองภาษาจึงมีความคล้ายคลึงกัน สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจเป็น ส่วนมาก

จากการประเมินคุณภาพด้านการใช้ภาษา
ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมิน
คุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีข้อสังเกตว่า นักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษายังมี
ปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียน เขียนผิด เรียงรูป
ประโยคไม่ได้ ทำให้การสื่อสารไม่ได้ความหมาย
ซึ่งการอ่านการเขียนคำพื้นฐานนั้นเป็นหัวใจสำคัญ
ของการเรียนการสอนของภาษาอย่างยิ่ง นอกจาก

กลวิธีการสอนที่ดีของผู้สอนให้กับนักเรียน ในระดับต่างๆ แล้ว ส่วนสำคัญอีกประการคือการกำหนดหรือบัญญัติคำให้เรียนในแต่ละระดับนั้นต้องมีความเหมาะสมกับการกำหนดคำ ชนิดคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม ตลอดจนความยากง่ายของคำ จะทำให้นักเรียนเข้าใจและใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้ค้นพบปัญหาการเรียนของนักเรียนว่า นักเรียน ไม่สามารถแยกชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม-นามธรรม และความยาก-ง่ายของคำพื้นฐานได้ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยต้องการศึกษา คำพื้นฐานของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพราะเป็นประเทศที่มีบริบททางภูมิประเทศ และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่ใกล้เคียงกัน จากการลงภาคสนามในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งการสืบค้น ณ หอสมุดแห่งชาติลาวเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่อง ชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม ความยากง่ายของคำ ซึ่งไม่ปรากฏมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด และยังขาดการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุผลหนึ่งที่จะศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาลาวซึ่งเป็นตระกูลคำโดดเหมือนกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเปรียบเทียบคำที่บัญญัติไว้เป็นภาษาพื้นฐานในช่วงชั้นที่ 1 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ใน

ด้านการใช้ภาษาของไทยและลาว และเป็นพื้นฐานในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยและภาษาลาวต่อไป เนื่องจากการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน มีความสำคัญต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในการอ่านออกเขียนได้ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในระดับชั้นประถมต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชนิดของคำพื้นฐานในภาษาไทย และภาษาลาว ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อศึกษาคำที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ในภาษาไทย และภาษาลาว ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. เพื่อศึกษาความยากง่ายของคำพื้นฐานในภาษาไทย และภาษาลาว ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยหาข้อมูลทั้งในแนวลุ่มลึกและกว้างขวาง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากครูผู้สอน นักเรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนประชาชน จากประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้องในการตอบโจทย์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประกอบด้วย โรงเรียนพิณพลราษฎร์ ตั้งตรงจิตร 12 อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ครูผู้สอน จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 15 คน โรงเรียนขุนสำน่าน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครูผู้สอน จำนวน 5 คน นักเรียนจำนวน 15 คน รวม 40 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเจาะจงโดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มครูผู้สอน นักเรียน และการสนทนากลุ่มย่อยโดยอิงเกณฑ์หลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสาร และจากการศึกษารวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคำพื้นฐานภาษาไทยกับภาษาลาวช่วงชั้นที่ 1 ของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อ ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-3 เกี่ยวกับชนิดของคำพื้นฐานในภาษาไทยกับภาษาลาว คำที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ความยากง่ายของคำ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านองค์ประกอบ และความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนลงไปเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนและนักเรียนที่ศึกษาภาษาไทยกับภาษาลาว ในช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยลงไปเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มครูผู้สอน นักเรียน โดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำและครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์จนครบ 3 ข้อและเสนอ ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 2 โดย อิงเกณฑ์หลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสาร ตามรูปแบบการจำแนกชนิดของคำทั้ง 7 ชนิด และคำที่เป็นรูปธรรม นามธรรม เช่น คำนามในภาษาไทย คำว่าน้อยหนา ภาษาลาวใช้คำว่า หมากเขียบ กริยา ภาษาไทยใช้คำว่า เดิน ภาษาลาวใช้คำว่า ย่าง คำที่เป็นรูปธรรม ภาษาไทยใช้คำว่า แบบเรียน ภาษาลาว ใช้คำว่า แบบเขียน คำที่นามธรรม ภาษาไทยใช้คำว่า ดู ภาษาลาวใช้คำว่า กวดเบ่ง เป็นต้น โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม คือกลุ่มครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 จำนวน 5 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน คัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนระดับดี ปานกลางและพอใช้ มาให้ข้อมูล โดยดำเนินการเช่นเดียวกันทั้งภาษาไทยกับภาษาลาว ซึ่งการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มครั้งนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ การศึกษาความยาก-ง่ายของคำพื้นฐาน แบ่งเป็นความยากง่าย 3 ระดับคือ อ่านเขียนง่าย อ่านเขียนปานกลาง และอ่านเขียนยาก โดยผู้วิจัยจะสรุปความคิดเห็นจากครูผู้สอนและนักเรียนในระดับนั้นๆ “มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกินกว่ากึ่งหนึ่ง” จึงจะสรุปเป็นระดับยาก ปานกลางและง่าย ดังตัวอย่างตารางการวิเคราะห์

ลำดับที่	คำ		ชนิดของคำ							ลักษณะของคำ		คำระดับความยากง่ายของคำ						หมายเหตุ
	คำไทย	คำลาว	นาม	สรรพนาม	กริยา	วิเศษณ์	บุพบท	สันธาน	อุทาน	คำที่เป็น	คำที่เป็น	ง่าย	ปานกลาง	ยาก				
										รูปธรรม	นามธรรม							
															ไทย	ลาว	ไทย	
1	กั๋ง	อาคานเฮียน	//							//		/		/				
2	กค	อุปะกอน	/		/					//		/	/					
3	กั้ม	ละเบียบ			/	/				//		/		/				
4	กระดุก	บัวละบัด	/		/					//			/	/				
5	กระดิก	อานาเขต	/		/					//		/	/					
6	กระตุก	สะออนใจ			//					//		/	/			วลี		
7	กระถาง	ซู้มือ	/		/					/	/		/	/				
8	กระแทบ	พุ่งคน			/	/				/			/	/		วลี		
9	กระพือ	พะหยาย	/		/					/	/		/	/				
10	กระเพาะ	วิชา	/		/					/		/	/					

ความยากง่ายของคำ เป็นการจัดลำดับคำที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะระดับเริ่มต้นในสถานศึกษาคือระดับช่วงชั้นที่ 1 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คำยากง่ายมีวิธีการเลือกคำไปใช้ได้หลากหลายวิธี ซึ่งวิธีที่ง่ายนำไปใช้กันส่วนใหญ่ คือการสอบถามครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้นรวมถึงการสอบถามนักเรียนที่ศึกษาคำเหล่านั้นว่ามีความยากง่ายมากน้อยเพียงใดคำใดที่เหมาะสมก็สามารถนำไปใช้ได้ คำโดยยากเกินไปก็ควรนำไปสอนในระดับที่สูงขึ้น เช่นในภาษาไทย คำว่า พี่ชาย วัว รถจักรยาน พักทอง ในภาษาลาว คำว่า อ้าย จั้ว รถถีบ หมากอี เป็นต้น

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคำนี้ได้ศึกษาข้อมูลและผลการวิจัยเกี่ยวกับคำพื้นฐานในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว ศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา สัมภาษณ์ ครูผู้สอนภาษาไทย ภาษาลาวและ

สนทนากลุ่มกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การศึกษาชนิดของคำพื้นฐานในภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) จำนวน 3,016 คำ ปรากฏชนิดของคำนาม จำนวน 1,741 คำ คำสรรพนาม จำนวน 18 คำ คำกริยา จำนวน 936 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 307 คำ คำบุพบท จำนวน 15 คำ คำสันธาน จำนวน 15 คำ และคำอุทาน จำนวน 4 คำ

การศึกษาคำพื้นฐานในภาษาลาวช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) จำนวน 690 คำ ปรากฏชนิดของคำนาม จำนวน 286 คำ คำสรรพนาม จำนวน- คำ คำกริยา จำนวน 167 คำ คำวิเศษณ์ จำนวน 83 คำ คำบุพบท จำนวน 7 คำ คำสันธาน จำนวน 3 คำ และคำอุทาน จำนวน-คำ

2. การศึกษาคำที่เป็นรูปธรรม และคำที่เป็นนามธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร คำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ในภาษาไทยกับภาษาลาว ดังนี้

ในหลักสูตรคำพื้นฐานของภาษาไทย ปรากฏคำที่เป็นรูปธรรมจำนวน 2,411 คำ และคำที่เป็นนามธรรม จำนวน 605 คำ

หลักสูตรคำพื้นฐานของภาษาลาว ปรากฏคำที่เป็นรูปธรรม จำนวน 616 คำ และคำที่เป็นนามธรรม จำนวน 74 คำ

3. การศึกษาความยากง่ายของคำที่ปรากฏในหลักสูตรคำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ในภาษาไทยกับภาษาลาว ดังนี้ 1) ความยากง่ายของคำพื้นฐานในภาษาไทย 2) การอ่านง่าย 1,285 คำ 3) การอ่านปานกลาง 1,264 คำ 4) การอ่านยาก 467 คำ 5) ความยากง่ายของคำพื้นฐานในภาษาลาว 6) การอ่านง่าย 254 คำ 7) การอ่านปานกลาง 270 คำ 8) การอ่านยาก 166 คำ

จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่าภาษาไทยกับภาษาลาวซึ่งมีพื้นฐานมาจากภาษาตระกูลคำโดดเหมือนกัน แต่คำพื้นฐานในภาษาไทยนั้นมีจำนวนคำมากกว่าภาษาลาว และคำที่ใช้ในภาษาไทยนั้นจะมีจำนวน สระ และพยัญชนะ อยู่ในคำมากกว่าภาษาลาว จึงทำให้การอ่านและเข้าใจได้ยากคำส่วนใหญ่จะเขียนและอ่านไม่ตรงตามพยัญชนะ ส่วนภาษาลาว เป็นคำที่เขียนและอ่านตรงตามพยัญชนะ สามารถอ่านและเข้าใจได้มากกว่าภาษาไทย ทำให้เราทราบว่า ประเทศไทยมีการสร้างคำใหม่ขึ้นมาใช้มากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ชนิดของคำพื้นฐานในภาษาไทยกับภาษาลาวที่ปรากฏในหลักสูตร มีความสอดคล้อง

กันโดยชนิดของคำนามปรากฏมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.73 ส่วน ชนิดของคำนามในภาษาลาว คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงไป ได้แก่ คำกริยา ในภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 31.03 และในภาษาลาว คิดเป็นร้อยละ 24.20 สำหรับชนิดของคำที่ปรากฏน้อยที่สุดของคำพื้นฐานในภาษาไทย ได้แก่ คำอุทาน คิดเป็นร้อยละ 0.13 ส่วนในภาษาลาว ไม่ปรากฏคำอุทาน เนื่องจากคำพื้นฐาน เป็นคำที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้สื่อสาร ในชีวิตประจำวัน หรือในประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งมีความถี่ในการใช้สูง ทั้งนี้ คำที่สื่อสาร ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรภาษาไทย และภาษาลาวในช่วงชั้นที่ 1 ต้องให้มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เป็นสำคัญ ภาษาไทย เช่น ฟัน อร่อย รับประทาน ภาษาลาว เช่น แช่ว แซบ ฮัปปาก เป็นต้น

ผลของการศึกษาชนิดของคำพื้นฐานนี้ สอดรับกับตำราของนักวิชาการดังที่ ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (Naisap, 2010 : 76) และสุชาติา เจียพงษ์ (Jiapong, 2016 : 117) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า คำที่ใช้ในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ จะเป็นคำนามมากกว่าคำชนิดอื่นๆ เพราะเป็นคำที่ใช้เรียก ชื่อคน สัตว์ สิ่งของ ซึ่งอยู่ใกล้ตัว รองลงมาได้แก่คำกริยา ส่วนคำที่ไม่ปรากฏหรือปรากฏน้อยที่สุดได้แก่คำอุทาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนริสรา สุนนทราช (Sunontarach, 2010) สรุปผลการวิจัยเรื่องชนิดของคำในภาษาไทย ปรากฏว่า แบบฝึกทักษะพบการใช้คำนามมากกว่าคำชนิดอื่นๆ ระดับรองจากคำนาม ได้แก่ คำกริยา และที่ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ คำอุทาน สรุปผลการวิจัยเรื่องชนิดของคำในภาษาไทย ปรากฏผลการ

วิจัยสองคล้อยกับครูในระดับประถมศึกษาจะฝึกทักษะเกี่ยวกับชนิดของคำนามมากกว่าคำอื่นสังเกตจากกิจกรรมในแบบฝึกการใช้บัตรคำ ส่วนคำกริยามีน้อยกว่าคำนาม ส่วนคำที่ไม่ปรากฏหรือน้อยที่สุดคือ คำอุทาน (Panrueang, 2012)

2. การศึกษาคำที่เป็นรูปธรรมและคำที่เป็นนามธรรมในภาษาไทยกับภาษาลาว ปรากฏว่าหลักสูตรระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1 ภาษาไทยมีคำที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.94 รองลงไป ได้แก่ คำที่เป็นนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 20.06 ส่วนในภาษาลาวปรากฏคำที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.28 และคำที่เป็นนามธรรม คิดเป็นร้อยละ 10.72 ตามลำดับ

ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับนักวิชาการดังต่อไปนี้ สนม ครุฑเมือง (Krutmuang, 2009 : 39) และสุชาติา เจียพงษ์ (Jiapong, 2016 : 2) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การสอนทักษะภาษาในด้านการเขียนคำระดับต้นๆ โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงชั้นที่ 1 การกำหนดคำพื้นฐานต้องใช้คำที่เป็นรูปธรรมมากกว่าคำที่เป็นนามธรรม เป็นเรื่องที่ใกล้กับเด็ก เห็นอยู่เสมอและใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียน นักศึกษาและคนโดยทั่วไปจะจดจำคำที่เป็นรูปธรรมได้มากกว่าคำที่เป็นนามธรรมเพราะสามารถมองเห็นภาพหรือนึกคิดตามจินตนาการได้อย่างชัดเจนและจดจำได้แม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (Khanitthan, 2013) ได้ศึกษาคำพื้นฐานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในปีการศึกษา 2554 และได้สรุปผลการศึกษา ในปี 2556 สรุปผลของการศึกษาดังนี้คือ

จัดทำบัญชีคำพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษานี้ได้มาจาก 4 แหล่ง คือ 1) จากคำให้สัมภาษณ์ของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ โดยมีศึกษานิเทศก์ประจำเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตหรือผู้แทน เป็นผู้สัมภาษณ์ ในช่วงเวลาระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 และเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2554 จากหนังสือเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ทุกสาระวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากข้อสอบประเมินผลสัมฤทธิ์ภาษาไทยระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2551-2553 จากรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2554 และจากรายการนิทานร้อยบรรทัดการศึกษาครั้งนั้นนอกจากจัดทำบัญชีคำพื้นฐานหรือคำศัพท์ที่มีความถี่ในการใช้สูงสุดในภาษาพูดของนักเรียนจำนวน 1,000 คำแล้ว ยังจัดทำบัญชีคำศัพท์ใหม่/ศัพท์ขยายสำหรับใช้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ด้วย จำนวน 600 คำ คำศัพท์ใหม่เหล่านี้เป็นความรู้ใหม่ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากโรงเรียน และจากการอ่านหนังสือเรียน งานวิจัยนี้เสนอว่า 1) ครูและผู้แต่งหนังสือเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาต้น ควรใช้คำศัพท์พื้นฐานในการเรียนการสอนและการเขียนหนังสือเรียน นักเรียนจะสามารถอ่านหนังสือเรียนและรับฟังสิ่งที่ครูสอนได้เข้าใจดี เพราะคำพื้นฐานเป็นคำที่นักเรียนรู้จักดีและใช้เป็นประจำอยู่แล้ว คำพื้นฐานจะช่วยทำให้นักเรียนสนใจอ่านหนังสือด้วยตนเอง และ 2) ครู

ควรจัดทำบทเรียนสอน “คำศัพท์ใหม่” ซึ่งเป็นคำที่มีความถี่ในการใช้สูงในหนังสือเรียนสาระต่างๆ คำศัพท์ใหม่เหล่านี้ก็คือ ความรู้ใหม่ที่นักเรียนได้เรียนในแต่ละวิชา การเรียนรู้และเข้าใจความหมายของคำศัพท์ใหม่จะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจสาระของวิชาเรียนต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และจะทำให้การสอนภาษาไทยมีบูรณาการร่วมกับวิชาต่างๆ อย่างแท้จริง

3. การศึกษาความยากง่ายของคำพื้นฐานในภาษาไทยกับภาษาลาวที่ปรากฏในหลักสูตรพบว่า ในภาษาไทยมีคำง่าย คิดเป็นร้อยละ 42.61 คำง่ายปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 41.91 และคำยาก คิดเป็นร้อยละ 15.48 ส่วนคำยากง่ายในภาษาลาว มีคำง่าย คิดเป็นร้อยละ 36.81 คำง่ายปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.13 และคำยาก คิดเป็นร้อยละ 24.66 ความยากง่ายในภาษาไทยและภาษาลาว เมื่อเทียบระดับร้อยละแล้ว มีความสอดคล้องไปทำนองเดียวกัน โดยได้ค่าร้อยละของความยากง่ายใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับนักวิชาการดังต่อไปนี้

สนม ครุฑเมือง (Krutmuang, 2011 : 13) อนุช อุ่นไพร (Ounprai, 2013 : 42) และสุนันทามันเศษฐวิทย์ (Mansethawit, 2014 : 50) กล่าวในทำนองเดียวกันได้ ดังนี้ การอ่านและเขียนคำยากในระดับประถมศึกษาจะต้องคำนึงถึงอายุการศึกษา สภาพสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ต้องสื่อได้ง่ายทั้งรูปตัวอักษร สี สัน ภาพประกอบ ใช้ภาษาให้ง่าย คำที่สื่อต้องชัดเจนเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม และง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียนและ

สอดคล้องกับงานวิจัยของคมสัน พิมพ์ทุม (Phimthum, 2010 : 66) ศึกษาการอ่านและการเขียนคำยาก สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยครั่ง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การกำหนดคำพื้นฐานไว้ในหลักสูตรและแบบเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคำพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว การศึกษาชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม และความยากง่ายของคำ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไปนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการและสร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อไปในอนาคต

1. การศึกษาคำพื้นฐานในช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว เกี่ยวกับชนิดของคำ คำที่เป็นรูปธรรม คำที่เป็นนามธรรม และความยากง่ายของคำ

2. ศึกษาเปรียบเทียบคำยากที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยกับภาษาลาวในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3. ศึกษาคำโบราณและภาษาถิ่นที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยกับภาษาลาวในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยคำพื้นฐานของภาษาไทย กับภาษาลาวพบว่า การใช้คำพื้นฐานของไทยจะมี จำนวนคำมากกว่าภาษาลาว ภาษาลาว คำที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นวลี และประโยค อยู่ในกลุ่มคำศัพท์ พื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษา ลาวที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเขียนตรงตามตัวสะกด ของภาษาลาว เช่น คำว่า แสง (ไทย) สะแสง

(ลาว) ปฏิบัติ(ไทย) ปะติปัต (ลาว) กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้คำพื้นฐานในภาษาไทยยากกว่าภาษา ลาวเนื่องจากภาษาไทยมีคำที่มีตัวสะกดทั้งตรง มาตราตัวสะกดและไม่ตรงมาตราตัวสะกด และยัง มีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นๆ อีกด้วย ส่วนภาษา ลาวเป็นคำที่สะกดตรงมาตราตัวสะกด จึงง่ายต่อ การเรียนรู้ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถม ศึกษาปีที่ 1-3

References

- Jiapong, S. (2016). *Phonology in Thai Language*. 2nd edition. Phitsanulok : Phitsanu Dotcom.
- Khanitthanan, W. (2013). *List of Basic Words Used in Teaching and Learning Thai Language, Level 1 (Grade 1)*. Office of Academic Affairs and Educational Standards Office Basic. Bangkok : Teachers Council of Thailand.
- Krutmuang, S. (2009). *Analysis of Amplification Method for Thai Language and Folklore Academic Article Writing*. Bangkok : The Journal of the Association of Researchers, Chino Publishing (Thailand) Ltd.
- Krutmuang, S. (2011). *Teaching for Listening, Speaking, Reading and Writing Skill*. 2nd edition. Phitsanulok : Trakulthai.
- Mansethawit, S. (2014). *Creation of Teaching Instruction and Educational Innovation for Learner Development*. 2nd edition. Supanburi : Pimluk.
- Naisap, T. (2010). *Principle of Thai Word Reading and Writing*. 2nd edition. Phitsanulok : Songkwai Publishing.
- Naksakun, K. (2009). *Thai Language: Thai Word List*. Bangkok : Amarin Printing and Publishing Public Co.Ltd.
- Ounprai, A. (2013). *Comparison of Primary Education Learning Achievement in Lower Northern Part*. Phitsanulok : Trakulthai.
- Panrueang, T. (2012). *Using an Exercise in Thai Language Course Learning on Types of Thai Word for Primary Education*. Donmun School : Nan Primary Education Service Aera 2.

- Phimthum, K. (2010). *Report on Study of Difficult Word Reading and Writing for Primary Education Students in Ban Huaikhrang*. Uttaradit : Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2.
- Sunontarach, N. (2010). The Results of Using Thai Skill Package in the Strand of Thai Language on Types of Thai Words. *Thesis of Master Degree of Education in Thai Language Teaching*. Graduate School : Mahasarakarm Rajapat University.

รูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมข้าราชการตำรวจ
ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่*
The Buddhist Integration Model of Ethical Promotion
for Chiangmai Provincial Police

นำพล พรหมการัตน์

Numpol Promkarat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: p.numpol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด และการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ 3) เพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก ระเบียบ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจรวม 21 คน นำข้อมูลมาจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องรับรอง นำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. จริยธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน เป็นหลักการดำเนินชีวิตสำหรับให้บุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อประโยชน์สุขของตน และส่วนรวม
2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วย ไตรสิกขา ขรรษาธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สาราณียธรรม 6 สัมปยุตธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 10
3. รูปแบบพุทธบูรณาการการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วย 3 มิติดังนี้ 1) ด้านการครองตน เกิดจากปัญหาทางด้านความประพฤติที่ไม่เหมาะสม การนำหลักพุทธธรรมใน

*ได้รับบทความ: 24 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 8 มกราคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2563

Received: September 24, 2019; Revised: January 8, 2020; Accepted: March 27, 2020

เรื่องของไตรสิกขา และฆราวาสธรรม 4 มาใช้บูรณาการ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีความสุจริต และความซื่อสัตย์ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการครองคน เกิดจากปัญหาการบริหารจัดการองค์กร โดยไม่ใช้ระบบคุณธรรม การนำหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 และสาราณียธรรม 6 มาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดระบบคุณธรรมภายในองค์กร มีความรับผิดชอบต่อสังคม 3) ด้านการครองงาน เกิดจากปัญหาการขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การนำหลักพุทธธรรม สปัจริยธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 10 มาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

คำสำคัญ: การครองตน; การครองคน; การครองงาน

Abstract

This research of objective were: 1) to study the concept and the ethical reinforcement of police officers; 2) to study the Buddhist principles in the ethical reinforcement of police officers; 3) to present the model of Buddhist integration to ethical reinforcement police officers. Use qualitative research regulations by studying and analyzing data from the Tripitaka, relevant rules and regulations and interviews with the police officers at the commanding level Buddhist luminaries and a committee of 7 police officers, each group, a total of 21 people, Bring the information to organize a small group meeting with a religious expert, and related Jointly consider and verify the accuracy of the certification Present research results.

The findings are that:

1. The Ethics is the principle of living for people to stretch as a guideline in practice for the sake of their own happiness and for the public happiness.
2. The Buddhist Principles in the ethical reinforcement of police officers are manifests that are suitable for the particular levels such as the Threefold of Trainings, the 4 Virtues of the Householder, the 4 Virtues of Social Welfares, the 4 Virtues of the Holy Abiding, the 6 States of Conciliation, the 7 Virtues of Gentleman, and the 10 Virtues of the King.
3. The Model of Buddhist integration to Ethical Reinforcement police officers of Chiang Mai Provincial Police has shown completely on the 3 systematic dimensions. Here they are: 1) On the Self - Control, it was because of the behavioral problems and the

use of knowledge in an inappropriate manner it has to apply the Buddhist principles of Threefold Training and four virtues of House holder. These virtues have to applied, these shall support the righteous duty performance, being ready to work to serve people effectively. 2) On the Staff - Control, it was because of the organization management having done by immoral systems to consider in factual work. This problem can solve by application of the Buddhist principles, i.e., the 4 Virtues of Social Welfares, the 4 Virtues of the Holy Abiding, the 6 States of Conciliation. It is thereby causing the moral system to consider the merits within the organization, the harmonious work, the social responsibility. 3) On the Duties Control, it was because of non-compliance with the authority and duties. The technique to solve these problems has to apply the Buddhist principles, i.e., the 7 Virtues of Gentleman, and the 10 Virtues of the King. It results the sense of responsibility in the doing duty, being moral and ethical, having satisfied with what they have, and the performed duty can serve the people effectively.

Keywords: On the Self-Control; On the Staff-Control; On the Duties Control

1. บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชน ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจมีความใกล้ชิดกับประชาชน อีกทั้งเป็นความหวัง และเป็นที่พักของประชาชนเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจนับว่ามีความสำคัญที่จะสร้างความเชื่อถือ ศรัทธาต่อประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาข้าราชการตำรวจบางนายประพฤติผิดวินัยของตำรวจ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจโดยทั่วไปเป็นด้านลบ ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ เช่น การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน การถูกดำเนินคดี เป็นต้น ดังนั้นข้าราชการตำรวจ

จึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นข้าราชการตำรวจที่ดี มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิของความเป็นตำรวจอาชีพ เป็นที่เชื่อมั่น ศรัทธาของประชาชน และเกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในปัจจุบัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ ทั้งที่เป็นปัญหาส่วนตัว และส่วนงานที่ปฏิบัติ โดยสำนักงานจเรตำรวจซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนทั่วไป พบว่ามีการร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขสิ่งผิดกฎหมาย การกระทำผิดอาญาด้านต่างๆ การใช้วาจาไม่สุภาพ

หรือเลือกปฏิบัติต่อประชาชน มีความเกียจคร้าน ล่าช้าในการทำงาน ดุหมั่นข่มเหงรังแกประชาชน มีปัญหาครอบครัวชู้สาว และปัญหาการไม่ให้ความ เป็นธรรมกับประชาชน (Narongsak, 2014) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหา ในด้านจริยธรรมและ จรรยาบรรณของข้าราชการตำรวจทั้งสิ้น

จากกฎระเบียบของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติในเรื่องการกำหนดใช้ประมวลจริยธรรม และจรรยาบรรณของตำรวจ (Akarawong, 1992 : 43-44) มีจุดประสงค์มุ่งเน้นการเสริมสร้างและ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของข้าราชการตำรวจ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจ มีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้วย หลักจริยธรรม และจรรยาบรรณของตำรวจ โดยตระหนักถึงปัญหาเชิงจริยธรรม และเข้าใจหลัก พฤติกรรมศาสตร์ เชิงจริยธรรม จาริต ประเพณี วัฒนธรรมของคนในชาติ ให้มีความสำนึกในความ ถูกต้อง และชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่รับใช้ ประชาชน มีจิตสาธารณะ เสียสละประโยชน์ ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง และร่วมมือร่วมใจกันนำคุณธรรมจริยธรรมไป ประพฤติปฏิบัติในหน้าที่ราชการให้เป็นรูปธรรม มากยิ่งขึ้นนั้น ข้าราชการตำรวจจึงควรต้องมีการ พัฒนาด้านร่างกาย และจิตใจ โดยจะเน้นหนักไปที่ การพัฒนาด้านจิตใจ โดยยึดถือหลักพุทธธรรม ในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการบูรณา การแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้การเสริม สร้างจริยธรรมประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมของ ข้าราชการตำรวจ โดยการนำประมวลจริยธรรม

ตำรวจมาบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ จึงต้องยึดหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา มา ร่วมบูรณาการ เพื่อให้เกิดกระบวนการผสมผสาน เชื่อมโยงองค์ความรู้ตามหลักพุทธธรรมกับ กระบวนการทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้า ด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการ พัฒนาเสริมสร้างชีวิต ตระหนักในการทำความดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลัก การที่ถูกต้องและยังเสริมสร้างความมั่นคงความ สงบสุขของสังคม ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ในองค์กรมีความสุข เกิดความรัก สามัคคีกันพร้อม ที่จะทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจน สามารถนำพาไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับผิดชอบพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบน เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ โดยมีพื้นที่กว่า 20,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากร ทั้งสิ้นกว่า 2,000,000 คน และประชากรแฝงอีก เป็นจำนวนมาก แบ่งเขตการปกครองเป็น 25 อำเภอ โดยมีสถานีตำรวจในสังกัดจำนวน 42 สถานีมีกำลัง พลในสังกัดทั้งสิ้นกว่า 4,000 นาย โดยเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ มีประชากรแฝง และนักท่องเที่ยว เข้ามาพักอาศัย อยู่เป็นจำนวนมาก และพบว่าข้าราชการตำรวจ มีปัญหาถูกร้องเรียนจากประชาชนในเรื่องของ จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นที่น่าจับตามอง ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ในการนำหลักพุทธ ธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้บูรณาการเสริม สร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบผลสำเร็จ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนสังคม และประเทศชาติได้ในที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด และการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก ระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (กต.ตร) กลุ่มละ 7 คน รวม 21 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎก และระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ โดยความรู้ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารราชการ

วิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมตำรวจ จากนักวิชาการ หน่วยงานราชการในสังกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. นำแนวคิด หลักการทางจริยธรรม และหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ มาศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ และรวบรวมผลการศึกษา สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วย ข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (กต.ตร) เพื่อค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และอุปสรรคต่างๆ แล้วรวบรวมนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดกระบวนการผสมผสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ตามหลักพุทธธรรมกับกระบวนการทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบและสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอผลงานการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า

1. จริยธรรม เป็นหลักการดำเนินชีวิตสำหรับให้บุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของตน และส่วนรวม (Tharasri sutt, 1999 : 100) การเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ในการครองตน ครองคนและครองงาน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่อยู่บนพื้นฐานของการมีคุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรของตำรวจ และเกิดประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติหน้าที่อย่างยั่งยืน

2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วย ไตรสิกขา ขรวาสาธรรม 4 สังคหัตถ์ 4 พรหมวิหาร 4 สาราณียธรรม 6 สปัปฐิสธรรม 7 และ ทศพิธราชธรรม 10

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ แสดงระบบการปฏิบัติได้ 3 มิติ ดังนี้

3.1 ด้านการครองตนเกิดจากปัญหาทางด้านความประพฤติ และการใช้ความรู้ความสามารถ ไปในทางที่ไม่เหมาะสม ขาดการพัฒนา ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านการใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองในการปฏิบัติหน้าที่การนำหลักพุทธธรรม ไตรสิกขา (Phra Thammapidok, 2003 : 107) และขรวาสาธรรม 4 (Engsompong, 2004 : 95-112) ซึ่งเป็นหลักธรรมของคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตน เป็นองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต ให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา มีความซื่อตรงต่อตนเอง ซื่อตรงต่อคู่ครอง และต่อภารกิจการทำงานมาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสุจริต มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละและความซื่อสัตย์ ตั้งมั่นในการทำความดี มีความพร้อมในการทำงานเพื่อบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านการครองคนเกิดจากปัญหาการบริหารจัดการองค์กร โดยไม่ใช้ระบบคุณธรรมพิจารณาในการทำงาน ปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์

ของตนเองมากกว่าผู้อื่น ไม่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม การนำหลักพุทธธรรม สังคหัตถ์ 4 (Ketsiphong, 2007 : 43-46) พรหมวิหาร 4 (Phra Kantanararaphiwong, 2001 : 18-37) และสาราณียธรรม 6 (Phra Dhammapidok, 2012 : 27-31) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการสร้างความสามัคคีภายในองค์กร ไม่ให้เอนเอียงในการทำงาน มีความเข้าใจต่อพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน และครองใจผู้ร่วมงานมาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดจิตสำนึกในการสร้างระบบคุณธรรมในการพิจารณาความดีความชอบภายในองค์กร การทำงานมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถอำนวยความสะดวกให้กับเพื่อนร่วมงาน และประชาชนได้อย่างแท้จริง

3.3 ด้านการครองงานเกิดจากปัญหาการไม่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ ขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ขาดความมุ่งมั่นในการทำงาน การทุจริตประพฤติมิชอบ แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองทั้งทางตรง และทางอ้อม การนำหลักพุทธธรรม สปัปฐิสธรรม 7 (Wongthamma, 1995 : 55-59) และทศพิธราชธรรม 10 (Pramote, 2005 : 540) ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความประพฤติที่ดีงาม การกระทำตนให้เป็นตัวอย่างมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ มีความจริงใจมีความอดทนต่อการทำงาน และมีความเที่ยงธรรมในการบริการประชาชน มาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติหน้าที่สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ปรากฏตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจโดยใช้หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา ทำให้การปฏิบัติหน้าที่อยู่บนพื้นฐานของการมีคุณธรรม จริยธรรม อันเนื่องมาจากเป็นหลักการดำเนินชีวิตสำหรับให้บุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรของตำรวจและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่

2. หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประกอบด้วย ไตรสิกขา ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สาราณียธรรม 6 สปัจริยธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 10 โดยเป็นหลักธรรมที่ข้าราชการตำรวจควรยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่ในการครองตน ครองคน และครองงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ พบว่า

3.1 ด้านการครองตน เนื่องมาจากปัญหาทางด้านความประพฤติ และการใช้ความรู้ความสามารถของข้าราชการตำรวจไปในทางที่ไม่เหมาะสม การนำหลักพุทธธรรมในเรื่องของ

ไตรสิกขา และฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมของคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตน มาใช้บูรณาการทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีความสุจริต เกิดความสำนึกรับผิดชอบ มีความพร้อมในการทำงานเพื่อบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านการครองคน เนื่องมาจากปัญหาการบริหารจัดการองค์กร โดยไม่ใช้ระบบคุณธรรมพิจารณา การนำหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 และ สาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการสร้างความสามัคคีภายในองค์กรมาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดระบบคุณธรรมในการพิจารณาภายในองค์กรการทำงานมีความสามัคคี สามารถอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้กับเพื่อนร่วมงาน และประชาชนได้อย่างแท้จริง

3.3 ด้านการครองงาน เนื่องมาจากปัญหาการไม่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม การนำหลักพุทธธรรม สปัจริยธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 10 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความประพฤติที่ดีงาม มีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ มาใช้บูรณาการ ทำให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติหน้าที่สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการจัดฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ให้กับตำรวจผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ ซึ่งต้องทำงาน

เกี่ยวข้องกับการประชาชน

1.2 ควรมีการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ

1.3 จัดให้มีการคัดเลือกข้าราชการตำรวจผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นในแต่ละสายงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

1.4 ผู้บังคับบัญชาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม

1.5 ควรสร้างรูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาข้อมูล

2.1 ควรศึกษาวิจัยหลักธรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากงานวิจัยนี้

2.2 ควรศึกษาวิจัยการเสริมสร้างจริยธรรม โดยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้บูรณาการกับการพัฒนาจริยธรรมทั้งการวิจัยตัวบุคคล และในสาขาวิชาชีพอื่นๆ โดยนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักพุทธธรรมมาใช้บูรณาการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ทำให้เกิดกระบวนการผสมผสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ตามหลักพุทธธรรม กับกระบวนการทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบ ทำให้เกิดการพัฒนาจริยธรรม ในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

References

- Akarawong, A. (1992). *Methods of Strengthening Police Ethics for the Police Cadet Student*. Nakhon Pathom : Police Cadet Academy .
- Engsompong, C. (2004). Creating the Buddhist Dharma Lessons on Secular Theology 4. *Master of Arts Thesis*. Graduate School : Silpakorn University.
- Ketsiphong , O. (2007). Sangkhahavatthu 4: Organizational culture conducive to knowledge management. *Productivity World Journal for Productivity*, 12(68).
- Narongsak, A. (2014). Ethics in the Professional Research Project. *Research Report*. Bangkok : Thailand Research.
- Phra Thammapidok (P.A. Payutto). (2003). *Buddhist dictionary The Dharma Code*. 12th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University .

- Phra Kantanaraphiwong, (2001). *Moral of the good and Brahnavihara 4*. Bangkok : Sahathamik Printing Company Limited.
- Pramote, K. (2005). *Theology of Arya*. 2nd edition. Tate Mahanakorn : Dok Ya Publishing.
- Tharasrisutti, P. (1999). *Leadership and Ethics for School Administrators*. Bangkok : Ramkhamhaeng University.
- Wongthamma, T. (1995). *Philosophy 201 Buddhism*. Bangkok : Odean Store.

**การพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา
ตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร
จ.พระนครศรีอยุธยา***

**Personality Development of the Leaders based on Buddhist
Doctrine According to Opinions of People in Khae Ok Sub-district,
Bang sai District, Ayutthaya Province**

พระมหาวิโรจน์ กุตุตวิโร

Phramaha Viroj Guttaviro

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: non2518@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของผู้นำ 2) การพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา 3) ความคิดเห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 226 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนในตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะทางสังคม ด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ (สมาธิ)

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 12 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2563

Received: June 1, 2019; Revised: March 12, 2020; Accepted: March 26, 2020

2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05.

3. ประชาชนในตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) ควรมีพฤติกรรมสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระ 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) ต้องอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน 3) ด้านความรู้ความสามารถ (ปัญญา) ตั้งสติแก้ไขเหตุที่เกิดขึ้นกับลูกบ้าน และต้องรู้ทันเหตุการณ์โลกในปัจจุบันและ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ต้องปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี และมีความจริงใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา; บุคลิกภาพ; ผู้นำ; หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were to study general conditions and problems in personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism, and to study personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism in the opinion of people in Tambol Khae Ok in Bang Sai district of Phra Nakhon Si Ayutthaya province. 226 samples were used in the study. The data were collected through questionnaires based on conceptual framework and data were analyzed using social science software packages.

The results of the study showed that:

1. The level of opinion of the people in Tambol Khae Ok in Bang Sai district of Phra Nakhon Si Ayutthaya towards personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism was high in overall, and in details, the highest level was on physical characteristics followed by social characteristics and emotional characteristics respectively.

2. The people having different genders, ages and occupations had opinions on characteristics of the leader based on Buddhist doctrine indifferently with a significantly statistic figure at 0.05.

3. The suggestions obtained from the study were that; 1. In physical characteristics: the leaders should cooperate with temples, behave themselves in Dhamma and go to temple every Buddhist holiday, 2. In emotional characteristics; the leaders should be patient to problems and obstacles in work, 3. In intellectual characteristics; the leaders should be mindful in solving problems and keep themselves in touch with modern global situations, and 4. In social characteristics; the leaders should be able to adjust themselves to others in situations, be friendly and sincere.

Keywords: Development; Characteristics; Leader; Dhamma doctrine in Buddhism

1. บทนำ

ปัจจุบันผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขาดไม่ได้ และสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการยอมรับจากประชาชนในส่วนที่ผู้นำในเขตนั้นๆ รับผิดชอบก็คือ การมีบุคลิกภาพที่ดีและเข้ากับประชาชนในส่วนการปกครองของตนได้ การที่ผู้นำจะมีบุคลิกภาพที่ดีได้นั้นจะต้องคำนึงถึงและมีการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ นั้น ถ้าจะทำให้การพัฒนาบุคลิกภาพนั้นมีความมั่นคงและผู้นำมีความมั่นคงในบุคลิกภาพของตนโดยไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ การพัฒนาบุคลิกภาพนั้นก็ควรพัฒนาไปตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาประยุกต์ใช้หรือพัฒนาในด้านใดก็ตามจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ทำให้ผู้นำไป

ประยุกต์ใช้หรือพัฒนาในด้านต่างๆ หวั่นไหวไปตามกระแสสังคม หลักธรรมที่ควรนำมาพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในตำบลต่างๆ ของประเทศไทย คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ขันติ สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโหสะ และสัจจะ (Phra Prom Kunaporn (P.A. Payutto), 1995 : 46)

จากการศึกษาสภาพปัญหาที่ทำให้ประชาชนไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาที่ทำให้ประชาชนในตำบลแควอวก ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นนั้นมีอยู่มากมายหลายประเด็น ซึ่งพอสรุปได้จากรายงานการประจำปี 2557 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแควอวก) คือ 1) ประชาชนยังมีบทบาทเข้ามาประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายกรอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดีเท่าที่ควรซึ่งมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ครอบคลุมตรงตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะนโยบาย

สาธารณะเป็นความต้องการของผู้บริหารหรือผู้นำมากกว่าเป็นความต้องการของประชาชน 2) ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปกครองท้องถิ่นและยังไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนและขององค์การบริหารส่วนตำบลมากนัก ในเรื่องแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น และ 3) ประชาชนไม่ไว้วางใจ,ขาดความเชื่อมั่นและความเชื่อถือในตัวผู้นำในเรื่องของบุคลิกภาพด้านต่างๆ อาทิ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย เช่น การแต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ เช่น ไม่สงบเสงี่ยมสุขุมรอบครอบ ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจเวลาประชาชนไปติดต่อประสานงาน 3) ด้านความรู้ความสามารถ เช่น เป็นคนไม่ทันสมัย รอบรู้ไม่ทันโลกทันเหตุการณ์ปัจจุบัน บางท่านจบการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ไม่ยอมปรับตัวเข้ากับคนอื่น พูดจาไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส บางครั้งไม่แสดงความจริงใจกับประชาชน จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนในตำบลแควออกจึงไม่ค่อยสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในตำบลแควออก จึงสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลแควออก แต่การวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้มีผู้ศึกษาและค้นคว้าวิจัยไปแล้วแต่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพด้านต่างๆ

ของผู้นำซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับทางตำบลและไม่สนใจในกิจกรรมที่ทางตำบลจัดขึ้นและสื่อสารถึงประชาชนและประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ยังไม่เคยมีผู้ที่ทำวิจัยในตำบลนี้ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์และเคยอาศัยอยู่ในตำบลแห่งนี้ จึงสนใจที่จะทำวิจัยการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ขันติ สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโทสะ และสัจจะมาพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในตำบลแควออกในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม จะมีผลอย่างไรและจะทำให้บุคลิกภาพของผู้นำพัฒนาดีขึ้นจนเป็นต้นเหตุทำให้ประชาชนมีความสนใจและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของตำบลมากกว่าที่เป็นอยู่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของผู้นำ

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธ

ศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก
อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาวิเคราะห์
ถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรม
ในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของ
ประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ. พระนครศรีอยุธยา
โดยมีขอบข่ายในการศึกษาวิจัย ดังนี้

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ
(Survey Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจาก
ประชาชนตำบลแคออก จำนวน 550 คน ผู้วิจัย
ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิด
ตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน
(Morgan) (Srisa-art, 2013 : 54) จากสำเนา
ทะเบียนบ้านของประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
ที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขต ต.แคออก
อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 550 คน
ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะ
แบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบ
ตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือ
ได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือ
ของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scales) แบบสอบถาม
ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ
ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การพัฒนาบุคลิกภาพ
ของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตาม
ความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร

จ.พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้าน
คุณลักษณะทางกาย (ศีล) 2) ด้านวุฒิภาวะทาง
อารมณ์ (สมาธิ) 3) ด้านความรู้ความสามารถ
(ปัญญา) และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม (ขันติ
สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโหส และสัจจะ) และ
ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended
Questions) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา
บุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธ
ศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก
อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้หน้านั้นได้ศึกษาและหลักธรรมในทาง
พระพุทธศาสนาแล้ว และได้นำหลักธรรมมา
ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและทำงานตาม
สมควร จึงทำให้ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการ
พัฒนาบุคลิกภาพจึงมีน้อย ผู้ตอบแบบสอบถาม
จำนวน 226 คน พบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่างมีเพศชายร้อยละ 52.7 และที่มีอายุอยู่
ระหว่าง 46-55 ปี มีร้อยละ 35.4 และประกอบ
อาชีพรับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 41.6 รองลงมาทำ
อาชีพทำสวนร้อยละ 25.2 สำหรับการพัฒนา
บุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธ
ศาสนา ตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก
อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ ด้าน
คุณลักษณะทางกาย (ศีล) ($\bar{x} = 4.33$) รองลงมา
อันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านคุณลักษณะทางสังคม

($\bar{x}$ = 4.24) อันดับที่ 3 ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{x}$ = 4.24) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อันดับที่ 4 ได้แก่ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) ($\bar{x}$ = 4.20) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะทางกาย มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำควรเข้าทางธรรมได้ดี และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำต้องอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ด้านความรู้ความสามารถ มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำควรตั้งสติแก้ไขเหตุที่เกิดขึ้นกับลูกบ้าน และต้องรู้ทันเหตุการณ์โลกในปัจจุบัน และด้านคุณลักษณะทางสังคม ข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่าผู้นำต้องปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี และมีความจริงใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นระดับมากที่ค่อนข้างสูงไปในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะว่าประชาชนตำบลแควออกได้ใกล้ชิดกับผู้นำจึงสัมผัสได้ซึ่งภาวะผู้นำลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้นำของพวกเขา และในการปฏิบัติหน้าที่คงสัมผัสได้ซึ่งการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ผู้นำๆ มาใช้ จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนั้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของกับงานวิจัยของพระบุญเรือง ฐิตธมโม (สุทธิชัย) (Phra Boonruang Thitadhammo, 2004 : 64-67) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์: ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า พบว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นกลไกให้การบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้ปกครองส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะการขาดภาวะผู้นำเพื่อเป็นกรอบความคิดไว้เป็นทางออกสำหรับผู้นำทุกระดับได้

2. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะในเรื่องของคุณลักษณะทางกายประชาชนย่อมเห็นได้ชัดเจนจากบุคลิกภาพของผู้นำของเขาและผู้นำของเขาสามารถพัฒนาบุคลิกภาพด้านนี้ได้ดี จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิรุณ วุฑฒิธมโม (Phra Phiroon Vuddhidhammo, 2002 : 64-66) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพในพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทางกาย หรือกายภาวนาหมายถึงการปรับปรุงพฤติกรรมทางกายที่เคยเป็นพฤติกรรมในอกุศลกรรมบถ 10 ให้เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมในกุศลกรรมบถ 10 การพัฒนาทางกายจะทำให้ผู้ที่แสดงพฤติกรรมออกมามีความสำรวมระมัดระวังทำให้เกิดสโลอันเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาทางกาย ให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคม

และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ด้วยดี ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน และความเอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกัน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาทางจิตใจต่อไป และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุนทรภะสัจ (Sundarabhesaj, 1967 : 70-71) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านอำเภอบ้านนาถเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการคือมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน การแต่งตั้งของทางราชการหรือมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และผู้นำชนิดไม่เป็นทางการคือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่แต่มีอิทธิพลส่วนตัวหรือได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน และผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ต่างเกิดมาจากผลิตผลโครงสร้างทางสังคมตามแบบดั้งเดิมที่มีความรู้และประสบการณ์ ชีวิตเป็นสิ่งที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดู จากการบวช การท่องเที่ยว คำขาย การเป็นทหารรับจ้างหรือการเป็นพวกปล้นสิ่งที่ได้จากสังคมคือการศึกษาชั้นประถม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นมากในสังคมชาวบ้านต้องการคุ้มครองทางร่างกายและจิตใจเมื่อผู้นำมีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองชาวบ้านทุกด้าน ชาวบ้านจะให้ความไว้วางใจและให้การยอมรับนับถือ

3. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้นำแสดงให้เห็นถึงความอดทนต่อปัญหาอุปสรรคในการทำงานและ

ทำงานด้วยความสุขุมรอบคอบมีความสงบเสงี่ยม ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธและโมโหต่อลูกบ้าน จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิรุณ วุฑฒิธมโม (Phra Phiroon Uddhidhammo, 2002 : 64-66) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพในพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทางจิต หรือจิตภาวนา การอบรมจิตหมายถึง การปรับปรุงพฤติกรรมที่เคยเป็นมโนทุจริตให้เป็นมโนสุจริต การพัฒนาจิตเป็นการพัฒนาให้เกิดสมาธิเกิด จิตมีความสงบ มีความเยือกเย็นมีความมั่นคงอยู่ภายใน เป็นจิตที่มีสมาธิและจิตมีสมาธิทำให้กายวาจาสงบระงับตามไป การควบคุมจิตไม่ให้เป็นมโนทุจริตและการปรับเปลี่ยนเป็นมโนสุจริต และเป็นการควบคุมพฤติกรรมทางกายไม่ให้ปรากฏเป็นกายทุจริต วจีทุจริต มีแต่พฤติกรรมที่เป็นกายสุจริต วจีสุจริต การพัฒนาทางจิตให้มีความเข้มแข็ง มีความมั่นคง เป็นสมาธิสูงเป็นฐานแห่งการพัฒนาทางปัญญาต่อไป

4. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีความรู้ความสามารถ (ปัญญา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้นำได้แสดงการพัฒนาบุคลิกภาพของพวกเขาออกมาให้ประชาชนที่เป็นลูกบ้านเห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องของความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อาทิมีความรอบรู้ทันสถานการณ์โลก มอบหมายสั่งการและสร้างความศรัทธาและชักจูงใจให้ประชาชนที่เป็นลูกบ้านเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านและทำให้ประชาชนเห็น

ว่าการติดต่อกับทางผู้นำนั้นทำได้ง่ายและรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุนทรเภสัช (Sundarabhesaj, 1967 : 70-71) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านอำเภอบ้านนาถาญ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการคือมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน การแต่งตั้งของทางราชการหรือมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และผู้นำชนิดไม่เป็นทางการคือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่แต่มีอิทธิพลส่วนตัวหรือได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน และผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ต่างเกิดมาจากผลิตผลโครงสร้างทางสังคมตามแบบดั้งเดิมที่มีความรู้และประสบการณ์ ชีวิตเป็นสิ่งที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อมและการเสี่ยงภัย จากการบวช การท่องเที่ยว คำขาย การเป็นทหารรับจ้างหรือการเป็นพวกปล้นสิ่งที่ได้จากสังคมคือการศึกษาชั้นประถม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นมากในสังคมชาวบ้านต้องการคุ้มครองทางร่างกายและจิตใจเมื่อผู้นำมีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองชาวบ้านทุกด้าน ชาวบ้านจะให้ความไว้วางใจและให้การยอมรับนับถือ

5. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านคุณลักษณะทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ 1 ที่ว่า ผู้นำมีการปรับตัวเข้ากับคนอื่น (สมานัตตา) ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นการทำงานอย่างจริงของผู้นำ เพราะผู้นำเมื่อเข้าสังคมแล้วย่อมต้องปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

ต้องมีวาจาสุภาพและยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความจริงใจต่อประชาชน เพราะผู้นำจะอยู่ได้นานและหลายสมัยก็ต้องขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของประชาชน ผู้นำจึงต้องพัฒนาบุคลิกภาพด้านนี้เป็นกรณีพิเศษ จึงทำให้ผลการศึกษาออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคลด้านานินทร์ (Danthanin, 1990 : 83) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพผู้นำและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น พบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้นำได้มีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำมีทั้งปัจจัยภายในชุมชน เช่น วิกฤติการณ์ในชุมชน และปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกชุมชนได้แก่ นโยบายของรัฐบาลการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ภายนอกชุมชน รวมถึงปัจจัยทางด้านครอบครัวและบุคลิกภาพของผู้นำเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ดวงดีทวิรัตน์ (Duangdeethawirat, 1993 : 64) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผู้นำตามธรรมชาติกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบทบ้านผาเงินในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้นำตามธรรมชาติที่ศึกษามีทั้งผู้นำทางด้านเศรษฐกิจผู้นำทางด้านจัดองค์กรและผู้นำทางด้านการเมืองในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำตามธรรมชาติได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมีทั้งปัจจัยภายในชุมชนได้แก่ วิกฤติการณ์ของชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการขาดภาวะความเป็นผู้นำ ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ระบบเครือญาติความสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลการยอมรับจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและนักธุรกิจนอกชุมชนและลักษณะ

บุคลิกภาพของตัวผู้นำตามธรรมชาติที่สามารถเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการและความเปลี่ยนแปลง ภายในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี และสามารถสื่อความคิดความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนของของตนได้อย่างมีพลัง โดยการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ สำหรับบทบาทของผู้นำตามธรรมชาติที่พบคือบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม บทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประณิษยนอมข้อขัดแย้งต่างๆ และบทบาทผู้ประสานงานกับหน่วยงานนอกชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะที่ประชาชนตำบลเคอออก เสนอแนะไว้สูงกว่าข้ออื่นๆ ในทุกๆ ด้าน คือข้อที่ว่าควรเข้าทางธรรมได้ดี และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระของด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) ดังนั้นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับด้านนี้ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ควรกำหนดนโยบาย รูปแบบการปฏิบัติงานของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) ให้มีการปฏิบัติงานเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ และ 2) ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการปฏิบัติหน้างาน เพราะจะได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้วและ 3) ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้นำ

(กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ความต้องการของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) ในการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาบุคลิกภาพในการปฏิบัติหน้าที่

2.2 รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักธรรมสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดเพื่อการศึกษาได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย ใช้ศีลในการพัฒนาบุคลิกภาพ ศีล หมายถึง ความเรียบร้อยทางกาย และวาจา 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ใช้สมาธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง ความตั้งใจมั่น 3) ด้านความรู้ความสามารถ ใช้ปัญญาในการพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง ความรอบรู้และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ใช้ขันติ สมานตตา เมตตา ปิยวาจา โอโหส และสัจจะ ขันติ หมายถึง ความอดทน สมานตตา หมายถึง การไม่ถือตัว เมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ปิยวาจา หมายถึง วาจาอ่อนหวาน โอโหส หมายถึง ความไม่ถือโอกรธ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เมื่อผู้นำ หรือใครก็ตาม เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง จะส่งผลให้ผู้ที่นำมาใช้สามารถที่จะพัฒนาและปรับปรุงบุคลิกภาพของ

ตนเองที่มีอยู่ให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้นไปตามหลัก
ธรรมในทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ถ้าผู้นำองค์กรใดเห็นคุณค่า
และความสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้ และพร้อม
ทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวก
สะดวก ให้บุคลากรในองค์กรมีการปฏิบัติตามหลัก
ธรรมและต้องให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อ

ให้บุคลากรในองค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีสุขภาพ
จิตที่สดใส มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ทำให้
บุคลากรสามารถสร้างการตรวจสอบและประเมิน
ผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจ
ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง
และบุคลากรในหน่วยงาน รวมไปถึงคนในสังคม
ส่วนรวมด้วย

References

- Danthanin, M. (1990). Study of Leadership Potential and Local Leadership Network. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Chiang Mai University.
- Duangthawirat, A. (1993). Natural Leadership and Chang in Rural Community: A Case Study of Ban PhaNgoen in Lampoon Province. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Chiang Mai University.
- Phra Prom Kunaporn (P.A. Payutto). (1995). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok : Printing house Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Boonruang Thitadhammo. (2004). Analytical Study of Buddhist Leadership: A case study of the Buddha's solution to the problems. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Mahamakut Buddhist University.
- Phra Phiroon Vuddhidhammo. (2002). Personality Development in Buddhism. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Srisa-art, B. (2013). *Basic Research*. 7th Edition. Bangkok : Suviriyasarn.
- Sundarabhesaj, S. (1967). *A Close Study of Villages Concerning Local Leadership in Amnartchareon District, Ubon Ratchathani Province*. Community Development and Evaluation Division. Bangkok : Ministry of the Interior.

บทขับชอพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ไท: การศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอ พื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง*

The String Folk Lyrics of Tai Ethnic Group: An Comparative Study of Lanna Folk Lyrics with Keng Tung State Folk Lyrics

เพ็ญพิน ปลอดโปรง, บุญเหลือ ใจมโน และสมม ครุฑเมือง
Peingpin Plodprong, Boonlue Chaimano and Sanom Krutmuang
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: krupin2405@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของบทขับชอพื้นเมืองล้านนา และบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง 2) เพื่อเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์และเนื้อหา ในบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง และ 3) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารในบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัย และจากการสัมภาษณ์ นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทขับชอพื้นเมืองที่พบในล้านนามี 16 ทำนอง บทขับชอพื้นเมืองที่พบในเชียงตุงมี 5 ทำนอง 2) การเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์ในบทขับชอล้านนาและเชียงตุง พบว่ามีลักษณะคำประพันธ์ที่เหมือนกัน 5 ทำนอง 5 เรื่อง และการเปรียบเทียบด้านเนื้อหาบทขับชอ พบว่ามีเนื้อหาเหมือนกัน 1 ทำนอง 1 เรื่อง และมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน 4 ทำนอง 4 เรื่อง และ 3) การเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารในบทขับชอ พบว่า มีการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารเหมือนกัน 1 ทำนอง 1 เรื่อง มีการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารแตกต่างกัน จำนวน 4 ทำนอง 4 เรื่อง

คำสำคัญ: บทขับชอพื้นเมืองล้านนา; บทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง

*ได้รับบทความ: 12 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

Received: October 12, 2019; Revised: March 16, 2020; Accepted: March 30, 2020

Abstract

The objective of this research were: 1) to study historical background of the Folk Lyrics, 2) compare the characteristics of the composition, the content of Lanna String Folk Lyrics with Keng Tung State Folk Lyrics, 3) to compare the words used and figure of spere in compositing Lanna Folk Lyrics with Keng Tung State Folk Lyrics. Data was analyzed by Descriptive Analysis.

The research findings were as follow: 1) The researcher collected the data of Lanna Folk Lyrics from documents and researches, Then selected 16 lyrics and there were 5 Keng Tung Folk Lyrics. 2) The characteristics of the composition 5 Lanna string folk lyrics and Keng Tung state string folk are the same. The comparison of the content was stable 1 Lyric and 1 topic is same content. There were 4 lyrics and 4 topics of the string folk lyrics with the same and different contents and 3) The comparative of languages and literary between the two of Lanna Folk Lyrics with Keng Tung State Folk Lyrics in the same Lyrics. 1 Lyric and 1 topic is same content, languages and literary 4 lyrics and 4 topics were both same and different content, languages and literary.

Keywords: Lanna Folk Lyrics; Keng Tung State Folk Lyrics

1. บทนำ

ชาติพันธุ์ไท เป็นชื่อของชนชาติ หรือกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอยู่หลายกลุ่ม เช่น ไทดำ ไทขาว ไทจีน ไทลื้อ นับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความสัมพันธ์กันมา ยาวนานและต่างก็มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ส่วนล้านนาเป็นชื่ออาณาจักรที่อยู่ทางภาคเหนือ ของประเทศไทย ปัจจุบันหมายถึงจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ชาวล้านนามีวรรณกรรมทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และมุขปาฐะปะปนอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของตน เช่น คร่าวธรรม คร่าวขอ บทขับขอ กะโลง

(โคลง) และจ้อย วรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาเป็น วัฒนธรรมทางที่แสดงออกโดยผ่านวรรณกรรม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวล้านนา เพื่อเป็นแนวทาง ในการศึกษาวรรณกรรม สังคม วัฒนธรรมในด้านต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทได้ อย่างดียิ่ง

ล้านนามีเพลงพื้นบ้าน (Folk Song) เรียกว่า “ขอ” หรือ การขับขอเป็นการโต้ตอบระหว่าง ชายหญิง โดยมีเครื่องดนตรี ปี่จุม สะล้อและซึง มาบรรเลงประกอบ ทำนองขอในล้านนามีทั้งหมด 16 ทำนอง ได้แก่ 1) ทำนองตั้งเชียงใหม่ 2) ทำนอง ละม้ายเชียงแสน 3) ทำนองจะปู้ 4) ทำนองละม้าย

5) ทำนองเงี้ยว 6) ทำนองเงี้ยวสิบชาติ 7) ทำนองพม่า 8) ทำนองอื้อ 9) ทำนองล่องน่าน 10) ทำนองลับแล 11) ทำนองปั่นฝ้าย 12) ทำนอง พม่านาน 13) ทำนองจะปุ่นในคุ้มพระราชชายาเจ้าดารารัศมี 14) ทำนองซออื่น 15) ทำนองล่องน่านพระลอ และ 16) ทำนองบ่าเก่าบ่ากำ

เชียงตุง หรือเขมรัฐนคร (KYENGE TUNG) เป็นชนเผ่าไท เรียกว่า “ไทจีน” มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับชาวไทยในล้านนา ทั้งด้านภูมิประเทศ เชื้อชาติ ภาษาและศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมด้านภาษาเขียน ชาวไทยล้านนา ชาวไทจีนในเชียงตุง และ ชาวไทลื้อในสิบสองปันนา ต่างก็ใช้ตัวอักษรธรรมเพื่อจารึกวรรณกรรมทั้งสิ้น นับว่าเชียงตุง มีความใกล้ชิดกับล้านนามาก ปัจจุบันเมืองเชียงตุงตั้งอยู่ในเขตรัฐฉานตะวันออกของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในสมัยโบราณมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานกันระหว่างรัฐ มีการอภิเษกระหว่างเจ้าชายแห่งราชสำนักล้านนากับเจ้าหญิงแห่งแคว้นเชียงตุง ต่อมาได้มีการนำบทขับชอพื้นเมืองล้านนาเข้าสู่เชียงตุง เป็นการขับชอพื้นเมืองที่ประกอบเครื่องดนตรี สะล้อและซิง ตามลักษณะการขับชอล่องน่านมาเผยแพร่ในเมืองเชียงตุง และคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ทำนองซอในเชียงตุง พบว่า มีจำนวน 5 ทำนอง ได้แก่ 1) ทำนองพม่า 2) ทำนองเงี้ยว 3) ทำนองอื้อ 4) ทำนองล่องน่าน และ 5) ทำนองล่องน่านพระลอ

การวิจัย เรื่อง “บทขับชอพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ไท: การศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ตั้งแต่ ปี พ.ศ.

2559-2561 และได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ไว้แล้ว พบว่าเป็นงานวิจัยเปรียบเทียบวรรณกรรมประเภทคร่าวซอต่างๆ ระหว่างล้านนาสิบสองปันนาและเชียงตุง ทั้งพบว่า มีการศึกษาวิจัยด้านการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับสุภาษิตล้านนากับไทลื้อ ได้มีการศึกษาวิจัยบทขับชอพื้นเมืองในล้านนาในด้านต่างๆ แต่เนื่องจากยังไม่พบว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง หรือบทขับชอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นๆ มาก่อนหน้านี้ แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมด้านบทขับชอพื้นเมือง ยังขาดผู้ที่สนใจศึกษาอย่างจริงจังทั้งในด้านวรรณคดีและด้านคติชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของบทขับชอพื้นเมืองล้านนาและบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์และเนื้อหาในบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารในบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลบทขับชอ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 การศึกษาเอกสาร มุ่งศึกษา

เอกสารและรวบรวมข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ เกี่ยวกับบทขับชอพื้นเมืองในล้านนาและบทขับชอพื้นเมืองในเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารข้อมูลในเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นเอกสารต้นฉบับที่ยังไม่ได้ผ่านการรวบรวมอย่างเป็นระบบ ส่วนเอกสารข้อมูลบทขับชอในล้านนานั้นส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาแล้วระดับหนึ่ง เช่น เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ โดยก่อนที่จะนำเอกสารมาประกอบข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการคัดสรรเอกสารทั้งหมดโดยผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์และมีคุณภาพตรงตามประเด็นในการวิจัยต่อไป

1.2 การสัมภาษณ์จากปราชญ์ท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทขับชอพื้นเมืองทั้งในล้านนาและในเชียงใหม่จากเอกสารที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้น โดยในสถานการณ์จริงผู้วิจัยได้กำหนดแนวสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งในล้านนาและเชียงใหม่ มีดังนี้ 1) ปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา ด้านการขับชอพื้นเมือง มีดังนี้ (1) นางบัวซอน ถนอมบุญ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (การขับชอพื้นบ้าน) ปี พ.ศ. 2555 (2) นายบุญศรี รัตนัง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (การขับชอพื้นบ้าน) ปี พ.ศ. 2560 (3) นางสาวลำดวน สุวรรณภูคำ ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ปี พ.ศ. 2560 (4) นายพิพัฒน์พงษ์ ศรีศิริกรหริทาส ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยถิ่น และภาษาล้านนา นักประพันธ์เพลง

ช่างขับชอ นักดนตรี พิณเปี๊ยะ และเป็นวิทยากรของสถาบันอุดมศึกษาด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา 2) ปราชญ์ท้องถิ่นด้านการขับชอพื้นเมืองเชียงใหม่ มีดังนี้ (1) พ่อสามตาน บ้านหนองกา เอ็งกาดฟ้า เชียงตุง (2) อุหนานยี บ้านปาม่าน วัดอินทร์ ประธานกรรมการวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (3) จายสาม บ้านควาง เอ็งกะเท่า เชียงตุง (4) นางตีบ บ้านยางหลวง เอ็งกะเท่า เชียงตุง

ทั้งนี้ การศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับบทขับชอ และการสัมภาษณ์ช่างขับชอชาวเชียงใหม่ รวมทั้งการศึกษาจากเอกสารสำนักงานคณะกรรมการเมืองเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ข้อมูลบทขับชอพื้นเมืองจำนวน 40 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อมูลบทขับชอที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 เรื่อง แบ่งเป็นบทขับชอพื้นเมืองล้านนาจำนวน 5 เรื่อง และบทขับชอพื้นเมืองเชียงใหม่จำนวน 5 เรื่อง โดยคัดเลือกจากบทขับชอพื้นเมืองที่มีทำนองเดียวกัน เนื้อหาคำคล้ายกันแต่ละ 5 ทำนอง 5 เรื่อง ดังนี้

1. บทขับชอพื้นเมืองล้านนา ได้แก่ (1) บทขับชอทำนองพม่า เรื่อง เจ้าสุวัตร นางบัวคำ (2) บทขับชอทำนองล่องน่าน เรื่อง อัญเชิญเจ้าปู่ (3) บทขับชอทำนองเงี้ยว เรื่อง ตำนานอินทขิล (4) บทขับชอทำนองอื้อ เรื่อง ปู่เฒ่าสอนหลาน และ (5) บทขับชอทำนองล่องน่านพระลอ เรื่อง พระลอเดินดง

2. บทขับชอพื้นเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ 1) บทขับชอทำนองพม่า เรื่อง เจ้าสุวัตร 2) บทขับชอทำนองล่องน่าน เรื่อง คำไหว้สาเลี้ยงเมือง 3) บทขับชอทำนองเงี้ยว เรื่อง ปางเจ้าเมืองลง 4) บท

ข้อ 5) บทข้อหานองอื้อ เรื่อง สอนลูกหลาน และ 5) บทข้อหานองล่งน่านพระลอ เรื่อง พระลอ

2. การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน โดยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายในเขตล้านนา โดยการนัดหมายทางโทรศัพท์ จากนั้นได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการขอข้อมูลสัมภาษณ์ ข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัย การแจ้งเวลาสัมภาษณ์ และแจ้งข้อมูลแนวคำถามในการสัมภาษณ์ส่วนการขอข้อมูลบทข้อหานองล่งน่านพระลอในเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและการสัมภาษณ์ ไปยังประธานกรรมการวัฒนธรรมเชียงใหม่ พร้อมแจ้งรายละเอียดการสัมภาษณ์ เช่นเดียวกับล้านนา จากนั้นจึงได้เดินทางไปเชียงใหม่ เชียงตุง หลายครั้งเพื่อขอข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึก การบันทึกเทปการสัมภาษณ์ การบันทึกวิดีโอ ได้ลงพื้นที่ในสถานการณ์จริงที่มีการข้อหานองล่งน่านพระลอตามงานประเพณีท้องถิ่น และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก เป็นคำถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประเด็นที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบทข้อหานองล่งน่านพระลอและบทข้อหานองล่งน่านพระลอ การสัมภาษณ์ทั้งในล้านนาและเชียงใหม่ อยู่ในช่วงระหว่าง 1 เมษายน พ.ศ. 2560-30 ธันวาคม พ.ศ. 2561

3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มีแนวคำถาม ด้านการใช้ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อหาการใช้ถ้อยคำ และสำนวนโวหารในบทข้อหานองล่งน่านพระลอ

พื้นเมืองล้านนาและบทข้อหานองล่งน่านพระลอ

3.3 การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม การข้อหานองล่งน่านพระลอในงานประเพณีท้องถิ่น งานพิธีกรรม และการรับจ้างแสดงในงานต่างๆ ประเด็นในการสังเกตคือ พิธีกรรม ขั้นตอนการข้อหานองล่งน่านพระลอ เครื่องดนตรี กระบวนการ ตลอดจนพฤติกรรมของผู้ชมการแสดง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน โดยใช้ประกอบการเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.5 กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องวิดีโอ และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลที่ได้จากการถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ในขณะที่ข้อหานองล่งน่านพระลอแสดงอยู่บนเวทีข้อหานอง

4. การตรวจสอบข้อมูล เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ โดยใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) (Denzin, 1970) ดังนี้

4.1 การตรวจสอบด้านข้อมูล ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่มาต่างๆ มีความเหมือนกันหรือไม่ หากข้อมูลที่ได้มาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลนั้นมีความถูกต้อง

4.2 การตรวจสอบด้านผู้วิจัยหากผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูล ได้พบว่าข้อมูลที่ได้มา มีความเหมือนกันสูง แสดงว่าข้อมูลนั้นถูกต้อง มีความเที่ยงตรงสูง ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาอย่างต่อเนื่องและให้สมบูรณ์ที่สุด

4.3 การตรวจสอบด้านทฤษฎีได้เน้นการตรวจสอบทฤษฎีว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลาย

ตัวอย่าง ผลการเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์ในบทขับซอล้านนาเรื่องพระลอเดินดง กับบทขับซอเชียงตุง เรื่อง พระลอ

บทขับซอล้านนา เรื่องพระลอเดินดง	บทขับซอเชียงตุง เรื่องพระลอ
- จำนวนคำในวรรคมี 6-7 คำ บางวรรคมีจำนวนคำ 9-10 คำ - มีคำขึ้นต้นบทขับซอด้วยคำว่า ตวาง - มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรค - มีการส่งสัมผัสภายในวรรค - มีสัมผัสสระและสัมผัสอักษร - จำนวนวรรคในบทขับซอ ไม่เป็นไปตามแผนผังและฉันทลักษณ์ของบทขับซอ	- จำนวนคำในวรรคมี 6-7 บางวรรคมีจำนวนคำ 8-9 คำ - - มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรค - มีการส่งสัมผัสภายในวรรค - มีสัมผัสสระและสัมผัสอักษร - จำนวนวรรคในบทขับซอ ไม่เป็นไปตามแผนผังและฉันทลักษณ์ของบทขับซอ - การเรียงคำในแต่ละวรรค วางเรียงติดต่อกันโดยไม่เว้นวรรค

3. ผลการเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำในบทขับซอ พบว่า มีการเล่นคำ การซ้ำคำ การซ้อนคำ และคำไวพจน์ ด้านการเปรียบเทียบด้านสำนวนโวหาร พบว่ามีการใช้สำนวนโวหารที่ทั้งเหมือนกันและมีความแตกต่างกัน

ตัวอย่าง การเปรียบเทียบการใช้คำในบทขับซอล้านนา เรื่อง อัญเชิญเจ้าปู่ กับบทขับซอพื้นเมืองเชียงตุง เรื่อง คำไหว้สาเลี้ยงเมือง พบว่าดังนี้

1. การใช้ถ้อยคำในบทขับซอ
บทขับซอพื้นเมืองล้านนา มีการใช้คำซ้ำในบทขับซอ เช่น

- พุดกัน ดีดี เกอะแม่สีกาบอ้า
- เสด็จลงมารู้ทัน เข้าเข้า

บทขับซอพื้นเมืองเชียงตุง มีการใช้คำซ้ำในบทขับซอ เช่น

- สาธุ สาธุ นามะสะการ

- เชิญเทอะ เชิญเทอะ เชิญพ่อเสวยฉัน

2. การใช้สำนวนโวหารในบทขับซอ

บทขับซอพื้นเมืองล้านนา มีการใช้ บรรยายโวหารเพื่อบรรยายเรื่องราวของบทขับซอ เช่น

ค่อยฟังราหม่มชุมพื่น้อง

จักไชทำนองเรื่องนางบัวคำ

ไชตามระบำที่ออกในธรรมพระเจ้า

ติดต่อบทเค้า (แรก) เจ้าสุวัตรทวยมา

อู้ (พุด) กันศาลาวันนั้นเมื่ออัน

ส่วนนางน้องชั้นไขข้อปิดตา

ว่านางได้จาและได้ฟูอู้ (พุด)

กับเจ้าคีนคู่สุวัตรหน่อไท้ (Lamdoun,

2015 : 70)

บทขับซอพื้นเมืองเชียงตุง มีการใช้บรรยายโวหาร เพื่อบรรยายเรื่องราวของบทขับซอ เช่น

ค่อยฟังเทศนาอาวอาพีน้อง
ข้าจักไขทำนองเรื่องนางบัวคำ
ไต่ตามระบำอันนอกในธรรมพระเจ้า
ติดต่อบทเค้า (แรก) เจ้าสุวัตทวยมา
อุ้(พูด)กันศาลาวันนั้นเมื่ออัน
ส่วนนางน้องชั้นไขบอกขียา (กิริยา)
ว่านางได้จาวาข้าได้อุ้ (พูด)
กับเจ้ากลืนคู่สุวัตหน่อไ้ (Samtan,

26 April 2017, Interview)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของบทขับชอพื้นเมืองล้านนาและบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง ทำให้ทราบว่าในล้านนามีทำนองชอ 16 ทำนอง ประกอบดนตรีประเภท ปี่จุม สะล้อและซึง ส่วนทำนองชอในเชียงตุง มีทั้งหมด 5 ทำนอง ส่วนมากเป็นการขับชอประกอบเครื่องดนตรีซึงและสะล้อ เมื่อศึกษาบทขับชอพื้นเมืองตามทฤษฎีการแพร่กระจาย ผู้วิจัยได้พบว่า มี 2 ลักษณะคือ มีการแพร่กระจายบทขับชอในลักษณะคงที่ และการแพร่กระจายในลักษณะในลักษณะไม่คงที่ อันเป็นไปตามทฤษฎีการแพร่กระจายนั่นเอง

ด้านผลการเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์และเนื้อหา ในบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง ได้พบว่า มีการส่งสัมผัสในบทขับชอทั้งในล้านนาและเชียงตุงเป็นไปตามลักษณะฉันทลักษณ์ของล้านนาคือ คำที่มีสระเหมือนกันถือว่าสัมผัสกันได้ ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันในบทขับชอด้านจำนวนคำในวรรคในบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง

มีมากถึง 13 คำ ด้านการเปรียบเทียบเนื้อหาพบว่าลักษณะที่เหมือนกันคือมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน และเทวดาอารักษ์ ส่วนลักษณะแตกต่างกันพบได้ในบทขับชอล้านนาคือ พิธีบวงสรวงเทวดาอารักษ์ สามารถกระทำพิธีภายในวัดได้ ต่างกับพิธีเลี้ยงเมืองของชาวเชียงตุง จะทำพิธีพิธีกรรมเลี้ยงเมืองที่บริเวณหอคำ ซึ่งจะอยู่ภายนอกเขตวัด

ด้านผลการเปรียบเทียบการใช้ถ้อยคำในบทขับชอ ได้พบว่า มีการเล่นคำการซ้ำคำและซ้อนคำ ทั้งในล้านนาและเชียงตุง นอกจากนั้นในล้านนาจะมีบทกล่าวสรรเสริญพระพุทเจ้าและมีบทไหว้ครู ต่างกับเชียงตุงซึ่งไม่มีบทไหว้ครูในบทขับชอ ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบด้านสำนวนโวหารพบว่า ทั้งในล้านนาและเชียงตุง มีการใช้สำนวนโวหารบรรยายและพรรณนาความรู้สึกได้เช่นเดียวกัน และยังพบอีกว่าในบทขับชอล้านนาจะมีการใช้สำนวนโวหารมากกว่าบทขับชอเชียงตุง

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทขับชอพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไท: การศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอพื้นเมืองล้านนากับบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง” ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ตามแนวสุนทรียศาสตร์ ช่วยให้มองเห็นถึงความงามทางภาษาของวรรณกรรมพื้นบ้านในแต่ละสำนวน ที่ล้วนมีความไพเราะ มีการใช้คำแต่ละท้องถื่น ซึ่งต่างก็มีลักษณะเด่นเป็นของตนเอง การที่ผู้วิจัยนำบทขับชอมาศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ จะช่วยให้มีการเผยแพร่บทขับชอพื้นเมืองเชียงตุงมากขึ้น อีกทั้งจะเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

ไท่ด้านอื่นๆภายในกลุ่มประชาคมอาเซียนต่อไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรมีการกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทบทขับชอในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของบทขับชอพื้นเมืองที่มีต่อชุมชนและสังคม

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม ควรเพิ่มบทบาทด้านสนับสนุนและส่งเสริมวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทบทขับชอ รวมทั้งเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ให้แพร่หลาย และเข้าถึงเยาวชนทั้งชาวล้านนาและชาวเชียงใหม่ให้ตระหนักถึงความสำคัญของบทขับชอพื้นเมืองเพื่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไท่ ในด้านคติชนวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา หรือในด้านความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตให้กว้างขวาง และลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้าน ในกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน และการศึกษาวรรณกรรม คำขับของกลุ่มชาติพันธุ์ไท่ต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาเปรียบเทียบบทขับชอพื้นเมืองล้านนาและบทขับชอพื้นเมืองเชียงตุง ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า บทขับชอพื้นเมืองทั้งในล้านนาและเชียงตุง มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เชื่อมตรงระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านการใช้อธิบายเหตุผลในการทำพิธีกรรม และด้านการให้การศึกษารักษามาตรฐานพฤติกรรมสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางคติชนวิทยา

References

- Lamdoun, S. (2015). *Kamsaw Salaw Pin*. Nakhonpathom : Sillapakorn University Press.
- Mallika, K. (2007). *Folklore*. Bangkok : Odeon Store.
- Samtan. (26 April 2017). Interview.

**วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์
และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น***
**An Analysis of Buddhism Propagation by Using Buddhist
Arts and Landscape of Cetiya Phum Monastery, Nampong
District, Khon Kaen Province**

พริยา พิกยาวัฒนชัย, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และพระครูปริยัตินธมมวงค์
Piriya Pittayawattanachai, Sowit Bamrungphak and Phrakhru Pariyatidhammawong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ppfebruary8th@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของชาวอีสาน 2) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์พุทธศาสนา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม นำเสนอด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากสมัยพุทธกาลได้ใช้การสื่อสารระดับบุคคล การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบ หลังพุทธกาลมีการส่งทายาทแล้วได้รักษาสืบต่อกันมา ชาวอีสานมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นแหล่งรวมงานพุทธศิลป์ พื้นที่วัดได้ตกแต่งเป็นภูมิทัศน์สถานให้เป็นรมณีสถาน โดยเฉพาะวัดเจติยภูมิ มีการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดที่มีลักษณะร่วมของสังคมอีสาน 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดเจติยภูมิมีพุทธศิลป์หลักคือองค์พระธาตุขามแก่นเป็นผลจากความศรัทธา ความงามและวัฒนธรรมการสร้างพระธาตุ นอกจากนี้ ยังมีการสร้างสิม การสร้างพระพุทธรูป การเขียน

*ได้รับบทความ: 29 มีนาคม 2562; แก้ไขบทความ: 15 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

อุปถัมภ์ ตลอดจนการมีพื้นที่รองรับกิจกรรมศาสนาตามฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ โดยปรับภูมิทัศน์ของวัดตามความจำเป็นแต่ละยุคสมัย และบำรุงรักษาให้สะอาด สว่าง สงบ สอดคล้องกับหลักสัปปายะในพระไตรปิฎก 3) วัดเจติยภูมิยังคงรักษาแนวทางการเผยแพร่ด้วยการสื่อสารระดับบุคคล การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบและได้เพิ่มการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานเข้ามาช่วย โดยจัดให้มีการสอดคล้องกันของพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานในอดีตกับปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังพบการปรับใช้รูปทรงพระธาตุขามแก่น ทั้งในระดับวัดและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดขอนแก่นจำนวนมาก

คำสำคัญ: พุทธศิลป์; ภูมิทัศน์สถานในงานพุทธศิลป์; การเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Abstract

The aims of this dissertation were: 1) to study the propagation of Theravada Buddhism by using Buddhist arts and landscape of the Isan people; 2) to study the propagation of Buddhism by using Buddhist arts and landscape of the Cetiayaphum monastery, Namphong district, KhonKaen; 3) to analyze the propagation of Buddhism by using Buddhist arts and landscape of the Cetiayaphum monastery. This study was the qualitative research conducted together with the fieldwork and the study of Buddhist scriptures, document and relevant research. The fieldwork study was carried out by implementing the in-depth interview and non-participant observation and then the gathered data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results revealed that: 1) since the time of the Buddha, the propagation of Buddhism has been in the form of personal communication and self-practice as the model. After the Buddhist council, this method has been inherited. The temples, for Isan people, are the assemble center of the community as they are the place decorated with Buddhist arts and the monastery landscapes are built as the peaceful sites with the space. In the Cetiayaphum monastery, the Buddhist arts and landscapes are mixed with Isan style. 2) The results of Buddhist propagation of the Cetiayaphum temple indicated that the main Buddhist arts can be seen in the Kham Kaen Stupa resulted from the faith, beauty and culture of stupa construction, temple construction, Buddha image building and painting. The space within the temple is arranged to organize the religious activities such as ‘heet sib song khong sib si’ by adjusting the monastery landscape to suite the activities in each

era. The monastery still preserves the original Buddhist arts and improve, restores and maintains them with cleanness, brightness and peace in consistency with the principles of suitability (sappā ya) in the Tipitaka. 3) The Cetiya-phum monastery has preserved their ways to disseminate Buddhism in the personal communication form and practice as the model, additionally supported by Buddhist arts and landscape in consistence with the old and new versions of arts. It can be seen that the Kham Kaen stupa image has been used in the monasteries, government and private sectors in Khon Kaen until the stupa becomes the symbol of sacredness, empirically impacting on the dissemination of Buddhism through Buddhist arts and landscapes within the monastery.

Keywords: Buddhist Art; Landscape in Buddhist art; Buddhism Propagation

1. บทนำ

งานพุทธศิลป์เป็นรากฐานหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเนื่องด้วยในอดีตพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่างๆ และมีวิธีการเผยแผ่ในหลายแนวทางโดยมีวัดก็เป็นแหล่งรวมศิลปกรรมซึ่งมักจะพบงานพุทธศิลป์ควบคู่กับการจัดภูมิทัศน์สถานที่ทั้ง ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น การสร้างเจดีย์ พระปรางค์ โบสถ์ วิหาร ตัวอย่างงานพุทธศิลป์ที่ดังมา ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม,งานประติมากรรม ได้แก่ งานปั้นและหล่อพระพุทธรูป เช่น พระพุทธรูปปางลีลาในสมัยสุโขทัย พระพุทธชินราช วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก และงานจิตรกรรม ได้แก่ งานจิตรกรรมฝาผนังและเพดานวัดต่างๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร หากพิจารณาจากการศึกษาวิจัยพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานที่ในอดีตนั้น หัวข้อวิจัยมักมุ่งเน้นการศึกษาที่ตัวงานพุทธศิลป์หรือหากเป็นด้านภูมิทัศน์สถานที่ ก็จะแยกการศึกษาออกจากกัน

โดยสิ้นเชิงและพื้นที่ภูมิทัศน์ที่มีเป้าหมายในการออกแบบเพื่อเหตุผลการใช้สอยโดยเฉพาะเจาะจง แต่การใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่มีตัวอย่างให้ศึกษามากเหมือนการศึกษาพัฒนาการการสร้างเจดีย์ โบสถ์ และวิหารอันมีพุทธานุญาติที่เกี่ยวกับแนวความคิดรูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบต่างๆ หรืออาจมีเพียงการศึกษาสถานที่ที่ยังไม่ได้กล่าวถึงประเด็นทางภูมิทัศน์สถานที่ซึ่งเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมสุนทรียภาพในการชมงานพุทธศิลป์ หรือเป็นที่สุขตาสุขใจแก่ผู้อื่นที่ได้พบเห็นและพุทธศิลป์เป็นศิลปะของชาวพุทธ ในการที่ช่วยกันปลดปล่อยความทุกข์ในทางจิตใจ ปัญหาสังคม (Buddhadasa Bikkhu, as cited in Phra Dharmakosajarn 2004 : 1-4) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความน่าสนใจที่จะมีการทบทวนประเด็นเรื่องพื้นที่ในการใช้พุทธศิลป์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดจนการจัดภูมิทัศน์สถานที่เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การกำหนดเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิเคราะห์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยจะพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกประการที่หนึ่ง พื้นที่ศึกษามีการตอบโจทย์ลักษณะทางกายภาพของศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาที่ใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ตรงกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การเป็นวัดที่ประดิษฐานพระธาตุขามแก่น อันเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวอีสานและชาวขอนแก่น ประการที่สอง พื้นที่ศึกษามีคุณค่าทางด้านเรื่องราวในการสร้างงานพุทธศิลป์ของวัดซึ่งเป็นสิ่งส่งผลต่อการสร้างพุทธศิลป์อันมีความงามที่ตอบสนองต่อความศรัทธา และประการที่สาม พื้นที่ศึกษามีความเหมาะสมต่อการดำเนินการศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้มีปัจจัยด้านระยะทางสัมพันธ์กับระยะเวลาที่เหมาะสม เฉกเช่นเดียวกับคำว่า โคจรสัปบายะ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2010 : 209) เพื่อผู้วิจัยสามารถบริหารจัดการเวลาดำเนินการศึกษาได้อย่างสะดวกหากเกิดอุปสรรคระหว่างการเดินทาง เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้กรณีศึกษาของชุมชนได้เลือก วัดเจติยภูมิหรือวัดพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่วิจัย ซึ่งได้รับการเคารพสักการะจากประชาชนชาวจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงอย่างแพร่หลาย โดยมีงานพุทธศิลป์คือองค์พระธาตุขามแก่นอันมีความสำคัญในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมความเชื่อความศรัทธาของผู้คนที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้าน

บริเวณพระธาตุขามแก่น และบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีภูมิทัศน์ที่น่าศึกษาทั้งด้านกายภาพและวัฒนธรรม

จุดมุ่งหมายหลักของการสร้างงานพุทธศิลป์คือการรับใช้พระพุทธศาสนา หากศึกษาความหมายตลอดจนปรัชญาที่สอดแทรกอยู่ในงานพุทธศิลป์จะทำให้เห็นว่าการงานพุทธศิลป์มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนไทยมาช้านาน งานพุทธศิลป์ที่สวยงาม สามารถโน้มน้าวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ซึ้งในพระรัตนตรัย หรือเข้าถึงศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ส่วนภูมิทัศน์ที่มีความเหมาะสมก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้การชมงานพุทธศิลป์ภายในวัดมีความโดดเด่นและน่าสนใจยิ่งขึ้นและการเข้าใจพระรัตนตรัยของคนในชุมชนก็จะเป็นไปในทางบวกอันเกิดจากบรรยากาศแวดล้อมที่สวยงามด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยมองเห็นความน่าสนใจในงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ว่าสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของการศึกษาขบวนการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในสังคมไทยได้ โดยเฉพาะแนวความคิดการใช้งานพุทธศิลป์เป็นปฏิปทาในการจรรโลงใจให้พุทธศาสนิกชนในชุมชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธามีความสำคัญและสอดคล้องกับกระแสของพระพุทธศาสนาแนวใหม่ในสังคมปัจจุบันที่กำลังปรากฏตัวขึ้นเรื่อยๆ ประเด็นปัญหาหลักที่ต้องการจะศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ ในวัดเจติยภูมิ มีการใช้รูปแบบการจัดวางพื้นที่การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์อย่างไร เมื่อมีวัดที่ม้งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ที่สวยงามในท้องถิ่นชุมชนมีการตอบสนองต่อการใช้พุทธศิลป์

และภูมิทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร และงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ในวัดสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มากน้อยเพียงใด

การศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” จะนำไปสู่โอกาสในการได้เห็นมิติด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นไปทั้งยังทำให้ทราบความเป็นมาของการเกิดมีศาสนสถาน ศาสนวัตถุซึ่งหมายรวมถึงพุทธศิลป์และองค์ประกอบของศาสนาตามบริบททางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกด้วยประกอบกับความแยบยลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดเจติยภูมิยังเสมือนเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสานอันเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมมาแต่โบราณ โดยชาวอีสานมีตำนานพื้นบ้านและนิทานในท้องถิ่นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา (Thongnerkhaw, 1998 : 1) สิ่งนี้ได้ทำให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าของงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานในการเผยแผ่ศาสนาว่าเป็นสิ่งที่สามารถนำมาเป็นข้อพิจารณาในการสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงพระพุทธศาสนาโดยใช้ได้ทุกยุคสมัย จึงสมควรมีการศึกษาและเผยแพร่เรื่องการศึกษาในลักษณะนี้มากขึ้น ผู้วิจัยเริ่มกำหนดขั้นตอนการและแนวทางการศึกษาวิจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิโดยเริ่มจากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงวัดในอีสานอันเป็น

บ่อเกิดของงานพุทธศิลป์หรือรวบรวมงานพุทธศิลป์ไว้หลายแขนงซึ่งมีทั้งงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ นอกจากนี้วัดยังเป็นที่ยอมรับของวรรณกรรมอีสานและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดเป็นงานสำเร็จรูปที่น่าพิศดาร ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมุขปาฐะ (Bamrungphak, 2018 : 20) และทำให้เห็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์ในอดีตเพิ่มเติม โดยใช้เนื้อหา ภาพ ความหมายหรือคำจำกัดความ ประวัติ และคุณค่า ตัวอย่างแผนภาพประกอบการทำความเข้าใจที่จะได้รับการเรียบเรียงสอดคล้องกันกับเนื้อหาวิชาและองค์ความรู้เดิมเข้าด้วยกัน ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละบท ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของชาวอีสาน
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
3. วิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ/ภาคสนาม (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือก

ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยไม่เน้นข้อมูลเชิงตัวเลขหรือสถิติ จึงเลือกใช้เครื่องมือสำหรับดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกำหนดกรอบในการวิจัย กำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่ในประเด็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์อันเหมาะสมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าจะดำเนินไปทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในส่วนเอกสารและรายงานวิจัย ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นและแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต, หนังสือพิมพ์, บทความ, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และดำเนินการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสเกี่ยวกับแนวคิดการสร้างงานพุทธศิลป์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสัมภาษณ์ชาวบ้านที่มาทำบุญที่วัด ตลอดจนผู้ที่เดินทางมาเยี่ยมชมงานพุทธศิลป์ที่วัดเจติยภูมิ

3. ขอบเขตของพื้นที่การศึกษาภาคสนาม เป็นการศึกษาจากการสังเกตสภาพพื้นที่กรณีศึกษาโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ข้อสังเกตเป็น ประเด็น ได้แก่ ระยะเวลา งานพุทธศิลป์ที่สำคัญในวัดเจติยภูมิ งานพุทธศิลป์ดั้งเดิม งานพุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นใหม่ ภูมิทัศน์ดั้งเดิม ภูมิทัศน์ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ การดูแลรักษางานพุทธศิลป์ภายในวัด รูปแบบของการเดินทางมาสักการะ เป้าหมายของผู้เดินทางมาสักการะ และ กิจกรรมที่สำคัญอันเกี่ยวข้องกับการใช้งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถาน

4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) กลุ่มประชากรที่ศึกษากลุ่มหลักมาจากการเลือกแบบเจาะจงจากคุณสมบัติโดยเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ คือ ผู้ครอบครอง โดยจัดเกณฑ์การคัดเลือกประชากรที่ศึกษา(Criteria)ให้แบ่งประเภทกลุ่มผู้ใช้งานออกเป็น 4 กลุ่ม รวมเป็นจำนวน 20 คน ได้แก่กลุ่มที่ 1 กลุ่มภิกษุซึ่งเกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ในการเผยแผ่ศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส, พระสงฆ์ในวัดเจติยภูมิ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้ออกแบบภูมิทัศน์วัดเจติยภูมิจำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้จัดการวัด ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดเจติยภูมิหรือมีหน้าที่รับผิดชอบภายในวัด จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการใช้งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ในด้านสุนทรียภาพและการเข้ามาใช้พื้นที่ภูมิทัศน์นักเรียนมัธยมศึกษาเยาวชนในท้องถิ่น จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้เดินทางมาสักการะ จำนวน 6 คน เป็นต้น

5. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือสำหรับดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์หลัก กลุ่มประชากรที่คัดเลือก

มาในการศึกษารั้จะสามารส่งเสริมเติมเต็มให้ข้อมูลการใช้งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์ของวัดเจดีย์ภูมิให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มประชากรมาศึกษานี้ เป็นเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดมาเพื่อการศึกษาแบบของการทำนุบำรุงศาสนาของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดพระธาตุขามแก่นในจำนวนที่เหมาะสมซึ่งยังประโยชน์ให้ชุมชนและผู้คนโดยรวม และในกลุ่มสุดท้ายใช้การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) ตามความสะดวกของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จนกว่าจะได้จำนวนตามกำหนดในขนาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่งอาจเรียกวธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling หรือ Haphazard Sampling) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการนำมาวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาต่อไป โดยจะทำให้ผู้วิจัยได้เติมเต็มข้อมูลการศึกษาในมุมมองที่มากกว่าการเดินทางมาสักการะหรือมาบริจาคเงินทำบุญเพียงอย่างเดียว

6. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย จากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม นำมาสู่การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในกรณีศึกษาี้โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มทำไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และจดบันทึก และ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ซึ่งมีส่วนช่วยในการ

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

4. สรุปผลการวิจัย

1. การเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาเถรวาทในสมัยพุทธกาลได้ใช้การสื่อสารระดับบุคคลการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบ หลังพุทธกาลมีการสังคายนาแล้วได้รักษาสืบต่อกันมา ปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานไม่น้อยชาวอีสานมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นแหล่งรวมงานพุทธศิลป์ พื้นที่วัดได้ตกแต่งเป็นภูมิทัศน์สถานให้เป็นรมณีสถาน และให้มีที่ว่างใช้รองรับกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชนรูปแบบการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจดีย์ภูมิมีลักษณะร่วมกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของสังคมอีสานหลายประการ จะเห็นได้จากวัฒนธรรมการสร้างพระธาตุ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องการสร้างพระธาตุของชาวอีสานจากงานวิจัยเรื่องอิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่นของพระครูเจียภูมิพิทักษ์ โดยชาวขอนแก่นเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุนั้น มีปาฏิหาริย์ที่เกิดจาก 1) พุทธานุภาพ 2) ธัมมานุภาพ 3) สังฆานุภาพ 4) ปุญญานุภาพ และ 5) เทวานุภาพ (Phrakhru Chetiyaphumpitak, 2012 : 1-8) ประกอบกับตำนานพื้นบ้าน และนิทานพื้นบ้านถิ่นอีสานส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา (Thongnerkhaw, 1998 : 1) ส่วนการมีพื้นที่รองรับกิจกรรมทางศาสนาตามฮีตสิบสอง-คองสิบสี่เนื่องจากวัดในอีสานยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวอีสานพื้นที่

ว่างของวัดทำให้คนในชุมชนได้มาร่วมพิธีสำคัญ และยังสะท้อนให้เห็นความสามัคคีของชุมชนอีกด้วยที่สำคัญมีการปรับภูมิทัศน์ของวัดตามความจำเป็นของยุคสมัย

2. วัดเจติยภูมิมีการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดที่มีลักษณะร่วมของสังคมอีสาน โดยที่วัดเจติยภูมิมีการใช้พุทธศิลป์หลักคือองค์พระธาตุขามแก่นเป็นผลจากความศรัทธาความงามและวัฒนธรรมการสร้างพระธาตุ การสร้างสิม การสร้างพระพุทธรูป การเขียนฮูปแต้ม และการมีพื้นที่รองรับกิจกรรมศาสนาตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยปรับภูมิทัศน์ของวัดตามความจำเป็นแต่ละยุคสมัย มีการเสริมสร้างภูมิทัศน์ทั้งสิ่งมีชีวิต (soft scape) และสิ่งไม่มีชีวิต (hard scape) โดยไม่ทำลายหรือบิดเบือนโครงสร้างภูมิทัศน์สถานเดิมแต่ส่งเสริมให้พุทธศิลป์หลักมีเอกภาพด้วยศาสตร์สมัยใหม่ เช่น การออกแบบภูมิทัศน์ให้สะท้อนบรรยากาศเดิมของภูมิทัศน์สถานโดยยังคงรักษาพืชพรรณดั้งเดิมของวัดอันเกี่ยวข้องกับตำนานการสร้างพระธาตุขามแก่นบนดอนมะขาม รูปแบบการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานจึงผสมผสานงานดั้งเดิมและงานสร้างใหม่ โดยวัดยังรักษารูปแบบงานพุทธศิลป์ดั้งเดิมเอาไว้และปรับปรุง บำรุง รักษาภูมิทัศน์สถานให้สมสมัยและสะอาด สวยงาม สอดคล้องกับหลักสัปปายะในพระไตรปิฎกสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องภูมิสถาปัตยกรรมของวัดไทยกับการเรียนรู้และการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของ วุฒินันท์ กันทะเตียน (Kantatian, 2017 : 137-149) และการศึกษาเรื่อง ภูมิทัศน์เพื่อการบำบัดจิตใจ เป็นการศึกษาด้านภูมิสถาปัตยกรรม โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่อง การออกแบบภูมิทัศน์เพื่อลดความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตของคนในสังคม ส่งผลให้งานภูมิทัศน์ดังกล่าวสามารถช่วยบำบัดจิตใจ ทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร ธาราสายทอง (Tarasaithong, 2003 : 8)

3. การวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ วัดเจติยภูมิยังคงรักษาแนวทางการเผยแผ่ด้วยการสื่อสารระดับบุคคล การปฏิบัติตน เป็นต้นแบบการรักษาพระธรรมวินัย และได้เพิ่มการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานเข้ามาช่วย โดยจัดให้ความสอดคล้องกันของพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานอดีตกับปัจจุบัน เห็นได้จากการปรับใช้รูปทรงพระธาตุขามแก่น ทั้งในระดับวัดและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดขอนแก่นจำนวนมากจนกลายเป็นสัญลักษณ์แทนความคิด ความเชื่อหรือความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นผลเชิงประจักษ์ที่เกิดจากอิทธิพลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัด ทั้งหมดล้วนเป็นวิธีการเผยแผ่ที่ทำให้สาธุชนเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเกิดความรู้เข้าใจ แล้วน้อมนำตนเข้าสู่ธรรมะได้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การเผยแผ่หลักธรรมผ่านพุทธศิลป์ของวัดในประเทศไทย กรณีศึกษา วัดร่องขุน จังหวัดเชียงรายของต้นน้ำ ต้นน้ำธารธรรม (Tonnamtarntam, 2011 : 1-6) ที่พบว่าพบว่าคนทั่วไปที่เข้ามาเยี่ยมชม สามารถรับรู้และเข้าใจในหลักธรรมที่นำมาเสนอผ่านงานพุทธศิลป์ นอกจากจะได้ชมความงดงามของชิ้นงานทางศิลปะ

แล้ว ยังเข้าใจความหมายในหลักธรรมที่ผู้สร้างงานต้องการสื่อ จากรูปลักษณ์ของงานศิลป์ในรูปแบบ โดยความเข้าใจจะมากหรือน้อย นั้น ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ในการชมงานแต่ละประเภทด้วย โดยส่วนใหญ่จะเข้าใจธรรมะผ่านงานพุทธศิลป์ในระดับเบื้องต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิได้ดำเนินการศึกษาทั้งจากภาคสนามและภาคเอกสาร ประวัติ และปรัชญาคติความเชื่อที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ทางด้านกายภาพในแต่ละด้านมาอภิปรายผล โดยผลจากการศึกษาได้พบประเด็นที่สำคัญอยู่ 5 ประเด็น คืองานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถาน ของวัดเจติยภูมิสามารถประมวลคุณค่าหรือ ความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และการจัดภูมิทัศน์สถานของวัดได้ดังนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานภายในวัดเจติยภูมิเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งพุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือ เลื่อมใส และเป็นสื่อให้มนุษย์มุ่งพัฒนาศักยภาพตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องพัฒนาการของวัฒนธรรมการสร้างวิหารในเนปาล พบว่าวัฒนธรรมการสร้างวิหารยังเป็นเหมือนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับในประเทศไทยที่มีการสร้างวัด เป็นเครื่องหมายการมาเยือนของพระพุทธศาสนาสู่ดินแดนไทย (Bajracharya, 1995 : 141-151) ในการจัดภูมิ

ทัศน์ให้วัดมีพื้นที่สีเขียว ทำให้มีความร่มรื่นและน่าเดินทางมาสักการะมากขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญด้านมรดกทางวัฒนธรรมในงานวิจัยของวิรุจ ถิ่นนคร ศึกษาแนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งมรดก ประวัติศาสตร์ ปรัชญาคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ทางด้านกายภาพในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทางสัญจร ที่เปิดโล่ง มุมมอง และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์วัด (Thinnakorn, 2015 : 155-170) ส่วนวัดเจติยภูมินั้นได้มีแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ แม้จะมีข้อจำกัดอย่างมากในเรื่องของข้อมูลทั้งจากภาคสนาม เอกสาร และบุคคลขณะทำการวิจัย ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม และต้องสังเคราะห์งานด้านเอกสารไปพร้อมๆ กัน แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเพื่อให้ข้อมูลเติมเต็มงานวิจัยจนครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

2. งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานล้วนเป็นเครื่องให้เกิดความระลึกนึกถึงคุณพระรัตนตรัย และยังเป็นการแสดงถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคุณค่าหลักทางเป็นพุทธศิลป์ทุกประเภท สำหรับงานภูมิทัศน์สถานก็สัมพันธ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แก่ สามารถส่งเสริมให้งานพุทธศิลป์ดูโดดเด่นและมีเอกภาพทางความงามยิ่งขึ้นสอดคล้องกับคันทวารีย์วิจัยเรื่อง พระสงฆ์และวัดทางพระพุทธศาสนาในอินเดียของ

Sukumar Dutt (2008 : 2-10) ในประเด็นด้านประวัติศาสตร์และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอินเดีย และรวบรวมงานพุทธศิลป์ทุกประเภท ร่องรอยของพระพุทธศาสนาที่กระจายไปทั่วอินเดียทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ เช่น ร่องรอยการสร้างสถาปัตยกรรม สถูป วิหาร พระพุทธรูป และการสร้างวัดถ้ำที่มีจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น รวมไปถึงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างแรงศรัทธาต่อพระพุทธศาสนากับการสร้างวัฒนธรรมของพุทธศาสนิกชน

3. งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานล้วนเป็นการบันทึก หรือเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาขององค์พระพุทธเจ้า ส่วนงานภูมิทัศน์สามารถเชื่อมโยงบรรยากาศในพุทธประวัติตอนสำคัญได้ เช่น ปางป่าเลไลยก์ ท่ามกลางป่า มีช้างและลิง ถวายน้ำผึ้งแก่พระพุทธองค์ปางปฐมเทศนา ที่มีภูมิทัศน์เป็นป่าทึบ มีสัญลักษณ์เป็นธรรมจักร กวาง หมอบ และ ปางนาคปรก ท่ามกลางบรรยากาศฝนตกโดยมีน้ำตกแทนการเชื่อมโยงทางสัญลักษณ์ เป็นต้นจากการลงพื้นที่ภาคสนามในวัดเจติยภูมิ พบสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ จึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ซึ่งพบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถาน เนื่องจากเมื่อมีงานพุทธศิลป์ที่มีเอกภาพและภูมิทัศน์สถานที่น่าชมจะทำให้เป้าหมายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานเป็นสิ่งที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันภายในวัดของวัดเจติยภูมิ เนื่องจากการส่งเสริมให้มีการชมงานพุทธศิลป์ไปพร้อมกับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ส่วนการปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดเป็นการปรับตัวตามยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าโดยไม่ทิ้งรากฐานความสงบสุขภายในของชุมชนผู้ใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานได้ประโยชน์อย่างน้อย 5 ประการ คือ ความเพลิดเพลินในความงามทางพุทธศิลป์ นำความรู้ไปพัฒนาชีวิตได้ เข้าใจในเรื่องทำความดีและการละเว้นการทำความชั่ว สัมผัสถึงพลังความศรัทธาของผู้สร้างงานได้ และประการสุดท้ายคือ ได้อาหารตา อาหารใจ และแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี สอดคล้องกับการศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา กรณีศึกษา: วัดร่องขุน ต. ป่าอ้อดอนชัย อ. เมือง จ. เชียงรายของภาณุวัฒน์ เนียมบาง ที่พบว่าการศึกษาถึงปรัชญาในงานพุทธศิลป์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา วัดร่องขุนมีพุทธศิลป์ที่สวยงามและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นลักษณะการสร้างสรรคงานพุทธศิลป์ที่มีความร่วมสมัย (Niambang, 2008 : 1-8) มีแรงดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนและผู้คนที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมพุทธศิลป์ภายในวัด โดยสอดแทรกซึ่งพุทธปรัชญาในพุทธศาสนาที่ลึกซึ้ง และมีความตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย เปรียบเสมือนเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยการใช้พุทธศิลป์สอดแทรกพุทธปรัชญาที่แยบคาย

5. การได้ศึกษาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานสามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาธรรมขั้นพื้นฐาน เพราะผู้สร้างมีเป้าหมายเพื่อแสดงถึงความนอบน้อมและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ที่เริ่มจากการกระทำทางกาย วาจา ใจให้เป็นปกติมีความ

อดทน อดกลั้น มีจิตมุ่งมั่นไม่หวั่นไหว การมีสติก่อให้เกิดการสร้างแรงบันดาลใจ มีสัมปชัญญะ ก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานโดยสำเร็จ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้ออกแบบงานปรับปรุงภูมิทัศน์วัดเจติยภูมิ (Putthipatsakul, 2019) โดยได้ซึมซับการใช้สมาธิ และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันประกอบการทำงานออกแบบภูมิทัศน์-สถานวัดเจติยภูมิให้สำเร็จอีกด้วย ทำให้การวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นนี้พบว่างานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานต่างเป็นสิ่งสนับสนุนเกื้อกูลกันและกันที่สร้างความน่าประทับใจแก่พุทธศาสนิกชน และเชื่อมโยงให้ผู้มาสักการะใกล้ชิดพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย งานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานในปัจจุบันได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นหลายรูปแบบ จากการศึกษาในยุคปัจจุบันมีช่องทางการค้นหาข้อมูลของวัดได้สะดวกกว่าในอดีต การจัดภูมิทัศน์ของวัดที่น่ามองและรองรับบุคคลทุกเพศทุกวัยและการสร้างแอปพลิเคชันเกี่ยวกับงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของทางวัดในอนาคต น่าจะเป็นคุณูปการหนึ่งแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน

ศตวรรษนี้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้อ่านที่สนใจสามารถศึกษาวิจัยต่อจากการศึกษาชิ้นนี้ในประเด็นต่างๆ ที่จะสามารถเชื่อมโยงตามความถนัดในแต่ละศาสตร์ที่ผู้สนใจมีความชำนาญได้โดยสามารถเลือกสรรระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และสามารถปรับใช้แนวทางการศึกษากับวัดที่มีงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานเดิมที่ต้องการจัดการความหลากหลายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบริบทแห่งสมัย เป็นประโยชน์ต่อแนวทางของการใช้พื้นที่ศาสนสถานของวัดต่างๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการใช้พุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานของวัดเจติยภูมิทำให้ได้องค์ความรู้สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทแต่เดิมในสมัยพุทธกาลมีรูปแบบเป็นอย่างไร 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถานเป็นอย่างไร และ 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานพุทธศิลป์และภูมิทัศน์สถาน ของวัดเจติยภูมิ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร และผู้ศึกษามีความยินดีน้อมรับหากจะมีผู้ต้องพัฒนาให้มีการศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้ต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการที่กายภาคหน้าจะมีผลการวิเคราะห์ในมุมมองที่หลากหลายยิ่งขึ้น

References

- Bajracharya, R. (1995). The Development of Vihara culture in Nepal. *CNAS Journal*, 22(2), 141-151.

- Bamrungphak, S. (2018). An Analysis of Buddhist Ethics in Synshai Literature. *Mahachula Academic Journal*, 15(2), 20.
- Dutt, S. (2008). *Buddhist Monks and Monasteries of India: Their History and Their Contribution to Indian Culture*. Dehli : Motilal Banarsidass Publishers.
- Kantatian, W. (2017). The Landscape Architecture of Thai Temple with Learning and Well being strengthen in Buddhist Integration. *Graduate School Paridhas Journal*, 13(2).
- Tarasaithong, P. (2003). *The healing Landscape. Master of Landscape Architecture*. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Thinnakorn, W. (2015). The Guidelines on Landscape Improvement to Promote the Cultural Heritage Value and Significance of WatPhra MahathatWorramahawihan, Nakhon Si Thammarat for World Hertiage Nomination. *Academic Journal of Faculty of Architecture, Chulalongkorn University*, 64(-), 155-170.
- Thongnerkhaw, S. (1998). The Beliefs in Phratat Kham Kaenstupa of Ban Kham, Namphong, Khon kaen. *Master of arts*. Graduate School : Mahasarakham University.
- Tonnamtarntam, T. (2011). The Study of Philosophy in Buddhist arts for Buddhism Propagation in the case study of: Rongkhun Temple, Paordonchai, Muang, Chiangrai. *Master of arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Niambang, P. (2008). *The study of Philosophy in Buddhist art for Buddhism Propagation in the case study of: WatRongKhun temple, Muang, Chiangrai*. Bangkok : College of Religion Studies, Mahidol University.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism*. 18th ed. Nonthaburi : Permsap Printing House.
- Phra Dharmakosajarn(BuddhataasBhikkhu). (2004). *Buddhataas Dharma notes: In the Life, Society, Politics, Peace and the significant Thoughts*. Surattthani : Suan Mokhapalaram and Dharmatan Group.
- Phrakhru Chetiyaphumpitak. (2012). The Influences of Belief and ritual of Phratat Kham Kaenstupa on Khonkaen people. *Graduate School Paridhas Journal*, 8(1).
- Putthipatsakul, N. (5 January 2019). Architect of Khon kaen Provincial Administrative Organization. Interview.

**การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
ที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***

**The Development of Effective Administration Model for
Small-sized Secondary Schools under the Secondary
Education Service Area Offices in the North-eastern
Region of Thailand**

อิทธิวา ไวยามหานุ

Ittiphol Pholhiamhan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: eitpom@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 2) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้อง ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาและแบบสัมภาษณ์ และการใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 2 การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 444 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 222 คน และครูผู้สอน 222 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของยามานะ (Yamane) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยง

*ได้รับบทความ: 6 ธันวาคม 2561; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

เบนมาตรฐาน และนำรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน พิจารณา ด้วยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น เป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างองค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนซึ่งมี 5 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านสมรรถนะของครู 3) ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และกระบวนการบริหารโรงเรียน ซึ่งมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิธีการบริหาร 2) ด้านจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และ 4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมาก ในด้านความเหมาะสม ($\mu = 4.38$) และด้านความเป็นไปได้ ($\mu = 4.47$) และระดับมากที่สุดในด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ($\mu = 4.67$)

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารที่มีประสิทธิผล; โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this study were: 1) to develop a model for school administrators small productive under the jurisdiction of secondary education in Northeast, 2) to determine the suitability Feasibility Helpfulness and accuracy effective administration model for small-sized secondary schools under the Secondary Education Service Area Offices in the North-eastern Region of Thailand. The study was divided into 2 phases. The first phase was the development of effective administration model by studying relevant documents and interview with 9 experts. The tools employed were a content analysis form and an interview form. The development of model by applying modified Delphi technique 3 times. The tools used in the first application of modified Delphi technique was a close-ended questionnaire, while a 5-level rating scale questionnaire was used in the second and third application. The second phase was the examination and confirmation of the developed model. The sample group consisted of 222 school administrators and 222 teachers, totally 444, in secondary schools under the Secondary Education Service Area Offices in the North-eastern region. Sample size was determined by using Yamane table. The instrument for data collection was a 5-level rating scale questionnaire. Data was analyzed by determining mean and standard deviation and the model was considered by 9 experts in the expert group discussion.

The results were as follows:

1. The developed effective administration model was a structure that showed a systematic relationship between the 5 components affecting school administration, which were: 1) leadership of school administrators; 2) teacher capacity; 3) school environment; 4) organizational culture; 5) parents and community participation, and the process in school administration, which comprised 4 aspects namely: 1) administration method; 2) learning management; 3) curriculum administration and management; 4) education quality assurance.

2. The appropriateness of the model was at the highest level ($\bar{x} = 4.66$). When considering in each aspect, it was found that the appropriateness of each aspect was also at the highest level. Apart from this, the 9 experts had the opinion that the propriety and feasibility of the developed model was at the high level with $\mu = 4.38$ and $\mu = 4.47$ consecutively while the developed model's utility and accuracy was at the highest level with $\mu = 4.67$.

Keywords: Model; Effective Administration; Small-sized Secondary School

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน เพราะการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิดและคุณธรรมเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างภูมิปัญญาให้แก่บุคคล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรมสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาตนเอง ร่วมพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ (Chatakan, 2013 : 16) สภาพการจัดการศึกษาไทยที่ผ่านมา แม้จะมีความก้าวหน้าเป็นที่น่าพอใจโดยมีอัตราเด็กในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าสู่การศึกษาในระบบจำนวนมากและเข้าเรียนการศึกษานอกระบบในอัตรา

ก้าวหน้า แต่ยังมีปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อดังกล่าวนี้ ทำให้ประชากรวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงกัน สาเหตุประการหนึ่งเนื่องมาจากการจัดการด้านการศึกษาไม่เหมาะสม หลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่ไม่สามารถสนองต่อวิถีชีวิต ขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Education Council : 2009) จากสภาพการจัดการศึกษาดังกล่าวการศึกษาไทยจึงถูกสังคมตั้งคำถามมาโดยตลอดในลักษณะผิดหวังกับการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก ผู้ปกครองมองเห็นลูกหลานไม่เก่งและด้อยอย่างที่คาดหวังนายจ้างผิดหวัง

กับคุณภาพแรงงานที่ได้รับ รวมทั้งผู้เรียนไม่มีความสุขกับการเรียนการศึกษาทำให้เครียดนักเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนได้ ปัญหาเด็กตกชั้นและออกกลางคันยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยมีสาเหตุจากการที่สถานศึกษาไม่สามารถสนองตอบความคาดหวัง ความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองได้ดีพอ รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันเพื่อหนีปัญหา จากการประเมินผลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในด้านโครงสร้างของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าการจัดความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งบุคลากรกับบทบาทหน้าที่ที่กำหนดในสถานศึกษาไม่สมบูรณ์ ในด้านการตัดสินใจสั่งการ ศูนย์รวมอำนาจสูงสุดและศูนย์รวมอำนาจหน่วยงานที่ผู้อำนวยการ โรงเรียนมอบหมาย รวมทั้งการกระจายอำนาจไปยังศูนย์ปฏิบัติยังขาดความเที่ยงตรงของเนื้อหาสาระของสารสนเทศที่สื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และงานอื่นๆ ที่เป็นภารกิจของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพที่ควรองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งคือสภาพแวดล้อมและการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนนั้น โรงเรียนดำเนินการได้ไม่เต็มศักยภาพ

โรงเรียนมัธยมศึกษาของไทย แบ่งออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนไม่เกิน 499 คน โรงเรียนขนาดกลาง นักเรียนระหว่าง 500-1,499 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนระหว่าง

1,500-2,399 คน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ นักเรียนตั้งแต่ 2,400 ขึ้นไป ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระดับมัธยมจำนวน 2,361 แห่ง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 50 แห่ง และโรงเรียนพิเศษ 43 แห่ง สำหรับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 499 คน จำนวน 1,652 แห่ง โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีปัญหาค่อนข้างสำคัญหลายประการ ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ปัญหาดังกล่าวทั้งหมดทำให้เด็กที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาไปโดยปริยาย และเมื่อเติบโตขึ้นมาก็กลายเป็นกำลังคนที่ไม่มีความรู้ของชาติหรือเป็นได้เพียงแรงงานไร้ฝีมือเท่านั้น ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กถ้าปล่อยทิ้งไว้โดยไม่เร่งรัดแก้ไขอย่างจริงจังจะทำให้เด็กที่ต้องอยู่ในระบบนี้กลายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพและต้องออกจากระบบการศึกษาในที่สุด อนาคตของเด็กกลุ่มนี้จะกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือที่อยู่ในกลุ่มคนยากจนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนครูที่ต้องสอนอยู่ในโรงเรียนเหล่านี้ก็จะกลายเป็นครูที่ขาดขวัญกำลังใจ ท้อแท้และสิ้นหวังที่ตนเองถูกทอดทิ้งให้ต้องทำงานอยู่ในสภาพที่ขาดแคลนและไร้อนาคต

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการจัดการศึกษา ที่กล่าวข้างต้น ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสถานศึกษา โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องหาแนวทาง หรือรูปแบบการบริหารที่ทำให้สถานศึกษามีความโดดเด่น มีมาตรฐานสูง โดยมีกลยุทธ์ที่ทำให้สถานศึกษาเจริญเติบโต ทนต่อการ

เปลี่ยนแปลง ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง และสภาพสังคมตลอดจนค่านิยมที่เปลี่ยนไป เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและมีประสิทธิผล (Hoy & Miskel, 2001 : 373) จากการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มีการกำหนดไว้ (Creamers, 1997 : 110) ความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานเป็นตัวแปรหนึ่งที่แสดงถึงประสิทธิผลของโรงเรียน (Bentley, 1988 : 268) และโรงเรียนที่มีประสิทธิผลมักมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอีกด้วย (Hoy & Miskel, 2001 : 184-185) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหาร แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการบริหารทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่จะนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษา

ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพสูงขึ้น และเกิดการพัฒนาในทางที่ดีมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเป็นโรงเรียนทางเลือกที่ดีของผู้รับบริการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้องของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบพหุวิธี (Multiple Methodologies) ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) การใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Technique) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และการใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบใช้

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน

ระยะที่ 2 การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจและการประชุมผู้เชี่ยวชาญ

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิการใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง

1.1 การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษา แล้วนำผลการศึกษามาสร้างรูปแบบหน่วยในการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ คือ เอกสารวิชาการ บทความ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งมีกรอบเนื้อหาในการวิเคราะห์เอกสาร คือ 1) หลักการแนวคิดทฤษฎีองค์การที่มีประสิทธิผล 2) แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ตอนที่ 1 ความสัมพันธ์ภายนอก (External Relation) ประกอบด้วยประเภทของเอกสาร ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์และสาขาวิชา เป็นต้น ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ภายใน (Internal Relation) ประกอบด้วย ชื่อผู้เขียน ชื่อเอกสาร ปัญหาการวิจัยหรือประเด็นหลักของเอกสาร เนื้อหาสาระของเอกสารที่เชื่อมโยงกับทฤษฎี หรือผลการวิจัยอื่น จุดเน้น การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น และตอนที่ 3 ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่

สร้างขึ้นเป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแจกแจงประเด็น สรุป สังเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อให้ได้องค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารการศึกษาหรือการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วยนักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลโดยใช้การสังเคราะห์เนื้อหา (Content synthesis) เพื่อให้ได้กรอบความคิดรูปแบบของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นในการบันทึกผลการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขนาดเล็ก ที่มีต่อไป

1.3 การใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุงจำนวน 3 รอบ โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 คน ประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 5 คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 มาคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

2. การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 502 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 222 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และครู 1 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของยามาเน่ (Yamane, 1973 : 1988)

การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) บุญชม ศรีสะอาด (Srisa-ard, 2002 : 47) โดยดำเนินการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 222 แห่ง ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและใช้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นหน่วยในการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้ง 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในสัดส่วนร้อยละ 44 ของจำนวนโรงเรียน ซึ่งได้โรงเรียนทั้งหมด 222 แห่ง เลือกแบบเจาะจงผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 222 คน และสุ่มอย่างง่ายครู จำนวน 222 คนจากโรงเรียนที่เป็นสุ่มได้

เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำข้อคำถามที่ได้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ในรอบที่ 3 โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมา แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมคืนทางไปรษณีย์ทำการประมวล

ผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านความเห็นของกลุ่มตัวอย่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาโดยวิธีการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting)

3. การประชุมผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน และไม่ซ้ำกับผู้ทรงคุณวุฒิในระยะที่ 1

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยม

ศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียน 5 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านสมรรถนะของครู 3) ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมี องค์ประกอบกระบวนการบริหารโรงเรียน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิธีการบริหาร 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างองค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กและองค์ประกอบกระบวนการบริหาร ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิผลทั้งงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ($\bar{x} = 4.80$) ด้านวิธีการบริหาร ($\bar{x} = 4.73$) ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{x} = 4.68$) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.67$) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 4.65$) ด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\bar{x} = 4.64$) ด้านหลักสูตร ($\bar{x} = 4.63$) ด้านสมรรถนะครู ($\bar{x} = 4.61$) และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{x} = 4.58$)

2.2 การประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความถูกต้องพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ

มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$ และ $\bar{x} = 4.47$ ตามลำดับ) ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้นำผลมาเสนอเป็นประเด็น เพื่ออภิปรายผลการวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งมี 2 ข้อ ดังนี้

1. รูปแบบของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้นเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งด้านทรัพยากรในการบริหาร มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ รูปแบบของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียน 5 ด้าน คือ 1) ด้านสมรรถนะของครู 2) ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนและองค์ประกอบกระบวนการบริหารโรงเรียนจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการบริหาร ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนและ

ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นระบบส่งผลให้การบริหารเกิดประสิทธิผลรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสุภาพ วาหงษ์ (Wathahong, 2007) กล่าวว่าองค์ประกอบที่เอื้อต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประกอบด้วย 1) บุคลากร 2) กระบวนการเรียนการสอน 3) สื่อและเทคโนโลยี 4) กิจกรรมนักเรียน 5) อาคารสถานที่ 6) บริหารงานทั่วไปและ 7) แหล่งเรียนรู้และชุมชน นางลักษณ์ เรือนทอง (Rueanthong, 2007) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ การประกันคุณภาพ ตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อการมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเน้นการเรียนการสอน การสอนที่มีวัตถุประสงค์ และการมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง และสอดคล้องกับมานะ สินธุวงษานนท์ (Sinthuwongsanont, 2007 : 22-23) กล่าวว่า ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารโรงเรียน พันธกิจที่ชัดเจน ความกลมเกลียวการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และกระบวนการบริหารคุณภาพ

2. รูปแบบของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้นผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและ

ความถูกต้องของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดทำรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยมีเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้บริหารโรงเรียน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนเผชิญอยู่ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการศึกษาในยุคปัจจุบันมีความเป็นสากล และมีมาตรฐาน มีความคุ้มค่าที่จะนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวยังได้มาตามกระบวนการศึกษาวิจัยอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ มีความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลในทั้งทางเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างถูกต้องตามกระบวนการวิจัย มีการจัดลำดับการนำเสนอในแต่ละด้านอย่างเหมาะสมและถูกต้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กได้โดยง่าย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาผู้ปกครองนักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทุกด้าน ต้องบอกได้ว่า

ปัจจุบันโรงเรียนควรพัฒนาองค์ประกอบด้านใดมากที่สุดและทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการพัฒนา

1.2 ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในด้านภาวะผู้นำและสามารถเลือกวิธีบริหารงานในโรงเรียนให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการนิเทศ ติดตาม รับฟังปัญหาความต้องการที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกด้าน และพิจารณาจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาในงานต่างๆ ตามความสำคัญก่อนหลัง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดอื่น เพื่อได้องค์ความรู้ที่เป็นภาพรวมสำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาผลการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ เพื่อพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียน

2.3 ควรทำวิจัยโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยในลักษณะอื่น เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ลุ่มลึกและหารูปแบบจากปรากฏการณ์จริงของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สิ่งสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้น คือ การบริหารภาวะผู้นำและสามารถเลือกวิธีบริหารงานในโรงเรียนให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมาย รวมทั้งมีการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการนิเทศ ติดตาม รับฟังปัญหาความต้องการที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

References

- Bentley, S. H. (1988). Building an Effective High School: A Descriptive Study. *Dissertation Abstracts International*, 49(09A), 2608.
- Chatakan, W. (2013). *Management Techniques for Professional Education Administrators*. (Revised edition) (4th ed). Bangkok : Chulalongkorn University.
- Creamers, B. P. M. (1997). *Toward a Theory of Education Effectiveness Organizational Effectiveness and Improvement in Education*. Wilshire : Redwood Books.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration Theory Research and Practice*. (6th ed). Singapore : McGraw-Hill.

- Office of the Education Council. (2009). *Educational reform proposals in the second decade (2009-2018)*. Bangkok : Prikwarn-graphic.
- Rueanthong, N. (2007). *The model of school Administrative*. Bangkok : Silpakorn University.
- Sinhuwongsanont, S. (2007). The Supporting Factors of the Educational Management Affecting Students' Quality in the Northeastern Part of Thailand. *Journal of Education*, 18(2), 22-23.
- Srisaard, B. (2002). *Preliminary research*. The 2nd ed. Bangkok : Suwiriyan Printing.
- Wathahong, S. (2007). *Factors Facilitating Primary Student Qualification Fundamental Curriculum School Under the Office of Mahasarakham Education Service Area Zone 1*. Mahasarakham : Rajabhat Maha Sarakham University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York : Harper & Row Publishers.

**รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา
โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์***
**Model of Academic Administration for Developing Learners
Based on the Threefold Training: Secondary Schools
Roikaensarasin Group, Northeastern Thailand**

กฤตยากร ลดาวัลย์, วิมลพร สุวรรณแสนวี และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
Kittayakorn Ladawan, Vimonporn Suwansaentavee and Theeraphat Thinsandee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ob0834560021@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบใช้ในการบริหารงานวิชาการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ 24 25 26 และ 27 จำนวน 226 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทคนิค PNI^{modified}

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีจำนวน 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

*ได้รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2563

Received: February 26, 2019; Revised: December 23, 2019; Accepted: March 27, 2020

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวม PNI = 0.27 ด้านการจัดการเรียนการสอน ค่า PNI = 0.28 ด้านการนิเทศภายใน ค่า PNI = 0.27 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ค่า PNI = 0.26 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ค่า PNI = 0.25 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ค่า PNI = 0.24 ตามลำดับ

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 6 ด้าน 7 เป้าหมาย 35 แนวทาง 33 ตัวชี้วัด ด้านที่ 1 หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 1 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด ด้านที่ 2 การนิเทศภายใน 1 เป้าหมาย 6 แนวทาง 6 ตัวชี้วัด ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการศึกษา 1 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด ด้านที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 1 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด ด้านที่ 5 การประกันคุณภาพการศึกษา 2 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด ด้านที่ 6 หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 1 เป้าหมาย 6 แนวทาง 4 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารงานวิชาการ; หลักไตรสิกขา

Abstract

The objectives of this research were to study, design and development basic components of the academic administration based on the Buddhist Threefold Trainings (morality, concentration and wisdom) for developing learners at Roikaensarasin Secondary Schools Group. The sampling group consisted of 226 secondary school principals and vice-principals under offices of 24, 25, 26, and 27 secondary school academicians selected by using stratified sampling. The device for eliciting data was the questionnaire with the content validity between 0.67 and 1.00, and reliability at 0.98. Data were processed with the computer software package to find frequencies, percentages, arithmetic means, standard deviations and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The findings indicated that:

1. Elements of academic administrations based on the Buddhist threefold trainings for developing learners at the target schools involve six domains: curricula and curricula administrations, instructional managements, the research for developing learners, internal supervision of instructions, instructional measurements and assessments, and education quality assurance.

2. The construction of academic administration models based on the Buddhist threefold trainings for developing learners at aforesaid schools has shown 'Modified Priority Needs Index' (MPNI) at 0.27 in the overall domain, learning managements at 0.28, internal supervision at 0.27, instructional measurements and assessments at 0.26, the research for developing learners as well as education quality assurance at 0.25, and curricula and curricula managements at 0.24, respectively.

3. Developments of all constructed models of academic administrations based on its threefold training for developing learners have extended to seven goals, 35 approaches, and 33 KPI's. The first model on curricula and curricula administrations comprises one goal, 4 KPI's. The second on internal supervision comprises one goal, 6 approaches, 6 KPI's. The third on instructional measurements and assessments comprises one goal, 5 approaches, 5 KPI's. The fourth on the research for developing learners' constitutes comprises one goal, 5 approaches, 5 KPI's. The fifth on education quality assurance comprises two goals, 5 approaches, 5 KPI's. The sixth on curricular and curriculum administrations comprised one goal, 6 approaches, 4 KPI's.

Keywords: models, academic administrations, based on the threefold training

1. บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง และมีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาหลักสูตรกับสถานศึกษา ดังนั้นจึงมีนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัด สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการกำหนดกลุ่มเครือข่ายการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนและป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เอง จึงได้กำหนดงานบริหารงานสถานศึกษาไว้ 4 งานกล่าวคือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นหลัก (Office of the Basic Education Commission,

2004 : 131)

การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งหลักธรรมที่ได้หยิบยกรนำมาปฏิบัติคือหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นวิถีทางของการดำเนินชีวิตที่พึงามของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามได้พัฒนาตนเองให้สูงขึ้นประกอบด้วย ศีล หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านร่างกาย ให้ผู้เรียนเลือกกระทำผิดหรือถูก ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่น สมาธิ หมายถึง การพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมต่อกันและกัน คือการฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพจิตดี สมรรถภาพจิตดี สุขภาพจิตดี และปัญญา หมายถึง การฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเองในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง มีความคิดสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งใหม่ๆ เสมอมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการดูจากตัวอย่างที่ดี (Phra Thammakosarn (Prayoon Thammachitto), 2006 : 3)

ในระยะเวลาที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษาไทยมีสภาพด้อยลงมาก วัฒนธรรมองค์กรยังเหมือนเดิมคือเป็นระบบราชการและติดกรอบการทำงานเชิงระเบียบกฎเกณฑ์แบบแผนดั้งเดิมที่สั่งสมกันมา นวัตกรรมแนวคิดใหม่ๆ ไม่สามารถสอดแทรกเข้าสู่กระแสหลัก ขาดระบบการควบคุมคุณภาพทุกระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ที่ตกต่ำทุกรายวิชา จึงได้มีการนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธ

ศาสนา ซึ่งเปรียบเสมือนสายโลหิตแห่งวัฒนธรรมที่แน่นอยู่ในความรู้สึกและหล่อเลี้ยงในจิตใจของคนในสังคมไทยมานาน เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องกำกับในการบริหารสถานศึกษาในทุกด้าน เพื่อสร้างความเชื่อถือ การยอมรับในสังคม ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ความพึงพอใจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบแห่งพระพุทธศาสนา (Phra Uthitissara Thera, 2005 : 39)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญ ดังกล่าว ขี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็นเยาวชนอนาคตของชาติ เนื่องจากสังคมไทยในทุกวันนี้คุณธรรมประจำใจได้เสื่อมถอยลง การนำหลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จะเป็นสิ่งที่พัฒนาจิตใจของผู้เรียน และได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

3. เพื่อพัฒนารูปแบบใช้ในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และรองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา 24, 25, 26 และ 27 ในปีการศึกษา 2561 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 160 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง 176 คน 3) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไป 184 คน รวมทั้งหมด 520 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนได้กลุ่มตัวอย่าง 226 คน โดยจำแนก ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 69 คน 2) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง 77 คน 3) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไป 80 คน โดยได้จากการสุ่มแบบสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ของผู้บริหารโรงเรียนและรองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา 24, 25, 26 และ 27 โดยแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ แบบสัมภาษณ์และ

แบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายปิด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) โดยให้ประเมินเป็น 3 ระดับ คือ (+1) แน่ใจว่าสอดคล้อง (0) ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง และ (-1) แน่ใจว่าไม่สอดคล้องแล้วนำมาหาค่า IOC (Phattiyathani, 2006 : 230-231) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

3.2 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำนวน 30 ชุด มาตรวจให้คะแนน แล้วนำไปหาความเที่ยงตรง โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (Sri Sa-at, 2002 : 99-100) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

3.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (Wongvan, 2007 : 63)

4. สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ การศึกษาและวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์มาเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยตามแนวคิดของนักวิชาการที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ Maneerat Meesu (2012 : 71), Phra Dhamma Pitaka (P. Payutto) (2004 : 21), Metta Phiromphak (2005 : 23) เพื่อสร้างองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีจำนวน 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 4) ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา 5) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ การศึกษาสภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา รองลงมา คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา

การศึกษาศาภาพที่พึงประสงค์ขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา

การศึกษาคำความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวม PNI = 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยด้านที่มี PNI สูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI = 0.28 รองลงมาคือ ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI = 0.27 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI

= 0.26 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI = 0.25 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI = 0.25 ส่วนข้อที่มี PNI ต่ำที่สุดคือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา มีค่า PNI = 0.24

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 6 รูปแบบ 7 เป้าหมาย 35 แนวทาง 33 ตัวชี้วัด (KPI) ดังนี้ รูปแบบที่ 1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา 1 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด (KPI) รูปแบบที่ 2 ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา 1 เป้าหมาย 6 แนวทาง 6 ตัวชี้วัด (KPI) รูปแบบที่ 3 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา 1 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด (KPI) รูปแบบที่ 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 1 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด (KPI) รูปแบบที่ 5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา 2 เป้าหมาย 5 แนวทาง 5 ตัวชี้วัด (KPI) รูปแบบที่ 6 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา 1 เป้าหมาย 6 แนวทาง 4 ตัวชี้วัด (KPI)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีจำนวน 6 ด้านคือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 4) ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา 5) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึง การจัดองค์การบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญๆ ในการบริหารงานขององค์การนั้นๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานการเงิน การบริหารงานวิชาการ เป็นต้น ในการกำหนดรูปแบบโดยสรุปแล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรา กำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นหลักสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Moberg (1980 : 98) Brown และ Moberg ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach)

กับหลักการบริหารตามสถานการณ์และองค์ประกอบตามรูปแบบของ Brown และ Moberg ประกอบด้วย สภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) และสอดคล้องกับ Visut Chonanithi (2015 : 62) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยองผลการวิจัย ดังนี้ 1) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่เป็นกลยุทธ์มี 4 ขั้นตอน คือ (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (2) การวางแผนกลยุทธ์ (3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ (4) การประเมินผลโดยใช้หลักภาวะ 4 กลยุทธ์ดังกล่าว กำหนดโดยการสังเคราะห์ความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มสนทนาและจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างโดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ 2) ผลการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ ข้อมูลจากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพชี้แสดงว่านักเรียนของโรงเรียนบ้านสะพานสี่มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งก่อนที่ทางโรงเรียนบ้านสะพานสี่จะมีการดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าว คุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลัก

ไตรสิกขาโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ไตรสิกขา หมายถึงการพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือสิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่ปริยัติ 4 ก็เป็นปริยัติมรรค คือวิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาวิชา ตัณหา อุปาทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับกระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขาของการเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารงานวิชาการ ทำให้การบริหารงานวิชาการเป็นด้วยความถูกต้องชัดเจนและยุติธรรม ในงานวิจัยนี้เมื่อพิจารณาถึงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) นั้นอาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรพร้อมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองตลอดจนชุมชนและสังคมด้วยการส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร โดยมีการบูรณาการเนื้อหาสาระกลุ่มสาระการ

เรียนรู้ต่างๆได้อย่างครบถ้วนเหมาะสม และการดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาทุกภาคเรียนพร้อมทั้งนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเหมาะสมซึ่งทุกขั้นตอนเป็นไปตามหลักไตรสิกขา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Uthitissara Thera (2005) การบริหารจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดชัยบอนวิทยากระบวนกรบริหารจัดการศึกษาประกอบด้วยภาระงาน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านบริหารงานบุคคล 3) ด้านการบริหารกิจการนักเรียน 4) ด้านงานธุรการ 5) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการศึกษา มี 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ โดยจำแนกงานที่ผู้บริหารปฏิบัติและแนวทางที่ทำให้การปฏิบัติงานแต่ละอย่างอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง 2) ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษาเชิงมนุษยสัมพันธ์ ที่ผู้บริหารการศึกษาต้องการการพัฒนาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับคนอื่นในสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งอาจพัฒนาและปรับปรุงโดยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนและบทบาทของผู้บริหาร ได้แก่ การเป็นทั้งผู้ริเริ่มผู้สนับสนุน ผู้ประสานงาน ผู้ให้คำแนะนำ การกระทำของคนอื่น รวมทั้งการยอมรับสติปัญญาของกลุ่ม 3) ทฤษฎีการบริหารการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อเป็นการดูแลควบคุมการบริหารงานของสถาบันการศึกษาซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมิใช่เป็นไปในลักษณะของการดูแลควบคุมเท่านั้น ยังเป็นไปในลักษณะที่องค์การระดับบริหารของความ

สนับสนุนจากองค์การระดับสถาบันในเรื่องต่างๆ อาทิ การขอการสนับสนุนทางการเงิน การตรากฎหมาย และการจัดหาบุคลากร

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 6 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ 2 ด้านการนิเทศภายในตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ 3 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ 5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ 6 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขานั้น โรงเรียนต้องพัฒนาในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา ตามแนวคิดของ Keeves (1988 : 559) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆเพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการคือ (1) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดาอย่างไรก็ตามเชื่อมโยงเชิงเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปก็มีประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ (2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (3) รูปแบบควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็น

ถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้วรูปแบบควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย (4) นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วรูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่การพัฒนาแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไปแต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนในการพัฒนา คือ (1) การสร้างรูปแบบ (Construct) (2) การหาความตรง (Validity) (Willer, 1986 : 15)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของการจำแนก (PNI) เท่ากับ 0.28 ดังนั้น จึงควรส่งเสริมจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญต่ำที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขามีค่า

ดัชนีลำดับความสำคัญของการจำแนก (PNI) เท่ากับ 0.24 ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร พร้อมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร กระตุ้นการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ สามารถบริหารจัดการหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยละ 50

2.2 ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยใช้วิจัยคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยละ 50 มีจำนวน 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรตามหลักไตรสิกขา ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มร้อยละ 50 และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

References

- Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1980). *Organizational Theory and Management: A Macro Approach*. New York : John Wiley & Sons
- Chonanithi, V. (2015). Strategies for quality development of learners according to the threefold principles of Ban Saphan Si School, Pluak Daeng District Rayong Province. *Doctor of Philosophy, Development Management*. Graduate School : Rajanagarindra Rajabhat University.
- Keeves, P.J. (1988). *Educational research, Methodology and measurement: An international handbook*. Oxford : Pergamon Press.
- Meesu, M. (2012). Management of Buddhist schools, Chinosor Wittaya School, Bangkok Noi District, Bangkok. *Master of Science Thesis Department of Educational Administration*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Office of the Basic Education Commission. (2004). *Guidelines for improving the quality of teaching and learning that focus on learners Is important*. Bangkok : Office of the Basic Education Commission.
- Phattiyathani, S. (2006). *Educational evaluation*. Kalasin : Coordination of printing.
- Phiromphak, M. (2005). *Implementation of the Buddhist way of school implementation into practical practice in schools*. Bangkok : Bangkok Educational Service Area Office 1.
- Phra Dhamma Pitaka (P. Payutto). (2004). *Life Charter Buddhist ethics for a good life*. Nakhon Pathom : Rakangthong.
- Phra Thammakosarn (Prayoon Thammachitto). (2006). Buddhist Method of Management 5 years. *Master of Arts in Buddhism Educational Administration*. Bangkok : Maha Chulalongkorn Rajabhat University.
- Phra Uthitissara Thera. (2005). *Vimut Mimak (Phra Thep Sopon (Prayoon Thammamitto) and the faculty, translator)*. Bangkok : n.p.
- Sri Sa-at, B. (2002). *Basic research*. The 7th edition. The cage of the gods : Suviriyasasan.
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Englewood Cliff, NJ : Prentice-Hall.
- Wongvan, S. (2007). *Research needs assessment*. Bangkok : Chulalongkorn University Publishing House.

**ผลกระทบของรัฐประหารปี 2557 ต่อการจัดบริการสาธารณะ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น***

**The Effect of the 2014 Coup on Public Service Provision
by Local Administrative Organizations in Khon Kean Province**

วรรณทิพา บุชสำยอง และกริชวธรณ์ โลหะวิชชินทร์
Wantipa Nuchlumyong and Grichawat Lowatcharin
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: unoon2530@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบของการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ต่อการจัดบริการสาธารณะ 2) แนวทางการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาแบบหลายกรณี (multiple case study design) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและการลงพื้นที่สัมภาษณ์บุคลากร จำนวน 16 ราย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 5 แห่งในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า การรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินงานของการปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการขาดการเลือกตั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของท้องถิ่น และส่งผลกระทบในด้านงบประมาณโดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม ในด้านการวางแผน การบริการสาธารณะ และความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ไม่ได้รับผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลง เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกสั่งการควบคุม หรือแทรกแซงด้วยกลไกของรัฐบาลเป็นปกติอยู่แล้ว

คำสำคัญ: การปกครองส่วนท้องถิ่น; การจัดบริการสาธารณะ; ผลกระทบ

*ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2563 ; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

Received: January 20, 2020, 2019; Revised: March 24, 2020; Accepted: March 30, 2020

Abstract

The purpose of this research was to examine the impact of the coup in 2014 on the provision and management of services by local administrative organizations. The researchers employed a multi-case study approach by collecting secondary data and conducting interviews with 16 from personnel of 5 local administrative organizations in Khon Kaen province.

The study found that: Changes caused by the National Council for Peace and order (NCPO) had tangible effects on local government in terms of local election and budget allocation, especially for small local administrative organizations. However, the coup did not affect local planning, service provision, and intergovernmental relations because local administrative organizations and local officials are well familiar with mandates, control, and intervention imposed by the national government's mechanisms.

Keywords: local government; public service provision; the effect

1. บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาแล้วจำนวน 13 ครั้ง ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เป็นการยึดอำนาจจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหาร ต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มาจากความแตกแยกของระบบการปกครองของสถาบันต่างๆ ที่ไม่พอใจในรัฐบาลที่ครองอำนาจอยู่ในขณะนั้น โดยได้รับการสนับสนุนจากมวลชนที่ต้องการจะล้มล้างรัฐบาล แต่ครั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองส่วนใหญ่จะเกิดมาจากอำนาจของกลุ่มทหารที่เข้ามาเป็นตัวดำเนินการของกระบวนการรัฐประหาร เนื่องจากกลุ่มอำนาจทหารเป็นกลุ่มที่มีอำนาจเด็ด

ขาดและมีการสั่งการตามลำดับชั้นอำนาจอย่างเป็นระบบมีความเป็นเอกภาพในสถาบันตนเอง (The Secretariat of the House of Representatives, 2007)

เมื่อเกิดการรัฐประหารกระบวนการบริหารต่างๆ จะถูกรวมอำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลาง ส่งผลให้รัฐไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนในท้องถิ่นขาดความเป็นส่วนตัวของตนเอง เกิดความรู้สึกต้องพึ่งพาการสั่งการและการดำเนินการจากส่วนกลางจนก่อให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อกระบวนการพัฒนา (Thepa, 2016) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้

เข้มแข็ง นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2540 ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างของการปกครองประเทศตามหลักของการกระจายอำนาจ เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีการระบุถึงการกระจายอำนาจในการบริหารท้องถิ่นที่สามารถที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการในพื้นที่ของตนเองจะต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ (Sitthi-amon, et al., 2006) นับตั้งแต่เกิดการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีการใช้อำนาจของหัวหน้า คสช. ในการใช้อำนาจตามมาตราที่ 44 ในการสั่งการ ออกคำสั่งและประกาศต่างๆ ทั้งหมด 456 ฉบับ แบ่งเป็นประกาศ คสช. 134 ฉบับ คำสั่ง คสช. 160 ฉบับ คำสั่งหัวหน้า คสช. 158 ฉบับ ตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน (The Standard team, 2019) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในรูปแบบเผด็จการเข้าไปแทรกแซงในการบริหารงานของแต่ละหน่วยงาน ในรูปแบบของคำสั่งหรือประกาศต่างๆ ตามอำนาจมาตรา 44 ด้วยเหตุนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา จึงเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่น

เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่คำถามที่เกี่ยวกับเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2557 ว่าเมื่อเกิดรัฐประหารแล้วจะส่งผลอย่างไรต่อการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัด

ทำบริการสาธารณะและมีความใกล้ชิดกับประชาชนรวมถึงเป็นหน่วยงานที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน คำถามในการวิจัยดังกล่าวถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในวิชาการ เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการรัฐประหารต่อการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลการวิจัยดังกล่าวยังอาจก่อประโยชน์แก่จัดการปกครอง (governance) ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นบทเรียนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการตื่นตัวที่จะจัดทำบริการสาธารณะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติที่จะได้มีการนำไปจัดทำร่างแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องของการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนเป็นลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาผลกระทบของการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ต่อการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

2. แนวทางการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นในการจัดทำบริการสาธารณะหลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาแบบหลายกรณี (multiple case study design)

ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) ที่เน้นการศึกษาทฤษฎี บทความหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ สัมภาษณ์จริง (Purisar, 2013) ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่มีกลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ องค์กร จำนวน 5 แห่ง และระดับบุคคล จำนวน 16 คน แบ่งออกเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายข้าราชการประจำ ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร อปท. และประธานสภา ปลัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด เทศบาล ผู้อำนวยการกองคลัง

ผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดพื้นที่แบบเจาะจง โดยใช้จำนวนประชากรในท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ในการ เลือก ที่มีการอ้างอิงจำนวนประชากรจากกรมการ ปกครองส่วนท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2561 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันไม่ ว่าจะเป็นขนาดของพื้นที่ หรือจำนวนประชาชน ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บ ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรัฐประหารทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ ได้ค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระและ อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ได้เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ สัมภาษณ์จริง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างที่เป็นคำถามปลายเปิด ลักษณะของ คำถามจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ การแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 เมื่อเกิด รัฐประหารส่งผลต่อการจัดทำบริการสาธารณะ อย่างไร และส่งผลกระทบต่อการจัดทำบริการ

สาธารณะในด้านต่างๆ อย่างไร รวมไปถึงวิธีหรือ แนวทางในการปรับตัวต่อการเกิดรัฐประหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตามหลักเหตุและ ผลของอุปนัย ที่มีการกล่าวถึงสภาพทั่วไปของ ข้อมูลองค์กรแล้วนำมาเปรียบเทียบของแต่ละ องค์กร เมื่อได้ข้อมูลของระดับบุคคลจากการ สัมภาษณ์ ก็นำข้อมูลทั้งสองมาวิเคราะห์รวมถึง ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการ รัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เมื่อทราบถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นหรือแนวทางในการปรับตัวเมื่อเกิดการ เปลี่ยนแปลง ก็สามารถที่จะนำไปสู่การหาคำตอบ ของปัญหาการวิจัยได้

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยลงพื้นที่ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเชิงลึกของบุคลากรในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยว กับ การเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 รวมถึงผล กระทบในด้านต่างๆ ได้แก่ การบริหาร งบประมาณ การวางแผน คุณภาพของการปฏิบัติงานการตอบ สนองต่อความต้องการของประชาชน และความ สัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วย งานอื่น รวมไปถึงวิธีหรือแนวทางในการปรับตัวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังจากการเกิด รัฐประหารและพบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ความคิดเห็นทั่วไปของบุคลากร ท้องถิ่นต่อการเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ผู้ให้ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิด รัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองทางการเมืองที่เกิดจากความขัดแย้ง

ทางด้านความคิดและอุดมคติทางการเมืองของประชาชนจำนวน 2 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มหนึ่งมีการสนับสนุนการบริหารงานของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และเห็นด้วยในการจัดทำร่างนิรโทษกรรมของผู้กระทำความผิดย้อนหลังในปี พ.ศ. 2547 และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยในการจัดทำร่างนิรโทษกรรมฯ และการบริหารประเทศของรัฐบาลในขณะนั้น โดยการได้รับแรงสนับสนุนจากมวลชนที่มีความต้องการจะล้มล้างรัฐบาลจากชนวนของความไม่เห็นด้วยในการบริหารงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ด้วยเหตุนี้จึงเป็นต้นเหตุของการแตกแยกของประชาชนในประเทศ นำไปสู่การชุมนุมประท้วง จลาจล ชนรุนแรงจนนำไปสู่วิกฤตความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งเห็นว่าการเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เพื่อที่จะมีตัวกลางเข้ามาเป็นตัวยุติความรุนแรงที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นสถาบันทหารจึงเป็นสถาบันที่มีความเหมาะสมในการเป็นแกนนำของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองปกครองเพราะอำนาจทหารเป็นกลุ่มที่มีอำนาจเด็ดขาดและมีการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาลงมายังใต้ผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นระบบ ตามที่ได้สัมภาษณ์ว่า

“เหตุที่ทำให้เกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เกิดจากความวุ่นวายของประชาชนที่มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก เพื่อที่จะทำการยึดอำนาจและเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนเองหรือฝ่ายของตนเองจนทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นภายในประเทศ นับวันความรุนแรงก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประชาชนแตกแยก ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์

ได้รับผลกระทบ เศรษฐกิจตกต่ำ จึงเห็นด้วยที่เกิดรัฐประหารในขณะนั้น เพื่อที่จะให้อำนาจของทหารเป็นตัวกลางในการสงบศึกทั้ง 2 ฝ่าย” (Rattanajun, 2 May 2019, Interview)

2. ผลกระทบที่เกิดจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557

2.1 ด้านการบริหาร การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ไม่มีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบผู้บริหารและสมาชิกสภาส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมาก่อนการรัฐประหารและดำรงตำแหน่งมาถึงปัจจุบันการขาดการเลือกตั้งเป็นเวลานาน ที่มีความสอดคล้องกับคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 1/2557 ของการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการปรับเปลี่ยนข้าราชการการเมืองฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ และส่งผลให้การบริหารงานและการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดนวัตกรรมทางการเมืองการบริหาร ในขณะที่เดียวกันบุคลากรฝ่ายประจำบางส่วนก็ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

2.2 ด้านงบประมาณ ผู้วิจัยพบว่า การเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 การออกกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณได้เปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณให้มีแต่เฉพาะเงินอุดหนุนประจำปี และการจัดสรรจากการเก็บภาษีในท้องถิ่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น กล่าวคือ การจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จำนวนประชาชน การจัดเก็บภาษีและ

ค่าธรรมเนียมต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กได้รับผลกระทบในการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจดีและการจัดเก็บภาษีได้จำนวนมากไม่ได้รับผลกระทบเนื่องจากมีงบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างเพียงพอ ตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ประเด็นนี้ว่า

“มีผลกระทบต่อการจัดทำบริการสาธารณะจะอยู่ในลักษณะของงบประมาณ ที่จากภาครัฐนำเงินมาสนับสนุนให้ทำการจัดการบริการสาธารณะได้ในลักษณะของการจัดเก็บภาษีได้น้อย การกระจายรายได้มายังท้องถิ่นก็ลดลง ทำให้ขบวนการจัดทำบริการสาธารณะประโยชน์ให้กับประชาชนจำเป็นที่จะต้องมีการใช้งบประมาณ แต่งบประมาณมีแหล่งมาจากรายได้การเก็บภาษีได้น้อยก็ส่งผลให้ท้องถิ่นจัดกิจกรรมบริการสาธารณะทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร” (Jaitieng, 1 May 2019, Interview)

ผู้วิจัยพบว่า อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนประชากรมากและมีการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่ดีอยู่แล้ว ไม่ได้รับผลกระทบด้านงบประมาณและยังสามารถดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กจำนวนประชากรในพื้นที่น้อย มีการจัดเก็บภาษีไม่เป็นไปตามที่กำหนด ก็จะมีส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะ จึงกล่าวได้ว่าการบริหารงานด้าน

งบประมาณได้รับผลกระทบเป็นส่วนน้อย เมื่อเกิดรัฐประหารทำให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นกลไกทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อระดับท้องถิ่นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง กระบวนการทำงานของท้องถิ่นก็ยังสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

2.3 ด้านการวางแผน เป็นขั้นตอนในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่สามารถจะบรรลุตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ สามารถที่จะตรวจสอบการทำงาน และเป็นการกำหนดแนวทางการทำงานในอนาคตเมื่อเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 คณะรัฐประหารได้แทรกแซงการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการดำเนินการบางขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบหนังสือสั่งการผ่านอำเภอและจังหวัดในการพิจารณาแผนแต่ละด้าน อีกทั้งตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 104/2557 เรื่องของการกำกับดูแลการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ยังมีจังหวัดและอำเภอเข้ามาเป็นหน่วยงานของทหารกำกับดูแล และติดตามการดำเนินการของงบประมาณที่นำไปใช้ในแต่ละแผนงานอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ในขั้นตอนบางช่วงจะมีการใช้อำนาจเข้ามาแทรกแซงของแผนแต่กระบวนการขั้นตอนความเป็นมาของแผนก็ยังคงเหมือนเดิม แผนจะต้องมาจากความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเห็นได้จากระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้มีขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงแม้จะเกิด

รัฐประหารแต่กระบวนการวางแผนหรือขั้นตอนการวางแผนก็ยังคงเหมือนเดิม เป็นไปตามกรอบของกฎหมายที่ได้กำหนดไว้มีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์กล่าวว่า

“การจัดทำแผนการพัฒนาในท้องถิ่น ถือได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการจะเกิดการวางแผนจะต้องมีบุคคลภายนอกเข้ามาประชุมในการวางแผนด้วย และจำนวนบุคคลที่เข้าประชุมทำแผนจะต้องคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ การกำหนดแผนจะต้องเกิดจากความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นทำประชาคม และจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าร่วมประชาคมด้วย เมื่อได้ปัญหาและความต้องการของประชาชนแล้วก็นำเข้าเสนอที่ประชุมเพื่อที่จะให้คณะกรรมการจากหลายๆ ฝ่ายในสภาทำการอนุมัติการทำแผนและโครงการต่างๆ และนำแผนที่อนุมัติเข้าไปไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี” (Chainid 2 May 2019, Interview)

2.4 การตอบสนองต่อความต้องการเมื่อประชาชนมีปัญหาหรือความต้องการด้านต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่หลักในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชน จะต้องสามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่ของตนเองตามนโยบายหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ถึงแม้จะเกิดรัฐประหารในปี 2557 เกิดความวุ่นวายในประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ตามที่ได้กล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในแต่ละครั้ง

ประชาชนผู้รับบริการก็เกิดความพึงพอใจ

2.5 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นถึงแม้ระบบการเมืองการปกครองในระดับประเทศจะเกิดการรัฐประหารแต่การปฏิบัติงานการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องดำเนินต่อไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะจัดทำบริการสาธารณะบางโครงการได้เพียงองค์กรเดียว จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถจากหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยในการดำเนินการให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 14 ได้กล่าวถึงความเป็นอิสระให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำกิจกรรมสาธารณะ ส่งผลให้มีอำนาจอิสระและกว้างขวางในการปฏิบัติงาน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงาน ด้านวัฒนธรรมของตนเอง ฯลฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ในบางกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง จำเป็นที่จะต้องมีการอาศัยหน่วยงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องและดำเนินการด้วย เช่น การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรในองค์กร เป็นต้น

2.6 คุณภาพของการบริการการบริการสาธารณะเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจะตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นให้ได้ รับความสะดวกสบายและความพึงพอใจที่ได้รับบริการ คุณภาพของการจัดบริการสาธารณะให้กับ

ประชาชนในท้องถิ่นบางครั้งการจัดทำบริการก็จะต้องอาศัยเทคนิคการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยให้องค์กรสามารถที่จะบรรลุเป้าหมาย สามารถจัดทำบริการให้มีความยั่งยืน และมีประสิทธิภาพคุณภาพของการจัดทำบริการสาธารณะเปรียบเสมือนเป็นตัววัดผลงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นในทางเดียวกันว่า ถึงแม้จะมีการเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 การจัดทำบริการดังกล่าวก็ต้องทำให้มีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนที่มาใช้บริการก็เกิดความประทับใจ ดังนั้นการเกิดรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 จึงไม่ได้ส่งผลกระทบในด้านนี้แต่อย่างใด

3. แนวทางวิธีการปฏิบัติงานและการปรับตัวหลังการเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 จากที่กล่าวข้างต้นที่เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 พบว่า การเกิดรัฐประหารส่งผลกระทบต่อกลไกการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงแนวทางการดำเนินการในด้านการบริหารและงบประมาณ แต่ส่งผลกระทบต่อด้านอื่นไม่มากนักแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีอิสระ มีอำนาจและหน้าที่ในการปกครองตนเองแต่กระบวนการดำเนินการต่างๆ จะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายกำหนด รวมไปถึงขั้นตอนในการปฏิบัติจะต้องอยู่ในระเบียบหรือคำสั่งจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เกินขอบเขตอำนาจของตนเองได้รัฐบาลได้กำหนดบทบาทหน้าที่และกรอบของการทำงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อที่จะให้มีการจัดทำบริการสาธารณะ

ให้กับประชาชน สามารถที่จะพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ฉะนั้น ผลการวิจัยจึงพบว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการรัฐประหารแต่อย่างใด กล่าวคือ ถึงแม้โครงสร้างการปกครองในระดับประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปก็ตามแต่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่นเหมือนเดิม จะละเว้นจากการปฏิบัติไม่ได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งตอบคำถามการวิจัยที่ว่า การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติส่งผลกระทบอย่างไรต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่งในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การขาดการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดสรรงบประมาณ เป็นผลกระทบที่ชัดเจนของการรัฐประหาร เมื่อไม่มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเป็นคณะบุคคลเดิมดำรงตำแหน่งอยู่เป็นเวลานาน แม้ว่าจะทำให้แนวทางการบริหารหรือนโยบายมีความต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดกลไกกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือนวัตกรรมใหม่ในการบริหารองค์กรและการให้บริการประชาชน การจัดสรรงบประมาณตามจำนวนประชากรส่งผลกระทบต่อการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก เนื่องจากมีรายได้ที่จัดเก็บเองไม่เพียงพออยู่ความต้องการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นว่า การรัฐประหารไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการวางแผน ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น คุณภาพการให้บริการสาธารณะแต่อย่างใด การดำเนินการต่างๆ ในสามประเด็นนั้นยังคงเป็นไปตามปกติ

ผลการวิจัยอาจอธิบายได้ว่า ถึงแม้การบริหารงานและโครงสร้างการปกครองในระดับประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปตามระบอบเผด็จการในขณะนั้นแต่คณะรัฐประหารก็ได้เปลี่ยนแปลงหรือยุบเลิกโครงสร้างการบริการสาธารณะระดับท้องถิ่น นอกเหนือจากการระงับการเลือกตั้งท้องถิ่นไว้ซึ่งอาจตีความได้ว่า การปกครองท้องถิ่นยังเป็นกลไกที่สำคัญและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะให้ดำเนินการต่อไป นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังอาจอนุมานได้ว่าบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุ้นเคยกับการสั่งการหรือแทรกแซงโดยกลไกการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงไม่รู้สึกว่าการต้องปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารแต่อย่างใด

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีความตื่นตระหนกในการปฏิบัติงานของตนเอง และสามารถที่จะพัฒนาในท้องถิ่นของตนเองในการหารายได้ให้กับท้องถิ่นโดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรมาให้เพียงทางเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายรัฐบาลจะต้องมีการกำหนดกรอบงบประมาณในการจัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นที่ชัดเจนและต้องไม่เปลี่ยนแปลงตามนโยบายของแต่ละคนหรือแต่ละพรรคการเมือง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ต่อการจัดทำบริการสาธารณะ ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเกิดการรัฐประหารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและการบริหารระดับประเทศ ส่งผลให้การปกครองระดับท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงตามเพื่อให้มีการดำเนินงานที่สอดคล้อง อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่อิสระในการดำเนินการ มีอำนาจตัดสินใจการจัดทำบริการสาธารณะ แต่ก็ยังถูกส่วนกลางเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานในรูปแบบของคำสั่งระเบียบ และประกาศ ต่างๆ นับว่าเป็นกลไกที่ภาครัฐนำมาใช้กับท้องถิ่นเป็นปกติ

References

- Chainid, K. (2 May 2019). Permanent Secretary. Interview.
- Jaitieng, N. (1 May 2019). Director of Finance Division. Interview.
- Thepa, C. (2016). *The Coup in Thai Politics (Doctor of Philosophy Program in Politics)*. Bangkok : Ramkhamhaeng University.

- Purisar, K. (2013). Qualitative Research Methodology. *College of Asian Scholars Journal*, 3(1).
- Rattanajun, N. (2 May 2019). Deputy Permanent Secretary of Provincial Administration Organization. Interview.
- Sitthi-amon, P., et al. (2006). *Thai political history: Revolutionary coup of civilian political leaders, police, military*. Regional editors. Bangkok : C&N Ltd.
- The Secretariat of the House of Representatives. (2007). *The coup in Thailand*. Bangkok : Printing Office of the Secretariat of Representatives.
- The Standard Team. (2019). *5 years, NCPO issued notification - 456 orders continue to use to the government 65 issues*. <https://thestandard.co/5-years-ncpo-issue-456-editions/> (Accessed 15 December 2019).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ*

Factors Affecting Organizational Commitment of Kasikorn Bank Employees, Ratburana Headquarter Office

สมณญา แก้วกนก และราชนนร์ นพณัฐวงศ์
Samonya Kaewkanhuk and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: samonyajom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันในองค์กร และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นการทดสอบสถิติโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ F-Test

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงาน 3-4 ปี 2) ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเชื่อถือในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.91 รองลงมาคือ ความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 และความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.64 ตามลำดับ 3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงาน พบว่า โดยรวม ความผูกพันในองค์กรของพนักงานอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.49 เมื่อพิจารณา

*ได้รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

รายด้านพบว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.55 รองลงมาคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.49 และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความผูกพันในองค์กร; พนักงานธนาคาร; ธนาคารกสิกรไทย

Abstract

This research aims: 1) to study the level of organizational commitment, 2) to study affecting factors of employees at the Kasikorn Bank in Ratburana headquarter office. This is a quantitative research, the sample group on this research is the Kasikorn Bank's employees of Ratburana headquarter office total amount 400 people by using simple random sampling. The research tool that used for data collection was the statistics questionnaire that used for analyze the data consist of Frequency value, Percentage, and Means. This is the statistical test by analyzing one-way variance of the sample groups (ANOVA) with F-Test statistics.

The research result found that: 1) Most of the samples are female, aged between 31-40 years old with a bachelor's degree, and have 3-4 years working experience of Kasikorn Bank company. 2) From the analysis of the employees' organizational commitment in Kasikorn Bank in Ratburana headquarter office found that the standard deviation of the commitment to the organization is at a high level with an average of 3.78. The standard deviation of trust in accepting the goals and values of the organization has the highest mean with an average of 3.91. Followed by, the desire to maintain membership of the organization and the willingness to devote effort for the benefit of the organization with an average of 3.78, and 3.64, respectively. 3) From the analysis of the affecting factors of employees' organizational commitment, it was found that the overall factor of the standard deviation in employee's organizational commitment is at a high level, with an average of 3.49. When considering each specific factor, it was found that the standard deviation in exchange-leadership is the highest factor, followed by the work environment, and transformational-leadership with an average of 3.55, 3.49 and 3.45, respectively.

Keywords: Organizational commitment; Bank's employees; Kasikorn Bank

1. บทนำ

บุคลากรในองค์กรเปรียบเสมือนเป็น “ต้นทุน” ที่มีค่ามหาศาลอีกทั้งยังเป็นต้นทุนที่องค์กรต้องรักษาและลงทุนเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีคุณค่าอย่างเหมาะสมแก่องค์กรในระยะยาวการที่แต่ละองค์กรต้องสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไปด้วยเหตุผลใดก็ตามย่อมเท่ากับองค์กรต้องเสียต้นทุนที่มีค่าไปการบริหาร (Inthawadee, 1998) จัดการทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ทั้งนี้ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต โดยการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากรนั้นควรมีการวิเคราะห์ที่อยู่บนพื้นฐานของกลยุทธ์ องค์กรที่เป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่องค์กรจะดำเนินไปให้ถึง ซึ่งจะเป็นผลให้กระบวนการกำหนดคุณลักษณะ และการคัดเลือกและจัดวางบุคลากรได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น (Kaewmanee, 2016)

พฤติกรรมการใช้บริการธนาคารและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป การควบรวมธนาคารพาณิชย์ และการปิดสาขาไปแล้วไม่น้อยกว่า 220 สาขา ทำให้พนักงานธนาคาร ต้องออกจากระบบไม่น้อยกว่า 1,300 คน (Thai PBS, 2017) ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวเร่งและกดดันธุรกิจการเงินและอาชีพพนักงานธนาคารพนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ เพิ่งผ่านการฝึกทักษะบริการให้คำปรึกษาลูกค้าเอสเอ็มอี หลังธนาคารปรับลด

จำนวนสาขา พร้อมกับปรับโฉมสาขา รองรับกระแสดิจิทัลแบงก์ก็ไม่ได้เพียงการฝึกทักษะบริการ ผู้ประกอบการเอสเอ็มอี สตาร์ทอัพ และแนะนำการลงทุน แต่พนักงานทุกคน ต้องปรับทัศนคติการให้บริการใหม่ เพราะการแข่งขันที่รุนแรง จำนวนสาขามากมาย (Thai PBS, 2017) ท่ามกลางกระแสการแข่งขันด้านการให้บริการจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้ ผู้ใช้บริการหันไปใช้โมบายแบงก์ก็ กว่า 35 ล้านบัญชี จากจำนวนผู้ฝากเงินธนาคารทั้งระบบ 90 ล้านบัญชี คิดเป็น 1 ใน 3 ของผู้ใช้บริการธนาคาร ใช้ธนาคารออนไลน์แล้ว งานประจำเดิมของพนักงานสาขาธนาคาร จึงถูกแทนที่ด้วยเครื่องธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์จนบางส่วน (Prachachat Business, 2018) ถูกกดดันให้ต้องแนะนำและขายผลิตภัณฑ์การเงินดังนั้นความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงาน มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดของธนาคาร หากพนักงานขาดประสิทธิภาพหรือไม่ดีเท่าที่ควร ก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรด้วยเช่นกัน โดยคำนึงถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นหลักในการพิจารณาสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร (Nimprasert, 2015)

ความผูกพันในงานของพนักงานเป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงรุกในฐานะผู้ที่ทำให้งานขององค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยความผูกพันในงานของพนักงานนั้น ประกอบด้วย ค่านิยมของบุคคลเป้าหมายของงาน และการสนับสนุนระหว่างบุคคล ทั้งนี้ในการที่จะพัฒนาให้พนักงานในองค์กรมีความผูกพันในงานได้นั้น ต้องอาศัย

กระบวนการที่มีการปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์การวัดความผูกพัน และการปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนเหล่านี้ ต้องกระทำอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพราะทรัพยากรมนุษย์หรือพนักงานของแต่ละองค์การจะมีปัจจัยที่มีต่อความผูกพันแตกต่างกันออกไป โดยหากองค์การสามารถสร้างความผูกพันในงานให้เกิดขึ้นกับพนักงานได้แล้วก็จะสามารถทำให้องค์การมีความได้เปรียบทางการแข่งขันจากการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความจงรักภักดีต่องานและองค์การได้อย่างยั่งยืน (Thepwan, 2011)

บมจ.ธนาคารกสิกรไทย เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2488 ด้วยทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาทและดำเนินการด้วยพนักงานชุดแรกเริ่มจำนวน 21 คน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นต้นมาธนาคารสามารถเจริญเติบโตและก้าวหน้าในด้านสินทรัพย์, เงินฝาก, การขยายเครือข่ายสาขาและจำนวนพนักงานที่เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับโดยมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในเรื่องของ “ความผูกพันต่อองค์การ” เป็นสิ่งที่ทุกองค์การต้องการให้มีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแข่งขันทางธุรกิจต้องตัดสินด้วยคุณภาพของบุคลากรและเพื่อสร้างเสริมแรงจูงใจให้สมาชิกทุ่มเทแรงกายและแรงใจในการปฏิบัติงานให้กับองค์การมากขึ้นในหลักมนุษย์สัมพันธ์กับการบริหารจากการทำสำรวจทางโทรศัพท์ช่วงครึ่งแรกของปี 2561 เทียบกับธนาคารแห่งอื่น พบว่า ธนาคารกสิกรไทยมีอัตราการลาออก 8.45% รองจากธนาคารกรุงศรีอยุธยาที่มี 8.80% ธนาคารไทยพาณิชย์ 7.02% ส่วนธนาคาร

กรุงเทพและธนาคารกรุงไทยอยู่ที่ 5% และ 1.47% ด้วยการใช้กลยุทธ์ด้านราคาเป็นยุทธศาสตร์หลัก (Kasikorn Bank Annual Report, 2018)

จากข้อมูลข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยเป็นพนักงานของธนาคารกสิกรไทย จึงสนใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างความผูกพันในงานของพนักงานต่อองค์การให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อให้องค์การก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนการรักษา และพัฒนาพนักงานที่มีคุณภาพให้คงอยู่เพื่อสร้างความสำเร็จให้กับองค์การอย่างยั่งยืนตลอดไปและสามารถใช้เป็นโครงการนำร่องสำหรับการศึกษาความผูกพันต่อองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะในเขตอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันในองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้มีการดำเนินการ

ศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัย คือ พนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2562 จำนวน 4,417 คน (ที่มา: ฝ่ายทรัพยากรบุคคล บมจ.ธนาคารกสิกรไทย ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2561) และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามวิธีของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จากการกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-end Questionnaire) โดยออกแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน อัตราเงินเดือน ระดับตำแหน่ง และส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร เป็นแบบสอบถามคำถามในการวัดสเกลทัศนคติ หรือ Likert Scale โครงสร้างแบบสอบถามมีค่าคะแนนจากระดับความคิดเห็นในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เฉยๆ เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยมาก ในการวัดระดับความคิดเห็น ตามลำดับ

การทดลองเครื่องมือ (Try-Out) ได้นำแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงและความ

เหมาะสมของเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์การวัดระดับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรวิเคราะห์จากคำถามด้านภาพรวมจำนวน 6 คำถาม ประกอบด้วย 1) มีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าและยอมรับต่อเป้าหมายและค่านิยมของธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด 2) มีความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ของ ธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด เป็นหลัก 3) มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพของธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด 4) รู้สึกผูกพันเป็นอย่างมากกับธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด 5) มีความพร้อมที่จะรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าต่อองค์กรหรือต่อหน้าที่การทำงาน 6) ธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด เป็นองค์กรที่ดีที่สุดที่เลือกทำงานด้วยในการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha (Chantani, 2007) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ เท่ากับ 0.8687 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ตำแหน่งและอัตราเงินเดือน

3.2 ค่าเฉลี่ย (Means) ใช้อธิบาย

ระดับความผูกพันต่อองค์กร และเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรกับระดับความคิดเห็นต่อองค์กร

3.3 สถิติทดสอบค่าที (Independent Samples T-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Analysis of Variance: ANOVA) โดยหากผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยที่ทดสอบแตกต่างกันต่อระดับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ภายหลัง (Post Hoc Comparison) ด้วยวิธีการของ Schaffer เพื่อใช้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกับความผูกพันต่อองค์กรด้านองค์การ ด้านงาน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านภาวะผู้นำ และด้านภาพรวม

3.4 การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ทดสอบว่าข้อคำถามมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

3.5 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอย (Linear Regression) ระหว่างตัวแปรด้านองค์การ ด้านงาน ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำกับด้านภาพรวม

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.73 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 มากที่สุด รองลงมาคือ อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.91 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ

55.45 มากที่สุด รองลงมาคือ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 35.45 มีประสบการณ์การทำงาน 3-4 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.82 มากที่สุด รองลงมาคือ ประสบการณ์การทำงาน 7-8 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.55

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ราชบุรีบูรณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเชื่อถือการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.91 รองลงมาคือ ความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 และความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.64 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงาน พบว่า จากผลการวิเคราะห์จากการใช้สถิติทดสอบแบบ T และ F พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.55 รองลงมาคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงาน

ใหญ่ราชภัฏวชิรญาณ พบว่า พนักงานมีระดับความผูกพันต่อองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเชื่อถือการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์การ และความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์การ สอดคล้องกับ L. Porter and F. J. Smith (cited by Siripanya, 2012) ที่กล่าวว่าความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อด้านทัศนคติเชิงบวกต่อองค์การมีความผูกพันอย่างแท้จริงต่อค่านิยมและเป้าหมายขององค์การ พร้อมสนับสนุนกิจการขององค์การ ซึ่งเป็นเป้าหมายของตนด้วยความเชื่อว่าองค์การนี้เป็นองค์การที่ดีที่สุดที่ตนเองจะทำงานด้วยภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ซึ่งไม่เพียงแต่ความเชื่อถือการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การเท่านั้นที่ส่งผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน อีกสองประการที่มีผลสำคัญคือ ความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์การ และความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์การ โดยความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์การเป็นลักษณะที่พนักงานแสดงความต้องการและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในองค์การนี้ตลอดไปมีความจงรักภักดีต่อองค์การมีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์การและพร้อมที่จะบอกกับคนอื่นว่าตนเป็นสมาชิกขององค์การรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การสนับสนุนและสร้างสรรค์

องค์การให้ดียิ่งขึ้น และในส่วนของความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์การนั้นก็เป็นลักษณะที่พนักงานเต็มใจที่จะเสียสละอุทิศตนพยายามทำงานเต็มความสามารถเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายเกิดผลประโยชน์ต่อองค์การและมีความห่วงใยต่อความเป็นไปขององค์การซึ่งสอดคล้องกับเกศรา รักษาติ (Lakchat, 2006) กล่าวว่า พนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์การ (Employee Engagement) จะเป็นพนักงานที่ทำงานด้วยความมีใจรักและทุ่มเทในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การและจะหาแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของตนเองที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมายและตอบสนองนโยบายขององค์การ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ราชภัฏวชิรญาณ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของยลดา ไชยศิริสุขธิคุณ (Kositwisuthikhun, 2015) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบรรยากาศขององค์การที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความผูกพันในองค์การ กรณีศึกษาของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชภัฏวชิรญาณ พบว่า ภาวะผู้นำและบรรยากาศขององค์การมีอิทธิพลต่อการสร้างความผูกพันในองค์การ โดยปัจจัยภาวะผู้นำด้านที่มี

อิทธิพลต่อการสร้างความผูกพันในองค์กรคือ ด้านความสามารถในการเผชิญและแก้ไขปัญหา และด้านการวางแผนในการทำงาน นอกจากนี้ยังมี ปัจจัยทางด้านบรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพล ต่อการสร้างความผูกพันคือ ด้านหัวหน้างาน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ และด้านนโยบายขององค์กร เช่นเดียวกับ ที่พงศกร เผ่าไพโรจน์กร (Paopairotchanakorn, 2003) ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความ ผูกพันต่อองค์การกรณีศึกษา พนักงานบริษัท ซีเมนส์ จำกัด พบว่าการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ในการทำงานต่างๆ ให้มีเหมาะสมกับความต้องการ ของพนักงานให้มากยิ่งขึ้นจะช่วยเสริมสร้างระดับ ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานให้สูงขึ้นอันจะ ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ บริหารงานของบริษัทฯ ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความ ผูกพันในองค์กรของพนักงานธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. องค์การธนาคารกสิกรไทยสำนักงาน ใหญ่ราชบุรีบูรณะควรมีการจัดฝึกอบรมและพัฒนา บุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับตำแหน่ง หัวหน้า ผู้ช่วย รองผู้จัดการ และผู้จัดการ ในหัวข้อ ที่เกี่ยวกับทักษะที่ดีของการเป็นผู้บังคับบัญชา การ ทำงานเป็นทีม การพัฒนาภาวะผู้นำ และการ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้หัวหน้างานมีความ รู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความเป็นผู้นำ

ที่ยุติธรรมและมีคุณธรรมเพื่อให้สามารถปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีและทำให้บุคลากร สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและภาวะ ผู้นำรวมถึงมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น

2. องค์การธนาคารกสิกรไทยสำนักงาน ใหญ่ราชบุรีบูรณะควรพิจารณาผลตอบแทน และสวัสดิการแก่พนักงานในระดับที่เหมาะสม เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความพยายามทุ่มเท ความรู้ ความสามารถให้กับพนักงาน และยัง เป็นการสิ่งจูงใจต่อพนักงานให้มีความรู้สึกรัก เป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีการปรับปรุงและ พัฒนาระบบผลประโยชน์ตอบแทนขององค์การ และการปรับเงินเดือนที่เหมาะสมมีความยุติธรรม

3. องค์การธนาคารกสิกรไทยสำนักงาน ใหญ่ราชบุรีบูรณะควรพิจารณาความยุติธรรมและ เหมาะสมสำหรับการเลื่อนตำแหน่ง หรือปรับขึ้น ไปตำแหน่งที่สูงขึ้น หากพนักงานมีความสามารถ อยู่ในระดับหรือเกณฑ์ที่สมควรได้รับการส่งเสริม เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกต่อพนักงานให้มีความ เพียรพยายามต่อการสร้างผลงานและรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของตน

4. องค์การธนาคารกสิกรไทยสำนักงาน ใหญ่ราชบุรีบูรณะควรมีการเสริมสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา เช่น การ จัดสัมมนางานสร้างสรรค์ การแข่งกีฬา กิจกรรม Walk Rally เพื่อให้บุคลากรได้มีการพบปะสังสรรค์ ในทุกระดับ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดจาก การทำงาน นอกจากนี้ยังสามารถแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นซึ่งกันและกัน การทำความรู้จักในลักษณะ ที่เป็นกันเองโดยไม่ยึดติดกับตำแหน่งงาน อีกทั้งยัง

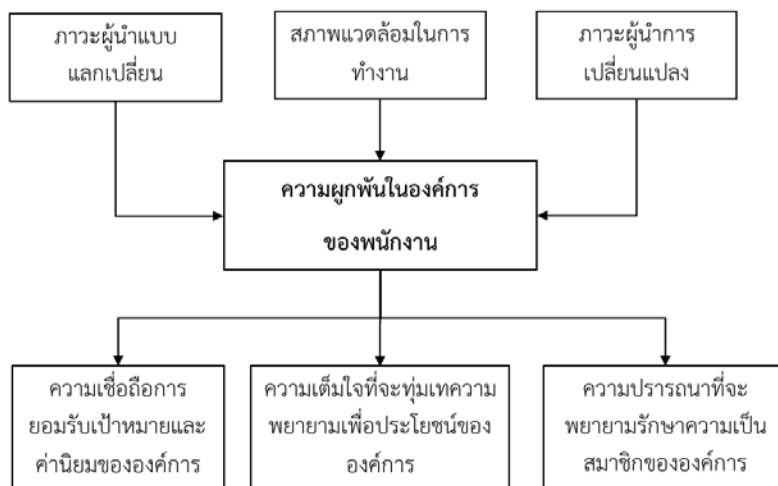

ทำให้พนักงานมีความรู้สึกที่ดีและผูกพันต่อองค์กร ส่งผลทำให้เกิดการลาออกน้อยลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเพราะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในเรื่องการจัดการทรัพยากรมนุษย์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ การนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานอันประกอบไปด้วย

ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์กร และจะช่วยในการส่งเสริมความผูกพันในองค์กรของพนักงานทั้งในด้านของความเชื่อถือการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์กร และความปรารถนาที่จะพยายามรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

References

- Chantani, A. (2007). *Business Statistics and Research*. Bangkok : Rajabhat Ayutthaya University.
- Inthawadee, S. (1998). The relationship between attitude to evaluation performance, attitude towards award and organizational commitment: A case study of a private company. *Master of Arts Thesis*. Graduate School : Thammasat University.
- Kaewmanee, S. (2016). Employee commitment to the organization. *Administration Journal for Professional Personnel Managers*, 27(3), 10-16.
- Kasikorn Bank Annual Report. (2018). *Financial reports for investor relations*. <https://kasikornbank.com/th/IR> (Accessed 21 March 2020).

- Kositwisuthikhun, Y. (2015). A study of executive leadership and organizational climate with Influence on building relationships in the organization: Case study of Kasikorn Bank Ratburana Head Office: Case Study of Kasikorn Bank Ratburana Headquarters, Bangkok University. *Master of Business Administration Program*. Graduate School : Bangkok University
- Lakchat, K. (2006). *Employee Engagement*. Ties in the organization. Bangkok : Business.
- Nimprasert, B. (2015). Factors related to institutional commitment of students Srinakharinwirot University: A case study of a private university. *Master of Arts Thesis*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Paopairotchanakorn, P. (2003). Factors Affecting Organizational Commitment: A Case Study Employee of Siemens Co., Ltd. *Master of Business Administration Thesis*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Prachachat Business. (2018). *The new front line Digital Banking Bank slashed 90 million accounts*. <https://www.prachachat.net/finance/news-138395>. (Accessed 21 March 2020).
- Siripanya, P. (2012). Organizational commitment of employees of the Provincial Electricity Authority: A case study of employees of the Provincial Electricity Authority, Region 1 (Chiang Mai), northern region. *Master of Business Administration Thesis*. Graduate School : Chiang Mai University.
- Thai PBS. (2017). *Bank employees and careers that have to change roles*. <https://news.thaipbs.or.th/content/268605>. (Accessed 21 March 2020).
- Thepwan, P. (2011). *Strategic Human Resource Management*. Bangkok : n.p.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)^{*}

Employee Work Motivation at Bangkok Mass Transit Authority (BMTA)

เกตุแก้ว พันชิง และราเชนทร์ นพณัตวงศ์
Katkaew Punchang and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kadkaew@bmta.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และ 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.939 จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับสูงกว่าปัจจัยค่าจูงที่ค่าเฉลี่ย 3.71 และที่ค่าเฉลี่ย 3.63 ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า พนักงานมีแรงจูงใจเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน และค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวมของปัจจัยค่าจูงและปัจจัยจูงใจ ไม่แตกต่างกันเมื่อ

^{*}ได้รับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

พิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยจำแนกตามเพศชายและหญิงที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน ตำแหน่งงาน ที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นพนักงานที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า ปัจจัยจูงใจจำแนกตามเพศชายและหญิงที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นพนักงานที่มีสถานภาพ อายุงาน และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ; พนักงาน; องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the motivation of the employees work at Bangkok Mass Transit Authority (BMTA), 2) compare employee work at BMTA, by personal factors. The instrument is the questionnaire, which has the reliability value of 0.939. The data from questionnaire was collected from sample of 217 employees at BMTA headquarter. The data were analyzed by computer software to calculate frequency, percentage, standard deviation, T-test, and One-way ANOVA analysis with Scheffe's method comparisons.

The result of the research shows that: 1) Motivation in the performance of employees work at BMTA in general is at a high level. When considering each factor, it was found that motivation factors were higher than the supporting factors at the average of 3.71 and 3.63 respectively. The employees are motivated in almost every aspect at the high level except for career advancement and compensation and benefits with a medium level of motivation. 2) Both supporting and voluntary factors of the employees of BMTA were not different. When considered each factor, it is found that the supporting factors are classified male and female with age differences, educational level, status, age, job position. There is no difference in overall work motivation except employees with different monthly incomes. There were significant differences in motivation at the statistical level of 0.05 and found that motivation factors were classified by males and females with age and education level, different monthly incomes. There is no difference in overall

work motivation except employees with different status, age and position. There were significant differences in motivation at the 0.05 level of significance.

Keywords: motivation; employees; Bangkok Mass Transit Authority

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้องค์กรต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อความอยู่รอด และจากสภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ส่งผลให้องค์กรธุรกิจต่างๆ ต้องหากลยุทธ์หรือวิธีที่จะทำให้การประกอบการขององค์กรสามารถรองรับสภาวะการแข่งขันได้ ดังนั้น เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องทราบถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และจำเป็นต้องบริหารจัดการให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เมื่อบุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดผลดีแก่องค์กร ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ในที่สุด (Urai, 2016 : 1) แม้ว่าเรื่องของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะมีการศึกษาอย่างมากในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาแล้ว แต่ในปัจจุบันก็ยังมีผู้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นเรื่องที่ทันสมัยอยู่เสมอ สาเหตุอาจเนื่องจากว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้แทบทุกองค์กรและยังเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ปัจจุบันองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร อยู่ในภาวะที่ไม่มีรายได้จากการดำเนินงานเอง ต้องอาศัยการดำเนินงานโครงการต่างๆ ตามนโยบาย

ของรัฐบาลที่มีความไม่แน่นอนสูง จึงทำให้ผลประกอบการขององค์กรมีภาระค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงอาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรหรือยุบหน่วยงานภายในสังกัดองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ประกอบกับมีพนักงานเป็นจำนวนมาก ปัญหาด้านบุคลากรจึงมีด้วยกันหลายด้าน ทั้งการขาดความต่อเนื่องของพนักงาน การขาดพนักงานที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากนโยบายการจำกัดการรับพนักงานใหม่ทดแทน อีกทั้งพนักงานประจำสำนักงานใหญ่ เป็นคนในเจเนอเรชั่นที่ 4 (Baby Boomer) และเริ่มเข้าสู่วัยชราแล้ว คนกลุ่มนี้ไม่ได้เติบโตมากับการพัฒนาของเทคโนโลยี (แผนวิสาหกิจ พ.ศ.2560-2564 องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ) จากปัญหาดังกล่าวทำให้พนักงานที่ปฏิบัติงานเกิดแรงกดดันในการทำงาน ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องของการบริหารงานภายในที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ส่งผลต่อพนักงานที่ปฏิบัติงานโดยตรง นอกเหนือจากงานด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว ยังมีช่องว่างระหว่างพนักงานปฏิบัติการและหัวหน้างาน จากความแตกต่างกันของตำแหน่งงานทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำภายในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรายได้ หน้าที่ความรับผิดชอบ และสวัสดิการ ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างพนักงานปฏิบัติงานและหัวหน้างาน (Urai, 2016 : 3)

จากประเด็นปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้รับทราบความคิดเห็นพร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากพนักงานเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารนำมาวิเคราะห์สภาพขององค์การได้ชัดเจนและสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการวางแผนและบริหารจัดการบุคลากรขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั่วทั้งองค์กรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ขสมก.)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงาน สังกัดสำนักงานใหญ่ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำนวน 527 คน (เว็บไซต์ www.bmta.co.th) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการหาขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973 : 125) ได้กลุ่มตัวอย่าง 217 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มในแต่ละระดับตำแหน่ง

ของบุคลากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เป็นคำถามปลายปิดชนิดเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่งงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check Lists) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ประกอบด้วย ปัจจัยค่าจ้างและปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ นโยบายและการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความมั่นคงในงาน ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบในงาน และความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน จำนวน 35 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ แรงจูงใจในระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิดที่ให้อิสระในการเสนอความคิดเห็น

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา

โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับพนักงานนอกกลุ่มที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานสังกัดฝ่ายการเงินรณรงค์การ ซึ่งมีลักษณะบริบทการทำงานใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .939 แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.80 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.90 การศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.30 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 53.50 อายุงาน 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 63.60 ตำแหน่งงานอยู่ในพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 89.40 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.80

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจอยู่ใน

ระดับสูงกว่าปัจจัยค่าจูงสรุปผลได้ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ของปัจจัยค่าจูง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.63 เมื่อจำแนกเป็น รายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การที่ค่าเฉลี่ย 3.81 รองลงมาคือ ความมั่นคงในงาน ที่ค่าเฉลี่ย 3.80 นโยบายและการบริหารที่ค่าเฉลี่ย 3.74 และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ค่าเฉลี่ย 3.43 ตามลำดับ ยกเว้นค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.37

ผลการวิจัยพบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ของปัจจัยจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.71 เมื่อจำแนกเป็น รายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุดคือ ความสำเร็จในการทำงาน ที่ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมาคือ ความรับผิดชอบในงาน ที่ค่าเฉลี่ย 3.89 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติที่ค่าเฉลี่ย 3.71 และการได้รับการยอมรับที่ค่าเฉลี่ย 3.60 ตามลำดับ ยกเว้นและความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.39

3. การทดสอบสมมติฐานที่ว่าพนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมของปัจจัยค่าจูงและปัจจัยจูงใจ ไม่แตกต่างกัน สรุปผลได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยค่าจูงพบว่า พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

(ขสมก.) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน ตำแหน่งงาน ที่แตกต่างกันมี แรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ยกเว้นจำแนก ตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ด้านนโยบาย และการบริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในองค์กร มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยจูงใจ พบว่า พนักงานองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน ยกเว้นพนักงานที่มี สถานภาพ อายุงาน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ด้านการได้รับการยอมรับ ด้านลักษณะของงานที่ ปฏิบัติ และด้านความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรขนส่งมวลชน กรุงเทพ (ขสมก.) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและ เมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจอยู่ใน ระดับสูงกว่าปัจจัยค่าจูงที่ค่าเฉลี่ย 3.71 และที่ค่า เฉลี่ย 3.63 ตามลำดับดังนี้

1.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ พนักงานองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ของปัจจัยค่าจูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับ แรงจูงใจมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ในองค์กร รองลงมาคือ ความมั่นคงในงาน นโยบาย และการบริหาร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตามลำดับ ยกเว้นค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยทำการศึกษา ตามแนวคิดของ Herzberg ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมพนักงานพอใจกับการทำงานใน องค์กรและต้องการความมั่นคงส่งผลให้ทุ่มเทกับ การทำงาน อย่างไรก็ตามองค์กรควรให้ความสำคัญ ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์เพิ่ม มากขึ้นและงานวิจัยของประกายมาศ เพชรรอด (Petrod, 2014) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผล ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท แอล วาย อินดัสตรีส์ จำกัด พบว่า ด้านเงินเดือน มีแรงจูงใจในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ ธนัญกรณ์ ราศรี (Rasri, 2015) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ การทำงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวง วัฒนธรรม พบว่า ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ ตอบแทน อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ ประเสริฐ อุไร (Urai, 2016) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรง จูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์อยู่ใน ระดับปานกลาง

1.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ พนักงานองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ของปัจจัยจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับ แรงจูงใจมากที่สุดคือ ความสำเร็จในการทำงาน รองลงมาคือ ความรับผิดชอบในงาน ลักษณะของ

งานที่ปฏิบัติ และการได้รับการยอมรับ ตามลำดับ ยกเว้นความเจริญก้าวหน้าในการทำงานที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยทำการศึกษาแรงจูงใจในการทำงานตามแนวคิดของ Herzberg ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจที่เกิดจากการได้รับโอกาสในการฝึกอบรมเพิ่มความรู้โอกาสที่จะก้าวหน้าในงานตามลำดับขั้น หากพนักงานได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องและมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้า ก็จะทำให้พนักงานมีความแรงจูงใจในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ ศิริเดชานนท์ (Siridechanon, 2014) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา: ศูนย์ปฏิบัติการสินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์ไทย แห่งหนึ่ง พบว่า ด้านลักษณะงานที่ทำอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความก้าวหน้าในงาน อยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของทวี ทองอยู่ (Thongyoo, 2013) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เคซีอี อีเลคโทรนิคส์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ด้านความเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมของปัจจัยค่าเงินและปัจจัยจูงใจ ไม่แตกต่างกันสรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยค่าเงินพบว่า พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามเพศชายและหญิงที่

มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน ตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ด้านนโยบายและการบริหารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ จันทน์หอม (Chanhom, 2013) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาครอสมสินสาขาในสังกัดธนาครอสมสิน เขตกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา บทบาทหน้าที่ที่มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกันและงานวิจัยของอุมารณ์ บุตรน้ำเพชร (Butnampetch, 2013) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า พนักงานที่มีรายได้ต่างกัน มีแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของปฐมวงศ์ สีหาเสนา (Sihasena, 2014) ที่ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยจูงใจพบว่า พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ยกเว้นสถานภาพ อายุงาน ตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ด้านการได้รับ

การยอมรับ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานจะมีความสามารถ อำนาจการตัดสินใจ ทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่ต่างกัน สถานภาพ อายุงานและตำแหน่งงานที่แตกต่างกันจึงมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัญญณ์ ราศรี (Rasri, 2015) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ด้านความก้าวหน้าอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของอุมารณ์ บุตรน้ำเพชร (Butnampetch, 2013) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท ไพรชณียไทย จำกัด ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีสถานภาพ และสายงานที่สังกัดต่างกัน มีแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของปฐมวงศ์ สีหาเสนา (Sihaseana, 2014) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มีประเภทตำแหน่ง แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการทำที่จะทำให้พนักงานมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานดังนี้

1. ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีระดับแรงจูงใจปานกลาง เพื่อให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น องค์การควรมีการปรับเงินเดือนของบุคลากรให้สอดคล้องและตรงตามความรู้ความสามารถ รวมถึงการเลื่อนค่าตอบแทนต่างๆ ควรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ควรจัดให้มีวัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน
3. ด้านความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน จากผลการวิจัยพบว่า พนักงาน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ มีระดับแรงจูงใจปานกลาง เพื่อให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น องค์การควรสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยการอบรม / ศึกษาต่อในหลักสูตรต่างๆ และมอบหมายงานที่มีความท้าทายซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดและการปฏิบัติ รวมทั้งการปรับตำแหน่งและค่าตอบแทนต่างๆ ต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ(ขสมก.) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ทางด้านการนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพื่อเป็น

หัวข้อสำหรับการพัฒนาขององค์การในอนาคต สรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

References

- Butrnampetch, U. (2013). Work Motivation of the Employees Working for Thailand Post Company Limited. *Master of Business Administration Program*. Graduate School : Valaya Alongkorn Rajabhat University.
- Chanhom, N. (2013). Job Motivation of Government Savings Bank Employees Branches under the Government Savings Bank Kalasin. *Journal of Politics and Government*, 4(2).
- Petrod, P. (2014). Factors Affecting the Working Motivation of L.Y. Industry Company Limited's officers. *Master Thesis*. Graduate School : Kasem Bundit University.
- Rasri, T. (2015). Motivation factors related to the work efficiency of personnel of the Office of the Permanent Secretary for Culture. *Master of Business Administration Thesis*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Sihasena, P. (2014). Working Motivation of Personnel of Khai Noen Wong Subdistrict Municipality Bangkok Subdistrict Mueang Chanthaburi District Chanthaburi Province. *Master's Degree Thesis*. Graduate School : Burapha University.

- Siridechanon, S. (2014). A Study on Motivations affecting Personnel Work Effectiveness: A Case study on Loan Operational Center of a Thai Commercial Bank. *Master's Degree Thesis*. Graduate School : Nation University.
- Thongyoo, T. (2013). Factors of Motivation Result in Operation of KCE Electronic public company. Independent Study. *Master Degree*. Graduate School : Ramkhamhaeng University.
- Urai, P. (2016). Job Performance Motivation of the Employees: A Case Study of AGC Automotive (Thailand) Co., Ltd. *Master Thesis of Art*. Graduate School : Krirk University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rdEd. New York : Harper and Row.

**ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
ในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ***
**The Effect of Thai Language Lessons for Conversation
in Real Situations for Foreigners**

วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง
Wacharapatr Techawattanasiridumrong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Email: anan_xisu@163.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชาวต่างชาติ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) แบบประเมินความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่น และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 การทดลองแบบ 1:1 พบว่า แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับพื้นฐาน เท่ากับ 81.11/84.44 เล่มที่ 2 ระดับกลาง เท่ากับ 84.44/87.87 และเล่มที่ 3 ระดับสูง เท่ากับ 83.33/86.67 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก พบว่า แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับพื้นฐาน เท่ากับ 80.56/83.89 เล่มที่ 2 ระดับกลาง เท่ากับ 81.11/84.44 และเล่มที่ 3 ระดับสูง เท่ากับ 86.11/88.33 และการทดลองภาคสนาม พบว่า แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับพื้นฐาน เท่ากับ 83.33/86.67 เล่มที่ 2 ระดับกลาง เท่ากับ 81.67/85.00 และเล่มที่ 3 ระดับสูง เท่ากับ 84.64/88.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2562; แก้ไขบทความ: 12 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2563

Received: March 4, 2019; Revised: December 12, 2019; Accepted: March 31, 2020

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน พบว่า นักศึกษาชาวจีนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\Sigma = 4.56$, $\mu = 0.44$) ส่วนอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวจีนมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\Sigma = 4.56$, $\mu = 0.53$)

คำสำคัญ: แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร; สถานการณ์จริง; ชาวต่างชาติ

Abstract

The objectives of this research are: 1) to find out the effectiveness of the use of Thai conversation in real-life communication for foreigners, 2) to study the opinions of students and teachers towards the Thai conversation in order to Real-life communication for foreigners The samples used in the research were 20 foreign students. The research instruments were 1) The achievement test and 2) The evaluation form. The data were analysis by mean, standard deviation. Content precision Confidence and the correlation coefficient.

The results of The research found that:

1. The Experiment 1: 1 found that the textbook 1 at the basic level was 81.11/84.44, the second book in the middle level was 84.44/87.87 and the third book at the high level was 83.33/86.67. The small group experiment found that the first textbook at the basic level was 80.56/83.89, the second book in the middle level was 81.11/84.44 and the third book at the high level was 86.11/88.33. and in the field trial, it was found that the textbook no.1 at the basic level was 83.33/86.67, the second book at the middle level was 81.67/85.00, and the third book at the high level was 84.64/88.00 which was higher than the specified criteria.

2. The opinions of students and instructors, found that Chinese students have the highest level of overall opinions. With an average equal to ($\Sigma = 4.56$, $\mu = 0.44$), while the Thai language teachers with the highest level of overall opinions With the mean equal to ($\Sigma = 4.56$, $\mu = 0.53$).

Keywords: Thai Language Lessons for Conversation; Real Situations; Foreigners

1. บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันมีการรวมตัวทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนก่อให้เกิดการหลั่งไหลของภาษาและวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก การที่นักเรียนจีนมาเรียนที่ประเทศไทยมากขึ้นนั้น เหตุผลหนึ่งมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมีจำนวนประชากรเด็กมาก ตัวเลขอยู่ที่ประมาณ 6-7 ล้านคนต่อปี แต่มหาวิทยาลัยของสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถรองรับนักเรียนได้เต็มที่ประมาณ 2 ถึง 2.5 ล้านคน ทำให้มีนักศึกษาจีนส่วนหนึ่งพลาดการเข้าศึกษาต่อเพราะสอบเข้ามหาวิทยาลัยรัฐบาลจีนไม่ได้ และต้องการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ไม่สามารถจะเรียนในประเทศไทย นักศึกษาจีนกลุ่มนี้จึงหันมาเรียนต่อที่ประเทศไทย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากและการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างจากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยส่วนใหญ่ที่เลือกมาเรียนในประเทศไทยจะมาจากมณฑลต่างๆ ของจีนที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ และมาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง ซึ่งมีการศึกษาอนาคตที่ดี ซึ่งในขณะที่นักศึกษาจีนในเมือง เช่น ปักกิ่งหรือเซี่ยงไฮ้ มีทางเลือกมากกว่า อีกทั้งจากความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐจีน ถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ทำให้นักศึกษาจีนเดินทางมาศึกษาต่อในประเทศไทยมากกว่า 22,000 คน เป็นสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนนักศึกษาต่างชาติในประเทศไทย อีกทั้งปัจจุบันวัฒนธรรมไทยมีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของชาวจีนมากขึ้น

มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาประเทศไทยจำนวนมาก ส่งผลให้นักศึกษาจีนสนใจศึกษาต่อในประเทศไทยมากขึ้น (Ministry of Education, 2017)

ดังนั้น คณะวิทยาการจัดการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้จัดโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาของคณะวิทยาการจัดการจัดการกับนักศึกษาจีนเป็นประจำทุกปี จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยให้นักศึกษาจีน เมื่อนักศึกษาจีนเหล่านี้มาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยย่อมหลีกเลี่ยงการสนทนากับคนไทยไปไม่ได้ เพราะในแต่ละสังคมต้องมีการพบปะพูดคุยสนทนากันเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงต้องการที่จะสื่อสารและสื่อความหมายตามความต้องการ และอาจนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคตได้อีกด้วย แต่ในปัจจุบันยังมีผู้เชี่ยวชาญในการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติน้อยมาก เพราะธรรมชาติขององค์ความรู้ในกลุ่มวิชาภาษาไทยจะมีเพียงความรู้ที่ตายตัวได้ แต่ต้องมีการประสบการณ์ด้านทักษะทางภาษาไทย เช่น การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนมากพอ หากมีแบบเรียนหรือหนังสือเรียนที่รวบรวมเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนย่อมช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติบรรลุผลสำเร็จได้

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่นำแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียน และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนซึ่งเนื้อหาในแบบเรียนจะเป็นบท

สนทนาตามสถานการณ์ในชีวิตประจำวันโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น (Beginning Level) ระดับกลาง (Intermediate Level) และระดับสูง (Advanced Level) ระดับละ 1 เล่ม จำนวน 3 เล่ม มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) บทสนทนาตามสถานการณ์ 2) คำศัพท์ใหม่ในบทสนทนา 3) โครงสร้างประโยค 4) คำศัพท์เพิ่มเติม และ 5) แบบฝึกหัดท้ายบทเรียน โดยใช้สัญลักษณ์กำกับเสียงคำไทยที่ใช้ในบทสนทนา ในการพัฒนาแบบเรียนสนทนาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet หรือ IPA) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาจีนและอาจารย์ผู้สอนให้แก่ชาวจีนที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ จะเป็นข้อมูลที่ช่วยยืนยันถึงประสิทธิภาพของแบบเรียนที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Hypothetical Population) ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักศึกษาชาวจีนจำนวน 20 คน โดยการคำนวณจากสูตรของทาร์ยามาเน่ (Ketsingha, 2008 : 2)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น (Beginning Level) ระดับกลาง (Intermediate Level) และระดับสูง (Advanced Level) ระดับละ 1 เล่ม จำนวน 3 เล่ม 2) แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ซึ่งเป็นแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 0.96 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และ 3) แบบประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนด

ค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ทั้งหมด จำนวน 20 ข้อ ต้องการใช้จริง จำนวน 10 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบประเมินเท่ากับ 0.98 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการทดลองใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การทดลองภาคสนาม (Field Test) และระยะที่ 2 การติดตามผล (Follow up) รายละเอียดมีดังนี้

1. ระยะที่ 1 การทดลองภาคสนาม (Field Test) เพื่อหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ได้แก่ 1) ทดลองนำร่อง (Pilot Study) และ 2) การใช้แบบเรียนแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น (Beginning Level) ระดับกลาง (Intermediate Level) และระดับสูง (Advanced Level) ระดับละ 1 เล่ม จำนวน 3 เล่ม แบ่งกลุ่มการทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ทดลองแบบ 1: 1 (Individual Testing) กลุ่มที่ 2 ทดลองแบบกลุ่มย่อย (Small Group Testing) และกลุ่มที่ 3 ทดลองภาคสนาม (Field Test)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Hypothetical Population) ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักศึกษาชาวจีน จำนวน 20 คน ของคณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

พระนครศรีอยุธยา โดยการคำนวณจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Ketsingha, 2008 : 2) ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ และ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวจีน และ 3) ความคิดเห็นของนักศึกษาชาวจีน

2. ระยะที่ 2 การติดตามผล (Follow up) เพื่อติดตามผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ได้แก่ 1) ประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติ และ 2) ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติ ขอบเขตประชากร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติ จำนวน 10 คน และนักศึกษาชาวจีน จำนวน 20 คน ของคณะวิทยาการการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลักษณะของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 2 ระยะ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์กับเนื้อหาการหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ซึ่งเป็นแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective

congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.8-1.0 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 0.96 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. แบบประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) ทั้งหมด จำนวน 20 ข้อ ต้องการใช้จริง จำนวน 10 ข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบประเมินเท่ากับ 0.98 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตามระยะของขั้นตอนการวิจัย ซึ่งได้ทำหนังสือขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น

ไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ส่วนสถิติที่หาคุณภาพแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่น และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ผู้วิจัยนำมาสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพการใช้แบบเรียนโดยภาพรวม

การทดลอง	จำนวน (คน)	ระดับคุณภาพ					
		ระดับต้น		ระดับกลาง		ระดับสูง	
		(E ₁)	(E ₂)	(E ₁)	(E ₂)	(E ₁)	(E ₂)
แบบ 1 : 1	3	81.11	84.44	84.44	87.87	83.33	86.67
แบบกลุ่มเล็ก	6	80.56	83.89	81.11	84.44	86.11	88.33
แบบภาคสนาม	20	83.33	86.67	81.67	85.00	84.64	88.00

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้แบบเรียน โดยวิธีการทดลองแบบ 1:1 พบว่าแบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น มีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 81.11/84.44 เล่มที่ 2 ระดับกลางมีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 84.44/87.87 และเล่มที่ 3 ระดับสูง มีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 83.33/

86.67 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก พบว่า แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น มีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 80.56/83.89 เล่มที่ 2 ระดับกลางมีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 81.11/84.44 และเล่มที่ 3 ระดับสูงมีประสิทธิภาพ E₁ / E₂ เท่ากับ 86.11/88.33 และทดลองภาคสนาม พบว่า แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น

มีประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 83.33/86.67 เล่มที่ 2
ระดับกลางมีประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 81.67/
85.00 และเล่มที่ 3 ระดับสูง มีประสิทธิภาพ E_1 / E_2
เท่ากับ 84.64/88.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 2 การประเมินความคิดเห็นของ
นักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อแบบเรียน
สนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์
จริงสำหรับชาวต่างชาติ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติ

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	Σ	μ	แปลผล
1. ปกและรูปเล่มมีภาพประกอบ สีสันสวยงามน่าสนใจ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบชัดเจนอ่านเข้าใจง่าย	4.68	0.48	มากที่สุด
3. คำชี้แจงในการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนมีความชัดเจน	4.72	0.46	มากที่สุด
4. กิจกรรมไม่ยากจนเกินไปโดยเรียงจากง่ายไปหายาก	4.64	0.49	มากที่สุด
5. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม	4.28	0.46	มาก
6. ภาพประกอบ สวยงาม มีความถูกต้อง สอดคล้องกับบทสนทนา	4.28	0.46	มาก
7. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ แต่ละบทเรียนมีเนื้อหาน่าสนใจ	4.04	0.73	มาก
8. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ ทำให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเอง	4.40	0.50	มาก
9. นักศึกษามีความสุขกับการเรียนแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อ การสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ	4.84	0.37	มากที่สุด
10. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ ทำให้นักศึกษามีทักษะทางภาษาได้ถูกต้อง	4.76	0.44	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.56	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติ พบว่า นักศึกษา
ชาวจีนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 มีส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 0.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อๆ
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปกและรูปเล่มมีภาพประกอบ
สีสันสวยงามน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.00
มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติ

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	Σ	μ	แปลผล
1. ปกและรูปเล่มมีภาพประกอบ สีสันสวยงามน่าสนใจ	4.40	0.55	มาก
2. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบชัดเจนอ่านเข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
3. คำชี้แจงในการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนมีความชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. กิจกรรมไม่ยากจนเกินไปโดยเรียงจากง่ายไปหายาก	4.40	0.55	มาก
5. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
6. ภาพประกอบ สวยงาม มีความถูกต้อง สอดคล้องกับบทสนทนา	4.60	0.55	มากที่สุด
7. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ แต่ละบทเรียนมีเนื้อหาน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
8. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ทำให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
9. นักศึกษามีความสุขกับการเรียนแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ	4.40	0.55	มาก
10. แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ทำให้นักศึกษามีทักษะทางภาษาได้ถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.56	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติพบว่า อาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวจีนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีจำนวน 2 ข้อ คือ แบบเรียนแต่ละบทเรียนมีเนื้อหาน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.80 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 และแบบ

เรียนทำให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.80 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ผู้วิจัยนำข้อสรุปผลการวิจัยมาอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ โดยใช้แบบแผนการทดลอง 3 รูปแบบกับนักศึกษาชาวจีน ผลปรากฏว่ารูปแบบการทดลองแบบ 1 : 1 โดยทดลองใช้แบบเรียนฯ จำนวน 3 เล่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น (Beginning Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.11/84.44 แบบเรียนเล่มที่ 2 ระดับกลาง (Intermediate Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.44/87.87 และแบบเรียนเล่มที่ 3 ระดับสูง (Advanced Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/86.67 ส่วนแผนการทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) โดยทดลองใช้แบบเรียนฯ จำนวน 3 เล่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น (Beginning Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.56/83.89 แบบเรียนเล่มที่ 2 ระดับกลาง (Intermediate Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.11/84.44 และแบบเรียนเล่มที่ 3 ระดับสูง (Advanced Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.11/88.33 และการทดลองแบบภาคสนาม (Field Test) โดยทดลองใช้แบบเรียนฯ จำนวน 3 เล่ม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ แบบเรียนเล่มที่ 1 ระดับต้น (Beginning Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/86.67 แบบเรียนเล่มที่ 2 ระดับกลาง (Intermediate Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.67/85.00 และแบบเรียนเล่มที่ 3 ระดับสูง (Advanced Level) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.64/88.00 ซึ่งผลจากการนำแบบเรียนฯ ทั้ง 3 เล่ม ไปทดลองใช้กับนักศึกษาชาวจีนทั้ง 3 แบบแผนการทดลอง ปรากฏว่าแบบเรียนมีประสิทธิภาพ

สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ดังที่สมพงษ์ ศรีวิชัย (Sriwichai, 2002 : 3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเบื้องต้น สำหรับนักศึกษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยพายัพ พบว่า แผนประสบการณ์สามารถพัฒนาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างประเทศมหาวิทยาลัยพายัพ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ในด้านการสนทนา อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง การอธิบายรูปอยู่ในเกณฑ์ดี และการแสดงความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนเรขา ฤทธิศร (Ritthisorn, 2003 : 178) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การสนทนาภาษาไทย สำหรับผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ โดยมีผู้เรียนชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 10 คน เป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ผู้เรียนที่เรียนเสริมด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทุกคนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมิน 80% และสามารถทำคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แล้วนำคะแนนแทนค่าเพื่อหาประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องนี้ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีต่อแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยให้ความเห็นว่าแบบเรียนฯ จำนวน 3 เล่ม มีจุดเด่นสามารถดึงดูดความสนใจของนักศึกษาชาวจีนได้ดังนี้ ปกและรูปเล่ม

ของแบบเรียนแต่ละเล่มมีภาพประกอบ มีสีสันสวยงาม นักศึกษาชาวจีนส่วนใหญ่มีความสุขกับการเรียนด้วยแบบเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้นักศึกษาชาวจีนมีทักษะทางภาษาได้อย่างถูกต้องแบบเรียน มีคำชี้แจงในการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนที่ชัดเจน มีกิจกรรมในบทเรียนไม่ยากจนเกินไปและสามารถนำไปศึกษาได้ด้วยตนเอง แบบเรียนมีภาพประกอบ สวยงาม มีความถูกต้องสอดคล้องกับบทสนทนาในบทเรียน ทำให้บทเรียนแต่ละบทเรียนมีความน่าสนใจ ส่วนเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนภาษาไทยแก่ชาวจีน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยให้ความเห็นว่าแบบเรียนทำให้นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ในแต่ละบทเรียนมีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีรูปภาพประกอบชัดเจน อ่านแล้วสามารถเข้าใจง่าย มีคำชี้แจงในการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนอย่างชัดเจน ภาพประกอบที่ใช้ในแบบเรียน มีสีสันสวยงาม มีความสอดคล้องกับบทสนทนาทำให้นักศึกษามีทักษะทางภาษาได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมในแบบเรียนมีเนื้อไม่ยากจนเกินไปโดยมีการจัดเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ส่วนปกและรูปเล่มของแบบเรียนมีความน่าสนใจทำให้นักศึกษามีความสุขกับการเรียนด้วยแบบเรียนดังที่อารีย์ลักษณ์ พันธุ์เขียน (Pankhian, 2006 : 122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกระเหรี่ยงว่าแดง พบว่าภายหลังที่ผู้เรียนได้เรียนภาษาไทยเบื้องต้นไปแล้วประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น

สำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกระเหรี่ยงว่าแดง ไม่สอดคล้องตามเกณฑ์ 70/70 และผลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างเรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียน และการแสดงบทบาทสมมติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภกัญญา ศุภพลกิจ (Supapholkij, 2008 : 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างหนังสือเตรียมความพร้อมทางภาษาสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ พบว่า ได้หนังสือเตรียมความพร้อมทางภาษาสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจำนวน 15 บท โดยแบ่งเป็นฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาอังกฤษ แต่ละบทประกอบด้วยคำอธิบายพร้อมตัวอย่างวลีและประโยค และแบบฝึกหัดท้ายบท นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หนังสือเตรียมความพร้อมทางภาษา สำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี สามารถนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมทางภาษาให้แก่นักเรียนชาวต่างชาติได้ ส่วนผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมีความเห็นว่าหนังสือเตรียมความพร้อมทางภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีตรงตามความต้องการของผู้เรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมสำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ ควรเป็นหลักสูตรระยะยาวที่มีแบบแผนการเรียนที่ชัดเจน และเน้น

การฝึกปฏิบัติในรายวิชาในหลักสูตรเพื่อให้
นักศึกษาได้นำไปปฏิบัติจริง

1.2 การกำหนดวิธีการจัดการเรียน
การสอนโดยใช้แบบเรียนประกอบการสอน ไม่ควร
แยกการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ออกจากกัน ผู้สอน
ควรบูรณาการการใช้ทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ
เข้าด้วยกันหรือในกรณีที่มีจำนวนนักศึกษาต่อ
ห้องเรียนมากเกินไปและต้องฝึกทักษะอาจแยก
วิชาทักษะออกเป็น 2 ส่วนคือ ทักษะการฟัง - พูด
และทักษะการอ่าน - เขียน

1.3 การกำหนดคู่มือ หนังสือ ตำรา
หรือเอกสารประกอบการสอน ควรคำนึงถึงพื้นฐาน
ความรู้ภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างชาติแต่ละ
กลุ่ม ควรมีการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนการ
เรียน และมีการเรียนภาษาไทยเพื่อปรับพื้นฐานการ
เรียนรู้ให้ใกล้เคียงกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

2.1 ควรศึกษาแนวทางและปัจจัย
การเรียนการสอนภาษาไทยสู่สัมฤทธิ์ผลสำหรับ
ชาวต่างชาติ

2.2 ควรมีการนำต้นฉบับของแบบ
เรียนไปตรวจสอบคุณภาพทุกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

3. ข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การนำผลการจัดการเรียนการ
สอนโดยใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการ
สื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติไปใช้

กับชาวต่างชาติที่มีพื้นฐานความรู้ที่ต่างกันควรมี
เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

3.2 การนำแนวทางการจัดการเรียน
การสอนโดยใช้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการ
สื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติไปใช้
กับชาวต่างชาติที่มีพื้นฐานความรู้ระดับเดียวกัน
ควรมีศึกษาผลการใช้แนวทางดังกล่าว

3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
จัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบเรียนสนทนาภาษา
ไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาว
ต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อดูผลที่เกิด
หลังจากการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอน
ไปใช้ด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

โครงการวิจัยฉบับนี้มีประโยชน์ทำให้
ได้แบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
ในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติที่ผ่าน
กระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังนั้น
ผลจากการวิจัยจะช่วยให้สถาบันการศึกษาและ
ผู้เรียนชาวต่างชาติได้แบบเรียนสนทนาภาษาไทย
เพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงที่สามารถเรียนรู้
ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา จัดเป็น
เอกสารและตำราทางวิชาการให้แก่อาจารย์
นักศึกษา และผู้ที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้และใช้
เป็นแหล่งอ้างอิงได้

References

- Ketsingha, W. (2008). *The Action Research*. Bangkok : Thai Wattana Panich.
- Ministry of Education. (2017). *Basic Education Core Curriculum 2008 (Revised 2017)*. Type 2. Bangkok : The Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Printing Company Limited.
- Pankhian, A. (2006). *The made of basic Thai language course for Red Karen war refugees*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Ritthisorn, R. (2003). *The computer using for teaching helping: The Thai language conversation for Thai learners in foreign languages*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Sriwichai, S. (2002). *The development of basic Thai language curriculum for foreign students, Phayap University*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Supapholkij, S. (2008). *The publishing books for language preparing to Thai language learners as a foreign language*. Chiang Mai : Chiang Mai University.

**แนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพ
ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง***
**Efficient Means of One Tambon One Product (OTOP),
Food Distribution in the Mid-Northeastern Area**

นพดล มั่งมี และกตมัล แสงสว่าง

Noppadol Mungmee and Todtamon Sangsawang

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Noppadol@cas.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม กลุ่มผู้บริโภคน จำนวน 400 ตัวอย่าง และกลุ่มผู้ประกอบการ ระดับมาตรฐานสินค้า 4-5 ดาว จำนวน 50 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่านแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ประกอบการที่มีมาตรฐานสินค้าระดับ 4-5 ดาว ประกอบด้วยทั้งหมด 16 ด้าน ได้แก่ โลจิสติกส์ขาเข้า การปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย การบริการ การจัดหา/จัดซื้อ การวิจัยและพัฒนา การบริหารทรัพยากรบุคคล โครงสร้างพื้นฐาน กลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบการปฏิบัติงาน บุคลากร ทักษะ

*ได้รับบทความ: 22 มีนาคม 2562; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2563

ความสามารถ รูปแบบการบริหาร คำนียมร่วม นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 83.347 ได้ปัจจัยสำคัญที่นำมากำหนดแนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ทั้งหมด 4 ด้าน คือ “SPA S M E” 1) SPA ประกอบด้วย S : Strength คือ ความเข้มแข็งภายในองค์กร P: Portage คือ การขนส่ง A: Adaptation คือ การปรับตัว 2) S: Supervision คือ การดูแลบุคลากรและผู้ขายปัจจัยการผลิต 3) M: Marketing การตลาดและการบริการ 4) E: Elaboration การดำเนินงานที่พิถีพิถันในกระบวนการผลิตและการจัดเก็บวัตถุดิบ

คำสำคัญ: การกระจายสินค้า; ประสิทธิภาพ; ส่วนผสมทางการตลาด; พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the current condition of One Tambon One Product (OTOP) product distribution in food category in the central northeast area, 2) to analyze important factors influencing the efficient distribution of products from (OTOP) products, 3) to propose guidelines for effective product distribution of OTOP products in the food category in the northeastern area.. It was a mixed method research study. For the quantitative phase, the research tool was a set of questionnaires requesting the cooperation of 400 consumers and 50 four-five-star entrepreneurs. The samples were selected by purposive sampling. For the qualitative phase, three administrators and four experts were interviewed by means of an in-depth interview. The statistics applied in the data analysis were frequency, mean, and standard deviation, including the SWOT analysis and the exploratory factor analysis.

The research results show that: the 16 factors affecting the means of OTOP distribution in terms of food in the mid-northeastern area specified by the administrators and the four-five-star entrepreneurs are the inbound logistics, operations, outbound logistics, marketing and sales, service, procurement/purchase, research and development, human resource management, infrastructure, strategies, structure, operation systems, personnel, skills, administrative styles, and shared values. The SWOT and exploratory factor analyses could explain the variance at the percentage of 83.347. The essential four factors to determine the effective means of the OTOP, food distribution are “SPA S M E” standing for 1) Strength, Portage, Adaptation; 2) Supervision; 3) Marketing; and 4) Elaboration.

Keywords: efficient means; distribution; marketing; consumer behavior

1. บทนำ

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งทิศทางการพัฒนาตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มุ่ง “Value-Base Economy” เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การเพิ่มคุณค่าให้กับมูลค่า ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปัญหาที่มีความเป็นนวัตกรรมมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการลอกเลียนแบบกัน นอกจากนั้นปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออก คือ ปัญหาด้านการผลิตปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์ ปัญหาด้านการตลาด (Puangsachai, 2008) ปัญหาด้านการจัดการผู้ประกอบการยังขาดแนวคิดเชิงธุรกิจ ปัญหาด้านการตลาด ไม่สามารถพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของตลาด และการสร้างนวัตกรรมใหม่ของผลิตภัณฑ์ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด (Wattanathin and Rabob, 2012) โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคด้านการกระจายสินค้า ได้แก่ สะดวกที่ สะดวกราคา สะดวกเวลาและสินค้าที่ถูกต้อง (Just in Time) และการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ด้านห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) และด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร (7S McKinsey) เพื่อวิเคราะห์การดำเนินการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพและการเพิ่มมูลค่าให้สินค้า รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าให้เป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมุ่งสู่ระดับมาตรฐานสากล รวมไปถึงกลุ่มสินค้าหนึ่ง

ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มียอดจำหน่าย 190,320,605,777 บาท ต่อปี กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร มียอดจำหน่ายสูงสุดถึง 88,172,549,389 บาท (Community Development Department, 2010)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร เพื่อเป็นกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

3. เพื่อเสนอแนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยศึกษาข้อมูลด้านความต้องการ (การกระจายสินค้า) กลุ่มผู้บริโภค ประกอบด้วย ด้านขนาดการซื้อด้านระยะเวลาการรอ ด้านความสะดวกในการหาซื้อ ด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริการหลังการขาย

2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยศึกษาข้อมูลแนวคิดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระจายสินค้า ประกอบด้วย ด้านกิจกรรมพื้นฐาน ด้านกิจกรรมสนับสนุน และด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แบ่งได้ 3 กลุ่ม

3.1 กลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ จำนวน 5,062,125 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประจำปี 2559) จากการคำนวณของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 400 ตัวอย่าง

3.2 กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ประกอบการ คุณภาพมาตรฐานระดับ 4-5 ดาว จำนวน 57 ตัวอย่าง (คลังข้อมูลภูมิปัญญาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, 2017) โดยใช้วิธีคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-

610) จำนวน 50 ตัวอย่าง

3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หัวหน้างานสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตร จังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน และผู้บริหาร มาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าระดับ 5 ดาว จำนวน 3 ท่าน เพื่อสอบถามข้อมูลและยืนยันความเหมาะสม แนวทางการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จากการทบทวนวรรณกรรมและการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) แบบสอบถามที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงและความเหมาะสมของเนื้อหา (Content Validity) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง แบบสอบถามผู้บริโภคมียาค่า IOC เท่ากับ 0.970 และแบบสอบถามผู้ประกอบการมีค่า IOC เท่ากับ 0.874 เครื่องมือที่นำมาใช้ ดังนี้

1. เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อนำมาเป็นตัวชี้วัดที่น่าจะส่งผลกระทบต่อกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.1 แบบสอบถามกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรม เป็นแบบตรวจ

สอบรายการ (Check List) และความคิดเห็นด้านความต้องการกระจายสินค้าเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และข้อเสนอแนะแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questions)

1.2 แบบสอบถามกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ประกอบการประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และความคิดเห็นด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระจายสินค้า ได้แก่ ด้านกิจกรรมหลักหรือกิจกรรมพื้นฐาน ด้านกิจกรรมสนับสนุน ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และข้อเสนอแนะแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questions)

2. เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหาร จำนวน 7 ท่าน ซึ่งจะตรวจสอบข้อมูลและแนะนำ เพื่อบูรณาการผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการกระจายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางแบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นด้านความต้องการกระจายสินค้าพบว่า ด้านขนาดของการซื้อ โดยรวมอยู่ในระดับ

มากให้ความสำคัญกับปริมาณการซื้อต่อครั้งด้านระยะเวลาการรอโดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับกระบวนการจำหน่ายสินค้ารวดเร็วและถูกต้อง ด้านความสะดวกในการซื้อโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางให้ความสำคัญกับจำนวนร้านค้าหรือแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากให้ความสำคัญกับความหลากหลายของผลิตภัณฑ์จากสินค้าที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น ด้านบริการหลังการขาย โดยรวมอยู่ในระดับมากให้ความสำคัญกับการรับประกันสินค้าและการจัดส่ง

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารมาตรฐานระดับ 4-5 ดาว แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมหลักหรือกิจกรรมพื้นฐาน ด้านการขนส่งขาเข้า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางให้ความสำคัญในการรับวัตถุดิบหรือการขนส่ง ด้านการปฏิบัติการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญในการบรรจุหีบห่อ ด้านการขนส่งออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญในด้านการขนส่งที่สะดวกและรวดเร็ว ด้านการตลาดและการขาย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ด้านการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ให้ความสำคัญกับการติดตามสอบถามผู้ให้บริการหลังการขาย

ส่วนที่ 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมสนับสนุน ด้านการจัดหา/จัดซื้อ โดยรวม

อยู่ในระดับปานกลางให้ความสำคัญกับต้นทุนการซื้อวัตถุดิบ วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องจักร ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับการออกแบบและการนำผลิตภัณฑ์ใหม่ ออกจำหน่าย ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีและจงรักภักดีในองค์กร ด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับระบบการเงิน

ส่วนที่ 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกลยุทธ์ขององค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมากให้ความสำคัญองค์กรมุ่งเน้นด้านสินค้ามีคุณภาพและบริการ ด้านโครงสร้างองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมากให้ความสำคัญในความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับระบบปฏิบัติมุ่งเน้นด้านลูกค้าและการบริการ ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับพนักงานปฏิบัติหน้าที่

ด้วยความซื่อสัตย์และมีจรรยาบรรณ ด้านทักษะความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านรูปแบบการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านค่านิยมร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคนยอมรับความเชื่อและค่านิยมเดียวกัน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) จากการวิเคราะห์ปฐมภูมิและทฤษฎีภูมิสามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรแบ่งการวิเคราะห์ 4 ด้าน

ด้านจุดแข็งหรือจุดเด่น (Strengths: S)	ด้านจุดอ่อนหรือจุดด้อย (Weakness: W)
S1. การรับวัตถุดิบทำได้ง่ายและสะดวก S2. ความเชี่ยวชาญด้านการผลิต S3. สินค้ามีมาตรฐาน S4. ราคาไม่แพง S5. รูปแบบการทำธุรกิจเป็นแบบเพื่อชุมชนและคนในชุมชน	W1. สื่อการส่งเสริมการตลาด และตัวแทนคนกลางยังมีจำนวนน้อย W2. ขาดบุคลากรในฤดูทำนาหรือเก็บเกี่ยว W3. สินค้าเกิดการชำรุด เสียหายค่อนข้างเร็ว
โอกาส (Opportunities: O)	อุปสรรค (Threats: T)
O1. รัฐบาลส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน O2. การขยายตัวหรือหดตัวของเศรษฐกิจไม่ส่งผลกระทบเพราะสินค้าราคาไม่แพง O3. คนนิยมสินค้า ที่ทำจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ	T1. แข่งขันทางตรงและทางอ้อมมีจำนวนมาก T2. การผลิตสินค้าบางชนิดต้องพึ่งธรรมชาติหรือทำได้ตามฤดูกาล T3. ข้อจำกัดด้านการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยสถิติ Factor Analysis โดยวิธี Principal-Component Analysis (PC) และใช้วิธีหมุนแกนอโรทอนออลแบบวารีแมกซ์ (Varimax Orthogonal) ผู้วิจัยเลือกตัวแปรสำคัญของแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficients) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis)

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดความเพียงพอของข้อมูลการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีวัดแบบไกเซอร์ เมเยอร์-โอลกิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ 0.767 สามารถแบ่งองค์ประกอบที่สำคัญได้ 16 ประเด็น สกัดองค์ประกอบได้เป็น 4 องค์ประกอบหลัก สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 83.347 ดังตารางประกอบที่ 1 และตารางประกอบที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลจากการหมุนแกน เพื่อวัดความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญที่ต่อการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) แสดงค่า KMO and Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.767
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1034.635
	Df	120
	Sig.	.000

ตารางที่ 2 แสดง Total Variance Explained เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงค่าสถิติ Total Variance Explained

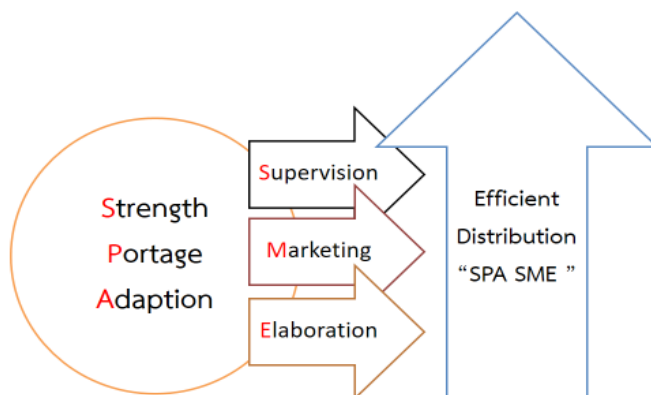
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	8.424	52.649	52.649	8.424	52.649	52.649
2	2.186	13.663	66.311	2.186	13.663	66.311
3	1.552	9.702	76.014	1.552	9.702	76.014
4	1.173	7.334	83.347	1.173	7.334	83.347
5	.910	5.690	89.037			
6	.618	3.863	92.900			

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
7	.315	1.967	94.867			
8	.217	1.358	96.225			
9	.210	1.310	97.534			
10	.143	.893	98.428			
11	.077	.483	98.910			
12	.073	.458	99.368			
13	.047	.294	99.662			
14	.035	.216	99.878			
15	.012	.074	99.952			
16	.008	.048	100.000			

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์
ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการกระจายสินค้าที่มี
ประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
(OTOP) ประเภทอาหารในเขตภาคตะวันออกเฉียง
เหนือตอนกลาง โดยเสนอแนวทางในการปรับตัว

ด้านการพัฒนาศักยภาพช่องทางการจัดจำหน่าย
(SPA: Strength, Portage, Adaptation) ด้านการดูแล
บุคลากร ผู้ขายปัจจัยการผลิต (S: Supervision)
ด้านการตลาด (M: Marketing) ด้านความพิถีพิถัน
ในการการผลิต (E: Elaboration) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในเขต
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง Efficient Distribution “SPA S M E”

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาศักยภาพช่องทางการจัดจำหน่าย (SPA: Strength, Portage, Adaptation) เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งของศักยภาพภายในองค์กร และช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายและทันสมัย โดยการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ การทำธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อชุมชนและเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน พันธกิจ การดำเนินงานมุ่งเน้นด้านสินค้าดีมีคุณภาพและการบริการ มีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ โดยมีระบบการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ซับซ้อน บุคลากรได้รับการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ และคำนึงในการดำเนินภายในงานร่วมกัน สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีคุณภาพ กระบวนการที่ง่ายถูกต้องรวดเร็ว และแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจบริการจะประสบความสำเร็จ สามารถสร้างกลุ่มลูกค้าที่มีความภักดี ทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรม พบว่าปัจจัยสำคัญ ได้แก่ คุณภาพการให้บริการ ความคุ้มค่าและความพึงพอใจ การตลาดความสัมพันธ์พบว่าความไว้วางใจต่อตราเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อความจงรักภักดี การจัดเก็บผลิตภัณฑ์สินค้าศูนย์กระจายสินค้าความสามารถในการขนส่งที่สะดวกและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคด้านความสะดวกในการซื้อ แหล่งจำหน่ายจำนวน

มาก การปรับตัวของผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนารูปแบบความทันสมัย มาตรฐาน และคุณภาพ ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้า ให้สามารถแข่งขันกับยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบหีบห่อซึ่งมีความสำคัญต่อการตลาดในปัจจุบันทำให้ผู้บริโภคทราบถึงชนิด ลักษณะ สรรพคุณของสินค้า และมีส่วนช่วยในการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า ช่วยในการขยายตลาดและรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด

2. ด้านการดูแลบุคลากรและผู้ขายปัจจัยการผลิต (S: Supervision) เป็นการควบคุมดูแลและการจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ รวมถึงด้านการจัดหาและซื้อวัตถุดิบและการดูแลผู้ขายปัจจัยการผลิต เพื่อให้บุคลากรและผู้ขายปัจจัยการผลิตเกิดความรู้สึกรักภักดีต่อการ สอดคล้องกับการบูรณาการความรู้ ทักษะ ทัศนคติและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยได้แบ่งความสามารถออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) ความสามารถในมิติของพฤติกรรม หมายถึง การเข้าไปวิเคราะห์สิ่งที่เป็นพฤติกรรมหลักของหน้าที่ความรับผิดชอบหรือคุณลักษณะของหน้าที่การงาน
- 2) ความสามารถในมิติของงาน หมายถึง ความสามารถในด้านการทำงาน หรือผลงานที่สามารถปฏิบัติได้ และการจัดการความรู้ หมายถึง การยกระดับความรู้วิชาการขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา ได้แก่ 1) การรวบรวมการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างความรู้ โดยมีเทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์เป็นตัวช่วย 2) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้ พฤติกรรมใน

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติ มีผลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ 3) การจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน การดึงดูดคนที่มีความรู้ไว้ในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ 4) การเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรเป็นการจัดการความรู้มีขึ้นมาเพื่อที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ การประเมินต้นทุนทางปัญญาและผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้ซึ่งการจัดการความรู้เป็นดัชนีที่บอกว่าองค์กรจะจัดการความรู้ได้ผลหรือไม่

3. ด้านการตลาด (M: Marketing) เป็นการทำสื่อการส่งเสริมการตลาดโดยใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย เพราะการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐและ ภาคเอกชน เป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างจำกัด และยุคของการแข่งขันโลกดิจิทัล การใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารโฆษณาสินค้า และการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ เป็นเป็นสิ่งสำคัญในการตลาดยุค 4.0 สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคด้านความสะดวก ความหลากหลาย ถึงแม้ผู้บริโภคจะยังไม่นิยมแต่ผู้ประกอบการก็ควรจะใช้การสร้างความสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ตามสมัยนิยมและต้นทุนไม่สูง สอดคล้องกับการบริหารจัดการของกลุ่มโอท็อป (OTOP) วิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม มีกลไกการบริหารสนับสนุนในเรื่องของรูปแบบบรรจุภัณฑ์ การวางแผนทางการเงินในการคำนวณหาต้นทุนผลิตภัณฑ์และการวางแผนกำไรที่เหมาะสม การพัฒนาการขายสินค้าผ่าน ช่องทางออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าและการ

เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

4. ด้านความพิถีพิถันในการการผลิต (E: Elaborate) เกี่ยวข้องกับด้านการผลิต และการจัดเก็บวัตถุดิบพบว่า ผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จะมีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้า และได้รับการสนับสนุนจาก องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ การทดสอบคุณภาพสินค้า รวมถึงสนับสนุนต้นทุนการผลิต ผู้ประกอบการจึงควรที่จะให้ความสำคัญการเข้าอบรมหรือสัมมนา รวมถึงการให้ความรู้และคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน การจัดเก็บวัตถุดิบก่อนการแปรรูป ซึ่งวัตถุดิบที่จะนำมาแปรรูปส่วนใหญ่ผู้ประกอบการสามารถผลิตได้เองหรือมีผู้ขายปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ดังนั้นการเก็บรักษาวัตถุดิบหรือโกดัง ผู้ประกอบการนิยมนำไปเก็บไว้ที่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้การประหยัดต้นทุนในการเก็บรักษา มีความสอดคล้องแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตแบบลีน (Lean Manufacturing) ระบบเพื่อลดความสูญเปล่าและเน้นประสิทธิภาพสูงด้วยต้นทุนที่ต่ำและมีความยืดหยุ่นจึงได้เป็นต้นแบบของการผลิตแบบทันเวลาพอดีหรือการผลิตแบบลีน

6. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต้องสอดคล้องกับยุค Thailand 4.0 ผู้ประกอบการระดับ 4-5 ดาว เป็นกลุ่มสินค้าที่มีมาตรฐานและคุณภาพ แต่เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มี

ความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ ควรพัฒนา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และการทำสื่อส่งเสริม การตลาดให้มีความทันสมัยและความหลากหลาย มากยิ่งขึ้น โดยใช้การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketing) เข้ามาช่วยด้านสื่อการส่งเสริม การตลาดในการโฆษณา การส่งเสริมการขาย การ ประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง รวมถึงการเพิ่ม ช่องทางด้านการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อออนไลน์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

โดยการดำเนินการธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ

คุณภาพ และมาตรฐานสินค้า สามารถส่งขายใน ประเทศและต่างประเทศโดยศึกษาถึงกระบวนการ สำคัญต่างๆ จากความต้องการของผู้บริโภคด้าน การกระจายสินค้า และผู้ประกอบการที่มีเชี่ยวชาญ และความรู้ความสามารถ นำไปสู่แนวทางในการ พัฒนาและการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจสินค้าหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทอาหารหรือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นองค์ความรู้การ ดำเนินธุรกิจในการกระจายสินค้า ถึงกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสำคัญ และเพื่อสร้างเสริมการดำเนินการ ธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

- Community Development Department. (2016). *OTOP Production Champion: OPC*. Bangkok : Ministry of Interior.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Puangsaichai, S. (2008). Integrated research for the development of competitiveness for export of the community. Case study of Sesame oil producer in Mae Hong Sorn Province. *Journal Research for spatial development*, 1(1), 46-55.
- Wattanathin, S. and Rabob, C. (2012). Project for the development of the quality of processed agricultural OTOP products in Nakhon Nayok Province. *Journal of Huachiew Chalermprakiet University Academic*, 15 (30), 89-105.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. New York : Harper and Row Publications.

การสังเคราะห์งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต
สาขาทางการบริหารจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ*
The Dissertation Synthesis of Educational Administration
Rajabhat University in Dissertation

วัตรวุฒิ อัมมชชื่น
Chatwoot Imchomchuen
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat University, Thailand
E-mail: Imchomchuen7821@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อจำแนกหมวดหมู่งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต ด้านการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากข้อค้นพบในการสังเคราะห์งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต ด้านการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 3) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เชิงนโยบายจากผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างได้จัดการสุ่มแบบเจาะจงเฉพาะที่สืบค้นได้ จำนวน 464 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) วิเคราะห์องค์ความรู้จากวิทยานิพนธ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการจำแนกหมวดหมู่ของวิทยานิพนธ์ โดยจำแนกตามกรอบแนวคิดของการวิจัยทางด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร องค์กร การเมือง และนโยบาย เศรษฐศาสตร์ และการเงิน และหัวข้อพิเศษ ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงปีการศึกษา 2557-2559 มีการทำวิทยานิพนธ์ด้านองค์กรมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบริบทอื่นๆ ผู้บริหาร การเมืองและนโยบาย ตามลำดับ โดยมีวิทยานิพนธ์ด้านเศรษฐศาสตร์ และการเงินน้อยที่สุด
2. ผลการศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบของงานวิจัย ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นทั้งสิ้น 16 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะของผู้บริหาร 2) พฤติกรรมของผู้บริหาร 3) ประสิทธิภาพของผู้บริหาร

*ได้รับบทความ: 13 มีนาคม 2562; แก้ไขบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563
Received: March 13, 2019; Revised: February 26, 2020; Accepted: March 30, 2020

4) ผู้บริหารทางการศึกษาผู้หญิง 5) อำนาจหน้าที่ 6) ภาวะผู้นำ 7) แรงจูงใจในการทำงาน 8) การเปลี่ยนแปลงองค์การ 9) ประสิทธิภาพขององค์การ 10) เศรษฐศาสตร์การศึกษา 11) งบประมาณทางการศึกษา 12) การเมืองและนโยบายการศึกษา 13) การวิเคราะห์นโยบาย 14) การประกันคุณภาพของการศึกษา 15) การวิจัยทางการศึกษา และ 16) อื่นๆ

3. องค์ความรู้เชิงนโยบายจากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายสำหรับผู้บริหาร 2) นโยบายสำหรับองค์การ 3) นโยบายด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน 4) นโยบายด้านนโยบายการศึกษา 5) นโยบายสำหรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และ 6) นโยบายด้านการวิจัยการศึกษา

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย; จำแนกหมวดหมู่งานวิจัยระดับคุณวุฒิบัณฑิต

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to classify the Educational Administration Ph.D. researches based on research methodology of Rajabhat University, 2) to know the knowledge gained from the findings in the synthesis of the Educational Administration Ph.D. researches of Rajabhat University, 3) to provides knowledge-oriented policy from result. The sample's sampling specific query about the number 464, the research tool is questionnaire, the study analyzed data from SPSS (Statistical Package for the Social Science), analysis of knowledge from research techniques to content analysis.

The research findings revealed as follow:

1. Classification results of the dissertation thesis Major in Educational Administration of Rajabhat University. The concept of research was classified based on the conceptual framework in the field of educational administration which was divided into five issues, administrator, organization, politics and economics, finance and special topics.

2. The results of the study and analysis of the knowledge obtained from the findings of the 464 dissertation thesis related to the administration of education. The researcher found that there are 16 issues: 1) the skills of the Leader, 2) the administrative behaviors, 3) the Efficiency of the management, 4) the female administrators, 5) authority of organization 6) leadership, 7) work motivation 8) organizational change, 9) the efficiency of the organization, 10) economics of educational, 11) educational budget, 12) political

and educational policies, 13) policy analysis, 14) quality assurance of education, 15) research and education, 16) other.

3. Policy knowledge based on research results. The results of the research. The researcher has policy recommendations to be applied in the development of Thai education in the future. 1) Policy proposals for the executive. 2) Policy recommendations for the organization. 3) Policy recommendations in economics and finance. 4) Policy recommendations for education. 5) Policy recommendations for educational quality assurance and 6) Policy recommendations for educational research.

Keywords: Dissertation synthesis; Doctoral research category classification

1. บทนำ

การวิจัยทางการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาเพราะนอกจากจะเป็นกระบวนการในการค้นคว้าหาความจริงอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบแล้ว ยังเป็นการทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งการกำหนดนโยบายการวางแผนการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ ซึ่ง (Tansiri, 1996 : 12-16) กล่าวว่านโยบายการศึกษาที่สำคัญส่วนหนึ่งมาจากผลจากการวิจัยและค้นคว้า (Buason, et al., 2014 : 120-126)

อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืนสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทสูงในประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีศักยภาพตรงตามความต้องการของสังคมมีความสามารถคิดวิเคราะห์มีความคิดสร้างสรรค์มีทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีคุณธรรม

มีความรับผิดชอบมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจเน้นการใช้กลยุทธ์ผ่านการนำองค์กรเชิงรุกและกลยุทธ์การเงิน รวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน และการวิจัยเพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์ทำให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Office of the Higher Education Commission, 2005 : 29) ดังนั้น การทำวิทยานิพนธ์จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นอย่างมาก และเป็นเงื่อนไขส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและผลงานวิทยานิพนธ์ยังเป็นสิ่งสะท้อนถึงคุณภาพตัวตนของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษากรรมการสอบและสถาบันการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและเกี่ยวข้องกับการผลิตบุคลากรทางการศึกษามาโดยตลอดการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้สามารถพัฒนาคนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนจำเป็นต้องมีบุคลากรทางด้านการศึกษามีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและจัดการศึกษาและผู้บริหาร

สถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดนโยบาย ทางด้านการศึกษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและ ชัดเจน จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ทาง ด้านทฤษฎี และหลักการทางการบริหารที่มีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ตามการ เปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี และมีความจำเป็นอย่ างยิ่งที่ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องติดตามศึกษาเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลาเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา และพัฒนาสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบตาม บริบทของตนเองให้มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่า สาขาการบริหารการศึกษามีขอบเขตเนื้อหาที่เป็นองค์ความรู้กว้างขวางมาก และได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ทางด้านการบริหารการศึกษาในทุกระดับของ การจัดการศึกษาของประเทศแต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการรวบรวม หรือสังเคราะห์งานวิจัยหรือ วิทยานิพนธ์ ที่นักศึกษาระดับดุขฎีบัณฑิต ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ สาขาวิชาทางการบริหาร การศึกษาจัดทำขึ้น

ด้วยเหตุนี้ประกอบกับความก้าวหน้าด้าน วิทยาการวิจัยและความหลากหลายของปัจจัย ที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั่วประเทศซึ่งกระจัดกระจายด้านข้อมูลอยู่ เป็นจำนวนมาก ผู้เขียนจึงมีความสนใจสังเคราะห์ วิทยานิพนธ์ระดับดุขฎีบัณฑิตบัณฑิต สาขาวิชา ทางการบริหารการศึกษา จากวิทยานิพนธ์ด้าน บริหารการศึกษาของนักศึกษาระดับดุขฎีบัณฑิต ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มีการตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2559 จำนวน 464 เล่ม

ว่ามีขอบเขตเนื้อหาในลักษณะใด สอดคล้องกับ องค์ความรู้ด้านต่างๆ ของแนวคิดการบริหารการ ศึกษาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา ส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาที่ ครบคลุม และมีประโยชน์ต่อการบริหารการ ศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจำแนกหมวดหมู่งานวิจัยระดับ ดุขฎีบัณฑิต ด้านการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
2. เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากข้อค้นพบใน การสังเคราะห์งานวิจัยระดับดุขฎีบัณฑิต ด้านการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เชิงนโยบาย จากผลการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) ซึ่งเป็นงานวิจัยการศึกษา สาขาวิชาที่เกี่ยวกับสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ระดับดุขฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยเป็นรายงานวิจัยงานที่ดำเนินการเสร็จสิ้น และมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะนำมาสังเคราะห์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นงานวิจัย ที่ครอบคลุมด้านการบริหารการศึกษาในระดับ ดุขฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 464 เรื่อง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 13 แห่ง ระหว่างปี พ.ศ. 2551 ถึงปี พ.ศ. 2559 โดยมีขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหาร การศึกษา เพื่อให้ได้นิยามและแนวทางการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สืบค้น รวบรวมงานวิจัยและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมีแนวทางและกระบวนการในการปฏิบัติโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องครั้งนี้คือแบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่พัฒนามาจากแบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ของโสภณา สุตสมบูรณ์ (Soodsomboon, 2007 : 114) และแบบสำรวจข้อมูลเพื่อการสังเคราะห์งานวิจัยของวิชัย แหวนเพชร และคณะ (Wanpech, et al., 2011 : 132) และการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ครั้งนี้เริ่มจากการศึกษาทฤษฎีแนวคิดหลักการจากตำราเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และดำเนินการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษาแล้วนำแบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นสุดท้ายนั้นคือการนำแบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์มาปรับปรุง

ความเที่ยงตรงและเหมาะสมแล้วจึงนำแบบบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่ได้ใช้ในการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นที่มีกระบวนการ สำรวงานวิทยานิพนธ์ระดับดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาทางการบริหารจัดการการศึกษาที่เสร็จสมบูรณ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 13 แห่ง โดยจัดทำบันทึกข้อความคำร้องถึงบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษาที่ตีพิมพ์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เปิดสอนในระดับดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2551-2559 ทั่วประเทศ เพื่อขอสำรวจและข้อมูลวิทยานิพนธ์และผู้วิจัยยังได้สืบค้นรายชื่อวิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ และสืบค้นระบบยืมตัวเล่มจากระบบห้องสมุดออนไลน์ของแต่ละมหาวิทยาลัย และได้ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ ดาวนโหลดหรืออัดสำเนาวิทยานิพนธ์ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการอ่านและบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ลงในแบบบันทึกวิทยานิพนธ์ และนำแบบสำรวจงานวิจัยที่รวบรวมได้มาสรุปลงในแบบสรุปข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปสังเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์องค์ประกอบของงานวิจัยตามหลักวิชาการวิจัยที่ดีมีคุณภาพ วิเคราะห์และสรุปข้อค้นพบจากวิทยานิพนธ์และ 4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยการสังเคราะห์

วิทยานิพนธ์เป็นการนำข้อค้นพบที่ผู้วิจัยมาสรุป รวบรวมข้อมูลที่ได้จากวิทยานิพนธ์ มาสังเคราะห์ เชิงคุณลักษณะด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยได้ทำการประมวลข้อค้นพบจากงานวิจัย แต่ละเรื่องเขียนบรรยายสรุปรวมประเด็นเนื้อหา สารของงานวิจัยที่เหมือนกันในแต่ละด้าน เพื่อให้ เห็นภาพรวมของวิทยานิพนธ์ระดับดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษาประกอบด้วยขอ คำปรึกษาจากอาจารย์ควบคุมปริญญาโทใน ประเด็นที่มีข้อสงสัย การจัดหมวดหมู่ในการ สังเคราะห์งานวิจัยแยกประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจาก แบบบันทึกข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของวิทยานิพนธ์ แสดงผล การวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 5 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) องค์กร 3) เศรษฐศาสตร์และการ เงิน 4) การเมืองและนโยบายการศึกษา และ 5) บริบทอื่นๆ โดยมีหลักการในการวิเคราะห์ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของวิทยานิพนธ์ 2) วิเคราะห์ องค์ประกอบของงานวิจัยตามหลักวิชาการวิจัย ที่ดีมีคุณภาพ 3) วิเคราะห์และสรุปข้อค้นพบ จากวิทยานิพนธ์และ 4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย โดยวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของ วิทยานิพนธ์แต่ละเรื่องตามองค์ประกอบของงาน วิจัยเพื่อหาความถูกต้องและความสมบูรณ์ของ วิทยานิพนธ์แต่ละเล่มโดยใช้สถิติพื้นฐานสำหรับการ วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่า เฉลี่ย (Mean) และใช้โปรแกรม SPSS (Statistical

Package For the Social Science) แล้ววิเคราะห์ เนื้อหาโดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นกรอบในการ พิจารณาว่าประเด็นเนื้อหาของวิทยานิพนธ์แต่ละ เรื่องตามแนวคิดการจำแนกหมวดหมู่งานวิจัย ทางการบริหารการศึกษา กรณีที่เป็นงานวิจัยเชิง คุณภาพทำการสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปเป็นองค์ ความรู้

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจำแนกหมวดหมู่ของวิทยา นิพนธ์ระดับดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำแนกประเด็นออกเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ ผู้บริหาร องค์กร การเมือง นโยบายเศรษฐศาสตร์ และการเงิน และบริบทอื่นๆ

2. ผลการศึกษาและวิเคราะห์องค์ความ รู้ที่ได้จากข้อค้นพบของวิทยานิพนธ์ระดับดุสิต บัณฑิตสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การศึกษา ซึ่งวิเคราะห์จากประเด็นเนื้อหาและข้อค้น พบของวิทยานิพนธ์จำนวน 464 เรื่อง พบว่ามี ทั้งสิ้น 16 ประเด็นดังนี้ 1) ประเด็นทักษะของ ผู้บริหาร 2) ประเด็นพฤติกรรมของผู้บริหาร 3) ประเด็นประสิทธิภาพของผู้บริหาร 4) ประเด็น ผู้บริหารทางการศึกษาผู้หญิง 5) ประเด็นด้าน อำนาจหน้าที่ 6) ประเด็นภาวะผู้นำ 7) ประเด็น แรงจูงใจในการทำงาน 8) ประเด็นการเปลี่ยนแปลง องค์กร 9) ประเด็นประสิทธิภาพขององค์กร 10) ประเด็นเศรษฐศาสตร์การศึกษา 11) ประเด็นงบประมาณทางการศึกษา 12) ประเด็นการเมืองและ

นโยบายการศึกษา 13) ประเด็นการวิเคราะห์นโยบาย 14) ประเด็นการประกันคุณภาพของการศึกษา 15) ประเด็นการวิจัยการศึกษา 16) ประเด็นอื่นๆ

3. องค์ความรู้เชิงนโยบายจากผลการวิจัย จากสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า องค์ความรู้เชิงนโยบายที่ได้มีหลากหลายและเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาจึงจำแนกเป็นองค์ความรู้เชิงนโยบายใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหาร ผู้วิจัยพบว่าองค์ความรู้เชิงนโยบายของผู้บริหารการศึกษาของไทยนั้น มุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาในทุกกระดับ ใช้อุดมการณ์ในการเป็นครู อาจารย์ ผู้บริหารหรือบุคลากรอื่นของหน่วยงานทางการศึกษาในการทำงานเพื่อก่อให้เกิดผลผลิต ที่มีประสิทธิภาพที่สุด 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กร ผู้วิจัยพบว่าองค์ความรู้เชิงนโยบายขององค์กรทางการศึกษาของไทยนั้น จะต้องให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน เป็นนโยบายเร่งด่วนทั้งสิ้นโดยสามารถแบ่งเป็นองค์ความรู้เชิงนโยบายในระดับสถาบันและระดับรัฐ 4) ข้อเสนอแนะนโยบายด้านนโยบายการศึกษาเป็นแนวทางและกรอบในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรทุกระดับ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร 5) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา องค์ความรู้เชิงนโยบายสำหรับระบบการประกันคุณภาพการ

ศึกษา ประกอบด้วยพัฒนาคุณภาพ และความรู้ของบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และ 6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการวิจัยการศึกษา คือมุ่งเน้นการพัฒนาการวิจัยโดยมาตรการต่างๆ การสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย เช่นการใช้ผลงานการวิจัยเพื่อพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ สร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายเพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณและข้อมูลการวิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. หมวดหมู่ของการจัดจำแนกวิทยานิพนธ์ จากการวิจัยพบว่า หมวดหมู่ของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษามี 5 หมวดหมู่คือ 1) ผู้บริหาร 2) องค์กร 3) การเมืองและนโยบาย 4) เศรษฐศาสตร์และการเงิน 5) บริบทอื่นๆ โดยในแต่ละประเด็นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

หมวดหมู่ผู้บริหารแบ่งเป็น 4 ประเภทย่อยๆ คือ ทักษะของผู้บริหาร พฤติกรรมของผู้บริหาร ประสิทธิภาพของผู้บริหาร และผู้บริหารทางการศึกษาที่เป็นผู้หญิง ซึ่งจากสังเคราะห์ข้อมูลได้ข้อสรุปที่สอดคล้องในประเด็นทักษะการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีกับแนวความคิดของ Drake & Roe (1986 : 29-30) เสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก ก็จะมา

จากปัจจัยด้านส่วนตัว ปัจจัยด้านคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของด้านต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย ซึ่งตรงกับ Massie (1964) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และสร้างความร่วมมือกับกลุ่มในฐานะผู้นำที่ได้ทั้งงานและน้ำใจของบุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ David (1967) ได้กล่าวถึง การที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ จะต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยในหมวดหมู่ องค์กรพบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการของ Barnard (1971 : 168-171) กล่าวว่าสืบเนื่องจาก องค์กรทุกองค์การที่เกิดขึ้นมา นั้นจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีเหตุผลสนับสนุนในการรวมตัวดังกล่าวอย่างสมเหตุสมผล เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งตรงกับที่ Hicks & Gullett (1976 : 6) กล่าวว่า องค์กร คือ กระบวนการที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นโครงสร้างเพื่อบุคคลฝ่ายต่างๆ ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้ง และมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ Korda ที่ได้กล่าวอ้างไว้ว่า อำนาจเป็นลักษณะของบุคคลและวิธีการที่บุคคลใช้อิทธิพลเหนือผู้อื่นเช่นเดียวกับ Certo กล่าวถึงอำนาจ ว่าเป็นเป็นวิธีการที่บุคคลสามารถใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น

หมวดหมู่เศรษฐศาสตร์และการเงินเป็นกลุ่มที่มีงานวิจัยน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อองค์การมากเช่นเดียวกับประเด็นอื่น โดยเป็นการศึกษาถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ

ในการบริหารจัดการการศึกษา ถือว่าเศรษฐศาสตร์ทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

หมวดหมู่การเมืองและนโยบาย เป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารโดยตรงเนื่องจากการเมืองในองค์กรก็จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของผู้บริหาร และประสิทธิภาพขององค์กรและนำมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

หมวดหมู่บริบทอื่นๆเป็นการศึกษาในประเด็นไม่สามารถรวมเข้ากับกลุ่มผู้บริหารกลุ่ม องค์กร กลุ่มการเมืองและนโยบาย และกลุ่มเศรษฐศาสตร์และการเงินได้ แต่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการดังกล่าวประกอบด้วย การศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การวิจัยทางการศึกษา

2. องค์กรความรู้จากการข้อค้นพบของงานนักวิจัย สามารถสรุปได้เป็น 16 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหาร เป็นประเด็นที่ยืนยันได้ว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหาร 3 ทักษะหลักคือ ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนุษย์ และทักษะทางความคิดรวบยอด และต้องเพิ่มทักษะเฉพาะสำหรับผู้บริหารทางการศึกษาอีก 2 ทักษะคือ ทักษะด้านการเรียนและการสอน และทักษะทางความรู้ ความคิด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Katz (1955 : 33-42) และ Drake & Roe (1986 : 29-30) ที่ได้กล่าว ทักษะของผู้บริหารทางการศึกษาทั้ง 5 ทักษะไว้อย่างชัดเจน ถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้บริหาร ตามโครงสร้างของสายบังคับบัญชา

ประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารจะต้องมีการแสดงออก ซึ่งการตอบโต้สนองสิ่งเร้าต่างๆ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายใน แต่ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมภายในเป็นผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้บริหารที่อยู่ในสถานการศึกษา ในระดับที่สูงขึ้น โดยแสดงออกในรูปแบบของการ แสดงวิสัยทัศน์มีความพึงพอใจในการทำงานมีความศรัทธาต่อองค์กร รวมถึงความต้องการมีบทบาทในการบริหารจัดการองค์กร

ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของผู้บริหาร เป็นการศึกษาถึงลักษณะของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จรวมถึงลักษณะของผู้บริหารที่มีความก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งผลจากการวิจัยมีความสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพที่ นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ เช่น มาสเซีย (Massie, 1964 : 24) บาร์นาร์ด (Barnard, 1971 : 224) จอห์น โรวล์ (Rowls, 1971: 274-275) และนิวแมน (Newman, 1983 : 185-186) ตรงกับผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพตามบริบทของประเทศไทย

ประเด็นผู้บริหารทางการศึกษาผู้หญิง เป็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้หญิงได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากแม่บ้านมาเป็นผู้บริหาร ซึ่งตรงกับผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในต่างประเทศโดยนักวิชาการหลายท่าน เช่น คาโรลีน (Carolyn) และโรสแมรี่ (Rosemary) นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงทางด้านการบริหาร ที่ได้ทำวิจัยในประเทศอังกฤษ โดยแฮงตัน (Haughton, 2002 : 124)

โคลแมน (Coleman, 2002 : 18) และฮอฟแมน (Hoffman, 1982 : 107) แต่อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงมีส่วนต่อการเป็นผู้บริหารที่ดีคือการมีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์

ประเด็นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในองค์กร โครงสร้างขององค์กรและมีความเกี่ยวข้องกับการมอบหมายงาน รูปแบบในการใช้อำนาจเป็นไปตามรูปแบบการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาที่มีลักษณะการกระจายอำนาจซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคานเตอร์ (Kanter, 1982 : 98) ที่ได้กล่าวว่าอำนาจเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทั้งในแนวนอนหรือแนวดิ่งในองค์กร ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพาของบุคคลในองค์กร และการยอมรับซึ่งกันและกันในองค์กรเดียวกัน

ประเด็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีความสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญหลายท่านไม่ว่าจะเป็น Richards & Engle กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถผู้นำที่จะสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนและให้ความหมายที่แสดงออกถึงคุณค่าและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ และ Katz & Kahn กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง อำนาจการนำที่เหนือกว่าผู้อื่นและอยู่เหนือกว่าการคล้อยตามที่เป็นไปตามกลไกด้วยทิศทางที่ถูกกำหนดไว้ประจำองค์กรและยังสอดคล้อง Fiedler & Garcia (1987 : 63) กล่าวว่า ผู้นำ เป็นบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้กำกับและประสานงานให้กิจกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มโครงสร้างการทำงานใหม่ๆ หรือวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับพนักงาน

นอกจากนี้ผู้นำหรือผู้จัดการควรสามารถปรับกระบวนการทำงานที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง

ประเด็นแรงจูงใจในการทำงานนั้น จากผลของสังเคราะห์ข้อค้นพบ ผู้วิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ โดยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันกับองค์กร ซึ่งตรงกับทฤษฎีว่าด้วยความต้องการของ Maslow ที่กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานทางพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นผลจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งตรงกับทฤษฎีอีอาร์จี (ERG Theory) ของเครตัน (Clayton) และทฤษฎีความต้องการที่เกิดเพิ่มขึ้นของเดวิด (David)

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงองค์การเป็นประเด็นที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบันนี้ เนื่องจากกระแสของโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Schein ที่มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพองค์กร หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่รอด (Survival) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และเติบโต (Grow) ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีหน้าที่ใดที่ต้องการให้ลุล่วง และ Robbins ได้นิยามประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง ระดับที่ซึ่งองค์การบรรลุเป้าประสงค์ระยะสั้นและระยะยาว ทั้งในเชิงผลลัพธ์และเชิงกระบวนการ ส่วน Hoy & Miskel กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นศูนย์รวมในการจัดการศึกษา ทำให้ครูและนักเรียนเกิดความ

พึงพอใจ เป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ประเด็นเศรษฐศาสตร์การศึกษา โสภนา สุดสมบูรณ์ (Soonsomboon, 2007) กล่าวว่า การลงทุนทางการศึกษาซึ่งถือเป็นต้นทุนในการผลิตทุนมนุษย์โดยการเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าวซึ่งมีความสอดคล้องกับต้นทุนทางการศึกษาหรือต้นทุนในการผลิตบัณฑิต

ประเด็นงบประมาณทางการศึกษา การวางแผนทางตัวเลขเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทุกชนิดในการบริหารจัดการการศึกษา งบประมาณมีรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ รูปแบบงบประมาณทางการศึกษา งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งเป็นการนำรูปแบบงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร

ประเด็นการเมืองและนโยบาย ความขัดแย้งในองค์กร มีสาเหตุมาจากปัญหาการเมืองในองค์กรในขณะทีนโยบายก็จะเป็นกรอบที่ได้รับมาจากหน่วยงานระดับบน แต่ที่ยังเป็นปัญหาสำคัญประเด็นของนโยบาย คือเมื่อนำนโยบายมาปฏิบัติแล้วผู้บริหาร หรือผู้รับผิดชอบขาดกระบวนการติดตามผลการปฏิบัติงาน ตามนโยบายที่กำหนดเป็นแนวทางไว้ทำให้ไม่สามารถประเมินประสิทธิผลขององค์กรหรือบุคคลได้

ประเด็นการวิเคราะห์นโยบายเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายทางการศึกษาเป็นนโยบายที่มีขั้นตอนในการทำที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อน แต่ผลของการนำนโยบายไปใช้นั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่งจึง

จำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์นโยบายการศึกษา ก่อนนำออกบังคับทุกครั้ง จากผลการสังเคราะห์ งานวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Dunn โดยกล่าวว่า การวิเคราะห์นโยบายเป็นสาขาสังคมศาสตร์ประยุกต์สาขาหนึ่ง ซึ่งใช้วิธีการหาข้อเท็จจริงและหาเหตุผลหลายวิธี เพื่อผลิตและแปลงข่าวสารที่เกี่ยวกับนโยบายและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Quade ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์นโยบาย คือการพยายามแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้ การรวบรวมข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบอื่นๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจเลือกและนำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้ตัดสินใจนโยบายนั้นเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด

ประเด็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้นำมาใช้ทางการศึกษาในทุกระดับ และในแต่ละระดับก็จะมีหลักในการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามบริบทของการจัดการศึกษา รวมถึงในปัจจุบันนี้ได้มีการนำหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินคุณภาพ

ประเด็นการวิจัยทางการศึกษา ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารทางการศึกษา การวิจัยทางการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของผู้วิจัยสอดคล้องกับแนวความคิดของ Silver ได้แบ่งเนื้อหางานวิจัยทางการบริหารการศึกษออกเป็น 6 กลุ่ม คือ 1) องค์การ 2) อำนาจในองค์การ 3)

ภาวะผู้นำในองค์การ 4) บรรยากาศขององค์การ 5) บุคคลในองค์การ และ 6) การจูงใจให้บุคคลในองค์การทำงาน

ประเด็นบริบทอื่นๆ เป็นงานวิจัยที่มีบริบทหรือประเด็นที่แตกต่างออกไปตามลักษณะของภูมิหลัง บทบาท อาชีพ หรือแม้กระทั่งแนวความคิดของผู้วิจัย จากการสังเคราะห์งานวิจัยยังพบอีกว่าการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาทางการบริหารการศึกษานั้น มีการเปิดกว้างให้บุคคลที่มีอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาได้เข้ามาศึกษา ซึ่งเป็นการดีที่ทำให้เกิดงานวิจัยที่หลากหลายบริบท มุ่งองค์ความรู้ที่กว้างขวางและเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยอื่นอีกมากมาย ด้วยเหตุนี้ประเด็นบริบทอื่นๆ จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาของไทย แบ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหมวดหมู่ที่กำหนดไว้ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 หมวดหมู่ผู้บริหาร ควรใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้บริหารในระดับต่างๆ รวมไปถึงแนวปฏิบัติของหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาผู้บริหารที่จะต้องมุ่งเน้น พัฒนา ส่งเสริม ทักษะของผู้บริหารทุกทักษะให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารในทุกระดับเพื่อประโยชน์ในการประสานการทำงานในองค์การได้

อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทักษะทางด้านความคิดรวบยอด

1.2 หมวดหมู่องค์การ ควรคำนึงถึงปัจจัยหลายๆด้านที่ส่งผลต่อการบริหารองค์การ และจะต้องให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นจากบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

1.3 การเมืองและนโยบายเนื่องจากนโยบายเป็นแนวทางและกรอบในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การทุกระดับ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ นโยบายควรจะมีการแบ่งเป็นนโยบายระดับย่อยของหน่วยงานในแต่ละระดับในแต่ละองค์กร

1.4 หมวดหมู่เศรษฐศาสตร์และการเงินควรคำนึงถึงปัจจัยที่จะส่งผลการบริหารจัดการด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน เพื่อให้เกิดการคุ้มทุนประสิทธิผลในการทำงานในแต่ละภารกิจ

1.5 หมวดหมู่บริบทอื่นๆ ควรใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบดำเนินงานและแนวทางปฏิบัติในพัฒนาคุณวุฒิ และ ความรู้ ของบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรจากบุคคลภายนอกวงการการศึกษาให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการค้นหาค้นคว้าความรู้ หรือแนวปฏิบัติในการทำงานวิจัยที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อองค์การยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ

วิจัยในครั้งต่อไปคือ

2.1 ควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การศึกษา และงบประมาณทางการศึกษาให้มากขึ้น

2.2 ควรกำหนดส่งเสริมให้มีการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระยะเพื่อจะได้นำองค์ความรู้ที่ค้นพบมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัย

2.3 ควรมีการทำการสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาจากหน่วยงานอื่นๆ ทำด้วยเพื่อเป็นการเปรียบเทียบถึงข้อค้นพบต่างๆ เพื่อที่จะได้ไปใช้ร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาอย่างครบถ้วนเนื่องจากการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมจำเป็นจะต้องมีการประสานงานในด้านของข้อมูล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการขยายองค์ความรู้เชิงวิชาการในบริบทสังคมไทย และมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาของนักศึกษาระดับดุสิตบัณฑิตในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มาจากการหลอมรวมองค์ความรู้ของงานวิจัยที่กระจัดกระจายอยู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วิธีวิทยาการวิจัย (Methodological) ที่หลากหลาย ได้ข้อสรุปสาระสำคัญของงานวิจัย (Substantive) ได้แก่ ตัวแปรหรือแนวคิดที่ใช้ศึกษาในการวิจัย ประโยชน์ในการนำไปใช้ อีกทั้งสามารถนำผลการวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา และสามารถนำผลวิจัยไปอ้างอิงเพื่อพัฒนา

ตามตัวแบบที่ได้จากการวิจัย ทำให้การพัฒนางาน บริหารการศึกษาเป็นไปด้วยความหลากหลายและ
วิจัยระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาที่เกี่ยวข้องกับการ ถูกทิศทาง

References

- Buason, R., et al. (2014). Evaluation of student thesis quality Ph.D. Naresan University. *Journal of Educational Sciences, Naresan University*, 16(-), 120-126.
- Chester I. Barnard. (1971). *The Function of the Executive*. Cambridge : Harvard University.
- Coleman Marianne. (2002). *Women as head teachers: Striking the balance*. England: Trentham Books.
- David, K. (1967). *Human Relation of Work*. New York : McGrawHill Book Company.
- Drake, T.L., & Roe, W. H. (1986). *The principalship*. (3rded.). New York : Macmilan.
- Fiedler, Fred E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York : McGraw-Hill.
- Haughton, E. (2002). *Why it's still hard to be a woman*. England : Trentham Book.
- Hicks, Herbert G. and Gullett C. Ray. (1985). *Management*. New York : McGraw-Hill.
- John Rowls. (1971). *A Theory of Justice*. New York : A Harvard paperback.
- Kanter, Rosabeth Moss. (1982). The middle manager as innovator. *Harvard Business Review*, 60(4), 95-105.
- Massie, Joseph L. (1964). *Essential of Management*. New York : Prentice-Hall Inc., Company.
- Office of the Higher Education Commission. (2005). *Higher Education Curriculum 2005 and Guidelines for Higher Education Curriculum Standards*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Robert L. Katz. (1955). *Skills of Effective Administration*. Harvard Business Review 33.
- Soodsomboon, S. (2007). *Synthesis of Ph.D. thesis Management Study in Thailand*. Bangkok : Silpakorn University.
- Tansiri, W. (1996). Guidelines for the Reform of Thai Education in the Globalization Era. *Journal of Teacher Education*, 16(3), 12-16.
- Thelbert L. Drake & William H. Roe. (1986). *The Principalship*. 3rd ed. New York : Macmillan.
- Thomas S. Snyder, and Charlene M. Hoffman. (2002). *Digest of education statistics*. D.C. National Center for Educational Statistics.

Wanpech, W., et al. (2011). *Synthesis of Graduate Thesis Curriculum Master of Industrial Technology Phranakhon Rajabhat University*. Graduate School : Phranakhon Rajabhat University.

William H. Newman. (1983). *Administrative Action*. 2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

การพัฒนาคนและพัฒนากันเมืองในกุตตันตสูตร*

Developing People and Country in Kutadanta Sutta

พระอธิการสายเพชร กตปุญโญ และพระมหามิตร ฐิตปุญโญ

Phra Athikan Saipray Katapoonyo and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pray.poku2518@gmail.com

บทคัดย่อ

กุตตันตสูตร เป็นพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับพัฒนากันเมือง พัฒนาคนและเศรษฐศาสตร์อีกทั้งเป็นพระสูตรหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด วิธีการจัดการกับปัญหา และที่สำคัญคือ รูปแบบการปกครองรูปแบบพิเศษในสมัยพุทธกาล แม้จะไม่ได้เจาะลึกเป็นกฎหมาย ก็พอจะมองเห็นถึงลักษณะพิเศษบางประการที่ผู้ปกครองมอบให้กับประชาราษฎร์ ถ้าหากมองในแง่ของการกระจายอำนาจ ซึ่งพระราชทรงได้มอบอำนาจให้ไปจัดการท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองและจัดทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งเงื่อนไขความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถปกครองตนเองได้

คำสำคัญ: พัฒนาคน; พัฒนากันเมือง; กุตตันตสูตร

Abstract

Kutadanta Sutta is about developing country, people, and economics. It also shows the way of life, though, or even how to solve the problems. As it is written, the political system in Buddha era is not a law. But, we can see a special thing that the leader gives to the citizen. It is a decentralization. The people are authorized by the king in local self-government. The condition in rich of natural resources in community is a part of self-administration.

Keywords: Developing People; Developing Country; Kutadanta Sutta

*ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2561; แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2563; ตอกรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2563

Received: November 21, 2018; Revised: January 29, 2020; Accepted: March 25, 2020

1. บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่ศาสนาท่ามกลางบริบททางสังคมที่มีความหลากหลายศาสนา ความเชื่อและลัทธิต่างๆ ซึ่งชาวชมพูทวีปในสมัยก่อนพุทธกาลนั้น นับถือศาสนาพราหมณ์เสียเป็นส่วนใหญ่ คนสมัยนั้นอยู่รวมกันเป็นแคว้นแคว้นน้อยใหญ่มากมาย ตามบันทึกนับได้เป็น 16 แคว้นใหญ่ และอีก 5 แคว้นเล็ก และมีลักษณะการปกครองอยู่ 2 ระบบใหญ่ คือ 1) ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และ 2) ระบบสามัคคีธรรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University Instructor Group, 2007 : 10-11) ซึ่งการปกครองทั้ง 2 ระบบนี้ล้วนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบวรรณะ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงความเป็นอยู่ของผู้คน สิทธิ เสรีภาพ อาชีพ และการศึกษา ตลอดเวลาที่ทรงจาริกไปยังแคว้นต่างๆ ภายในชมพูทวีปนั้น พระองค์ทรงเสนอทัศนะและแนวทางใหม่ เพื่อหักล้างทัศนคติความเชื่อเดิมด้วยทฤษฎีกำเนิดวิวัฒนาการของโลก และสังคมโดยการกระทำของมนุษย์แทนทฤษฎีการสร้างโลกและบันดาลความเป็นไปในสังคมโดยพระเจ้า ด้วยทรงเห็นโทษของการถืออิทธิ และวรรณะดังกล่าว ซึ่งการเผยแผ่พระธรรมของพระองค์ในเวลานั้น นับว่าเป็นการทำลายทัศนะ และทฤษฎีเก่ารวมถึงกระทบโดยตรงต่อคำสอนของพราหมณ์ ทรงพบปะสนทนากับบุคคลหลากหลายชนชั้น และมีจำนวนไม่น้อยที่ชนชั้นปกครอง เช่น ราชา เจ้าผู้ครองแคว้น เสนาอำมาตย์ เป็นต้น มาเข้าเฝ้าเพื่อทูลถามปัญหาเรื่องเดือดร้อนที่คับข้องใจ ทรงเมตตาตอบปัญหาข้อติดขัด พร้อมทั้งแนะนำจริยธรรม คือ พุทธวิธีไว้สำหรับแก้ปัญหา

ให้แก่คู่สนทนา

ขณะเดียวกันพระองค์ทรงเมตตาวางระบบสังคมแบบพุทธบริษัทขึ้น เพื่อที่จะช่วยค้ำจุนสังคมปราศจากวรรณะไว้โดยทรงประทานอนุญาตให้คนทุกวรรณะอุปสมบทและเป็นพุทธมามกะได้อย่างเสมอกัน (Phra Brahmagunabhon (P.A. Payutto), 2015 : 7) และให้เคารพนับถือกันตามอาวุโส พร้อมทั้งตรัสสอนไว้ความว่า บุคคลเรานั้นจะดีหรือเลวไม่ได้อยู่ที่ชาติกำเนิด (วรรณะ) หากแต่ดีหรือเลวเพราะการกระทำ (กรรม) ของตนเอง (Tipitaka, 1996 : 25/142/532) ซึ่งการเสนอแนวคิดใหม่เพื่อปฏิวัติแนวคิดเดิมของพราหมณ์ การดูแลคณะสงฆ์ และการก่อตั้งสังคมพุทธบริษัทขึ้นนั้น โดยพุทธประสงค์แล้วทรงต้องการให้สังคมยุคนั้นปราศจากการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันการปกครองในยุคนั้นมี 2 ระบบใหญ่ๆ ที่มีอยู่ในยุคนั้น เชื่อมโยงสัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตสิทธิและเสรีภาพรวมถึงความเป็นอยู่ของผู้คนดังกล่าว และด้วยความเที่ยงธรรมพระองค์จึงมีทรงสนับสนุนหรือปฏิเสธการปกครองทั้ง 2 แบบที่มีอยู่ในเวลานั้น ทรงเห็นว่าระบอบการปกครองใดก็ไม่สำคัญ แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้ปกครองต้องปกครองโดยธรรม การที่ทรงกล่าวเช่นนั้นพระพุทธศาสนาก็ให้ความสำคัญกับการประพฤติธรรมมากกว่าตัวบุคคล และแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะไม่ใช้ศาสตร์แห่งการปกครอง แต่มุ่งสอนให้ผู้ปกครอง และผู้ใต้ปกครองได้ประพฤติ ในการครองตนและทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดตามความสามารถของตนและอยู่ในสังคมด้วยความปกติสุข

2. ความสำคัญของกฎทนต์สูตร

กฎทนต์สูตร แปลว่า พระสูตรที่ว่าด้วยกฎทนต์พราหมณ์ (กฎทนต์ตะ แปลว่า ฟันเขี้ยว) ที่ชื่ออย่างนี้ เพราะเนื้อหาสำคัญของพระสูตรนี้เป็นข้อสนทนาระหว่าง พระผู้มีพระภาคเจ้ากับกฎทนต์พราหมณ์ โดยกฎทนต์พราหมณ์เป็นผู้ถาม พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ตอบกฎทนต์สูตร มีรูปแบบของพระสูตร เป็นแบบการสนทนาถาม-ตอบอีกแบบหนึ่ง คือ กฎทนต์พราหมณ์เข้าไปเฝ้าเพื่อทูลขอคำอธิบาย พระผู้มีพระภาคทรงอธิบาย โดยยกอดีตมหาราชพระองค์หนึ่งที่เคยทำพิธีบูชามหาโยนีได้ผลดีมาแล้วมาตรัสเล่าให้ฟัง แล้วกฎทนต์สูตรพราหมณ์ก็ทูลถามเพื่อขอความรู้ต่อไป โดยมีโต้แย้งใดๆ พระผู้มีพระภาคก็ทรงอธิบายจนผู้ถามพอใจ

พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่กฎทนต์พราหมณ์ขณะประทับอยู่ในสวน อัมพลัฏฐิกา ใกล้หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อ ชาณุมัต แคว้นมคธ ซึ่งพระเจ้าพิมพิสารพระราชทานหมู่บ้านนี้เป็นพรหมไทยให้กฎทนต์พราหมณ์ปกครอง ขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแวะไปประทับที่นั่น กฎทนต์พราหมณ์กำลังเตรียมการจัดทำพิธีบูชามหาโยนี 3 ประการ มีองค์ประกอบ 16 ประการ คือ อนุมติ 4 ประการ ได้แก่ การขอความเห็นชอบและความร่วมมือการบูชาโยนีจากคนระดับบน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าผู้ครองนคร 2) อำมาตย์ราชบริพารผู้ใหญ่ 3) พราหมณ์มหาศาล (พราหมณ์ผู้มีทรัพย์มาก) และ 4) คหบดีมหาศาล (คหบดีผู้มีทรัพย์มาก) โดยมาปรึกษาพูดคุยเพื่อขอความเห็นชอบและร่วมมือกับพระองค์ คุณสมบัติของพระเจ้ามหาวิจิตรราช 8

ประการ ได้แก่ 1) ทรงมีชาติตระกูลดีตลอด 7 ชั่วบรรพบุรุษ 2) ทรงมีบุคลิกดีงดงาม สง่า น่าดู น่าชม น่าเลื่อมใส (3) ทรงเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์และทองพระคลังเต็มบริบูรณ์ 4) ทรงพร้อมด้วยกองทัพทั้ง 4 เหล่า ที่เข้มแข็ง มีวินัยเคร่งครัด ปราบเข้าศึกได้ 5) ทรงมีพระราชศรัทธา บริจาค ทาน บำเพ็ญพระราชกุศลอยู่เสมอ 6) ทรงศึกษาและสดับเรื่องนั้นๆ มามาก มีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ 7) ทรงทราบความหมายแห่งข้อและภาษิตที่ทรงศึกษามา 8) ทรงเป็นบัณฑิต มีพระปรีชาสามารถ รอบรู้เรื่องราวใน อดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้ และคุณสมบัติของบุโรหิต 4 ประการ ได้แก่ 1) มีชาติตระกูลดีตลอด 7 ชั่วบรรพบุรุษ 2) เป็นผู้คงแก่เรียน ท่องจำมนต์ได้มาก แตกฉานในคัมภีร์ทั้งปวงของ พราหมณ์ 3) เป็นผู้มีศีลมั่นคง 4) เป็นบัณฑิต เฉียบแหลม มีปัญญามาก

กฎทนต์พราหมณ์ได้เตรียมสัตว์ไว้ฆ่าเพื่อบูชาโยนีคือ วัวเพศผู้ ลูกวัวเพศผู้ ลูกวัวเพศเมีย แพะและแกะ อย่างละ 700 ตัว เพื่อความสุขความเจริญของตนเอง และประชาชนในหมู่บ้านของเขา เนื่องจากตนไม่ทราบว่าจะทำพิธีอย่างไรแน่และทราบว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบดี ฉะนั้นเมื่อทราบจากพวกพราหมณ์ทั้งหลายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาประทับที่สวนอัมพลัฏฐิกาแล้ว จึงได้ออกไปเฝ้า แม้จะถูกพราหมณ์หลายร้อยคนที่มาพักรับทานในพิธีบูชามหาโยนินั้น คัดค้านว่าไม่สมควรไปเฝ้า ควรให้พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาหาเอง กฎทนต์พราหมณ์ก็ได้ยกเอาพุทธคุณขึ้นมาอ้างลบล้างเหตุผลของพวกพราหมณ์ทำนองเดียวกับที่โสณทัณฑพราหมณ์กล่าวอ้าง (Tipitaka,

1996 : 9/125-126/323-325)

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญในกฎทนต์สูตร กล่าวถึงหลักการบริหารบ้านเมืองของผู้ปกครองรัฐ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถึงหลักการสำคัญ คือ ทรงปฏิบัติแนวคิดเรื่องการบูชาด้วยการฆ่าสัตว์ และพิธีที่ต้องเตรียมการ 2 แบบ ได้แก่ การพัฒนาคน และการพัฒนาบ้านเมือง ซึ่งเป็นหลักการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน พระพุทธองค์ทรงแสดงวิธีบูชา ซึ่งไม่ต้องการฆ่าฟันเบียดเบียนสัตว์ แต่มีการเสียสละทำทาน และการทำความดีอื่นๆ โดยจัดการบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อยก่อนโดยการ ส่งเสริมกิจกรรม พาณิชยกรรม สัมมาอาชีพ และ บำรุงส่งเสริมข้าราชการที่ดี จนประชาราษฎร์มีความเป็นอยู่ที่ดี บ้านเมืองก็จะสงบสุข เป็นต้น ผลของการแสดงธรรมของพระพุทธองค์ ทำให้กฎทนต์พราหมณ์ล้มเลิกพิธีบูชาของตนปล่อยสัตว์ทั้งหมด และประกาศตนเป็นอุบาสก

3. พัฒนาบ้านเมืองและการพัฒนาคนในกฎทนต์สูตร

พัฒนาบ้านเมืองและการพัฒนาคนในกฎทนต์สูตรนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอธิบายถึงการพัฒนาบ้านเมืองว่า ให้ผู้ปกครองรัฐ ปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขก่อน แล้วจึงค่อยทำพิธีบูชา

จากการศึกษาการพัฒนาคน และพัฒนาบ้านเมืองในกฎทนต์สูตร พอสรุปหลักการพัฒนาบ้านเมือง ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทรงปฏิบัติแนวคิดเรื่องการบูชาด้วยการฆ่าสัตว์ เป็นการบูชาเนยใส เนยข้น นมเปรี้ยว น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย โดยไม่สร้างความเดือด

ร้อนให้แก่คนและสัตว์ ตลอดจนการตัดไม้ทำลายธรรมชาติ

2. ทรงแสดงให้เห็นว่า มหายัญ 3 ประการ อันที่องค์ประกอบ 16 ประการ ซึ่งพวกพราหมณ์ ถือกันว่า เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์มีผลมากนั้นจริงๆ แล้วเป็นพิธีที่ต้องเตรียมการมาก แต่มีผลน้อย คือ น้อยกว่านิตยทาน ซึ่งมีการเตรียมการน้อย แม้การถือศีล 5 ซึ่งมีการเตรียมการน้อยแต่มีผลมากกว่า

3. ทรงแนะนำวิธีพัฒนาที่ยั่งยืน 2 แบบ ได้แก่ การพัฒนาคนและการพัฒนาบ้านเมือง การพัฒนาคน คือ พัฒนาให้มีศีลและปัญญา ส่วนการพัฒนาบ้านเมือง คือ พัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ หลักการปราบโจรผู้ร้าย 3 ประการ จะเห็นได้ว่า กฎทนต์พราหมณ์ เตรียมการบูชา สัตว์ ให้เตรียมการเอาสัตว์ต่างๆ ผูกไว้กับเสาถึงอย่างละ 700 ตัว พระพุทธเจ้าคงจะทรงทราบกิตติศัพท์เรื่องนี้ จึงเสด็จไปแฉะพัก ณ หมู่บ้านพราหมณ์ ซึ่งกฎทนต์พราหมณ์เป็นผู้ปกครอง เป็นธรรมดาเมื่อพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นที่เคารพนับถือของมหา กษัตริย์แคว้นนั้น (มคธ) เสด็จไปถึง ณ ที่ใดก็มักจะ มีประชาชนสนใจไปสดับพระพุทธโอวาท เพราะพระองค์เป็นผู้นำทางจิตใจ แม้ของพระมหากษัตริย์ คือ พระเจ้าพิมพิสาร กฎทนต์พราหมณ์ จะได้หาโอกาสกราบทูลถามถึงการเตรียมการบูชา ของตนว่า ถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่แทนที่พระพุทธ เจ้าจะรีบตรัสตอบเรื่องการบูชา กลับทรงชี้ให้เห็นว่า ควรบริหารบ้านเมือง หรือเขตปกครองของตนให้ร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากโจรผู้ร้ายเสียก่อนจึง ค่อยคิดบูชา

4. การปฏิบัติแนวความคิดทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในกฎทนต์สูตร

พราหมณ์ปุโรหิต (พระพุทธรองค์ในอดีต) ได้ให้คำแนะนำแก่พระเจ้ามหาวชิตราชเป็นเชิงปฏิบัติแนวความคิดทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในสมัยนั้น ดังนี้

1. ปฏิบัติแนวความคิดทางสังคม

1.1 เปลี่ยนแนวความคิดเรื่องการบูชาด้วยการฆ่าสัตว์นานาชนิด เป็นการบูชาด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ ซึ่งเป็นวิธีการบูชาด้วยแนวพุทธว่า “ยัญที่ไม่มีการฆ่าโค 1 ยัญ ที่ไม่มีการฆ่าแพะ แกะ 1 ยัญที่ไม่มีการฆ่าไก่ สุนัข 1 ยัญที่ไม่ทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเดือดร้อน 1 และผู้รับก็เป็นผู้มีสัมมาทิฐิผู้มีสัมมาสังกัปปะ มีสัมมาวาจา มีสัมมากรรม มีสัมมาอาชีวะ มีสัมมาวายามะ มีสัมมาสติ มีสัมมาสมาธิเช่นนี้ ย่อมมีอันสงฆ์มาก มีความเจริญรุ่งเรืองมากมีความแพร่หลายมาก (Tipitaka, 1996 : 10/438/369) แต่ให้ใช้น้ำเนย น้ำมัน เนยขันทมเปรี้ยว น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยแทน โดยไม่ต้องสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนและสัตว์ ไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่าและธรรมชาติ

1.2 เปลี่ยนความเชื่อจากเดิมที่เชื่อว่า มหายัญที่มียัญสมบัติ 3 ประการมีองค์ ประกอบ 16 ประการ มีผลมากเป็นความเชื่อใหม่คือ เชื่อว่า มหายัญนั้น มีการเตรียมการมาก แต่มีผลน้อยกว่า นิตยทานที่ทำกันสืบๆ มาเริ่มตั้งแต่ขั้นต่ำสุดคือ การถวายทานเจาะจงบรรพชิตผู้มีศีล (หมายถึง บุคคลิกทาน ซึ่งมีผลน้อยกว่าสังฆทาน) ทั้งๆ ที่มีการเตรียมการน้อยกว่า เหตุผลที่มหายัญมีผลน้อยกว่า นิตยทานขั้นต่ำ เพราะมหายัญทั่วไปไม่มีการฆ่าสัตว์ ผู้มีศีล

สมบูรณ์ เช่น พระอรหันต์จะได้รับทานในพิธีนั้น ทำให้ขาดองค์แห่งทานที่สำคัญไป คือปฏิกากที่ เป็นทักษิณียบุคคล อนึ่ง ยัญสมบัติหรือคุณสมบัติของมหายัญ 3 ประการนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอนไว้ในที่อื่นๆ เหมือนกัน แต่เรียกกันว่า เจตนาสัมปทา ความถึงพร้อมแห่งเจตนาในการให้ทาน หมายถึง จิตที่เป็นโสมนัสประกอบด้วยปัญญาทั้ง 3 กาลคือ ก่อนให้ขณะให้และหลังให้ ทำให้ทานนั้นมีผลมาก

2. ปฏิบัติแนวความคิดทางเศรษฐกิจ เมื่อพระเจ้ามหาวชิตราชทรงปรึกษากับพราหมณ์ปุโรหิตว่า พระองค์มีโภคสมบัติที่เป็นของมนุษย์เป็นอย่างมากทรงรบชนะได้ครองดินแดนกว้างใหญ่ไพศาลจึงทรงปรารถนา จะบูชามหายัญที่จะอำนวยประโยชน์สุขแก่พระองค์ตลอดกาลนานพราหมณ์ปุโรหิตกราบทูลแนะนำว่า บ้านเมืองขณะนั้นมีโจรผู้ร้ายมาก มีการปล้นบ้าน ปล้นนิคม ปล้นเมืองหลวง ดักจี้ในทางเปลี่ยวจึงไม่ควรฟื้นฟูพิธีกรรมขึ้นมาในช่วงนั้น ควรปราบโจรผู้ร้ายให้หมดสิ้นไปก่อน แล้วกราบทูลวิธีปราบโจรแนวใหม่ในลักษณะปฏิบัติแนวความคิดเดิม ดังนี้

2.1 วิธีปราบโจรแบบเดิมวิธีที่พระเจ้ามหาวชิตราชทรงคิดจะปราบโจรผู้ร้ายโดยจับมาประหารชีวิตก็ดี จองจำก็ดี ปรับไหมก็ดี ตาหนิโทษก็ดี เนรเทศก็ดี ไม่ใช่วิธีที่ดี เพราะไม่ได้แก้ปัญหาด้านเหตุ โจรที่พ้นโทษแล้วก็จะกลับมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนต่อไปอีก

2.2 เปลี่ยนหลักพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐาน พราหมณ์ปุโรหิตกราบทูลให้แก้ที่ต้นเหตุคือความยากจนของคนด้วยวิธีปราบโจรแบบถอน

รากถอนโคน 3 วิธี ซึ่งเป็นหลักพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐานนั่นเอง ดังนั้น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุข ประกอบอาชีพสุจริต ด้วยหลักการ 3 ประการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ โดยการแจกพันธุ์พืชและอาหารให้แก่พลเมืองผู้ขะมักเขม้น มีความวิริยะอุตสาหะ ในเกษตรกรรม และการเลี้ยงปศุสัตว์ในบ้านเมือง การส่งเสริมเกษตรกรรมนี้ นับว่าเป็นหลักการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ แม้ประชาชนในพระสูตรนี้จะเป็นคนในสังคมอินเดียสมัยเมื่อ 2500 กว่าปีมาแล้วก็ตาม ก็สามารถเข้าได้กับหลักการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันได้ เพราะสังคมไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังเป็นประชาชนในภาคเกษตรกรรม 2) ส่งเสริมการพาณิชย์กรรม โดยการให้ต้นทุนแก่พลเมือง ผู้ขะมักเขม้นในพาณิชย์กรรมในบ้านเมือง ในอรรถกถาได้อธิบายว่า หมายถึง การแจกสิ่งของอันเป็นต้นทุนด้วยอำนาจตัดขาดเงินต้น ไม่ต้องทำพยานหลักฐาน ไม่ต้องลงบัญชี 3) ส่งเสริมข้าราชการที่ดี ขยัน ซื่อสัตย์สุจริตในบ้านเมือง โดยการให้อาหาร และเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ขยันขันแข็งในหน้าที่ ได้แก่ การให้เบี้ยเลี้ยงรายวันและค่าจ้าง คือ ค่าอาหารประจำวัน และทรัพย์สิน มอบฐานันดร ที่อยู่อาศัย โดยสมควรแก่ฐานานุรูป ตามการทำงาน ความกล้าหาญ และความซื่อสัตย์สุจริตของบุคคลนั้น

3. ปฏิวัติแนวคิดทางการเมืองการปกครองแบบธรรมาธิปไตย พระเจ้ามหาวชิตราชที่พระพุทธรูปทรงนำมาเล่าให้กู่กู่ทันตพราหมณ์ฟังนั้นเห็นได้

ชัดว่า ทรงเป็นจักรพรรดิราชหรือราชาธิราชเมื่อทรงรบชนะ ก็มีเมืองขึ้นมากมาย แต่ละเมืองนั้นมีพระราชปกครอง ระบบการปกครองต้องเป็นแบบราชาธิปไตย เห็นได้ชัดเช่นเดียวกันว่าทรงปกครองโดยธรรม ทรงถือธรรมคือความถูกต้องเป็นหลัก เช่น ทรงดำเนินตามคำแนะนำที่ชอบด้วยเหตุผลของบุโรहितทุกประการ ไม่ทรงรับของที่บรรดาเจ้าประเทศราช พวกอำมาตย์ ราชบริพาร ผู้ใหญ่ พวกพราหมณ์มหาศาลและพวกคหบดีมหาศาลนำมาถวาย จึงอาจเรียกระบบการปกครองของพระองค์ว่าเป็นแบบธรรมาธิปไตยก็ได้

3.1 หลักการปกครองหรือหลักรัฐศาสตร์ ถ้าพิจารณาองค์ประกอบ 16 ประการของมหายัญให้ลึกซึ้งจะเห็นว่าเป็นหลักการปกครองหรือหลักรัฐศาสตร์ที่ทันสมัยที่สุด กล่าวคือ การตรวจและแสดงคุณสมบัติ 8 ประการของพระเจ้ามหาวชิตราช เทียบได้กับการแสดงวิสัยทัศน์ของนักปกครองที่มีคุณธรรม การตรวจและแสดงคุณสมบัติ 4 ประการของพราหมณ์บุโรहितก็เปรียบได้กับการแสดงวิสัยทัศน์ของผู้นำที่เพียบพร้อมทุกอย่าง ผู้สนองงานของนักปกครองส่วนอนุมัติ 4 ที่ได้จากบุคคล 4 พวกคือ 1) พวกเจ้าผู้ครองเมืองหรือเจ้าประเทศราช 2) พวกมหาอำมาตย์ราชบริพาร 3) พวกพราหมณ์มหาศาล 4) พวกคหบดีมหาศาล เทียบได้กับประมุขที่ได้จากการทำประชามตินั่นเอง

3.2 หลักการพัฒนานคน หลักการปราบโจรแบบถอนรากถอนโคนที่กล่าวมาแล้ว นอกจากเป็นหลักการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐานแล้วยังจัดได้ว่าเป็นหลักการพัฒนานคน ตามมุมมอง

ทางการเมืองได้ด้วย เพราะมุ่งพัฒนาอาชีพของคนเท่ากับเป็นการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถในการงานของตน อันเป็นเหตุให้ก้าวพ้นจากความยากจนเป็นคนมีมั่งมีขึ้นได้ อนึ่ง ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงหลักการพัฒนาคณะแบบยั่งยืนไว้ด้วย และถือว่าเป็นเป้าหมายของพระองค์ นั่นคือหลักการพัฒนาทางจิตจากระดับต่ำไปหา ระดับสูงเริ่มจากการบูชามหาโยถะที่มีการเตรียมการมากแต่มีผลน้อย ไปหานิตยทานชั้นต่ำที่เจาะจงบุคคลผู้มีศีล ซึ่งหมายถึง บุคคลิกทาน เลื่อนขึ้นสู่สังฆทาน เช่น การสร้างวิหารถวายสงฆ์ แล้วเลื่อนขึ้นขึ้นเป็นการนับถือพระรัตนตรัยหรือไตรสรณคมน์ การรักษาศีล การเจริญสมณกรรมฐานจนได้ฌานแล้ว ใช้ฌานเป็นฐานวิปัสสนากรรมฐานต่อไปจนได้วิชชา 8 บรรลุเป็นพระอรหันต์อันเป็นอริยบุคคลขั้นสูงสุด

ดังนั้น วิธีการพัฒนาบ้านเมืองให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขนั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาคณะโดยปราบปรามโจรผู้ร้ายให้สงบราบคาบเสียก่อน ซึ่งจะต้องทำให้โจรผู้ร้ายสงบ ราบคาบ ไม่ใช่โดยการลงโทษ ประหารชีวิต จองจำ หรือเนรเทศ อนึ่ง ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงหลักการพัฒนาคณะ และถือว่าเป็นเป้าหมายของพระองค์ นั่นคือ หลักการพัฒนาทางจิต เริ่มจากการบูชามหาโยถะที่มีการเตรียมการมาก แต่มีผลน้อยไปหานิตยทานชั้นต่ำที่เจาะจงบุคคลผู้มีศีล ซึ่งหมายถึง บุคคลิกทานไปสู่สังฆทาน เช่น การสร้างวิหารถวายสงฆ์ เลื่อนขึ้นขึ้นเป็นการนับถือ พระรัตนตรัย การรักษาศีล การเจริญสมณกรรมฐาน ไปจนถึงการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จนบรรลุเป็นพระอรหันต์

อันเป็นอริยบุคคลขั้นสูงสุด หลักการพัฒนาประเทศทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นหลักการพัฒนาคณะ และพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าแบบสมบูรณ์ ในส่วนที่พัฒนาคณะนั้นพระพุทธองค์ทรงได้อธิบายว่า การพัฒนาคณะเป็นหลักสำคัญต่อการพัฒนาบ้านเมือง หากประชาชนเป็นคนมีคุณธรรมย่อมจะทำให้บ้านเมืองนั้นมีความสงบสุขและมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน

5. ผลกระทบกับสังคมไทย

ในสังคมปัจจุบัน แม้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปไกล แต่การเซ่นไหว้บวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประกอบพิธีกรรมบนบานศาลกล่าวต่างๆ ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาสก็ยังบูชาสิ่งที่ไม่ควรบูชากันมากมาย มีอะไรแปลกประหลาดที่ไหน ก็เดินทางไปกราบไหว้บูชาถึงที่นั่น ยิ่งนานวันก็ยิ่งเข้มข้นเพิ่มขึ้นไปตามลำดับ ไม่มีทีท่าว่าจะลดลงแต่อย่างใด ถึงกระนั้นก็ยังไม่มี ความรุนแรงเท่ากับ “เงินตรา” ซึ่งใครๆ ต่างก็พากันบูชาเอามาเป็นสรณะสูงสุดที่จะดลบันดาลให้ตามใจปรารถนา ทั้งนี้ยังไม่พูดถึงลัทธิพิธีต่างๆ ที่ผู้คนพากันน้อมนำมาเป็นสรณะอีกมากมาย อาทิเช่น เสด็จพ่อรัชกาลที่ 5 และพระสุพรรณกัลยา เป็นต้น

เกี่ยวกับสังคมสมัยนั้นพระสูตรนี้ได้สะท้อนภาพออกมาหลายประการ คือ

1. ด้านความเป็นอยู่ ยังมีปัญหาอยู่อย่างมาก เพราะยังมีการแบ่งชั้นรายได้ของบุคคลแตกต่างกันมาก แม้ในการกล่าวถึง พระพุทธองค์จะยกเรื่องในอดีตมากล่าวถึง แต่นั่นคือภาพสะท้อนของสังคมสมัยนั้นที่ผู้ปกครองควรจะดูแลและรับแก้ไขโดยด่วน

2. ด้านความเชื่อถือ แม้ขณะนั้นพระพุทธศาสนาจะกำลังเผยแผ่ไปในชมพูทวีป แต่ก็คงยังไม่ทั่วถึง คนจำนวนมากยังหมกมุ่นเชื่อถือพิธีกรรมแบบเก่าๆ อยู่อย่างมาก โดยเฉพาะพิธีบูชาญญมีหลายรูปแบบและหลายวิธีการในด้านเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคมและความเป็นอยู่ของคนนั้นมีข้อที่น่าศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ให้ส่งเสริมศีลธรรมของประชาชน ส่งเสริมและเชิดชูคนดี สนับสนุนการเสียสละโดยเฉพาะหลักการบูชาญญในแนวใหม่ได้เน้นที่การเสียสละและการทำประโยชน์โดยไม่เบียดเบียนกัน เช่น ไม่มีการฆ่าสัตว์ต่างๆ ไม่มีการเบียดเบียนทาสและกรรมกร และให้ทานอุทิศเจาจงผู้มีศีลตลอดจนส่งเสริมให้ตั้งอยู่ในสุจริตธรรมโดยให้ทำบูชาญญเจาจง ผู้ตั้งอยู่ในสุจริตธรรม 10 ประการ คือ 1) ละเว้นการฆ่า การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน ให้มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน 2) ละเว้นการแย่งชิง ลักขโมย และการเอารัดเอาเปรียบให้เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน 3) ละเว้นการประพฤติก่อความเดือดร้อนในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลายเกียรติวงศ์ตระกูลกัน 4) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ 5) ละเว้นการพูดส่อเสียด กล่าวแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี 6) ละเว้นการพูดคำหยาบคาย กล่าวแต่คำสุภาพนุ่มนวล 7) ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อพูดแต่คำที่มีประโยชน์ 8) ไม่ละโมภ คิดเอาแต่จะได้ให้คิดเสียสละ 9) ไม่คิดมั่งร่ำรวยเบียดเบียน ตั้งไว้แต่ความปรารถนาดี 10) มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ

2.2 การสอนสอดแทรกหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หรือการเสนอหลักแห่งการ

พัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ด้วยการเสนอวิธีเสริมสร้างความดีแก่ตนเองที่ถูกต้องพัฒนาจากชั้นธรรมดาไปสู่ขั้นสูงขึ้นตามลำดับ จนถึงจุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการพูดถึงผลที่จะได้จากการปฏิบัติธรรม หลักการพัฒนาตนเป็นลำดับขั้น โดยจัดลำดับตามผลที่ได้มากกว่า ดังนี้ 1) การให้ทานเป็นนิยัตยอุทิศผู้มีศีล 2) การสร้างวิหารอุทิศพระสงฆ์ที่มาจาก 4 ทิศ 3) การถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ 4) การสมาทานรักษาศีล 5) เป็นนิยัตย 5) การออกบวช ประพฤติพรหมจรรย์ ตั้งอยู่ในศีล 3 ประเภทและบำเพ็ญสมาธิจนได้ฌาน 4 และได้วิชา 8

พระสูตรนี้ให้ข้อคิดแก่ผู้ทำบุญทั้งหลายว่าเพียงการเข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะหรือการรักษาศีล 5 ก็ยังมีผลมากกว่าการบำเพ็ญมหาญญอันใหญ่โต จึงน่าจะเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้คิดทำบุญซึ่งมักจะบ่นว่าไม่มีทุนจะทำบุญ ให้ทราบว่าการบุญนั้นไม่จำเป็นต้องลงทุนเอาทรัพย์แลกเสมอไปเพียงการรักษาศีล 5 ก็เป็นบุญอันสูงส่งกว่านั้นและมีพระสูตรจำนวนไม่น้อยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อปฏิรูปแนวความคิดทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของสังคมอินเดียสมัยนั้น ซึ่งเป็นแนวความคิดแบบพราหมณ์มาเป็นแนวความคิดแบบพุทธ ดังเรื่องมหาญญในกฎทนต์สูตรนี้

6. สรุป

กฎทนต์สูตร เป็นพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถึงหลักการสำคัญ คือ ทรงปฏิวัติแนวความคิดการปกครอง 2 แบบ ได้แก่ การพัฒนาคนและการพัฒนาบ้านเมือง ซึ่งเป็นหลักการพัฒนา

ประเทศแบบยั่งยืน ดังนั้น บ้านเมืองที่ดีนั้น นอกจากประชาชนจะมีเสรีภาพแล้ว กษัตริย์จะต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วย โดยการนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชาชนและพัฒนามาเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยวิธีเสริมสร้างความดีแก่ตนเองที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมจนถึงจุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา พระสูตรนี้ ได้ชี้แนะแนวทางให้ผู้ทำบุญทั้งหลายทราบว่า การทำบุญนั้นไม่จำเป็นต้องทำบุญด้วยทรัพย์เสมอไป การบูชาพระรัตนตรัยเป็นสรวงหรือการรักษาศีล 5 ตลอดถึงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ทำได้ด้วยตนเอง ย่อมมีผลมากกว่าการบำเพ็ญมหาบุญอันยิ่งใหญ่ มีพระสูตรหลายพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อปฏิรูปแนวความคิดการพัฒนาคน และพัฒนามาเมืองของสังคมอินเดียในสมัยนั้น ซึ่งเป็นแนวความคิดแบบพราหมณ์มาเป็นแนวความคิดแบบพุทธ ดังเช่นในกฎทันตสูตรดังกล่าว

ด้านการพัฒนาคน หมายถึง การพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ไม่ว่าในด้านการศึกษาและด้านคุณธรรม โดยเฉพาะในพระสูตรนี้ จะเน้นในด้านคุณธรรมเป็นหลัก โดยยึดหลักการพัฒนาให้เป็นคนที่สามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ คือ 1) ให้นิตยทาน คือ ให้ทานเป็นประจำ 2) ให้ตั้งมั่นอยู่ในศีล 3) ให้มีสติปัญญา เจริญภาวนา

หลักการพัฒนาคนหลักการปราบโจรแบบถอนรากถอนโคนที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากเป็นหลักการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานแล้ว ยังจัดได้

ว่าเป็นหลักการพัฒนาคนตามทัศนะทางการเมืองได้ด้วย เท่ากับเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในอาชีพการงานของตน อันเป็นเหตุให้ก้าวพ้นจากความยากจนได้ ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงหลักการพัฒนาคนแบบยั่งยืนไว้ด้วย และถือว่าเป็นเป้าหมายของพระองค์ นั่นคือ หลักการพัฒนาทางจิตจากระดับต่ำไปหาระดับสูง เริ่มจากการบูชามหาบุญที่มีการเตรียมการมาก แต่มีผลน้อยไปหานิตยทานขั้นต่ำที่เจาะจงบุคคลผู้มีศีล ซึ่งหมายถึง บุคคลิกทาน เลื่อนขึ้นสู่สังฆทาน เช่น การสร้างวิหารถวายสงฆ์แล้ว การนับถือพระรัตนตรัย การรักษาศีล การเจริญสมณกรรมฐาน จนได้ฌานแล้วใช้ฌานเป็นฐานเจริญวิปัสสนากรรมฐานต่อไป จนสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ อันเป็นอริยบุคคลขั้นสูงสุด

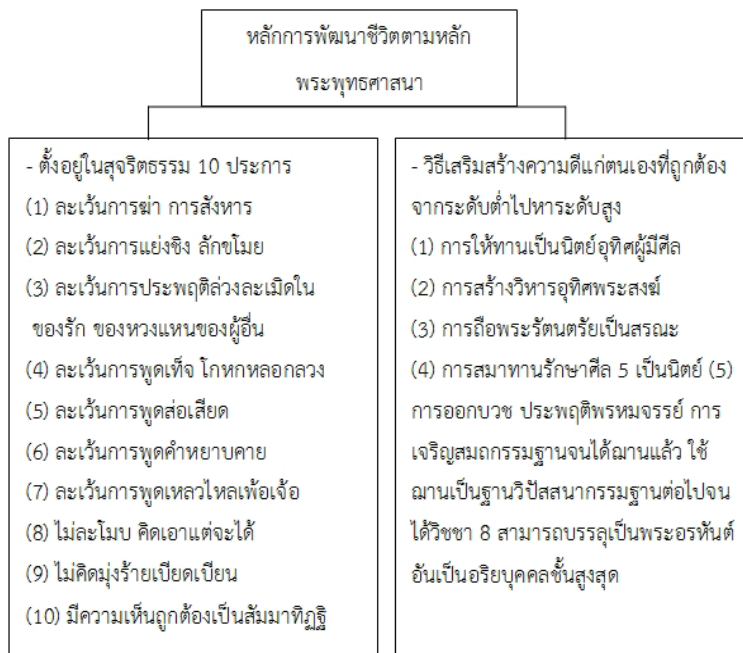
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ประชาชนในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถนำหลักการพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเอง (พัฒนาคน) โดยตั้งอยู่ในสุจริตธรรม 10 ประการ ได้แก่ 1) ละเว้นการฆ่า การสังหาร 2) ละเว้นการแย่งชิง ลักขโมย 3) ละเว้นการประพฤติก่อความเดือดร้อนในของรักของหวงแหนของผู้อื่น 4) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง 5) ละเว้นการพูดส่อเสียด 6) ละเว้นการพูดคำหยาบคาย 7) ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ 8) ไม่ละโมภ คิดเอาแต่จะได้อะไร 9) ไม่คิดมุ่งร้ายเบียดเบียน 10) มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ นอกจากนั้น ประชาชนยังต้องเสริมสร้างความดีแก่ตนเองที่ถูกต้อง คือ วิธีเสริมสร้าง

ความดีแก่ตนเองที่ถูกต้องจากระดับต่ำไปหา
ระดับสูง ได้แก่ การให้ทานเป็นนิตยอุทิศผู้มีศีล การ
สร้างวิหารอุทิศพระสงฆ์ การถือพระรัตนตรัยเป็น
สรณะ การสมาทานรักษาศีล 5 เป็นนิตยการออกบวช
ประพาศิพรหมจรรย์ การเจริญสมณกรรมฐานจน
ได้ฌานแล้ว ใช้ฌานเป็นฐานวิปัสสนากรรมฐานต่อไปจน
ได้วิชชา 8 สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์อัน

เป็นอริยบุคคลขั้นสูงสุด เมื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดี
มีศีลธรรมแล้ว บ้านเมืองก็จะมีโจรผู้ร้าย ถือได้
ว่าเป็นหลักการปราบโจรแบบถอนรากถอนโคนได้
ในระดับหนึ่ง ยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐาน
อีกด้วย อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาบ้านเมืองให้มี
ความเจริญรุ่งเรือง อันจะทำให้ประชาชนมีชีวิต
อยู่เย็นเป็นสุขในที่สุด สามารถเขียนแผนผังได้ ดังนี้

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University Instructor Group. (2007). *History of Buddhism*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Brahmagunabhon (P.A. Payutto). (2015). *Buddhadhamma revised and expanded edition*. 42nd Edition. 11st Computer Edition.
- Phramaha Suriya Sumaedho (Duangtilee). (2015). King and Political Form in Tipitakas. *Buddhist Studies Thesis*. Graduate School : Mahamakut Buddhist University.

การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธ*

Buddhist Ecological Management

พระมหา นำเกียรติ วิสุทโธ (ทองทวี), พระมหา มิต ฐิตปัญโญ¹ และ วิชัย แสนมี²

Phramaha Namkriat Visutdho (Thongtawee) Phramaha Mit Thitapa^{กัโ}

and Wichain Sanmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wisutto13@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดการจัดการระบบนิเวศตามแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นการนำเอากระบวนการจัดการระบบนิเวศอย่างเป็นรูปแบบ เพื่อพัฒนาและดูแลรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายที่สามารถตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นจึงต้องการจัดการควบคุมการอนุรักษ์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกหลักวิธีเพื่อการฟื้นฟู รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอย่างจำกัดให้คงอยู่ได้นานและยั่งยืนการจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธมีทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศที่มีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลดีแก่การจัดการระบบนิเวศและทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอย่างจำกัดเกิดประโยชน์มากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการ; ระบบนิเวศเชิงพุทธ

Abstract

This article presents the concept of ecological management according to the Buddhist guidelines. This is management that development and maintenance of the ecosystem for persistence. Because it is a human habitat. There are many natural

*ได้รับบทความ: 27 มีนาคม 2562; แก้ไขบทความ: 22 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2563

Received: March 27, 2019; Revised: March 22, 2020; Accepted: March 25, 2020

resources that can respond to human life. Therefore, management control and conservation are ecology for the use of natural resources should do the right way. Restoring and preserving are natural resources and the environment for a long and lasting life. Buddhist ecological management is both proactive and receptive. This there should be a continuous response to changes in the ecosystem. This, for the benefit of ecological management and natural resources that it should the most benefits.

Keywords: Management; Ecological Buddhist

1. บทนำ

ในระบบนิเวศมีสิ่งมีชีวิตมีความสัมพันธ์กัน อย่างซับซ้อน เชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่อาหารและ เมื่อสภาวะแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการปรับตัวเป็นไปในสองลักษณะคือ หนึ่งการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ที่เป็นไปตามธรรมชาติต้องใช้เวลานานที่จะให้เห็นความเปลี่ยนแปลง สองการเปลี่ยนแปลงแบบกะทันหัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมมาก อาจทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลได้ เช่น ไฟไหม้ป่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว เป็นต้น (Sriwatcharach, 2000 : 27) ไฟป่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ป่าธรรมชาติ พืชผลทางการเกษตรทรัพย์สินของประชาชนเสียหายตลอดจนถึงชีวิต ซึ่งบางครั้งอาจจะประเมินค่าความเสียหายไม่ได้ นอกจากจะทำลายธรรมชาติ และทรัพย์สินแล้ว ยังก่อให้เกิดหมอกควันมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งมีชีวิตอื่นอีกด้วย ก๊าซและมลพิษที่เกิดจากการเผาไหม้ยังส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในผืนโลก ได้อย่างคาดไม่ถึง ทำให้สิ่งมีชีวิตบางชนิดไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ จึงเกิดเป็นปัญหา

สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการขาดสมดุลในระบบนิเวศ (Akkarak, 2010 : 27)

การจัดการระบบนิเวศที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาในสมัยที่พระพุทธองค์ทรง แสดงให้เห็นถึง การจัดการระบบนิเวศของมนุษย์ที่ได้ปรับระบบนิเวศแวดล้อมให้เหมาะสม และเกื้อกูลแก่สังคมของมนุษย์ เพราะการปลูกดอกไม้ และขุดสระเป็นการรักษาต้นน้ำลำธาร เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในสังคมทั้งหมดในมุมมองทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นได้ทราบว่าระบบนิเวศที่ได้เอื้อประโยชน์ให้กับประชาชนชาวเมืองและในพระพุทธศาสนาก็มีปรากฏ และเกิดผลเป็นอานิสงส์ของการจัดการระบบนิเวศตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน วนโรปสุตฺต “ชนเหล่าใดปลูกป่า ปลูกสวน สร้างสะพาน สร้างโรงน้ำ ขุดบ่อน้ำ บริจาคอาคารที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นได้บุญตลอดทั้งวันทั้งคืน” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) และการสร้างหลักของจริยธรรมในศตวรรษที่ 20 นี้ ได้มีเสียงเรียกร้องดังก้องมากยิ่งขึ้นให้มนุษย์กลับมาเยียวยาโลกและถนอมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติดังในบทความของ Leopold เรื่อง

“The Land Ethics” ที่เน้นถึง จริยธรรมซึ่งครอบคลุมทั้งมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คือ 1) จริยธรรมระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ 2) จริยธรรมระหว่างมนุษย์ต่อสังคม 3) จริยธรรมระหว่างมนุษย์ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของมนุษย์เอง ซึ่งยังไม่ได้พัฒนาและขาดหายไปหรือถูกละเลย (Leopold, 1970 : 47)

ส่วนการจัดระบบนิเวศในปัจจุบันเป็นการดำเนินการ ตามหลักวิธีการอนุรักษ์ทั้ง 8 วิธี คือ การใช้ การเก็บกัก การรักษา การซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการนั้นเป็นการประยุกต์วิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการด้วยการมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะเพื่อนำไปสู่การรักษาประสิทธิภาพให้เกิดขึ้น (Chankaew, 2006 : 295) เนื่องจากการจัดการระบบนิเวศเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องยึดวิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการ เพื่อใช้ในการจัดระเบียบของกลุ่มคน และสังคมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องทำเป็นระบบโดยอาศัยแนวคิดต่างๆ ในการดำเนินการ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้และป่าต้นน้ำนั้นมิได้เป็นปัญหาเฉพาะทางด้านชีวภาพเท่านั้นแต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานการณ์ต่างๆ ในอดีตมักแก้ปัญหาเฉพาะด้านชีวภาพ โดยมองข้ามประเด็นทางสังคม และวัฒนธรรม จึงไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศทางธรรมชาติ และระบบสังคมมนุษย์ เพราะทั้งสองระบบนี้มี

ความสัมพันธ์กันในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนวัตถุข่าวสารกันตลอดเวลาขณะอยู่ในสังคม (Chateta, 2001 : 20) บทความนี้เป็นการนำเสนอการจัดการระบบนิเวศและการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นการมุ่งเน้นศึกษา แนวคิดของการจัดการระบบนิเวศในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา แนวคิดการจัดการระบบนิเวศของศาสตร์สมัยใหม่ และหลักการจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธ

2. ระบบนิเวศตามนัยทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นแหล่งที่มาของแนวทางในการพัฒนามนุษย์และสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง จึงน่าจะเป็นอีกมิติหนึ่งที่น่าจะช่วยให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการแสวงหาความยั่งยืนได้ เพราะพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่จะให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะองค์ประกอบของความยั่งยืนเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ คือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคมอย่างเชื่อมโยงประสานกันเป็นระบบ เพราะสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธศาสนาบนแนวทางของความเป็นจริง ต้องรู้ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เรียกว่า อุตุนิยม ได้แก่ ความจริงเกี่ยวกับสสารสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพเรียกว่า พืชนิยาม ได้แก่ความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นกลไกที่เชื่อมโยงทุกสรรพสิ่งเข้าด้วยกัน ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่า “ธรรมนิยาม” โดยอธิบายถึงสถานะสิ่งทั้งมวลมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันตามกระบวนการแห่งเหตุและผลเสมอตาม หลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงหลักธรรมชาติว่ามีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แท้ที่จริงแล้วพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มองทุกอย่างทั้งที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิด หรือยังไม่เกิด ว่าเป็นสภาวะที่มีเกิดมีดับตามกาลเวลา จำเป็นที่มนุษย์ พืช สัตว์ ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หลักคำสอนต่างๆ ของศาสนาก็มีการสอดแทรกเรื่องธรรมชาติไว้ เช่น เรื่องธรรมนิยาม ที่กล่าวถึงทุกสิ่งมีการเป็นไปตามเหตุและผล แม้แต่การปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนถ้าปวารณามุ่งให้เกิดความวิเวกก็ต้องพึ่งพาอาศัยความเป็นธรรมชาติ พระพุทธเจ้าได้ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศตั้งแต่พระพุทธเจ้ามีพระชนม์ชีพสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชนม์ชีพ (Phramaha Mit Thitapaṅko, 2014 : 3) ได้กล่าวว่ามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น มนุษย์นั้นได้ดำรงชีวิตอยู่ใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ธรรมชาติหล่อเลี้ยงชีวิตนี้ให้ดำเนินไปตามกฎของมัน

พระพุทธศาสนากับระบบนิเวศวิทยา มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน เพราะพระพุทธศาสนามีบ่อเกิดมาจากระบบนิเวศวิทยา ดังนั้นการจัดการระบบนิเวศจึงเป็นความสำคัญ ดังการจัดการระบบนิเวศ ในพระวินัยปิฎกๆ ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับข้อห้ามสำหรับพระภิกษุที่เป็นทั้งข้อห้ามและข้อที่ให้กระทำ การที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติระเบียบต่างๆ ไว้ก็เพื่อทรงให้สาวกของพระองค์ได้อยู่สัมพันธ์กับระบบนิเวศ ได้แก่ พืชพันธุ์ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และสิ่งมีชีวิตสัตว์ป่า ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ดำรงตนอยู่ด้วยความอย่าง

มีความสุขไม่เบียดเบียน และเอื้อเพื่อต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พุทธบัญญัติที่เป็นข้อห้ามเกี่ยวกับระบบนิเวศ พระพุทธองค์ทรงมีข้อห้ามแก่ภิกษุสาวก และให้ถือว่าเป็นการละเมิดสิกขาบทหรือทำผิดศีลของพระพุทธองค์ทรงบัญญัติห้ามภิกษุไว้ว่า “ห้ามภิกษุพราก (ตัดหรือเด็ด) ภูตคาม ภิกษุไคฝ่าฝืนทำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ซึ่งเป็นหมวดบัญญัติห้ามในการที่จะพรากพืชของเสีย อันเป็นเหตุแห่งการทำลายธรรมชาติระบบนิเวศ และความไม่เหมาะสมต่อสมณะสาธูปของตนเอง แม้แต่ต้นไม้ที่พระภิกษุสาวกของพระองค์ได้ตัด แม้สั่งให้ตัดหรือวานให้คนอื่นตัด พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสห้ามและตรัสดำหนิโทษแก่ภิกษุที่ทำว่าเป็นโมฆบุรุษจากที่ได้กล่าวมาเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทบัญญัติของพระวินัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม ที่เป็นระบบนิเวศที่เป็นข้อห้ามไม่ให้พระภิกษุทั้งหลายได้ดำเนินชีวิตที่เป็นแหล่งทำลายธรรมชาติที่ตนเองอาศัยถือปฏิบัติและปรับอาบัติโทษแห่งการล่วงละเมิดไว้อย่างชัดเจนในการกระทำความผิดของพระภิกษุที่กระทำ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ให้การศึกษาอบรมสั่งสอนศาสนิกชนของตนให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การพุทธศาสนาไม่มีเครื่องมือมากพร้อมที่จะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติได้โดยตรงอย่างบางหน่วยงาน แต่ก็มีพุทธธรรมเป็นแสงสว่างส่องใจให้แก่มนุษย์ได้มองเห็นตนเอง พฤติกรรมของตนเอง ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เปลี่ยนแปลง

ชีวิตตนเอง ให้มีคุณค่า เกิดมาไม่ได้สร้างสรรค์อะไร แก่โลกมาก แต่ไม่สร้างความหายนะแก่โลกมากนัก ก็น่าพอใจได้ ความสูญเสียของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากจะมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมอันเป็นที่ทราบกัน อยู่โดยทั่วไปแล้ว ความคิดที่ปราศจากปัญญา ขาดวิจารณ์ญาณในการมองปัญหาอย่างเป็นกระบวนการและระบบ ก็เป็นสาเหตุสำคัญแห่งการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่น้อย ที่เห็นชัดเจนก็คือ ป่าไม้ของแต่ละประเทศที่ค่อยๆ เหลือน้อยลงทุกที เพราะมนุษย์ทำลายป่าหรือแม้กระทั่งรัฐบาลเอง คิดเพียงทรัพย์สินเงินทองที่ได้รับจากป่าเป็นมูลค่าเทียม ที่สมมติกันขึ้นโดยขาดการคำนึงต่อไปว่า เมื่อป่าหมดไปแล้วผลกระทบอะไรจะตามมา แต่พวกเขาคิดเพียงว่า เมื่อป่าหมดพวกเขาจะคงร่ำรวยอยู่ดีมีสุข น้ำในแม่น้ำลำคลองหลายสายในตัวเมืองใหญ่ๆ ที่กำลังจะเน่าอย่างพร้อมเพรียงกัน ในขณะนี้ มีสาเหตุมาจากบรรดาเจ้าของธุรกิจอุตสาหกรรมและรัฐบาลมองปัญหาเฉพาะหน้าว่าเมื่อประเทศมีโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ความยากจนจะลดลง ประชาชนจะมีความสุขมากขึ้น แต่ไม่ได้คิดต่อไปอย่างกระบวนการจนครบวงจรว่า โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านั้นจะปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำแล้วน้ำจะเน่าปลาจะตาย นานไปน้ำอุปโภคบริโภคจะขาดแคลนไปทั่ว ดังเช่นประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลาย ประชาชนแม้จะมีเงินมหาศาลมากองท่วมหัวแต่ถ้าต้องดื่มน้ำเน่าที่เต็มไปด้วยเชื้อโรคก็คงจะหาความสุขไม่ได้ โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายนอกจากจะสร้างความชอกช้ำให้แก่แม่น้ำลำคลองอย่างทั่วถึงแล้ว ในขณะนี้

ยอมรับกันแล้วว่าปฏิกิริยาเรือนกระจก ซึ่งทำให้อุณหภูมิร้อนขึ้นทุกวัน ก็มีสาเหตุมาจากควันพิษที่ปล่อยออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมนั่นเอง เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับความแห้ง เพราะไม่เหลือป่าให้ความชุ่มชื้นอีกต่อไปแล้ว น้ำในแม่น้ำลำคลองก็เน่าไปหมด อากาศบริสุทธิ์ที่หายใจก็กลายเป็นอากาศมีพิษ ชีวิตของมนุษย์ก็จะมีความปลอดภัยน้อยลง มีความสุขน้อยลงแต่ความมีทุกข์กลับทับถม ทวีคูณประดังเข้ามาทุกด้าน เหล่านี้คือผลอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ขาดความพร้อมในด้านนามธรรม ขาดสติสัมปชัญญะที่ถูกต้องขาดความเห็นต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ถูกต้อง

ปัญญาแห่งการมองสรรพสิ่งตามความเป็นจริงอย่างถึงแก่นครบวงจรเป็นกระบวนการพระพุทธศาสนามีคำสอนที่สนับสนุนการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพเหล่านี้้อย่างเพียงพออยู่แล้ว เช่นเรื่องความกตัญญู หลักการรู้จักประมาณในการบริโภค ตามหลักศีล 5 ประกอบด้วย ศีลข้อที่ 1: ห้ามฆ่าสัตว์ห้ามเบียดเบียนสัตว์ ศีลข้อนี้เป็นหลักประกัน สิทธิมนุษยชน รวมไปถึงสิทธิของสัตว์และการไม่ใช้ความรุนแรงต่างๆ ศีลข้อที่ 2: ห้ามลักทรัพย์ เป็นศีลว่าด้วยหลักประกันเรื่องการไม่ทุจริตคอร์รัปชัน รวมถึงหลักประกันให้เกิดการกระจายการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรที่เป็นธรรมด้วย ศีลข้อที่ 3: ห้ามประพฤติดิฉินาม เป็นหลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ที่ถือเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม แต่สำคัญที่สุดในการสร้างมนุษย์ ศีลข้อนี้รวมไปถึงการคุ้มครองเด็กและสตรี ศีลข้อที่ 4: ห้ามการกล่าวเท็จปราศจากความจริง

เป็นหลักประกัน การมีเสรีภาพทางสื่อและข้อมูลข่าวสารที่ต้องเป็นข้อเท็จจริง เพราะเสรีภาพที่ปราศจากความจริงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ ศีลข้อที่ 5: ห้ามการดื่มสุราของมึนเมา สิ่งเสพติดให้โทษต่างๆ เป็นหลักประกันด้านสุขภาพ รวมไปถึงเป็นหลักประกันของการบริโภคที่ไม่เกินเลยหลัก 5 ศีล เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการช่วยแก้ปัญหาในประเด็นข้างต้น คือ 1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร 2) ปัญหาความเป็นธรรม และ 3) ปัญหาการบริโภคเกิน (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

กล่าวได้ว่า พุทธศาสนามองสถานะแวดล้อมของโลกแบบองค์รวม ซึ่งมีความสอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยา คือทัศนคติที่เห็นความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่ามีสามัญลักษณ์คือมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดำรงสภาพอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วแปรเปลี่ยนไปหรือสลายไปตามกาลเวลา สามัญลักษณ์นี้คือลักษณะที่เป็นสามัญเหมือนกันในทุกๆ สิ่ง เป็นสัจธรรม เป็นความจริงแท้ ขณะที่นิเวศวิทยาอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในรูปของวัฏจักรของสสาร เช่น วัฏจักรของคาร์บอน และวัฏจักรของธาตุอาหารซึ่งจะมีการหมุนเวียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมและเข้าสู่สิ่งมีชีวิตหนึ่ง แล้วไปสู่อีกสิ่งมีชีวิตหนึ่งแล้วคืนกลับสู่สิ่งแวดล้อมและถูกหมุนเวียนกลับไปใช้ใหม่โดยสิ่งมีชีวิตใหม่อีกต่อไปเป็นวัฏจักร และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายล้วนต้องสลายทั้งสิ้น มนุษย์ต้องมีความสำนึกถึงและรับผิดชอบต่อโลกมากขึ้น เพราะโลกเล็กลงทุกทีและต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ทุกวันนี้ ยิ่งกว่าที่แล้

วามต้องอธิบายชีวิตในความหมายที่มีความรับผิดชอบต่อการจรรโลงมากขึ้น มิใช่แต่เพียงความรับผิดชอบระหว่างชาติต่อชาติ มนุษย์ต่อมนุษย์เท่านั้น แต่มนุษย์ยังต้องรับผิดชอบต่อชีวิตในรูปแบบอื่นๆ ด้วย

3. แนวคิดการจัดการระบบนิเวศ

ระบบนิเวศ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ กับบริเวณแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ ระบบนิเวศหนึ่งๆ นั้นประกอบด้วยบริเวณที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่และกลุ่มประชากรที่มีชีวิตอยู่ในบริเวณดังกล่าวพืชและโดยเฉพาะสัตว์ต่างๆ ก็ต้องการบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีขนาดอย่างน้อยที่สุดที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อว่ากรมีชีวิตอยู่รอดตลอดไปในกรณีใกล้เคียงกันหากมีแร่ธาตุไหลเข้ามาเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้การเจริญเติบโตของพืชเพิ่มมากขึ้น เช่น ไฟโตแพลงตอนหรือพืชน้ำที่อยู่ก้นสระ เมื่อปริมาณของพืชเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้ปริมาณสัตว์เพิ่มมากขึ้นด้วยเพราะมีอาหารอุดมสมบูรณ์แต่เมื่อปริมาณสัตว์เพิ่มปริมาณของพืชที่เป็นอาหารก็จะค่อยๆ น้อยลง ทำให้ปริมาณสัตว์ลดลงตามไปด้วยเนื่องจากอาหารมีไม่พอ ดังนั้นสระน้ำจึงมีความสามารถในการที่จะควบคุมตัวของมัน (Self-regulation) เองได้ กล่าวคือ จำนวนและชนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่อยู่ในสระน้ำจะมีจำนวนคงที่ซึ่งเราเรียกว่ามี ความสมดุล (Equilibrium) เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบบริเวณใดบริเวณหนึ่งซึ่งนักนิเวศวิทยากำหนดคำนี้ขึ้นเพื่อให้มีความหมายแคบกว่า คำว่า สิ่งแวดล้อม และจะได้เข้าใจความสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิต

กับสิ่งไม่มีชีวิตในหน่วยพื้นที่นั้น โดยระบบนิเวศแต่ละระบบจะประกอบด้วยชุมชนพืชและสัตว์กระจายอยู่ตามบริเวณที่เหมาะสมต่อการอยู่รอด ซึ่งอาจเป็นเพียงบ่อน้ำขนาดเล็กหรือมีขนาดใหญ่สุดที่เรียกว่าชีวลัยก็ได้ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่

1. หน่วยพื้นที่ หมายถึง ระบบนิเวศจะถูกจำกัดขอบเขตหรือขนาด ดังนั้นจะเล็กหรือใหญ่อย่างไรก็ได้ แต่ขอให้มีความเหมาะสมอย่างเด่นชัด เช่น สระน้ำ อ่างเก็บน้ำ ป่าไม้ เมือง ชนบท เป็นต้น

2. สิ่งมีชีวิต หมายถึง องค์ประกอบหรือโครงสร้างทั้งหมดที่เป็นสิ่งมีชีวิตภายในหน่วยพื้นที่นั้น

3. สิ่งแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายในหน่วยพื้นที่นั้น ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น ต้นไม้ สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ สารอาหาร เป็นต้น

4. ระบบความสัมพันธ์ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตหนึ่งกับสิ่งไม่มีชีวิตและสิ่งมีชีวิตอื่นในหน่วยพื้นที่นั้น นั่นคือสิ่งต่างๆ ภายในพื้นที่นั้นต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่อยู่ร่วมกันได้ ระบบความสัมพันธ์นี้จะมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนจนสุดท้ายก็จะแสดงเอกลักษณ์ของระบบนั้นๆ เช่น ระบบนิเวศลำนน้ำ ระบบนิเวศป่าดิบเขา ระบบนิเวศหนองน้ำ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า แนวคิดการจัดการระบบนิเวศของศาสตร์สมัยใหม่ หมายถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจนทำให้เกิดการทำหน้าที่ร่วมกัน ซึ่งหมายความว่า ในความ

สัมพันธ์ของระบบนิเวศในธรรมชาติใด เป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ให้กับสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมถึงมนุษย์ที่เรียกว่า ห่วงโซ่อาหารที่เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อกันและกันเพื่อให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดดำรงอยู่เมื่อขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะเกิดทำให้เสียสมดุลและก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่นตามมารวมทั้งมนุษย์ (Non Sung, 2006 : 63)

4. การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธ

หลักการบริหารจัดการ และองค์ประกอบที่จะสร้างให้เกิดระบบที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุดคือความเป็นธรรม สุจริต มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสังคมเป็นสุข ดังนั้นหากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีธรรมาภิบาล รวมไปถึงรู้จักหลักการและองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการมีธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของตนในทุกระดับ อาจช่วยลดสาเหตุของความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรของประเทศไทยก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งมีความซับซ้อนของสังคมและกลไกการขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับการขับเคลื่อนในระดับโลกภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ถูกนำไปเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยเหตุที่ว่าป่าไม้เป็นเงื่อนไขที่ทั้งเพิ่มและดูดซับคาร์บอน เมื่อกลไกเรดด์พลัสได้ถูกนำมาใช้เพื่อขับเคลื่อนมาตรการในการลดคาร์บอน โดยที่กลไกเรดด์พลัสเองก็มีองค์

ประกอบสำคัญด้านการสร้างแรงจูงใจที่เชื่อกันว่า หากชุมชนที่มีการจัดการป่าไม่ได้รับแรงจูงใจที่เป็น ผลตอบแทนในรูปแบบของการสนับสนุนหรือใช้ กลไกทางการตลาดสนับสนุนให้เกิดการจัดการป่า ที่ดี การสนับสนุนนี้จึงเสี่ยงไม่ได้ต่อการแบ่งผล ประโยชน์ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราประกอบด้วย สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตมีการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต มีการใช้ พลังงานและแลกเปลี่ยนสารอาหารซึ่งดำเนินไป ภายใต้ความสมดุลของธรรมชาติเรียกว่า ระบบ นิเวศ แต่ถ้าระบบนิเวศขาดความสมดุลหรือถูก ทำลาย ย่อมเกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของ สรรพสิ่งในระบบ ทำให้มนุษย์เห็นความสำคัญของ ระบบนิเวศและรู้จักการนำสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิด ประโยชน์และช่วยแก้ไข้ปัญหา ความเสื่อมโทรม ของระบบนิเวศเชิงพุทธได้เป็นอย่างดี

พระพุทธเจ้าได้ให้ความสำคัญกับระบบ นิเวศตั้งแต่พระพุทธเจ้ามีพระชนม์ชีพสัมพันธ์อย่าง ใกล้ชิดกับธรรมชาติตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงวาระสุดท้าย แห่งชนม์ชีพ พระพุทธองค์ทรงประสูติในราช ตระกูล อินเดียโบราณ นักประพันธ์ชาวศรีลังกาได้ พรรณนาถึงบรรยากาศอันแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ณ สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าไว้ว่า “ณ ลุมพินี วันอุทยานมีแมกไม้ที่ร่มรื่นสวยงามอยู่แห่งหนึ่ง เมื่อพระนางสิริมหามายาเทวี เสด็จผ่านไปก็พบ ต้นไม้ขึ้นเรียงรายอยู่หนาแน่นเป็นกลุ่มก้อน บนพุ่ม ไม้แต่ละพุ่มปกคลุมด้วยดอก ไม้งามตายิ่งนัก นกนานาพันธุ์เกาะอยู่ตามกิ่งไม้ ส่งเสียงร้องรับกัน อย่างร่าเริง พระนางเสด็จถึงต้นสาละใหญ่ ซึ่งหนา แน่นด้วยกิ่งใบโศเดเด่นอยู่ท่ามกลางแมกไม้ทั้งมวล

แล้วทรงรู้สึกประจวบพระครรภ์ ประสูติโพธิสัตว์ ณ โคนมหาสาละนั้นนั่นเอง” เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรง เป็นพระราชากุมาร พระเจ้าสุทโธทนะทรงสร้าง ปราสาท 3 ถดู เพื่อให้แก่พระทัยว่าพระองค์ทรงมี ชีวิต ความเป็นอยู่ที่พร้อมไปด้วยโลกียสุขทุก ประการ แต่เจ้าชายสิทธัตถะทรงหันเหจากชีวิตใน ราชวังที่เปี่ยมไปด้วยความสุข ทรงมุ่งแสวงหาสัจ จชีวิตหรือสัจจธรรมในสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ เช่น รวป่า ถ้า ภูเขา แม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น และได้ทรงตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณภายใต้ต้นโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา จะเห็นได้ว่า ความสงบของ ธรรมชาติเป็นปัจจัยประการหนึ่งนำไปสู่การตรัสรู้ ธรรมอันประเสริฐและสาระดีแห่งการตรัสรู้ก็คือ ธรรมชาติ พระพุทธองค์ทรงพอพระทัยในการ ประทับอยู่ตามราวป่าและภูเขาเป็นเวลา 45 พรรษา (Wickkremesinghe, 1972 : 48)

ส่วนในคัมภีร์มโนปุรณได้แสดงสถานที่ และปีที่พระพุทธเจ้าเสด็จจำพรรษาไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าใน 45 พรรษาของพระพุทธเจ้านั้น เกือบครึ่ง หนึ่งเป็นการเสด็จจำพรรษา ณ ที่ป่าหรืออารามป่า เช่น เขตวันมหาวิหารหรือเวฬุวันมหาวิหาร เป็นต้น พระพุทธเจ้าและพระสาวกจะพักในป่าต่างๆ แล้ว ภูเขา และถ้ำอีกหลายแห่งก็เคยเป็นที่พักของ พระพุทธองค์ เช่น ถ้ำสุรขาคตา ภูเขาคิชฌกูฏ เมืองราชคฤห์ หรือตามสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดมีวัดป่าขึ้นมากมาย อาทิ ป่าไผ่ของพระเจ้าพิมพิสารแห่งราชคฤห์ ป่าปาลิไลยก์ สวนป่ามทวีน กรุงเวสาลี เขาคิชฌกูฏ และในการดับขันธปรินิพพานทรงเลือกเอาป่าสาละ วัน เมืองกุสินารา เป็นสถานที่ช่วงสุดท้ายแห่ง

พระชนม์ชีพ ทรงมีความเมตตากรุณาอย่างยิ่งต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย คำสอนที่มีต่อพระสาวกนั้น รับสั่งให้ภิกษุทั้งหลาย ทำสมาธิตามรากไม้ โคนไม้ ที่ว่าง เป็นต้น คำสอนนี้ดูเหมือนเป็นการกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตตามแบบของชาวพุทธโดยแท้ จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะแม้แต่พระพุทธเจ้าก็ยังทรงอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่าไม้ ในการพักอาศัยเพื่อการบำเพ็ญเพียร ในการปฏิบัติกิจการทางพัฒนาจิตใจ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

5. สรุป

จึงเห็นได้ว่า การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธนั้นเริ่มต้นมาจากการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัยให้เกื้อกูลต่อธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการปฏิบัติ ข้อปฏิบัติเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์กับสังคมยุคนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้มนุษย์และระบบนิเวศถูกเบียดเบียนจากมนุษย์และถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันป่าพึ่งมนุษย์จึงจะเป็นป่าที่ร่มรื่น มนุษย์พึ่งป่าจึงจะร่มเย็น รวมถึงไม่ให้มนุษย์เบียดเบียนสัตว์ดิรัจฉาน หรือสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติที่ดีงามของภิกษุ และเพื่อรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้เพื่อให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมค้นหาความจริงของชีวิตตามพุทธองค์และพระอริยสาวกทั้งหลายของเหล่าพระภิกษุ

และพุทธบริษัททั้งหลายได้ถือปฏิบัติดำเนินไปได้ถูกต้องไม่ทำลายธรรมชาติ รักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมในการปฏิบัติธรรมอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลายธรรมชาติ และมีความเกื้อกูลเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันอยู่ร่วมด้วยความผาสุกโดยยึดหลักธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ได้ยึดถือปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้ธรรมชาติ ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธมีความเกี่ยวข้องกันตรงที่ไม่ได้แบ่งแยกระหว่างสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติออกจากกัน นิเวศวิทยาจะสอนให้มนุษย์รู้จักรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนพุทธศาสนาจะมุ่งสอนให้มนุษย์มีความเมตตาต่อธรรมชาติและให้ปฏิบัติต่อธรรมชาติเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน การทำลายธรรมชาติก็เหมือนกับการทำลาย ตนเอง เพราะจุดร่วมของมนุษย์กับธรรมชาติคือ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นั่นคือการทำลายสิ่งหนึ่ง ย่อมมีผลต่อเนื่องไปถึงการคงอยู่ของสิ่งอื่น อย่างเช่น การทำลายป่าไม้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายตามมา เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม และการขาดแคลนแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น การนำแนวคิดการจัดการระบบนิเวศเชิงพุทธมาใช้ จึงเป็นการรักษาระบบนิเวศวิทยาของป่าไม้ให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน

References

- Akkakarak, S. (2010). *Forest Fire Control For Thailand, Forest Fire Control Office*. Bangkok : Royal Forest Department.
- Chateta, P. (2001). *Community Forest Resource Management: A Case Study of Nam Ngao Subdistrict Ngao District*. Bangkok : n.p.
- Chankaew, K. (2006). *Environmental Science*. No. 6. Bangkok : Publishers Kasetsart University.
- Leopold, A. (1970). *The Land Ethics in a Sand Almanac County*. New York : Ballantine Books.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka Version of Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing.
- Non Sung, S. (2006). *Natural Resources and Environment*. 2nd Edition. Bangkok : Odien Store.
- Phramaha Mit Thitapañño. (2014). Analytical study pollution in the Buddhist scriptures and practices to prevent pollution problems in Buddhism. *Dhammathas Academic Journal*, 14(1).
- Watcharach, U. (2000). *knowledge and importance of natural resources and the environment*. Bangkok : Thippawisut.
- Wickkremesinghe. (1972). *K.D.P. The Biography of the Buddha*. Columbo : J.W.Mawata.

สัมมาทิฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข*

Sammaditthi to Build up the Peace in Societies

พระครูสุเมธธรรมกิจ ฐิตเมโธ (กุดสมบัตติ), พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ (วันยาว)¹

และธีระพงษ์ มีโสง²

Phrakhru Sumetthammakit Titamedho (Kudsombutti),

Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao) and Theerapong Meethaisong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Maharakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sumet250525052505@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสันติสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท และสัมมาทิฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สันติสุข คือความสุขที่เกิดจากความสงบทั้งกายและใจ สัมมาทิฐิเป็นหลักการสร้างสันติสุขในชีวิตอันมีผลโดยตรงต่อการสร้างความเห็นถูกในระดับบุคคล ระดับสังคมและทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข หลักธรรมอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับสัมมาทิฐิ สามารถนำหลักการที่เป็นจริง มีเหตุผลในการพิจารณาได้อย่างรอบคอบรอบคอบไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ในขณะเดียวกันก็เจริญสมาธิภาวนาตระหนักรู้ถึงเหตุการณ์ได้ดีและผลของการปฏิบัติ คือการนำมาซึ่งความสงบสันติสุขในสังคมไทยอันจะนำไปสู่จุดหมายคือ การแผ่ขยายความสงบสุข สันติจากระดับบุคคลไปสู่สังคมในการสร้างสันติสุขในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สัมมาทิฐิ; สันติสุข

*ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2020; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

Received: February 14, 2019; Revised: March 16, 2563; Accepted: March 30, 2020

Abstract

This article is a presentation Sammaditthi. As a means to create peace, as a tool to create peace is the principle of peace in life. It has a direct effect on the perception of people at the social level and the peaceful society. Other principles related to samatha. It can bring true principles. There are reasons to think carefully. Economic, political, social, environmental and other issues. At the same time, it is good to meditate on the good news. And the results of the practice. It is bringing peace to the Thai society. It will lead to the destination. To spread peace. Peace from person to society To create peace in Thai society sustainably. Problems arising from the content of the law have harmed the innocent monks and some law enforcement has created obstacles to the propagation of Buddhism. And the status of the Thai Buddhist monks, which may affect the stability of Buddhism in the future.

Keywords: Sammaditthi; Peace

1. บทนำ

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งสันติสุขที่ก่อให้เกิดสันติภาพและเน้นการรู้จักให้อภัย พระพุทธศาสนา สอนให้เรามีความรัก รวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในวัฒนธรรมของสังคมไทยชาวพุทธ เมื่อเราพลั้งเผลอ ทำผิดต่อกัน เกิดความเข้าใจผิดต่อกัน เกิดความขัดแย้งกันเราก็จะแสดงความรักความเมตตาและมักให้อภัยซึ่งกันและกัน ข้อนี้เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ซึ่งได้รับวัฒนธรรมคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้นพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความคิด และการประพฤติปฏิบัติดีของคนไทย การทำความดีต่อกันในระหว่างวงศ์ญาติมิตรสหาย เป็นคุณ

สำคัญที่ต้องเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะสามารถสมัคสมาน ยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่กัน ให้นึกถึงกันด้วยความขอบคุณ โลกคือชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยสันติสุขก็เพราะอาศัยศีล อาศัยสังคหธรรม คือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจให้รักกัน เป็นความดีที่นิยมยกย่องเชิดชูของโลกทุกสมัย ทั้งอดีต อนาคต และปัจจุบัน ในปัจจุบันสังคมไทย ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีแบบไทย ไปตามยุคโลกาภิวัตน์ความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ลดน้อยถอยลงไปตามลำดับ ทำให้คนในสังคมมีความคิดเห็นที่แปลก แตกต่างบนพื้นฐานของอัตตา ประกอบด้วยมิชฉาทิฐิ ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ ความว้าวุ่น วิ่งหาสิ่งยึดเหนี่ยวไปตามความเข้าใจของตน สังคมที่ไม่สงบสุขมีต้นเหตุมาจากบุคคลที่มีความคิดเห็นที่ไม่

ถูกต้อง จิตใจมีความทุกข์กระสับกระส่าย รุ่มร้อน ไม่พอเพียง อยากได้ใครมี หากความสงบไม่พบ โดยจะส่งผลต่อไปยังสังคมสร้างความเดือดร้อน วุ่นวาย เช่นการก่อการร้ายในภาคใต้ อาชญากรรม ที่รุนแรงในสังคม การโกงกินในระบบบริหาร ราชการเป็นต้น คนในสังคมมีจิตใจปริต ขาดความ ยับยั้งชั่งใจ ทำความชั่วได้ง่าย โดยคิดว่าการกระทำ นั้นสมควรที่จะทำ ที่จะตอบโต้ เป็นสิ่งซึ่งสังคมไทย กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ สามารถได้รับการแนะนำ สิ่งที่ถูกที่ควรให้เห็นชอบ กันนับว่าเป็นประโยชน์แก่ ผู้คนและอนุเคราะห์ให้มีผลต่อไปถึงสังคมได้ (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006)

2. สันติสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท

สันติสุขในสังคมยุคปัจจุบันมนุษย์จะ หากความสงบสุขได้อย่างไร เมื่อมนุษย์เกิดความ สับสน ไม่รู้จะหันไปพึ่งใครหรือจะยึดอะไรที่จะช่วย ให้เขามีความสงบสุข มนุษย์จึงหลงทางอยู่ในโลก และไปยึดกับสิ่งที่ไม่มีความค่าต่อความเป็นมนุษย์ เราไปยึดวัตถุสิ่งของต่างๆ โดยคิดว่าสิ่งนั้นจะนำ ความสุขมาให้ แต่มนุษย์ก็ยังไม่มีความพอใจจึงหลง ติดอยู่ในกิเลส ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องหันกลับ มาศึกษาในเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์ อันได้แก่ ความสงบสุข ความรัก ความประพฤติปฏิบัติชอบ ตามความจริง รวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อที่ จะสร้างความสงบสุขให้กับตัวเราเอง และให้กับ ผู้อื่นด้วยพร้อมๆ กัน การที่มนุษย์จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้นั้น ต้องมีความอยู่ดีทั้งทางกาย และใจ เพราะมนุษย์นั้นประกอบด้วยกาย และใจ ในการมีชีวิตที่พัฒนา และมีความสุขอย่างสมบูรณ์ของ

บุคคลนั้น จะต้องพัฒนาทั้งกาย และใจ ในกรณีนี้ พุทธศาสนาจะให้คำชี้แนะ และแนะแนวทางที่ดีใน การพัฒนาจิต และวิญญาณเคียงคู่ไปกับการพัฒนา ทางร่างกายอีกด้วย

3. ความสำคัญของสัมมาทิฐิ

ทิฐิ หมายถึง ความเห็น ความเชื่อ ความ คิดเห็น การแก่ง ความจริง รวมถึงค่านิยม และทำที่ หรือทัศนคติ (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 735) ทิฐิในภาษาบาลีใช้ทั้งใน แ่งดีแ่งไม่ดี และแ่งที่เป็นกลางๆ อย่างไรก็ตาม ถ้าเทียบกันโดยสัดส่วนแล้ว ที่ใช้ในแ่งดีเป็นเพียง ส่วนน้อยเท่านั้น เช่นคำว่า ทิฐิสัมปันโน (ผู้สมบูรณ์ ด้วยทิฐิ) และทิฐิปปัตโต (ผู้บรรลุถึงสัมมาทิฐิ) เป็นต้นส่วนที่ใช้ในแ่งที่ไม่ดีหรือ แ่งที่เป็นมิฉฉาทิฐิ จะมีมากกว่า (Buddhadasa Bhikkhu, 1975 : 49-50) ซึ่งศึกษาความหมายละเอียดยิ่งขึ้นไปอีก คำว่า ทิฐิ แปลว่า ความเห็น หมายถึง ความเชื่อถือ ลัทธิทฤษฎีความเข้าใจตามแนวเหตุผลข้อที่เข้ากับ ความเห็นของตนหลักการที่เห็นสมข้อที่ถูกใจข้อที่ เชิดชูเอาไว้ความใฝ่นิยมรวมถึงอุดมการณ์โลกทัศน์ และชีวิตทัศน์ต่างๆ ตลอดจนทัศนะพื้นฐานที่สืบ เนื่องมาจาก ความเห็นความเข้าใจ และความใฝ่ นิยมเหล่านั้น (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 735) การมีความเห็นความเข้าใจ ความรู้ ความเชื่อและทฤษฎีต่างๆ เป็นความเห็นที่ แฝงไว้ด้วยยึดมั่นถือมั่น กล่าวคือ เมื่อผู้ใดได้รับการ ศึกษา หรือมีความรู้อย่างใดอย่างหนึ่งจนตกผลึก เป็นทิฐิของตนก็จะยึดถือเอาทิฐินั้นไว้เป็น มาตรฐาน สำหรับตัดสินความคิดเห็นอย่างอื่น

(Buddhadasa Bhikkhu, 1975 : 49-50)

สัมมาทิฏฐิ ตามที่ได้กล่าวมา เป็นเพียงแค่ว่า ความหมายแบบกลางๆ เท่านั้น ที่ครอบคลุมความหมาย สัมมาทิฏฐิ ในทุกระดับ และเป็นการให้ความหมายในแง่ของการตีความตามรูปศัพท์เท่านั้นยังมีความหมายอีกแบบหนึ่ง เป็นความหมายเฉพาะตามประเภทของสัมมาทิฏฐิ ซึ่งสัมมาทิฏฐิ คือความเห็นถูก ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นคำที่เป็นฝ่ายกุศลคือ ดีงามหรือทางบวก (M.A. (THAI), 257/181) หมายถึง ความเห็นที่ดี และถูกต้องโดยมุ่งหมายเอาทิฏฐิ 2 อย่าง คือความเห็นชอบที่ยังนับเนื่องอยู่ในโลก (โลกียะ) และความเห็นชอบที่พ้นไปจากโลก (โลกุตระ) ดังนี้

1. โลกียสัมมาทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นชอบระดับโลกียะที่เนื่องอยู่ในกระแสโลก โดยยังไม่ได้ไปตามทำนองคลองธรรมอันดีงามในสังคมและสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่จำเป็นต้องมีในระดับพื้นฐาน เป็นการจงใจให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้ตน และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข โลกียสัมมาทิฏฐิ นั้น มีความยึดหยุ่นสูงมาก ทำให้จริยธรรม ระดับโลกียะ ไม่หยุดนิ่งสามารถเข้ากับทุกสภาพแวดล้อมทางสังคมและกาลสมัย ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า โลกียสัมมาทิฏฐิ ในพระพุทธศาสนามีความยึดหยุ่นสูงมาก ทำให้มีโลกทัศน์ที่เปิดกว้าง ไม่ผูกตัวเองอยู่กับคำสอนของศาสดาแต่เพียงอย่างเดียว พร้อมทั้งจะเปิดรับแนวคิดคำสอนใดๆ ก็ได้ ที่เห็นว่าไม่ขัดแย้งกับหลักการของพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นคำสอนของนักปราชญ์ ผู้รู้ หรือศาสดาองค์อื่นๆ ตลอดถึงชนธรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม

ที่สังคมจัดวางขึ้น (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 737)

2. โลกุตตรสัมมาทิฏฐิ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องตามอย่างที่มีนัยเป็นหรือความรู้ความเข้าใจโลก และชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริงตามสภาวะของธรรมชาติ ซึ่งเป็นความรู้ในระดับที่เหนือกระแสโลก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สัมมาทิฏฐิ อันเป็นอริยะ” หรือ “สัมมาทิฏฐิ ที่ไม่มีอาสวะ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า สัมมาทิฏฐิ อันเป็นอริยะ ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตระ เป็นองค์แห่งมรรค เป็นอย่างไร คือ องค์แห่งมรรค ข้อสัมมาทิฏฐิ ที่เป็นตัวปัญญา ปัญญาปริยัติ ปัญญา-พละ อัมมวียสสัมโพชฌงค์ ของภิกษุผู้มีจิตไกลจากข้าศึก มีจิตหาอาสวะมิได้ เพียบพร้อมด้วยอริยมรรคเจริญองค์แห่งมรรคอยู่ นี่เป็นสัมมาทิฏฐิ อันเป็นอริยะที่ไม่มีอาสวะเป็นโลกุตระเป็นองค์แห่งมรรค (M.U. (THAI) XIV, 258/181)

ดังนั้น สัมมาทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นถูก คือ การมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ เรื่องโลก และความเป็นไปของชีวิตว่าเป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ คือ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา โดยใช้ปัญญาพิจารณา เพื่อพัฒนาไปสู่ความหลุดพ้น คือ นิพพาน วัตถุประสงค์ของสัมมาทิฏฐิ เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชน คือ บุคคลผู้มีสัมมาทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ ความสำคัญของสัมมาทิฏฐิ คือ เป็นประจักษ์จรรยา เป็นหัวหน้าเป็นนายสารถิ ดังเป็นบุพนิมิตแห่งการรู้แจ้งอริยสัจเป็นเหตุปัจจัยให้กุศลธรรมอื่นๆ ได้เกิดขึ้น เพราะความเห็นเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่อาจนำวิถีชีวิตและสังคม

มนุษย์ไปสู่ความดี

4. ความสำคัญของสันติสุข

สันติสุขเป็นความร่มเย็นหรือความสงบ การละเว้นจากการกระทำที่ชั่ว การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม การสำรวมระวังยับยั้งกายและวาจา ตลอดทั้งการแสดงออกด้วยพรหมวิหารธรรม มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มุ่งเน้นสันติสุข ความร่มเย็นของสังคม และความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน นอกจากนั้นความเจริญก้าวหน้าในชีวิตทางโลก เช่น ลาภ ยศ เกียรติ สรรเสริญ เป็นส่วนหนึ่งของสันติสุขคือความสุขพื้นฐานความสุขของคนทั่วไป เป็นความสุขโดยตัวของมันเองและเป็นฐานรองรับที่ช่วยให้ได้รับความสุขจากการเสพอารมณ์ต่างๆ ความสุขพื้นฐานนี้ ได้แก่ ภาวะที่จิตใจ ปลอดโปร่ง ผ่องใส เจิดจ้า ไม่มีความมัวหมอง วุ่นวาย หรือเรื่องติดค้างกังวลใจใดๆ มีความสะอาดสว่าง สงบ อย่างไรก็ตาม ผู้มีภาวะจิตใจเช่นนี้ เรียกว่าเป็นผู้มีความสุข (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 551) เป็นความสุขสงบสันติ ดังเช่นความสุข ก็เป็นสุขที่ถูกตัณหาปรุงแต่ง อยู่ภายใต้อิทธิพลของตัณหา คือเนื่องด้วยความชอบใจไม่ชอบใจที่สั่งสมไว้นั้นเป็นความเคยชิน ภาวะเช่นนี้อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจแต่ละบุคคล เกิดความกระทบกระทั่งระหว่างบุคคล เป็นสาเหตุ และต้นตอของความยุ่งยากเดือดร้อนวุ่นวายทั้งหลายเป็นอันมากซึ่งตรงกันข้ามกับความสันติสุข เกิดแก่ใครเมื่อใดก็มีแต่เป็นคุณ ให้ความสบายเป็นที่พอใจแก่ผู้นั้นทันที และเกื้อกูลแก่ผู้อื่นทุกคนที่เกี่ยวข้องยิ่งเป็นสุขกัน

ได้มากคนก็ยิ่งดี มีแต่ส่งเสริมให้เป็นสุขกันยิ่งขึ้น เพราะไม่มีอะไร จะต้องแก่งแย่งช่วงชิงกัน จึงมีแต่จะนำไปสู่การระงับปัญหา และมีแต่ความสงบสุข (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 553) ความสุข ในบางครั้งเกิดจากความสัมพันธ์กับคนอื่น แต่ความสุขก็ไม่ใช่สันติสุขสักทีเดียว เพราะสันติสุขเป็นสิ่งที่ได้มาจากความสัมพันธ์ที่ดี และไม่ใช่ความสงบเงียบเช่นกัน เพราะเมื่อออกไปสู่ความสงบเงียบก็รู้สึกมีความสุขดี แต่เมื่อกลับสู่ในโลกปกติก็กลับมาเหมือนเดิม สันติสุขจึงไม่ใช่ความสุข และไม่ใช่ความสงบสุข แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีเป็นพื้นฐาน และพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีนี้ต้องเกิดจากความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ ความยุติธรรม

ดังนั้น สันติสุขจึงเป็นการพัฒนาจิตไปสู่ความอิสระจากปัจจัยทั้งปวง เมื่อคนวางใจถูกต้องต่อถาม คลายความติดพันในกามคุณ เลิกหมกมุ่นในกามสุขได้ เขาก็มีสิทธิ หรือเป็นผู้พร้อมที่จะทำความรู้จักกับฉันทสุข ที่ประณีตลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และฉันทสุขนั้นต้องอาศัยความดีงาม เมื่อเขาได้รับฉันทสุขแล้ว จิตของเขาจะเต็มด้า น้อมดิ่งไปในอารมณ์ของฉันทอันประณีต ลึกซึ้งกว่ากันขึ้นไปตามลำดับจนถึงขั้นสูงสุด ภูมิขั้นแห่งการบรรลุเช่นนี้ นับว่าประเสริฐสูงสุดสุดเลิศยากที่ใครๆ จะเข้าถึงได้ ผู้ที่สามารถปล่อยวางละความติดใจพัวพันในภาวะเลิศล้ำของฉันทสมบัติเหล่านี้ได้ คือถอนความติดในกามมาได้ขั้นหนึ่งแล้ว ยังถอนความติดในฉันทสมบัติได้อีก ไม่มีความเกี่ยวเกาะติดพันในสิ่งใดๆ เลย เขาก็จะถึงภาวะหลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ นี่คือนิพพาน

นอกจากนั้น สันติสุขเป็นเหตุปัจจัยให้กุศลธรรมอื่นๆ ได้เกิดขึ้น สุขที่ยังเป็นสุขเวทนาหรือสุขที่ยังเสวยอารมณ์ ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้นที่ล้วนเป็นสังขารธรรม จึงย่อมเป็นทุกข์ทั้งสิ้น เมื่อรู้เข้าใจตามความเป็นจริงว่า สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี อทุกขมสุขก็ดี (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto), 2006 : 591) ล้วนไม่เที่ยงตามกฎไตรลักษณ์ ต้องดับไปเป็นธรรมดา แล้วหมดความใคร่ หายติดในเวทนาทั้ง 3 นั้น จนจิตหลุดพ้นเป็นอิสระได้แล้ว เมื่อนั้นจึงจะประสบสุขเหนือเวทนาหรือสุขที่ไม่เป็นเวทนา ไม่อาศัยการเสวยอารมณ์ที่เป็นขั้นสูงสุด จิตใจที่ปราศจาก สิ่งมัวหมองรบกวน ไม่มีอะไรค้างค้ำกังวล ไม่เกาะเกี่ยวกับอารมณ์ที่เสพเสวยอย่างใดๆ ย่อมปลอดโปร่งเปิดกว้าง แผลออกไปได้อย่างไร้ขีดจำกัด มีลักษณะอย่างที่ท่านเรียกว่ามีจิตใจไร้เขตแดน (M.M. (THAI) XII, 273/267) ภาวะจิตเช่นนี้ จะเป็นสุข ผ่องใส เบิกบาน โปร่งโล่งอย่างไร เป็นประสบการณ์เฉพาะที่ผู้หลุดพ้นแล้ว มีเป็นพิเศษ ต่างจากปุถุชนทั้งหลาย ซึ่งปุถุชนไม่เคยประสบจึงยากจะคาดคะเน แต่ก็พอจะนึกถึงได้ว่าเป็นภาวะที่เลิศล้ำอย่างหนึ่ง (M.M. XII, 206/177) เสวย วิมุตติสุขที่ประเสริฐกว่า

ดังนั้น สรุปได้ว่า สันติสุข คือมีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นความสุข สะอาด สงบ เป็นความสุขที่ไร้อาภิส เกื้อกูลแก่ผู้อื่นทุกคนที่เกี่ยวข้อง เป็นการพัฒนาจิตไปสู่ ความอิสระแห่งการรู้แจ้งอริยสัจ เป็นเหตุปัจจัยให้กุศลธรรมอื่นๆ ได้เกิดขึ้น เพราะความเห็นเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่อาจนำวิถีชีวิต และสังคมมนุษย์ไปสู่ความดี ความเจริญหรือไปสู่ความเสื่อมก็ได้

5. สัมมาทิฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข

ความมุ่งหมายของสัมมาทิฐิ คือ การเห็นตามที่สิ่งทั้งหลายเป็นจริง การที่สัมมาทิฐิจะเจริญขึ้นย่อมต้องอาศัยโยนิโสมนสิการเรื่อยไป เพราะโยนิโสมนสิการช่วยให้ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผินหรือมองเห็นเฉพาะผลรวมที่ปรากฏ แต่ช่วยให้มองเห็นและคิด แบบสืบค้น แยกแยะทั้งในแง่การวิเคราะห์ ส่วนประกอบที่มาารวมกัน และในแง่การสืบทอดแห่งเหตุปัจจัยทำให้ไม่ถูกหลง ถูกปลุกปั่น ยั่วยุและเชิดด้วยรูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ และคตินิยมต่างๆ จนเกิดปัญหาทั้งตนเอง และผู้อื่น แต่ทำให้มีสติสัมปชัญญะ เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง คือตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ด้วยปัญญาเพื่อประโยชน์แก่มหาชน บุคคลผู้มีสัมมาทิฐิย่อมเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์อย่างยิ่งในปัจจุบันเพื่อแก้วิกฤต เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อประโยชน์แก้วิกฤต แก่มนุษย และเทวดา ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับพระนิพพาน สันติสุขเป็นความมุ่งหมายอันเกิดจากการมีความเห็นถูก ความสุขที่มีลักษณะแห่งความเยิบ ความสะอาด ความเย็นใจ ความระงับดับไป กล่าวคือ สันติสุขย่อมเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์แก้วิกฤต เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อที่จะให้มีการสร้างสันติสุข คือ เพื่อประโยชน์เพื่อแก้วิกฤตแก่หมู่มชน ในส่วนของสัมมาทิฐิจะแก้วิกฤตไปถึงเทวดา และมนุษยตั้งแต่ระดับต้นจนถึง ระดับพระนิพพาน สันติสุขสร้างขึ้นได้ ถ้ามีความเห็นถูกในหมู่มชน ในสังคมทุกระดับที่อยู่ร่วมกัน จะทำให้เกิดมีความสุข มีความสงบในหมู่มสังคมนั้นๆ

สัมมาทิฐิ มีความสำคัญที่ต้องมีความเข้าใจอย่างถูกต้องเป็นประการแรก คือในเรื่องโลกและชีวิต เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว การดำเนินชีวิตก็จะเป็นไปอย่างถูกต้อง ความคิด คำพูดและการกระทำ ก็จะปรากฏออกมาในทางที่ดีงาม การเข้าใจในวิชาการทางโลกยังไม่จัดว่าเป็นสัมมาทิฐิ ต่อเมื่อใดมีความเข้าใจในเรื่องโลก เรื่องชีวิตอย่างถูกต้องเมื่อนั้นจึงจะเป็นสัมมาทิฐิ ในทางปฏิบัติ ความสำคัญของสัมมาทิฐินั้น เห็นได้ไม่ยาก เช่น เมื่อคนชอบความร่ำรวย เห็นแก่ความสะดวกสบาย พรั่งพร้อมทางวัตถุส่วนตัว เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต เป็นเครื่องวัดความสำเร็จของบุคคล และเป็นเครื่องหมายแห่งความภาคภูมิใจ เขาย่อมพยายามดิ้นรนขวนขวาย เพื่อแสวงหาความพรั่งพร้อมทางวัตถุนั้น ไม่ว่าจะศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบกิจการงานใด ก็ทำเพื่อจุดหมายนี้ และเมื่อถามองดูคนอื่น เขาก็จะวัดคุณค่า จะให้เกียรติคนๆ นั้นหรือไม่ โดยถือเอาความร่ำรวยมั่งคั่งพรั่งพร้อมเป็นเกณฑ์ และถ้าเขาขาดความใฝ่สุจริตด้วยแล้ว เขาก็จะแสวงหาความร่ำรวยโดยไม่เลือกวิธีว่าจะเป็นความสุจริต ชอบธรรมหรือไม่ และจะมองเห็นคนประพฤติดุจริตที่ยากไร้ว่าเป็นคนเขลาหรือ คนไม่มีเกียรติ ในขณะเดียวกัน ถ้าคนในสังคมเห็นว่าการมีอำนาจเป็นความเก่ง เป็นแบบอย่างของความดี เขาก็จะมีแนวโน้มไปในทางแสดงอำนาจ วางตนเป็นใหญ่ ชอบข่มเหงรังแกผู้อื่น ถ้าคนเห็นว่าบุญบาปไม่มีจริง เป็นเพียงคำพูดหลอกลวง เขาย่อมไม่เอาใจใส่ในสิ่งที่สอนว่าเป็นบุญและไม่ระวังตัว ในสิ่งที่ผิดบาป เมื่อไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสภาวะของโลก และชีวิตที่เป็นสิ่งไม่เที่ยงแท้

ถาวรอยู่โดยธรรมดา เขาย่อมมีความยึดมั่นต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และบุคคลแวดล้อมมาก แล้วจะทำให้เกิดความหวั่นไหว หวั่นกลัว กระทำการและมีพฤติกรรมสะท้อนความทุกข์ ซึ่งเป็นไปตามความยึดมั่น หวั่นไหว หวาดกลัวนั้น เป็นต้นและในทางตรงกันข้าม ความเห็นผิดที่เรียกว่ามิจฉาทิฐิ มีปัจจัยที่ทำให้เกิดมิจฉาทิฐิ ได้แก่ สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม สภาพแวดล้อมในสังคมที่มีแต่ทางชั่ว โดยเฉพาะอย่างมีตรที่ไม่ดี ชักชวนไปในทางที่ชั่ว และไม่รู้จักคิด คิดไม่เป็น คิดไม่ถูกวิธี

สันติสุข มีความสำคัญในลักษณะทำให้เกิดความสบาย ไม่เบียดเบียน เป็นความสุขสะอาดสงบ เป็นความสุขที่ไร้อาภิส เกื้อกูลแก่ผู้อื่นทุกคนที่เกี่ยวข้อง เป็นการพัฒนาจิตไปสู่ความอิสระแห่งการรู้แจ้งอริยสัจ เป็นเหตุปัจจัยให้กุศลธรรมอื่นๆ ได้เกิดขึ้น การสร้างฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการเปลี่ยนแปลง (Phramaha Mit Thitapanyo, 2017 : 71-80) เพราะความเห็นเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่อาจนำวิถีชีวิต และสังคมมนุษย์ไปสู่ความดี ความเจริญ หรือไปสู่ความเสื่อมก็ได้ ถ้าสันติสุขมีอยู่ในสังคมนั้นๆ ความสงบ สบาย จะทำให้คนในสังคมมีความปรองดอง มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อกัน ไม่มุ่งร้ายต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ดังนั้นการได้ศึกษาความสำคัญของสันติสุขเป็นเบื้องต้น จึงช่วยให้เกิดความเข้าใจไปตามลำดับเป็นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาต่อไป นอกเหนือไปจากนี้ ถ้าบุคคลสามารถพัฒนาสันติไปให้ถึงความสมบูรณ์ได้ ก็จะก้าวไปสู่ความอิสระเหนือสิ่งทั้งปวง จะเห็นได้ว่า สัมมาทิฐิมีส่วนในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ เมื่อมีการดำเนิน

ชีวิต และมีความเข้าใจในเรื่องโลก เรื่องชีวิตอย่างถูกต้องเมื่อนั้นจึงจะก่อให้เกิดความร่มเย็น เป็นสุข เกื้อกูลแก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นการพัฒนาจิตไปสู่ความอิสระแห่งการรู้แจ้งอริยสัจ เป็นเหตุปัจจัยให้กุศลธรรมอื่นๆ ได้เกิดขึ้น เพราะความเห็นเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่อาจนำวิถีชีวิตและสังคมมนุษย์ไปสู่ความดี ความเจริญ

หลักสัมมาทิฐิ จึงมีบทบาทในการพัฒนาพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลัก เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิเพื่อสันติสุข ของคนในสังคม จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้กับผู้บริหารประเทศ นักธุรกิจ และนักการเมืองต้องมี เพื่อใช้คุณธรรม จริยธรรม นำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ประชาชนสงบสุข ดังเช่น หลักพุทธธรรมของพระพุทธองค์ มีไว้เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้เลือกสรร มาใช้ตามความเหมาะสม ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการครองตน การครองคน และการครองงาน หากมนุษย์มีแต่ความรู้ในวิชาการทางโลกอย่างเดียว โดยไม่รู้บาป บุญ คุณ โทษ ก็ยังไม่เป็นสัมมาทิฐิ

ดังนั้นชาวพุทธทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ที่คิดจะเข้าถึงจุดหมายสูงสุด หรือยังไม่คิดก็ตาม ควรจะพยายามฝึกฝนอบรม และพัฒนาปัญญาในการรู้ชีวิตเป็นไปตามกฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ เพื่อให้ก้าวต่อไปสู่การหยั่งรู้อริยสัจ 4 เพราะจะช่วยบรรเทาความโลภ โกรธ หลงให้เบาบางลงทำให้จิตผ่องใส รู้จักวางท่าทีต่อโลกที่ได้ผลยิ่งกว่าระดับศีลธรรมทั้งเป็นผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างยิ่งอีกด้วย (Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto),

2006 : 643-644)

เมื่อใช้หลักสัมมาทิฐิ เพื่อสร้างสันติสุขในสังคม ทำให้เกิดสันติสุขในชีวิตประจำวันตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นระบบที่เชื่อมโยงสืบทอดกันไปตามลำดับ เป็นการพัฒนาที่ลุ่มลึก ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่ระบบก้าวกระโดด หรือลงลึกแบบฉับพลันทันทีเหมือนหุบเหว การทำความเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิต หรือมีสัมมาทิฐิ เพื่อให้สามารถซึมซับเข้าไปในจิตใจตนจนหยั่งรากลึกกลายเป็นนิสัยที่มั่นคงถาวร อันจะส่งผลให้คิดถูก ทำถูก พูดถูก เมื่อสังคมที่ผู้คนมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยสัมมาทิฐิ สังคมนั้นย่อมประสบสันติสุขอย่างยั่งยืน เมื่омองกระบวนการพัฒนาแบบระยะยาว ต้องถือว่าชีวิตได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตั้งแต่บุคคลเข้ามายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นต้นไป จนกว่าจะเข้าถึงความหลุดพ้น หรือ เป็นพระอรหันต์ ตลอดช่วงยาวแห่งการพัฒนานี้ ในแต่ละช่วงตอนอาจจะมีรูปแบบและจุดเน้นในการพัฒนาแตกต่างกันออกไป แต่องค์ธรรมที่ถือว่าแสดงบทบาทกำกับชี้แนะกระบวนการพัฒนาชีวิตทั้งหมดตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้าย ก็คือ ปัญญา สัมมาทิฐิความเห็นถูกต้องมีความสำคัญมาก เปรียบเหมือนประทีปส่องนำทางให้บุคคล เดินทางได้สะดวกไม่เกิดอันตรายต่างๆ ในเวลาเดินทาง ฉะนั้นเมื่อคนเรามีความรู้ความเข้าใจในหลักการสำหรับดำเนินชีวิตไปตามแนวของสัมมาทิฐิ โดยอาศัยปัญญาเป็นตัวนำคอยประคับประคองมิให้การดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ผิดคือมิจฉาทิฐิความเห็นผิดจากทำนองคลอง ธรรม ย่อมจะนำความเป็นประโยชน์เกื้อกูลมาให้แก่ตนเองและ

สังคมส่วนรวม ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดถึงสังคมชาวโลกจะได้มีความสงบสุขไม่เกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ขึ้นในสังคมไทยและสังคมทั่วไป สัมมาทิฐิความเห็นถูกต้องจึงเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิตของชาวโลกทุกเพศทุกวัย เมื่อมนุษย์ได้ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์แปด มีความเห็นชอบเป็นต้น หรือเรียกว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เหมาะสมกับภาวะของตนๆ ไม่มีการเบียดเบียนกันและกัน

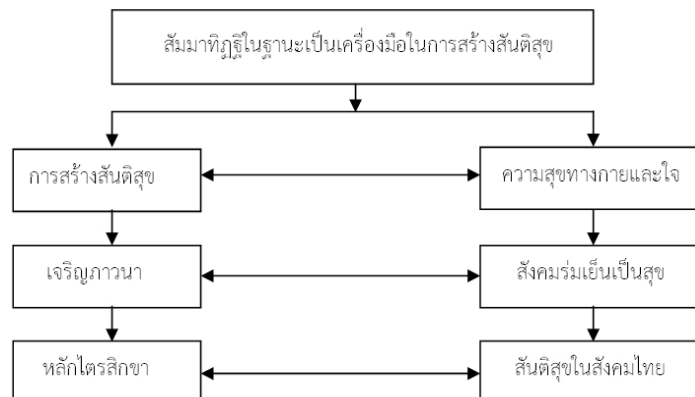
6. สรุป

หลักสัมมาทิฐิ และหลักธรรมที่ทำให้เกิดสันติสุขในชีวิต ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นระบบที่เชื่อมโยงสืบทอดกันไปตามลำดับ เป็นการพัฒนาที่ลุ่มลึก ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่ระบบก้าวกระโดด การทำความเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิตหรือมีสัมมาทิฐิ เพื่อให้สามารถซึมซับเข้าไปในจิตใจตนจนหยั่งรากลึกกลายเป็นนิสัยที่มั่นคงถาวร อันจะส่งผลให้คิดถูก ทำถูก พูดถูก เมื่อสังคมที่ผู้คนมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยสัมมา

ทิฐิ สังคมนั้นย่อมประสบสันติสุขอย่างยั่งยืน

เมื่อมองกระบวนการพัฒนาแบบระยะยาว ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้าย ก็คือ ปัญญา สัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง จึงมีความสำคัญมาก เปรียบเหมือนประทีปส่องนำทางให้บุคคล เดินทางได้อย่างสะดวก ไม่เกิดอันตรายต่างๆ ในเวลาเดินทาง ฉะนั้นเมื่อคนเรามีความรู้ความเข้าใจในหลักการสำหรับดำเนินชีวิตตามแนวของสัมมาทิฐิโดยอาศัยปัญญาเป็นตัวนำคอยประคับประคองมิให้การดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ผิดย่อมจะนำความเป็นประโยชน์เกื้อกูลมาให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดถึงสังคมชาวโลก จะได้มีความสงบสุขไม่เกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ขึ้นในสังคมไทย และสังคมทั่วไป สัมมาทิฐิความเห็นถูกต้องจึงเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิตของชาวโลกทุกเพศทุกวัยเมื่อมนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์แปด มีความเห็นชอบ เป็นต้น หรือเรียกว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เหมาะสมกับภาวะของตนๆ ไม่มีการเบียดเบียนกันและกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

อธิบายได้ว่า สัมมาทิฐิในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติสุข มีผลมาจากการปฏิบัติ คือ การเจริญภาวนา การนำมาซึ่งความสงบสันติสุข ทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ในมิติที่มาของความสุข และสันติสุข พบว่า มีที่มา 2 ทาง คือ ความสุขภายใน และความสุภายนอก ดังนั้น ความสุข

ภายในจิตใจเกิดจากการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือการได้พัฒนาตนให้มีความเห็นถูก เห็นชอบจะมีคุณสมบัติ คือมีความรู้แจ้งอย่างสูงสุดและมีความสุขอย่างสูงสุด อันจะนำไปสู่จุดหมาย คือ การแผ่ขยายความสุขสงบ สันติ จากระดับบุคคลไปสู่สังคมในการสร้างสันติสุขในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน

References

- Phra Brahmagunaphorn (P.A. Payutto). (2006). *Buddhadhamma Improved Version*. 11th Eddition. Bangkok : Sahadhamika Company limited,
- Buddhasa Bhikkhu. (1975). *World Ruler*. Bangkok : Kurusapha Lardprao,
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka Thai Version Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkorn rajavidyalaya Press.
- Phramaha Mit Thitapanyo. (2017). The Build up of Communal consciousness of the ASEAN Community: Analyzed through the Songkran Festival. *Dhammathas Academic Journal*, 17(3), 71-80.

การวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*

The Analysis Results of the Preservation of Arts and Culture in
Accordance with the Educational Quality Assurance Criteria
for Examining the forms of Preservation of Arts and Culture of
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

ฤดี แสงเดือนฉาย

Ruedee Saengdeunchay

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: ruedee.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ว่ามีแผนการพัฒนา ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสอดคล้องกับแผนแม่บทของสถาบันอุดมศึกษาด้านนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และด้านปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างไร จากรายงานผลการดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดการประกันคุณภาพภายในของการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามองค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ระบบการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมด้านกระบวนการพัฒนาแผน ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2) จัดทำแผนด้านทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม และกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนรวมทั้งจัดสรร งบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 3) กำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนด้าน

*ได้รับบทความ: 5 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 4) ประเมินความสำเร็จของตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 5) นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 6) เผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน 7) กำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาตินอกจากนั้น ยังได้จัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

จากผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีความเป็นไปได้มากที่สุดและความเป็นประโยชน์มากที่สุด ได้มีหลักการจัดทำหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แต่ควรมีการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสร้างองค์ความรู้และจัดกิจกรรมบริการทางวิชาการแก่ชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรม ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ประกันคุณภาพการศึกษา; วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

Academic article on the analysis results of the preservation of arts and culture in accordance with the educational quality assurance criteria for examining the forms of preservation of arts and culture of Mahachulalongkornrajavidyalaya university, Khon Kaen campus. There is a form of preservation of arts and culture that has a development plan for the preservation of arts and culture in order to be in line with the master plan of higher education institutions in policy, philosophy, vision, mission, and operational aspects of higher education institutions. According to the performance report of the internal quality assurance indicators of excellent practices in the maintenance of arts and culture the fourth element in the preservation of arts and culture Indicator 4.1 system for preserving art and culture in the process of developing plans according to the standard criteria of the office of the higher education commission, namely 1) to determine who is responsible for the preservation of arts and culture. 2) Create a plan for the preservation of arts and culture and set indicators for success according to the objectives of the plan as well as allocating budgets to enable the implementation of the plan. 3) Supervise and monitor

the implementation of the plan for the preservation of arts and culture. 4) Assess the success of the indicators that measure success according to the objectives of the plan for the preservation of arts and culture. 5) Adopt the evaluation results to improve the plan or activities for the preservation of arts and culture. 6) Publicize activities or services for the preservation of arts and culture to the public. 7) Establish standards for art and culture which are accepted at the national level.

In addition, plans for the development of professors and educational personnel have been developed to provide knowledge and skills in the maintenance of arts and culture. The results of the examination of the form of cultural and cultural preservation the greatest possibility and the most useful there are principles for organizing courses in order to produce graduates with moral knowledge, affecting development and preservation of arts and culture. Therefore, there should be a study and research in order to develop a form of arts and culture preservation, create knowledge and organize academic service activities for different communities or agencies. including the preservation of arts and culture that affect cultural development both at the policy level and the operational level of higher education institutions.

Keywords: the preservation of arts and culture; the educational quality assurance; University Khon Kaen Campus

1. บทนำ

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมในด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ได้ให้ความสำคัญของวัฒนธรรม เป็นแบบแผน ประพฤติปฏิบัติและได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์หรือคนในชุมชนนั้น จะต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เข้าใจถึงชีวิตรักษาคุณค่าความดีงามไว้ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเผยแพร่สู่สังคมอื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาให้

เจริญงอกงามถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องกันไปในอนาคตวัฒนธรรมพื้นบ้านถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยในความต่างนั้น เราเรียกว่าความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้ยึดถือปฏิบัติ และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ทั้งนี้ การสืบทอดนั้น อาจคงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนเดิมหรืออาจมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสังคมในแต่ละยุคสมัย (Wongsasan, 1999 : 82-84)

สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลง มารยาทไทย เอกลักษณะความเป็นไทย วัฒนธรรมประเพณีที่ควรอนุรักษ์ไว้กลายเป็นเรื่องล้าสมัย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565) ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีพันธกิจในการจัดบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้ชุมชนและท้องถิ่น มีกลไกหลักในการปรับวิธีการจัดการของสถาบันการศึกษาโดยยึดชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก (Viriyah and Chiyupha Thamp, 2014 : 93-110) จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ภายนอกกรอบสอง (พ.ศ. 2548-2552) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมิน พบว่า งานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่สังคมให้ความคาดหวังว่าจะดูแลและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาไทยเกิดความซาบซึ้งภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้วิจารณญาณเลือกรับแต่สิ่งมีคุณค่าจากสังคมภายนอกนำมาปรับเปลี่ยนใช้ให้สอดคล้องกับสังคมไทย อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบกลไกการ

พัฒนาและสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญาวัตถุประสงค์และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

จากสภาพการณ์ดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันสูงสุดในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องให้ความรู้สร้างความเข้าใจในเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตลอดจนการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับองค์กรต่างๆ เพื่อนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน

2. พัฒนาการงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับสถาบันอุดมศึกษา

งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2477 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กำหนดเป็นความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยความว่า “ให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและค้นคว้าในศาสตร์ต่างๆ โดยมุ่งที่จะส่งเสริมวิชาชีพชั้นสูงและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ” โดยมีเหตุผลสำคัญที่ทำให้สถาบันศึกษาของไทย มีภารกิจข้อ 4 คือ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทั้งที่ภารกิจของมหาวิทยาลัยโดยหลักสากลทำหน้าที่ 3 ประการ คือ สอน วิจัย และบริการวิชาการแก่ชุมชน ภารกิจข้อ 4 เป็นหน้าที่เกิดขึ้นหลังสุด โดยเกิดในประเทศด้อยพัฒนาที่เคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งมาก่อน (Chulalongkorn University, 1977 : 6) เมื่อได้รับอิสรภาพจึงพยายามแสดงเอกลักษณ์ของตน เพื่อบ่งบอกความเป็นชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีภารกิจในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่กำเนิดในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองและเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งถูกตั้งขึ้นโดยวัตถุประสงค์ที่จะธำรงไทย เมื่อพุทธศักราช 2481 หน้าที่ของมหาวิทยาลัยศิลปากรตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ คือ “มีหน้าที่จัดการศึกษาวิชาประติมากรรม จิตรกรรม ดุริยางคศิลป์ นาตศิลป์ วิชาโบราณคดี และวิชาช่างศิลป์อย่างอื่น”

แนวคิดทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงนี้ คือเพื่อส่งเสริมศิลปะ

และวัฒนธรรมของชาติควบคู่ไปกับการกิจการในการสอน วิจัย และบริการวิชาการ อย่างไรก็ตามในยุคที่มหาวิทยาลัยกำลังเร่งพัฒนาตัวเองทั้งในด้านวิชาการ คุณวุฒิอาจารย์ อาคารสถานที่ ฯลฯ ทำให้การปฏิบัติตามแนวคิดนี้ไม่มีความชัดเจนในวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะต้น (พ.ศ. 2509-2519) มุ่งปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและการขยายการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายหลักในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยคำนึงถึงสภาพและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน รวมกับความต้องการของสังคมในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปแฝงในงานกิจการนิสิต โดยระบุไว้เพียงว่า “ปรับปรุงกิจการนิสิต เพื่อให้เกิดการเสริมหลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพและพลานามัยเสริมสร้างความสนใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ” (Chulalongkorn University, 1977 : 13)

ในครึ่งหลังของยุค พ.ศ. 2520-2537 สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสูงขึ้นต่อสังคม ทั้งในด้านการผลิตกำลังคนระดับสูงและการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนั้นยังเกิดการปรับตัวทางสังคมและสภาพแวดล้อมโดยรัฐเริ่มตระหนักในการเป็นทางทางปัญญาของต่างประเทศ และเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ จึงเริ่มมีความเคลื่อนไหวในภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 จึงได้กำหนดนโยบายในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ไทยของสถาบันอุดมศึกษาไว้ (Ministry of University Affairs, 1982 : 25)

การดำเนินงานภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยด้วยวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จากการศึกษาเอกสาร โดยแบ่งเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคเริ่มก่อตั้ง (พ.ศ.2459-2475) ยุคสร้างและธำรงไทย (พ.ศ. 2475-2500) ยุคขยายการศึกษาพัฒนาเศรษฐกิจ (พ.ศ.2500-2537) และยุคโลกาภิวัตน์: ปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2537-2549) ในช่วงหลังของยุคนี้จึงเริ่มสนใจงานศิลปวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์: ปฏิรูปการศึกษา สภาพสังคมที่เป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อการดำเนินการกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา จึงมีการให้ความสนใจในภารกิจทางด้านนี้เพิ่มขึ้น ปรากฏในนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยมีการตั้งหน่วยงานทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น รูปแบบการดำเนินงานตามภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ การจัดเป็นรายวิชาพื้นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาทุกคน การเปิดหลักสูตรใหม่ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศทางวัฒนธรรม การจัดตั้งหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรม ภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาจึงปรากฏความชัดเจนมากที่สุด ในยุคนี้ (Chanplang, 2007)

จากพัฒนาการงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมระดับสถาบันอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา ได้ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาผลการ

ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาว่ามีรูปแบบการพัฒนา เพื่อที่ใช้เป็นแนวทางการพัฒนานิสิต สังคมและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร

3. ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีเอกลักษณ์ด้านการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และมีอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย คือประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมวิทยาเขตขอนแก่น มีผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในแต่ละปีการศึกษา มีคำสั่งที่ 11/2561 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ลงวันที่ 19 มกราคม 2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว และเหตุผลในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพราะการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต การกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยมีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติทุกระดับ มีโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการจัดการองค์ความรู้วัฒนธรรมที่

พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการสำรวจความต้องการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบความต้องการของชุมชนในด้านวัฒนธรรม โดยการจัดทำแผนพัฒนางานด้านการบริการวิชาการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสภาวะต่อคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและในวิถีชุมชน จากผลการกำหนดโครงสร้างงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจน ได้สร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล มีคุณธรรม นำความรู้คิดเป็นทำเป็นและดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง บัณฑิตมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่รู้และมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. การจัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน วิทยาเขตขอนแก่นได้จัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2561 ได้บรรจุโครงการ/กิจกรรมลงในแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และได้กำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์/เป้าหมายของแผนที่มีการวัดผลความสำเร็จ 3 ด้าน ได้แก่ ระยะเวลาการจัดโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการและผลประโยชน์ความพึงพอใจ เช่น ในปีการศึกษา 2561 ได้มีการดำเนินโครงการ

เช่น จัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนาปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดนิทรรศการและร่วมกิจกรรมการแสดงและการประกวดศิลปวัฒนธรรม ตั้งหอพุทธศิลป์งานบุญกุ่มข้าวใหญ่และพึงเทศน์มหาชาติได้บูรณาการเข้ากับรายวิชาเทศกาลและพิธีกรรมทางศาสนา โครงการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาและมรดกไทยอีสานได้บูรณาการเข้ากับรายวิชาพุทธศิลป์ การจัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน เพราะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการกำกับติดตามและประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมแล้วมีการนำไปเผยแพร่กิจกรรม หรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน กำหนด หรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ

3. การติดตามงานให้ดำเนินงานตามแผน วิทยาเขตขอนแก่น ได้มีคณะกรรมการด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำผลประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ของแผนและโครงการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่น เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานของคณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มสถาบันตลอดจนมี

การบริหารทั้งด้านบุคลากร การเงิน ความเสี่ยง และการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสนับสนุน การดำเนินงานตามพันธกิจหลักให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การติดตามงานให้ดำเนินงานตามแผนการพัฒนากลยุทธ์ โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของวิทยาเขตขอนแก่นและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งสอดคล้องกับกลุ่มสถาบันและเอกลักษณ์ของคณะและพัฒนาไปสู่แผนกลยุทธ์ทางการเงินและแผนปฏิบัติการประจำปีตามกรอบเวลา เพื่อให้บรรลุผลตามตัวบ่งชี้และเป้าหมายของแผนกลยุทธ์และเสนอผู้บริหารระดับสถาบันเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน เพื่อให้การทำงานตรงตามความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน จาก การที่มีการกำหนดแผนและโครงการสนับสนุนงบประมาณ ต้องมีนโยบายแผนงานโครงสร้างและการบริหารจัดการงานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ วัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามจุดเน้นของสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเกณฑ์มาตรฐานตามการประเมินของ สกอ. เป็นตัวชี้วัด

4. การประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน วิทยาเขตขอนแก่น ได้ประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

เป้าหมาย ของแผนการดำเนินงานไว้ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ระยะเวลา การดำเนินงานภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม 2) จำนวน ผู้เข้าร่วมโครงการบรรลุตามเป้าหมายเชิงปริมาณ ตามเอกสารขออนุมัติโครงการ 3) ผลการประเมิน ความพึงพอใจ ตามเป้าหมายเชิงปริมาณกำหนดไว้ในเอกสารขออนุมัติ จากผลการประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นาหลัก ธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภายใน มหาวิทยาลัยและภายนอก มีการดำเนินงานด้านอนุรักษ์ส่วนโบราณร่วมกับคณะกรรมการให้บรรลุผลเป็นไปตามแผน มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน มีการหาแนวปฏิบัติที่ดีจากความรู้ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทักษะของผู้มีประสบการณ์ตรงและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ตาม ประเด็นความรู้ อย่างน้อยครอบคลุมพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตและด้านการวิจัย จัดเก็บอย่างเป็นระบบ โดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร และนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง และในการ จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ในทุกครั้งจะมีการกำกับดูแลและ ประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

5. การนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม วิทยาเขตขอนแก่นได้นำผลจากการรายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของแผนงาน

บริการวิชาการแก่สังคม ปีการศึกษา 2561 เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่น ดังรายละเอียดในเกณฑ์ข้อที่ 4 ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Improvement Plan) ปีการศึกษา 2561 มีรายงานการประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่นว่า “วิทยาเขตขอนแก่นมุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชนและบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของอีสานและของชาติหรือส่งเสริมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย” จากผลการนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทำให้ทราบว่าวิทยาเขตขอนแก่นได้มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่สืบไป โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในระดับและรูปแบบต่างๆ มุ่งเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย สถาบันได้เชิญผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาปรึกษาหารือกันในรูปแบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทุกๆ ปี เช่น เชิญประชุมเพื่อรับทราบถึงความต้องการและหาแนวทางในการบริการวิชาการร่วมกัน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีต่างๆ ร่วมกับมหาวิทยาลัย

6. การเผยแพร่กิจกรรมการบริการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อสาธารณชน

วิทยาเขตขอนแก่น ได้นำผลงานด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2560-2561 ออกเผยแพร่ในช่องทางที่หลากหลาย เช่น MCU TV, NBT สทท 11 และสถานีวิทยุวิทยาเขตขอนแก่น นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมต่อสาธารณะผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) www.mcukk.com-mcukk-YouTube-Mcukk Mahachula Khonkaen Facebook จากบริบทและสภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการดำเนินการพร้อมการจัดทำแหล่งสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของมหาวิทยาลัยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network)

7. การกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ วิทยาเขตขอนแก่น ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด จังหวัดขอนแก่น ถือได้ว่าเป็นงานแสดงศิลปวัฒนธรรมระดับชาติงานหนึ่ง ที่มีการจัดงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลาถึง 39 ปี ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด จังหวัดขอนแก่น ประจำปี 2560 ตั้งแต่กระบวนการในการวางแผนงาน กำหนดเกณฑ์การประกวด ประกวดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง นอกจากนั้นยัง ส่งเสริมให้นิสิตมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลไหม

นานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น โดยสนับสนุนให้สถิติจัดขบวนแห่เข้าร่วมประกวดในการเปิดงาน และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ขบวนแห่เทศกาลงานไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น จากการกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติแล้ว ยังได้มีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามกระบวนการ PDCA และมีช่องทางการเผยแพร่กิจกรรมต่อสาธารณะอย่างหลากหลายไม่ว่าจะในรูปแบบสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) นอกจากนั้น ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนด สร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผ่านงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการและกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

1. การส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่ประเพณีท้องถิ่นฮีตสิบสอง ควรให้มีการดำเนินการร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้ให้แต่ละหลักสูตรเลือกตามความประสงค์ว่าต้องการจะจัดบุญเดือนใด และในหนึ่งบุญจะร่วมกันอย่างไร
2. การอบรม หรือถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการจัดอบรม หรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน หรือการผลิตชิ้นงาน ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปพัฒนางาน

หรือพัฒนาเป็นอาชีพได้ ลักษณะการอบรมจัดเป็นหลักสูตร มีเนื้อหา กระบวนการ และระยะเวลาตามความเหมาะสม

3. การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม และการแสดงออกตามศาสตร์ของศิลปวัฒนธรรมแขนงนั้นๆ เป็นกิจกรรมในลักษณะการค้นคว้า รวบรวม แปร และเรียบเรียงข้อมูลความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ออกมาเป็นรูปเล่มหนังสือ มัลติมีเดีย หรือเป็นฐานข้อมูลดิจิทัล มีผลงานที่เป็นเชิงบวก มีสุนทรียภาพ

4. การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานหรือนวัตกรรมผลงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมในลักษณะการพัฒนางานด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในชุมชนต่างๆ ให้มีคุณภาพดีขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่า หรือการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพ คุณค่า หรือกระบวนการผลิตให้สูงขึ้น

5. การสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นการสร้างฐานข้อมูลรวมด้านศิลปะและวัฒนธรรม ที่สามารถจัดเก็บข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ให้บริการ และสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน และใช้อย่างอิงทางวิชาการได้ ในการขับเคลื่อนอนุรักษ์ พัฒนา ปกป้อง งานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน และสร้างฐานข้อมูลหรือสื่อประชาสัมพันธ์งานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เกิดความโดดเด่น สามารถสืบค้นหรือติดตามได้ในช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายสำหรับประชาชนและชุมชน

5. สรุป

จากผลการศึกษางานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญประกอบด้วย ด้านสถาบันการบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นโยบายการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมาก มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว การกำหนดแผนและโครงการการสนับสนุนงบประมาณ ด้านบุคลากรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษา มีการถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ การสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจในระดับสถาบัน ระดับคณะ โดยมีการพัฒนาผู้นำไปสู่อนาคต

ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอก กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชน นิสิต และบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม สภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มีการจัดทำแหล่งสารสนเทศ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางป้องกัน สร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสิ่งแวดล้อมแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ด้านการส่งเสริมงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้มหาวิทยาลัยเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถประกอบอาชีพอย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม
2. ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้ยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนต้นแบบ ทางด้านศิลปวัฒนธรรม แล้วเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ การเรียนการสอน การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. ด้านการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สืบสาน เผยแพร่ พื้นฟู เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในชุมชนและภูมิภาคใกล้เคียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม

References

- Chanplang, T. (2007). A study of the evolution of the function of Thai higher education institutions for arts and cultural preservation (B.E. 1916-2006). *Doctor of Philosophy Program in Higher Education*. Graduate School : Chulalongkorn University.

- Chulalongkorn University. (1977). *The History of Chulalongkorn University 1967-1973*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Ministry of University Affairs. (1982). *The Higher Education Development Plan Phase 5 (1982-1983)*. Bangkok : Ministry of University Affairs.
- Viriyah, S. and Chiyupha Thamp, A. (2014). Preservation of Arts and Culture, Role of Higher Institutions, Strategies. *Journal of Education Studies*, 42(3), 93-110.
- Wongsasan, K. (1999). *Thai Way*. Bangkok : Odeon Store Publishing.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

สุขแท้*

True Happiness

ผู้เขียน: พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

Author: Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu)

พระไพศาล จันทรภูมิจิต (วงศ์ภูงา), พระครูสุริยคัมภีร์ญาณ¹ และธีระพงษ์ มีโสม²

Phra Paisan Candadhammo (Wongpunga), Phrakhru Sudhikhambhirayan,
and Teeraphong Meethaisong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wongpoonga@gmail.com

1. บทนำ

1. ภูมิหลังหนังสือ: หนังสือที่ผู้เขียนจะนำมาวิจารณ์มีชื่อเรื่องว่า สุขแท้ (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 9) เป็นหนังสือที่ตีพิมพ์จากการแสดงธรรมบรรยายของพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ) หรือรู้จักในนาม พุทธทาสภิกขุ ในช่วงเช้าพรรษา ระหว่างวันที่ 23 กรกฎาคม-28 สิงหาคม 2516 เป็นหนังสือที่ต้องการจะนำเสนอ มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่สุขขั้นพื้นฐานสำหรับคนทั่วไป ไปจนถึงสุขขั้นสูงสุด หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์อยู่ในชุดสุข

ปัจจุบัน ประกอบด้วยหนังสือ 3 เล่ม คือ 1) สุขแท้ 2) สงบเย็น 3) ผลของจิตตภาวนา คือ นิพพาน หนังสือ สุขแท้ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ธันวาคม 2554 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สุภาพใจ มีจำนวนหน้าทั้งหมด 148 หน้า

2. ภูมิหลังผู้บรรยาย: พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ) หรือรู้จักในนาม พุทธทาสภิกขุ มีนามเดิมว่า เงื่อม พานิช เกิดเมื่อ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2449 ในสกุลของพ่อค้า ที่ตลาดพุมเรียง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บิดาของท่านพุทธทาสภิกขุมีเชื้อสายจีน ชื่อ เชียง พานิช

*ได้รับบทความ: 27 ธันวาคม 2561; แก้ไขบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2563

ประกอบอาชีพหลักคือ การค้าขายของชำแต่ อิทธิพลที่ท่านได้รับจากบิดา คือเรื่องของการสามารถทางด้านกวี และทางด้านช่างไม้มารดาของท่านชื่อ เคลื่อน พานิช อิทธิพลที่ได้รับจากมารดา คือ ความสนใจในการศึกษาธรรมะอย่างลึกซึ้ง อุปนิสัยที่เน้นเรื่องความประหยัด เรื่องละเอียดลออ ในการใช้จ่าย และการทำทุกสิ่งให้ดีที่สุด และต้องทำให้ดีกว่าครูเสมอ ท่านได้เรียนหนังสือเพียงแค่ชั้น ม.3 แล้วต้องออกมาค้าขาย แทนบิดา ซึ่งเสียชีวิตท่านพุทธทาสภิกขุมีน้องสองคน น้องคนโตเป็นชาย ชื่อ ยี่เกย พานิช ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น ธรรมทาส พานิช และได้เป็นกำลังหลักของคณะธรรมทานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสนองงานของท่านพุทธทาสภิกขุ ส่วนน้องสาวคนสุดท้องของท่านชื่อ กิมซ้อย พานิช ซึ่งภายหลังแต่งงานและใช้นามสกุลสามีว่า เหมาะกุล

3. โครงสร้างของหนังสือ: สุขแท้มีจำนวนหน้าที่เป็นธรรมบรรยาย 138 หน้า รวมส่วนอื่นๆ และปกจำนวน 148 หน้า หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์จากธรรมบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นรูปแบบของการวิชันนาพระธรรมเทศนาโดยการยกพุทธภาษิตเป็นหัวข้อบรรยาย เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมศรัทธา ความเชื่อ วิริยะความพากเพียรเพื่อให้นำไปปฏิบัติสืบทอดให้เจริญงอกงามก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป โครงสร้างเนื้อหาประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 บท ได้แก่ 1) นะโมและสรณาคมน์ 2) ความวิเวกเป็นสุข 3) ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข 4) ความคลายกำหนดเป็นสุข 5) การนำอสมิมานะออกได้เป็นสุข 6) ความรักเสมอตนไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี พุทธ

ภาษิตทั้งหมดที่ท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเดียวกันคือความสงบสุข

4. วัตถุประสงค์: หนังสือเรื่องสุขแท้ของท่านพุทธทาส มีวัตถุประสงค์ในการวิชันนาพระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา ความเชื่อและวิริยะความพากเพียรของพุทธบริษัทให้เจริญงอกงามก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่สุขขั้นพื้นฐานสำหรับคนทั่วไป ไปจนถึงสุขขั้นสูงสุด

2. เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อหาทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้เป็นหลักธรรมคำสอนของท่านพุทธทาสที่เกี่ยวกับความสุขสงบ มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติให้ได้รับความสุขแท้จริงตามหลักพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่สุขขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูงสุดตามลำดับ ซึ่งมีลำดับขั้นเนื้อหาสอดคล้องกันไปตลอดทั้งเล่มประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 บท ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อ ดังนี้

1. นะโมและสรณาคมน์ ท่านพุทธทาสได้กล่าวบรรยายธรรมะในหัวข้อนะโมและสรณาคมน์เป็นความสุขจากการเข้าถึงพระรัตนตรัย ความสำคัญในหัวข้อนี้อยู่ที่การนอบน้อมพระรัตนตรัย และการเข้าถึงพระรัตนตรัยด้วยกาย วาจา ใจ ควรน้อมใจระลึกด้วยสติสัมปชัญญะถึงคุณพระรัตนตรัยเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามก้าวหน้าไปในทางแห่งพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง โดยต้องปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยความเข้าใจทั้งทางด้านเนื้อหาทั้งภาษาและความหมายด้วยความเคารพนอบน้อมสูงสุด เพื่อให้สำเร็จประโยชน์จากการนอบน้อมนั้น

โดยแท้จริงคำว่าพระรัตนตรัยโดยเนื้อหาสาระนั้น เป็นสิ่งเดียวกันแยกกันไม่ได้คือธรรมะ ธรรมะที่เป็น ความดี เป็นความบริสุทธิ์เป็นความรู้ หรือจะเรียกว่าความสะอาด ความสว่าง ความสงบก็ได้ แต่ถ้าจะแยกในส่วนภายนอกก็สามารถแยกได้ คือ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบบรรลุธรรมนั้นแล้ว ปฏิบัติ แล้วก็สอนผู้อื่นให้รู้ตาม พระธรรมคือสิ่งที่ท่านค้นพบ รู้ ปฏิบัติแล้วท่านก็สอนด้วย พระสงฆ์ คือผู้ที่ ฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วก็รู้ ปฏิบัติตามที่ท่านรู้ ท่านสอน การแยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้สอนง่าย เรียนง่าย จำง่าย สำหรับเด็กๆ หรือผู้ที่แรกศึกษา

2. ความวิเวกเป็นสุข ท่านพุทธทาสได้ยก พระบาลีในหัวข้อนี้ว่า “สุโข วิเวโก ตูฏฐสสุต ธรรมสสสโต” ซึ่งแปลว่า วิเวกอันเกิดขึ้นแก่ บุคคลที่สดับธรรมะแล้ว เห็นธรรมนั้นอยู่ แล้วมีความอิ่มใจอยู่ และการเห็นธรรมะต้องเห็นธรรมะ ที่มีอยู่ในใจไม่ใช่เห็นด้วยตาคำว่าวิเวกหมายถึงไม่มีอะไรบกวนวิเวกเป็นสุขที่เกิดจากกายวิเวก จิตต วิเวก อุปธิวิเวก ถ้ามีจิตใจสะอาด สว่าง สงบจะได้ รับความรู้สึกจากวิเวก คือความสงบสงัดไม่มีอะไร รบกวนของบุคคลผู้อิ่มแล้วในธรรมที่ตนเห็นแล้ว ซึ่งเป็นสุขเบื้องต้น ท่านได้ขยายความและชี้ให้เห็น ว่า คำว่าวิเวกเกิดจากการทำจิตใจให้ สะอาด สว่าง สงบ ต้องปฏิบัติและรู้ได้ด้วยตนเองจึงจะเกิด ประโยชน์สูงสุด ท่านกล่าวว่าเมื่อปฏิบัติด้วยความ เข้าใจเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะเกิดความพอใจสนใจ ยิ่งๆ ขึ้นไปท่านจึงเน้นให้เริ่มต้นทำที่ในจิตใจของ ตนเองทำจิตไว้ให้ดีคุ้มครองจิตไว้ให้ดี ให้เกิดความสุขจากวิเวกก่อน จึงพัฒนาให้เจริญงอกงามในส่วน อื่นๆ ต่อไป

3. ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข ท่านพุทธ ทาสได้ยกพุทธภาษิตว่า “อพยาปชมฺสุขิโลกปาณ ญเตสุ สญญโม” การไม่ถึงซึ่งการประทุษร้ายสำรวม อยู่ในสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลาย เป็นความสุขในโลก เป็นสุขที่เกิดจากการไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้าย ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจแก่ผู้ใด แม้แต่ตนเอง ดังนั้นความคิดเบียดเบียนคนอื่นจึงเป็นความทุกข์ คนที่เบียดเบียนผู้อื่นย่อมชื่อว่าเบียดเบียนตนเอง ด้วย ดังนั้นคนเราจะต้องมีความบังคับตัวเองด้วยความสงบไม่ให้มีการกระทบกระทั่งทั้งทางร่างกาย ทางวาจา ทางใจ แก่ใครๆ รวมทั้งตัวเองด้วยในทาง ตรงกันข้ามคือถ้ามีจิตไม่ประทุษร้ายแล้วก็จะกลายเป็นจิตที่ตรงกันข้ามคือมีความรักใคร่ เมตตา กรุณา ปราณี หวังดี หวังความสงบแก่สัตว์ที่มีชีวิต ทั้งหลาย พุทธบริษัทควรจะมีจิตประกอบไปด้วย เมตตาและควรแผ่เมตตาด้วยจิตใจเมตตาจริงๆ และลงมือปฏิบัติให้ได้ตามความหมายของคำแผ่ เมตตานี้ๆ ก็จะมีมีความสุขจากการไม่เบียดเบียน

4. ความคลายกำหนดเป็นสุข ท่านพุทธ ทาสได้ยกพุทธภาษิตว่า “สุขาวีราคตาโลเก กามานิ สมตักกโมติ” ธรรมเทศนาหัวข้อนี้แสดงถึงความสุข อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีใจความว่า “ความคลายกำหนด ออกเสียได้ คือการก้าวล่วงเสียได้ซึ่งกามทั้งหลาย ในโลกนี้เป็นความสุข” เป็นความสุขที่เกิดจากการ ก้าวล่วงจากกาม ความอยาก และความใคร่ในกาม ก้าวล่วงกาม หมายถึงก้าวล่วงสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่ง ความอยาก ความใคร่ในสิ่งต่างๆ วีราคะ แปลว่า ความคลายกำหนดปราศจากราคะโดยสิ้นเชิง สำหรับในกรณีนี้มีความหมายถึงปราศจากความ กำหนดในสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดโดยสิ้นเชิง

ที่ตั้งแห่งความกำหนัดนั้นแม้เป็นเรื่องที่เลยจาก
การมรรณขึ้นไป เช่น รูปราคะ อรูปราคะ จึงกล่าว
รูปราคะไว้ในฐานะเป็นราคะที่จะต้องขจัดออกไป
ด้วยเหมือนกันท่านพุทธทาสกล่าวว่าการละ
ซึ่งกิเลสต่างๆ นั้นให้คนนำไปปฏิบัติตามความ
สามารถก็จะนำสุขมาให้ได้ตามกำลัง ความสามารถ
ของผู้คน

5. การนำอสมิมานะออกได้เป็นสุข ท่าน
พุทธทาสได้ยกพุทธภาษิตในหัวข้อนี้ว่า “อสมิมาน
สส โย วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ” เป็นสุขที่เกิดจาก
การละความยึดมั่นในตัวตน คือการทำลายเสีย
ซึ่งความสำคัญว่าเป็นตัวเราหรือว่าเราเป็นนั่นเรา
เป็นนี่ฉันมีนั่นมีนี่และทำให้สูญหายไปไม่เกิดขึ้น
ในใจโดยตลอด หรือจะใช้คำว่าละความเป็น
ตัวกู ว่าของกูก็ได้ การนำออกเสียได้ซึ่งการยึดถือ
ว่าตัวกูว่าของกูโดยเด็ดขาดนี้เป็นความสุขอย่างยิ่ง
หรือเป็นบรมสุข ท่านพุทธทาสกล่าวว่ากิเลส
ทั้งหลายออกมาจากต้นตอเดียวกันทั้งหมดคือความ
ยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน ถ้าไม่มีความรู้สึกเป็นตัวตน
แล้วมันก็ไม่อาจจะเกิดความโลภ หรือความโกรธ
หรือเกิดความหลง หรือเกิดราคะ โทสะ โมหะ และ
เกิดกิเลสอื่นๆ พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นความสุข
อย่างยิ่ง ต้องละตัวตนได้สิ้นเชิงจึงจะถือว่าเป็น
ความสุขขั้นสูงสุดที่แท้จริง

6. ความรักเสมอตนไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่า
ความสงบไม่มี ท่านได้กล่าวโดยหัวข้อว่า “นตฺถิ
อตฺตสมํ เปมํ” ความรักเสมอด้วยตนไม่มี “นตฺถิ สฺน
ติปริ สุขํ” ความสุขอื่นยิ่งไปกว่าความสงบไม่มี
ความรักเสมอด้วยตนไม่มีเป็นการบอกให้ทราบว่
สิ่งที่เรียกว่าตนนั้นมันมิได้มีอยู่จริง แม้จะรักตน

มากมายอย่างไรก็ไม่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง
หรือเป็นความสงบได้ ผู้ที่ได้เคยศึกษาเรื่อง ปฏิจ
สมุปบาท มาดีแล้ว ก็ย่อมเข้าใจได้ว่าตนนี้มิได้มีอยู่
จริงอย่างไร ตนนี้เป็นเพียงความรู้สึกที่รู้สึกเอาเอง
ว่าตนว่าของตนถือว่าเป็นมายามีได้มีอยู่จริงและสุข
อื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มีคือถ้าจิตใจสงบจากราคะ
โทสะ โมหะ จะเกิดเป็นความสงบสุข ดังนั้นใคร
มีความรักมากก็มีทุกข์มากเพราะมีความยึด
มั่นยึดถือมาก ความรักตนนี้เป็นความทุกข์ที่ไม่ควร
จะไปสร้างไปเสริมให้เกิดขึ้นเป็นการสอนสังขธรรม
ในขั้นที่เป็นความจริง ถ้านำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง
ก็จะนำมาซึ่งความสุขแท้จริงตามแนวทางพุทธ
ศาสนาได้

3. บทวิจารณ์

1. จุดเด่น

จุดเด่น ได้แก่ รูปแบบการนำเสนอและ
สำนวนภาษาดี ดังนี้

หนังสือสุขแท้ (Phra Dhammakosakaya
(Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 15) ที่เป็นธรรม
บรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุเล่มนี้ ลักษณะ
รูปเล่มหนังสือมีขนาดเล็กกะทัดรัดสำหรับพกพา
ส่วนปกและรูปภาพในเล่มมีสีสันสดใส สวยงามชวน
อ่าน มีรูปภาพสวยงามแทรกในเล่มและมีข้อความ
สำคัญสั้นๆ ที่ตัดตอนจากเนื้อหาเนื้อหาสาระใน
หนังสือโปรยคั่นเนื้อหาไปเป็นระยะๆ สะดุดตาชวน
ให้น่าอ่านน่าติดตามช่วยพักสายตา และทำให้
เนื้อหาไม่ยาวจนเกินไปการจัดรูปแบบหมายเลข
หน้าจะแสดงชื่อหนังสือไว้มุมบนด้านซ้ายของหน้า
ต่อจากหมายเลขหน้า และแสดงชื่อหัวข้อไว้มุมบน

ด้านขวาของหน้ากระดาษก่อนหมายเลขหน้า ทำให้
ดูง่ายเปิดอ่านและทบทวนได้สะดวก มีแผ่นซีดีเสียง
บรรยายแนบอยู่ภายในเล่มเพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกให้ผู้สนใจที่ไม่สามารถอ่านหรือมองเห็น
เลือกฟังได้ตามสะดวก รูปแบบการนำเสนอเป็นรูป
แบบของการวิชันนาพระธรรมเทศนาโดยท่านได้ยก
พุทธภาษิตที่เป็นพุทธอุทานขณะที่พระพุทธเจ้า
เสวยวิมุตติสุขเมื่อได้ตรัสรู้ใหม่ๆ ขึ้นเป็นบทนำ และ
บรรยายอธิบายขยายความ ยกตัวอย่างประกอบ
และมีการสรุปทบทวนเนื้อหาเดิมก่อนบรรยาย
เนื้อหาใหม่ จุดเด่นของเนื้อหาสาระได้กล่าวถึงหลัก
ธรรมที่เป็นแก่นแท้และเป็นหัวใจของพระพุทธ
ศาสนาที่ว่าด้วยความสุขแท้ที่ทุกคนปรารถนา
สามารถสร้างขึ้นด้วยตนเองและนำไปใช้ปฏิบัติได้
ด้วยตนเองจุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือท่าน
ได้นำหลักธรรมขั้นสูงมาบรรยายอธิบายขยายความ
ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งจากเรื่องที่ยากให้เป็นเรื่องง่าย
ด้วยสำนวนภาษาธรรมดาที่เข้าใจง่ายสำหรับทุกคน
โดยการนำเสนอหลักธรรมตามลำดับขั้น จากขั้น
พื้นฐานไปจนถึงขั้นสูงสุดท่านได้แสดงหัวข้อธรรม
บรรยายที่มีความละเอียดลุ่มลึกเพื่อให้เข้าใจสภาพ
ธรรมที่มีจริงตามระดับความยากง่ายที่มุ่งเน้นให้
ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขตามระดับการปฏิบัตินั้นๆ
และเอื้อให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง
ตามสมควรแก่กำลังความสามารถ เมื่อบุคคล
ได้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้
รู้จักสังเกต พิจารณาให้เห็นธรรมะตามสมควร และ
สิ่งที่สำคัญที่สุดเบื้องต้นที่จะนำพาให้ทุกคนนำไป
ปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์ได้อย่างแท้จริงคือ ศรัทธา
ความเชื่อและวิริยะความพากเพียรที่ประกอบด้วย

ปัญญาของบุคคลนั้นๆ ซึ่งบุคคลสามารถนำไป
ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตหลากหลายมิติหลายแง่มุม
เป็นอีกหนึ่งความพยายามที่จะรวบรวมองค์ความรู้
เกี่ยวกับหลักธรรม ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุได้บรรยาย
จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยาก และยกตัวอย่าง
ประกอบได้อย่างชัดเจนมีการสรุปเมื่อบรรยายจบ
แต่ละหัวข้อและทบทวนเนื้อหาเดิมก่อนบรรยาย
เนื้อหาใหม่เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและต่อเนื่อง
ของเนื้อหาเดิมและเนื้อหาใหม่มีลำดับเนื้อหา
สอดคล้องกันไปตลอดทั้งเล่มมีสำนวนภาษาที่เป็น
แรงจูงใจชักชวนให้อยากนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมเข้าใจ
ให้เกิดความศรัทธา ความเชื่อ และวิริยะความเพียร
ของผู้ปฏิบัติ ช่วยบำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบาน
ชี้ให้เห็นผลดีมีประโยชน์ที่จะนำไปต่อยอดด้วยการ
ศึกษาเพิ่มเติมและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตในปัจจุบันได้
ดังนั้น จะเห็นได้ว่าธรรมบรรยายของท่าน
พุทธทาสภิกขุมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครคือ
บรรยายธรรมโดยมุ่งหมายให้ผู้ฟังรู้จักสาเหตุและ
สามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
ครบถ้วนทั้งเรื่องงาน คน ตนเอง ธรรมบรรยายของ
ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นคำสอนเพื่อนสร้างความพร้อม
ในการรับมือกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเป็นปัญหาแก่
ชีวิตได้ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ใน
ชาตินี้และบนโลกนี้ธรรมบรรยายของท่านจึงไม่อิง
กระแสสังคม ไม่ขึ้นกับบุคคล แต่ยึดตามพุทธพจน์
และเคารพความจริงเป็นใหญ่ลักษณะการบรรยาย
ธรรม มีการกำหนดหัวข้อธรรม สารธรรมที่ต้องการ
เน้นเป็นการเฉพาะการสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ
ท่านสอนเป็นขั้นเป็นตอนและสอนเป็นเรื่องๆ
อธิบายขยายความเรื่องต่างๆ ได้ลุ่มลึก และสรุป

ประเด็นต่างๆ ได้ชัดเจน โดยเนื้อหาสาระ แก่นแท้ และความหมายของหลักธรรมที่เกี่ยวกับสุขแท้ในทัศนะของท่านพุทธทาสทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ มีความสอดคล้องตรงกับหลักธรรมคำสอนที่เป็นหัวใจและเป็นแก่นแท้ในพระพุทธศาสนาตามพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ ทุกประการ แต่ท่านได้ถ่ายทอดโดยใช้สำนวนภาษาธรรมดาที่แตกต่างออกไป มีความแปลกหู เช่นคำว่า “ตัวกู ของกู” เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเอื้อไปในทางปฏิบัติของปวงชนทั่วไป สร้างแรงจูงใจ ความเชื่อ และศรัทธาให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ตามกำลังความสามารถ เริ่มจากหลักธรรมขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุดคือ “นิพพาน” คำว่า “นิพพาน” ในธรรมบรรยายของท่านพุทธทาส จึงไม่ได้หมายถึงเมืองแก้วที่จะได้พบในชาติหน้าหลังจากตายแล้วเพื่อประโยชน์สุขกับชีวิต แต่มีเป้าหมายเดียวกันกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้คนหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิง ซึ่งหลักธรรมทั้งหมดในทัศนะท่านพุทธทาสในหนังสือเล่มนี้สรุปลงในความสงบสุข และความว่าง ดังพุทธพจน์ “สพเพธมา นาลอภินิเวสยา” (Tripitaka, 12/325/434) สิ่งทั้งปวงไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่น เนื้อหาสาระดีดังนี้

“ศรัทธา” เริ่มจากการนำเสนอหลักธรรมเบื้องต้นที่เป็นการสร้างศรัทธา หลักธรรมที่ท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ เริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสุข ตั้งแต่สุขขั้นพื้นฐานสำหรับคนทั่วไป ไปจนถึงสุขขั้นสูงสุดที่เป็น

แก่นแท้ของหลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาซึ่งท่านพุทธทาสได้แสดงธรรมบรรยายได้อย่างลึกซึ้งที่น้อยคนนักที่จะมีโอกาสได้ฟัง ได้ศึกษา และเรียนรู้จากท่านโดยตรงแต่เมื่อได้ตั้งใจอ่านธรรมบรรยายของท่าน ก็สามารถเรียนรู้ตาม และมีความเข้าใจในแก่นแท้ของความเป็นพุทธบริษัทสัมผัสได้ถึงความลึกซึ้งที่ท่านได้ถ่ายทอดในเรื่องการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขในหลายๆ ระดับจนเกิดศรัทธา ดังข้อความตอนหนึ่งว่า “ถ้าพิจารณาถูกใจเห็นได้ว่า ผู้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง ส่วนสรณาคมนั้น เป็นการประกาศออกไปว่า เป็นผู้ถึงซึ่งพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งถึงซึ่งพระธรรมเป็นที่พึ่ง ถึงซึ่งพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 10) ผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติด้วยความเคารพนอบน้อม เข้าใจความหมายและน้อมใจระลึกด้วยสติสัมปชัญญะถึงคุณพระพุทธเจ้า คือใจต้องรู้จักพระพุทธเจ้าจริง จนเกิดความเคารพ ความเลื่อมใสและขอบพระคุณท่านเต็มที่อยู่เสมอ ดังเช่นท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมฉบับปรับปรุงมีเนื้อความตอนหนึ่งว่า “ความเคารพนับถือพระรัตนตรัยที่แสดงออกด้วยสรณคมนั้นสำหรับคนทั่วไปก็ดีมีความมีศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในพระรัตนตรัยของพระโสดาบันก็ดีเป็นเครื่องแสดงให้เห็นชัดอยู่แล้วว่า คุณธรรมที่เด่นสำหรับพุทธศาสนิกชนในระดับเบื้องต้นนี้ทั้งหมด ได้แก่ ศรัทธา” (Phra Brahmagunaporn (P.A. Payutto), 2012 : 682) ในหัวข้อธรรมนี้ท่านพุทธทาสได้อธิบาย ขยายความได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจซาบซึ้งและเกิดความรู้สึกซาบซึ้งใจ มีความประทับใจสามารถสร้างแรงจูงใจให้อยากปฏิบัติตามด้วยความเคารพนอบน้อม สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสำเร็จ ประโยชน์ในการแสดงความนอบน้อม เคารพสูงสุด ด้วยกาย วาจา ใจ พุทธบริษัททั้งหลายที่ยังปฏิบัติไม่ถูกต้องควรที่จะสร้างและปฏิบัติให้ถูกต้องทั้งทาง เนื้อหา ความหมาย และด้านภาษา เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ก้าวหน้าไปในทางแห่ง พระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

“วิเวก” ท่านพุทธทาสได้ยกพุทธภาษิต ความวิเวกเป็นสุขว่า “สุโข วิเวโก ตุมฺหิสฺส สุตฺตมฺมสฺส ปสฺสโต” แปลว่าวิเวกของบุคคลผู้มีธรรมะ อันสดับแล้ว เห็นอยู่ อิ่มอยู่นี้เป็นสุข ซึ่งปรากฏใน พระไตรปิฎกว่า “ความวิเวกเป็นสุขของผู้ยินดี, และผู้มีธรรมอันสดับแล้ว พิจารณาเห็นอยู่” (Tripitaka, 25/51/6) ซึ่งท่านได้ให้ความหมายที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย เช่น วิเวกคือความสงบ สงบ ไม่มีอะไรรบกวนของบุคคลผู้อิ่มแล้วในธรรมที่ตน เห็นแล้วเมื่อไม่มีสิ่งรบกวนทางกาย กายก็เกิดความสุข เป็นสุข นั่นคือวิเวกในส่วนกาย เมื่อไม่มีสิ่งรบกวนทางใจ ใจก็เกิดความสุข เป็นสุข นั่นคือวิเวกในส่วนจิต คือความวิเวกจากกิเลส ละกิเลส ได้ก็จะเกิดสุขจากวิเวก และนอกจากนี้ยังมีการสรุป เนื้อความในแง่มุมที่หลากหลาย ยกตัวอย่าง ประกอบ และเน้นลงสู่การปฏิบัติ เช่น “ถ้ามีจิตใจ สะอาด สว่าง สงบ จริตตามสมควรแล้ว หรือจะถึงที่สุดก็ตาม ย่อมได้รับความรู้สึกอย่างหนึ่ง คือสิ่งที่เรียกว่า วิเวก (Phra Dhammakosakaya (buddhadasa bhikkhu), 2002 : 34) มีวิธีการบรรยาย

แบบเชิงชวน สร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม เช่น “ขอให้สนใจคำวิเวก ซึ่งจะหาได้ตรงนี้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ด้วยการทำจิตใจอย่างนี้, นั่นก็เป็นเรื่องนิพพานตัวอย่าง เป็นนิพพานชิมลอง เป็นของที่ให้ชิมลอง เพื่อจะให้มีสมาธิพอใจสนใจยิ่งขึ้นไป (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 56) นอกจากนี้ท่านยังได้อธิบาย และสรุปความให้เห็นชัดเจนว่าความวิเวกเป็นความสุขเบื้องต้นที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ถ้ารู้จักสังเกต และทำความเข้าใจตนเอง ทำความเข้าใจคำว่า อิ่มอยู่ด้วยธรรมะ ความพอใจในธรรมะ จนกระทั่งให้เข้าใจความอิ่มสูงสุด คือไม่มีความต้องการ ไม่มีผู้ต้องการ

“อภัยปัชฌา” ท่านพุทธทาสได้กล่าวถึง หัวข้อความไม่เบียดเบียนเป็นสุข ท่านได้ยกพุทธภาษิตว่า “อภัยปัชฌาสุโข โลกเปตฺตมฺมสฺส สุตฺตมฺมสฺส ปสฺสโต” ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ความไม่เบียดเบียนกันและความสำรวมในสัตว์ทั้งหลาย เป็นสุขในโลก” (Tripitaka, 25/51/6) ท่านได้อธิบายโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายหลากหลาย แง่มุมทำให้ผู้อ่าน เข้าใจได้แจ่มแจ้งสามารถมองเห็นภาพชัดเจน และคล้อยตามว่าความไม่เบียดเบียนคือความไม่ประทุษร้าย หรือเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตด้วยกาย วาจา ใจ เป็นความสุขในโลก เช่น “ขอให้อยู่กับด้วยความรู้สึกที่เป็นเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาเป็นพื้นฐาน เราจะมีความรู้สึกอย่างที่ว่ามาแล้ว คือเป็นสุข” (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 77) “ตั้งใจไว้ให้ถูกต้อง อย่าให้เป็นไปในทางประทุษร้ายมันก็เย็นขึ้นมาทันที หรือมีความสุขขึ้นมาทันทีที่มีความ

พอใจตนเองขึ้นมาทันที รู้สึกว่าได้ทำความดีความ
พลอดภัยให้แก่ตัวเอง แล้วก็ไม่ได้เกิดกลัวอะไรขึ้นมา
ทันที” (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa
Bhikkhu), 2002 : 67)

“วิราคะ” ความคลายกำหนดเป็นสุข ท่าน
พุทธทาสได้ยกพุทธพจน์ว่า “สุขา วิราคตา โลเก,
กามานํ สมตักกโมติ” ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกว่า
“ความเป็นผู้มีวิราคะไปปราศแล้ว เป็นสุขในโลก,
ความก้าวล่วงซึ่งกามทั้งหลาย เป็นสุขในโลก”
(Tripitaka, 25/51/6) ท่านได้อธิบายขยายความไว้
ว่าความคลายกำหนดคือการก้าวล่วงเสียได้
ซึ่งความใคร่ในกามทั้งหลายในโลกนี้ เป็นสุขละกาม
ได้มากก็มีสุขมาก ละกามได้น้อยก็มีสุขน้อย
ไปจนถึง “วิราคะ” คือปราศจากราคะโดยสิ้นเชิง
ก็เป็นความสุขที่สูงขึ้นไป ท่านได้นำหลักธรรมที่สูง
ขึ้นมาบรรยายด้วยสำนวนภาษาที่เข้าใจง่ายโดยมี
การอธิบายขยายความ ยกตัวอย่างประกอบ เช่น
“ผู้ใดอยากจะใช้ทางหรือวิธีการอันไหน ทำให้จิต
ไม่หงุดหงิดกระตือรือร้นประทุษร้ายสิ่งใดทำได้
เท่าไรมันก็จะมีความสุขเท่านั้น หรือความไม่
กำหนดย่อมใจในสิ่งใด นอกนั้นก็ทำได้ตามสัดส่วน
ที่ตัวจะกระทำได้ แต่ถึงอย่างนั้นคนทั่วไปที่ยังไม่
พระอริยเจ้าชั้นใดๆก็ยังมีทางที่จะทำได้ตามสัดส่วน
ของตน และก็จะได้รับความสุขอันแปลกประหลาด
นี้ที่ไม่เคยรับมาก่อน” (Phar Dhammakosakaya
(Budthatat Bhikkhu), 2002 : 99)

“ละความยึดมั่น ถือมั่น” การนำอัสมิ
มานะออกไปได้เป็นสุข ท่านพุทธทาสได้ยกพุทธ
พจน์ว่า “อสมิมานสส โย วินโย, เอตเวปรมสุขติ”
ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “การกำจัดซึ่งอัสมิ

มานะเสียได้, นี้แล เป็นสุขอย่างยิ่ง ฯ” (Tripitaka,
25/51/6) ท่านได้อธิบายขยายความไว้ว่าการละ
อัสมิมานะ คือการไม่ยึดมั่น ถือมั่น ว่าตัวกู ของกู
ละความรู้สึกว่าเป็นตัวตนเสียได้เป็นสุขอย่างยิ่ง
ท่านได้นำหลักธรรมที่สูงขึ้นมาบรรยายด้วยสำนวน
ภาษาที่เข้าใจง่าย โดยมีการอธิบายเปรียบเทียบ
ขยายความ ยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพชัดเจน
เช่น “ถ้าเรายกก้อนหินก็บอกว่าหนัก แต่ถ้าเผอิญ
หินก้อนนั้นมันเป็นทองคำขึ้นมา มันก็เอาเรียวเอา
แรงที่ไหนก็ไม่รู้มาหอบขึ้นวิ่งแจ้นไปเลย นี่ก็เพราะ
ความยึดมั่นถือมั่นในก้อนหินนั้นมันมีน้อยหรือมัน
ไม่ค่อยมี แต่พอเห็นมันเป็นทองคำก้อนใหญ่เท่านั้น
เพราะว่ามีความพอใจหลงใหลอะไรมาช่วยกัน
ครอบงำไม่ให้รู้สึกหนัก มีอารมณ์อย่างอื่นที่มาช่วย
ปิดบังความยึดมั่นถือมั่นนี้ หลายอย่างชนิดด้วย
กันไป” (Phar Dhammakosakaya (Budthatat
Bhikkhu), 2002 : 113)

“สันติ” ท่านพุทธทาสได้ยกพุทธภาษิตว่า
“นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ” ความรักเสมอด้วยตนไม่มี
“นตฺถิ สนฺตปิรํสุขํ” ความสุขอื่นยิ่งไปกว่าความ
สงบไม่มี เป็นพระพุทธานุศาสน์ติดต่อกันจากหัวข้อ
แห่งธรรมเทศนาที่เป็นขั้นที่สูงที่ท่านได้กล่าวไว้ต่อ
เนื่อง ทั้งสองอย่างเป็นพุทธภาษิตที่มาคู่กัน ที่ว่า
ความรักอื่นเสมอด้วยตนไม่มี เป็นการบอกให้ทราบ
ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า ตน นั้นมันมิได้มีอยู่จริง แม้จะรัก
ตนมากมายอย่างไรก็ไม่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง
หรือเป็นความสงบได้ ความสงบเป็นความหยุด
รำงับลงของราคะ โทสะ และโมหะดังเช่น “พอพูด
ถึงความสงบก็ต้องแบ่งได้เป็นชั้นๆ ว่าสงบจริงเด็ด
ขาดหรือว่าสงบชั่วครว หากสงบเล็กน้อยมันก็มี

ความสุขเล็กน้อย สงบมากก็มีสุขมาก (Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu), 2002 : 137) ในการบรรยายท่านได้ใช้ภาษาทางธรรมคำศัพท์บาลี และศัพท์ทางพุทธศาสนา และได้ให้ความหมายอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่สำคัญ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างต่อเนื่อง หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ท่านได้นำมาแสดงเทศนาและยกมาอธิบายขยายความเหล่านี้ ดังเช่น ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมฉบับปรับปรุง มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า “เมื่อทำลายวงจรในปฏิจลสมุปบาทหลงก็เท่ากับทำลายชีวิตแห่งความทุกข์หรือทำลายความทุกข์ทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นจากการ (มีชีวิตอยู่อย่าง) มีตัวตนซึ่งเป็นภาวะที่ตรงกันข้ามอันได้แก่ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอยู่อย่างไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนอยู่อย่างอิสระอยู่อย่างประสานกลมกลืนกับธรรมชาติหรืออยู่อย่างไม่มีทุกข์” (Phra Brahmagunaporn (P.A. Payutto), 2012 : 166)

“ความสุขตามทัศนะในพระพุทธศาสนามีความหมายกว้างขวาง แต่หากกล่าวเฉพาะความสุขที่บุคคลทั่วไปรู้จักและสามารถเข้าถึงได้เป็นความรู้สึกลึก (เวทนา) สบายกายหรือสบายใจที่ทำให้เกิดความยินดีและพอใจเมื่อมีการสัมผัสรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลสัตว์สิ่งของรวมไปถึงรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งต้องกายและค่านิยมความคิด ความจำหรือความรู้ต่างๆ ที่ปรากฏในใจ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้ภาษาทางศาสนาเรียกว่า “อารมณ์” (สิ่งที่จิตรับรู้) หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่อง “ความสุข” ว่าไม่ใช่เป้าหมายหรืออุดมคติของชีวิตที่แท้จริง “วิมุตติหรือความหลุดพ้น (จาก

ทุกข์)” ต่างหากที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมคติที่แท้จริงความสุขเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญยิ่งของจิตที่จะขาดไปเสียมิได้เท่านั้นที่คนดังกล่าวนี้มีความสำคัญมากทำให้บุคคลมีที่ที่และการปฏิสัมพันธ์ กับเรื่องความสุขได้ถูกต้อง” (Kraisirawuthi, 2013 : 5) ดังนั้น หลักคำสอนที่เป็นหัวใจในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่อง “ทุกข์และความดับสิ้นไปแห่งทุกข์” ตามที่มีพุทธพจน์ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกดังนี้ “ในกาลก่อนด้วยในบัดนี้ ด้วยเราย่อมบัญญัติทุกข์และความดับแห่งทุกข์ฯ” (Tripitaka, 12/278/286) ดังนั้น “ภาวะความดับสิ้นไปแห่งทุกข์นี้ หากจะใช้ชื่อเรียกโดยอนุโลมให้เป็นความสุข ก็เรียกว่า “วิมุตติสุข” แต่มีความแตกต่างจากเรื่องความสุขที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนอย่างสิ้นเชิงกล่าวคือไม่ใช่ความสุขที่บุคคลจะปรุงแต่งสร้างสรรค์หรือทำให้เกิดขึ้นได้โดยตรง แต่เป็นความสุขที่จะปรากฏขึ้นเอง ภายหลังจากที่บุคคลสามารถปฏิบัติจนละเหตุแห่งทุกข์ คือ อวิชชา ตัณหาอุปาทาน หรือสังโยชนอันเป็นเครื่องร้อยรัดให้ติดจมอยู่ในกองทุกข์ได้จนหมดสิ้นซึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ยังได้จำแนกลึกลงไปอีกว่ามีความหยาบ-ละเอียดของการละให้หมดสิ้นไปเป็นขั้นๆ ไปตามลำดับอีกด้วย” (Kraisirawuthi, 2013 : 4) ส่วนเรื่องความสุขนั้นพระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสสอนเช่นเดียวกัน แต่เป็นเรื่องที่แตกต่างจาก “ความดับสิ้นไปแห่งทุกข์” โดยเรื่องของความสุขเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถปรุงแต่งสร้างสรรค์หรือทำให้เกิดขึ้นได้โดยตรงแม้บุคคลที่มีกิเลสก็สามารถทำได้และยังไม่ใช่สิ่งที่จัดว่าเป็นอุดมคติของชีวิตแต่อย่างใดฐานะสูงสุดของเรื่องความสุขจริงๆ แล้วเป็นองค์

ประกอบสำคัญประการหนึ่งของจิตที่จะขาดเสียมิได้ทั้งในการดำเนินชีวิตเพื่อความเป็นปกติสุขในวิถีของปุถุชนทั่วไปและแม้ในวิถีชีวิตของบุคคลที่มุ่งหวังการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความดับสิ้นไปแห่งทุกข์

เนื้อหาสาระของหลักธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ล้วนให้ความสำคัญกับความสุขทางใจมากกว่าความสุขทางกายและในบทสุดท้ายของหัวข้อธรรมหนังสือเล่มนี้ ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่าธรรมเทศนาทั้งหมดที่เป็นพุทธอุทานที่ท่านได้แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ เป็นเรื่องเดียวกันคือล้วนแสดงถึงความสุข ความสงบ ไม่ว่าจะเป็น ความวิเวก ความไม่เบียดเบียน ความคลายกำหนด และการละอัสมิมานะออกได้ ธรรมบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุ ในหนังสือเล่มนี้ว่าที่แท้จริงแล้วคำว่า “สุขแท้” และสิ่งที่แฝงอยู่ในธรรมบรรยายของท่านนั้นหมายถึง สงบ เย็น นิพพาน นั่นเอง

2. เห็นด้วยข้อสังเกต

เห็นด้วย: ธรรมบรรยายที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สุขแท้” เป็นแนวทางและวิธีการ ที่เอื้อให้พุทธศาสนิกชนนำไปแสวงหาความสุขแท้ที่คนทุกคนพึงปรารถนา ผู้วิจารณ์เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะถ้าแต่ละคนได้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รู้จักสังเกต พิจารณาให้เห็นธรรมะตามสมควรก็จะนำความสุขมาให้ และสิ่งที่สำคัญเบื้องต้นที่จะนำพาให้ทุกคนนำไปปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์ได้อย่างแท้จริงคือ ศรัทธา ความเชื่อและวิริยะความพากเพียรที่ประกอบด้วยปัญญาของบุคคลนั้นๆ หลักธรรมทั้งหลายที่ท่าน

พุทธทาสได้แสดงไว้เป็นแก่นแท้ของหลักธรรมที่จะนำสุขมาให้ ทั้งนี้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสุขแท้นั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่ามีพื้นฐานและความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ดังเช่น วคิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจริยศาสตร์ (ศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณงามความดีและศิลปะในการตัดสินใจ) ข้อความตอนหนึ่งว่า “...ความสุขเป็นความเบิกบานของชีวิต เป็นความสมบูรณ์ของชีวิต แต่ความสุขนั้นต้องมีมูลฐานมาจากคุณธรรม” (Intasara, 2002 : 289) เมื่อนุชย์เชื่อว่าสิ่งที่ประเสริฐสุดที่ปรารถนานั้นไม่มีอะไรนอกเหนือจากความสุขความสุขที่มนุษย์แสวงหานั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานด้านคุณธรรมของแต่ละคนมีรูปแบบที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้างตามความพอใจของแต่ละคนดังนั้นผู้ที่ไม่เสพงาม นั่นคือ “ความคลายกำหนด” หรือผู้ที่ต้องการแสวงหาสุขที่แท้จริงจึงต้องแสวงหาจุดสูงสุดที่สูงกว่านั้น คือ ต้องเจริญจิตสิกขา และการเจริญจิตสิกขาที่วิเศษสุดต้องเริ่มที่ความสงบ นั่นคือ “ยินดีในวิเวก” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นปกติที่เรียกว่า ศีล และความสงบจะสามารถเกิดขึ้นอย่างจริงจังได้ ต้องล้วงลึกเข้าไปจนสามารถวิพากษ์วิจารณ์การติดยึดในตัวตนของเรา ลดคลายความคิดในตัวตน นั่นคือ “การนำอัสมิมานะออกไปได้” จนกระทั่งเห็นว่าตัวตนนั้นเป็นของปลอม นั่นแหละคือปัญญา ดังพุทธพจน์ว่า “ผู้หมายรู้ในสิ่งทั้งหลายว่าเป็นอนัตตาจะลูถึงภาวะที่ถอนเสียได้ ซึ่งอัสมิมานะเป็นนิพพานในปัจจุบันทีเดียว” (Tripitaka, 25/89/128) และเมื่อเข้าใจว่าสิ่งต่างๆ โยงใยถึงกันเป็นอทิปปัจจยตา ปัญญาจะนำไปสู่ความกรุณา คือ ความรัก กล่าวคือ เราจะรักคนอื่น

รักสัตว์อื่น รักธรรมชาติทั้งหมด สุขด้วยปัญญานี้จะทำให้รักผู้อื่นยิ่งกว่าตัวเราเอง รักสัตว์อื่นยิ่งกว่าตัวเราเอง และรักธรรมชาติยิ่งกว่าตัวเราเองจึงจะเป็น “สุขแท้” ตามที่ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในหัวข้อธรรม “ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข” ซึ่งในทางพุทธศาสนาถือว่า สุขแท้ที่เกิดขึ้นจากไม่เบียดเบียนเป็นความสุขที่เราอดทนทนเกื้อกูลให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย

ผู้วิจารณ์ เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะหลักธรรมทั้งหลายในพุทธศาสนาล้วนแสดงถึงความสุขทั้งทางกาย วาจาใจ คือให้มีความสำรวม เมื่อมีความสำรวมปราศจากกิเลสทั้งปวงก็จะมีความสุขสงบสุขไม่มีอะไรมารบกวน ดังเนื้อหาสาระทั้งหมดของธรรมะบรรยายของท่านพุทธทาสตามหลักพุทธศาสนาสามารถกล่าวได้ว่าเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงความสุขที่เริ่มจากภายในจิตใจ ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “นิรามิสสุข” หมายถึง ความสุขที่ไม่ต้องวิ่งไปหาจากภายนอกแต่เป็นความสุขเกิดจากภายใน ความสุขประเภทนี้เรียกว่านิพพาน สุขคือความสุขที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงดังพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า “นิพพานํ ปรมิ สุขํ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง” (Tripitaka, 25/204/96)

4. คุณค่าของหนังสือ

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้คือเนื้อหาสาระจากหลักธรรมสูงสุดที่เป็นแก่นแท้ของหลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและเป็นที่ปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ทุกคนเป็นหนทางที่จะนำมาซึ่งความสุขสงบ และสิ่งที่สำคัญคือผู้อ่านสามารถนำหลักธรรมต่างๆ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสุข

ที่แท้จริงตามหลักพุทธศาสนาที่ผู้อ่านสามารถสามารถนำไปฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้เนื้อหาสาระตามหลักธรรมที่ท่านได้บรรยายทำให้ผู้อ่านเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและอยู่ร่วมกันในสังคมส่วนรวมได้อย่างสงบสุข

หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ของผู้ที่สนใจ เกี่ยวกับเรื่องของแนวทางในการปฏิบัติให้ได้รับความสุขแท้จริงตามหลักพุทธศาสนาผู้ที่เริ่มสนใจเกี่ยวกับแนวคิดนี้ หนังสือเล่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี สามารถชี้แนะช่องทางและแนวคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พร้อมทั้งเป็นช่องทางในการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานมาแล้ว มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติทางด้านจิตใจ ให้เกิดปัญญาได้ด้วยตนเอง เพราะถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมทั้งหลายตามที่กล่าวมานั้นแล้วก็จะถึงจุดหมาย เดียวกันคือความสุข ถ้าประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยตนเองแล้ว ย่อมเจริญ งามทั้งทางโลกและทางธรรมจนกลายเป็น “สุขแท้” ด้วยปัญญานั้นเอง หนังสือเล่มนี้ยังเปรียบเสมือนคู่มือเล่มหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถกลับมาศึกษาเพิ่มเติมได้ในทุกโอกาสและสามารถทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกิดความศรัทธา ความเชื่อวิริยะความพากเพียรเพื่อนำไปปฏิบัติสืบทอดให้เจริญงามก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดาที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ “สุขแท้” คุณค่าทางด้านวรรณกรรมของหนังสือเล่มนี้ ในการบรรยายท่านได้ใช้ภาษาที่เป็นคำศัพท์ภาษาบาลีและศัพท์ทางพุทธศาสน์ แต่ท่านได้ให้ความหมายอธิบายขยายความเพิ่มเติมยกตัวอย่างประกอบด้วยสำนวนภาษาธรรมดาที่เข้าใจง่ายในประเด็นที่สำคัญ ใช้ถ้อยคำที่

ลึกซึ่งทำให้เกิดความซาบซึ้งตามหลักธรรม มีการนำเสนอเนื้อหาได้แจ่มแจ้ง และมีการสรุป ทบทวนเนื้อหาที่ได้บรรยายไปแล้วเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดความต่อเนื่องและเข้าใจชัดเจน สร้างแรงจูงใจชักชวนให้อยากนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมเร้าใจให้เกิดความศรัทธา ความเชื่อ และวิริยะความพากเพียรของผู้ปฏิบัติ ช่วยบำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบาน ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะนำไปต่อยอดด้วยการศึกษาเพิ่มเติมและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตในปัจจุบันได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตหลากหลายมิติหลายแง่มุม

5. สรุป

พระพุทธภาษิตที่ท่านพุทธทาสได้แสดงพระธรรมเทศนาไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นพระพุทธอุทาน คือทรงเปล่งออกมาด้วยความรู้สึกในขณะที่เสวย วิมุตติสุขอยู่ ณ ต้นไม้แห่งหนึ่งในวันหนึ่งที่ตรัสรู้แล้วใหม่ๆ พระพุทธอุทานนี้ล้วนแต่แสดงสิ่ง

ซึ่งเป็นสุข พระองค์ไม่ได้ทรงประสงค์ที่จะมีเจตนาที่จะแสดง แต่ว่าเป็นความรู้สึกที่ตรัสดังออกมาจากข้างใน จึงต้องเอ่ยพระโอษฐ์มีเสียงออกมาพุทธภาษิตทั้งหมดที่ท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเดียวกันคือความสงบสุข เนื้อหาสาระได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เป็นแก่นแท้และเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความสุขแท้ เริ่มตั้งแต่ความสุขขั้นพื้นฐานที่เป็นการสร้างเสริมศรัทธา ความเชื่อไปจนถึงขั้นสูงสุดตามลำดับ เริ่มจากหัวข้อ นโมและสรณาคมน์ สุขจากการเข้าถึงพระรัตนตรัย ลำดับต่อมาคือความวิเวกเป็นสุข เป็นสุขที่เกิดจากความสงบสงัด สิ่งที่เราเรียกว่าตัวตนนั้นมันมิได้มีอยู่จริง ความรักตนนี้จึงไม่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง และสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ถ้าจิตใจสงบจากราคะ โทสะ โมหะ จะเกิดเป็นความสงบสุข ซึ่งเป็นการนำเสนอหลักธรรมเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขที่สูงตามลำดับ

References

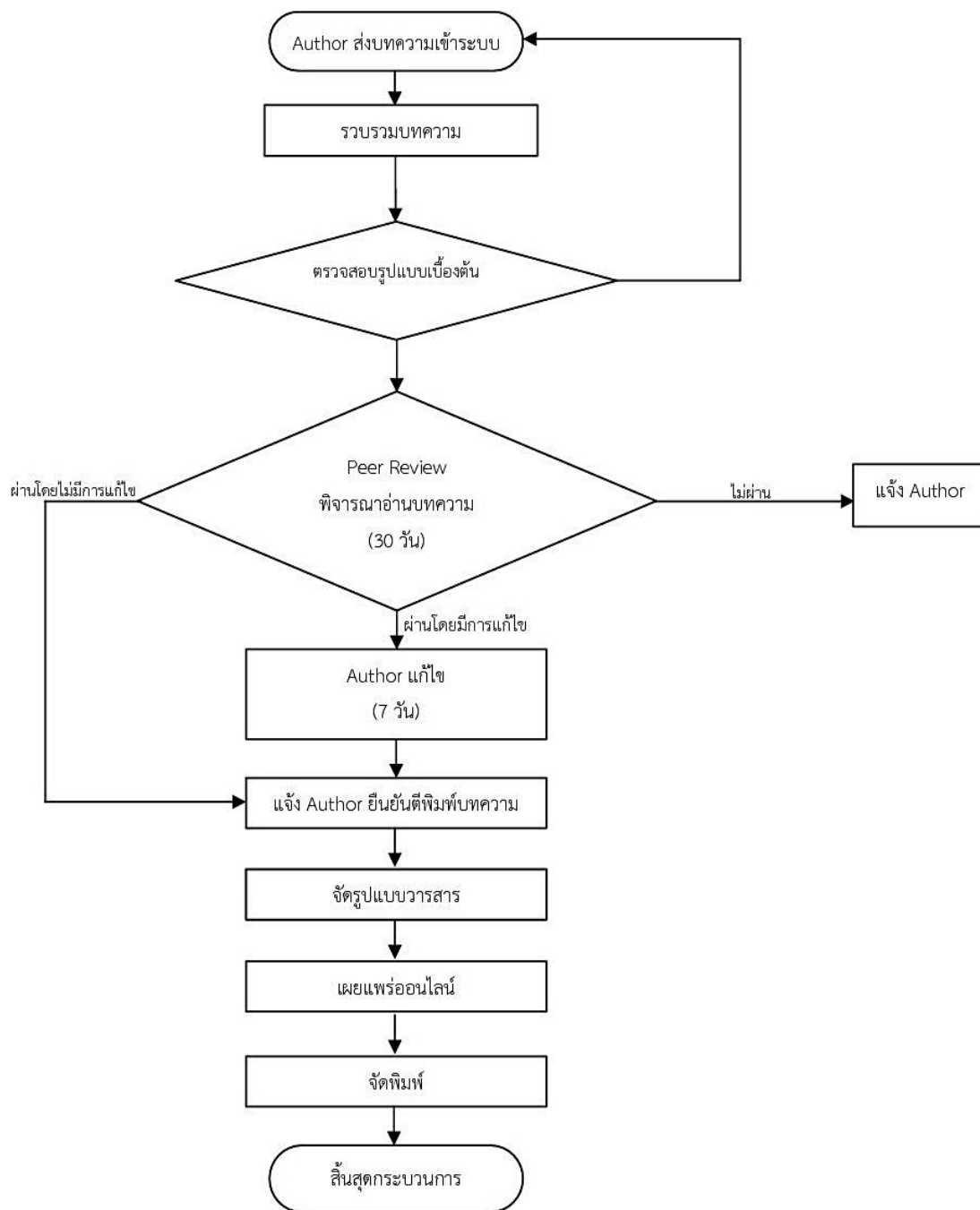
- Intasara, W. (2002). *Ethics*. (The science of virtue and art in decision making). Bangkok : Bannakit Publishing House Co., Ltd.
- Kraisirawuthi, S. (2013). *Happy All Buddhism*. Bangkok : Thammasat University Chulalongkorn University,
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tripitaka*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Dhammakosakaya (Buddhadasa Bhikkhu). (2002). *True happiness*. Bangkok : Health Publishing House.
- Phra Brahmagunaporn (P.A. Payutto). (2012). *Buddha's teachings*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-283-546-7 (ต่อ 114)

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณ ต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลัก เกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ใน เครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ตัวอย่างเช่น (พระไตรปิฎก, 27/855/191)

(Tipitaka, 27/855/191)

1.2 หนังสือ

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิริรัตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องค้นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.3 วารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าให้อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าให้อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)
(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)
(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.5 สัมภาษณ์

(ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต), 15 สิงหาคม 2557)

(Phrakru Suvithanphatthanabandhit, Interview, August 15 2014)

1.6 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

การเขียนบรรณานุกรม

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด :

ชื่อมหาวิทยาลัย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka : Thai Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

2. หนังสือ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. วารสาร :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

Prescott, S.G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ระดับวิทยานิพนธ์./ ชื่อคณะ./ : ชื่อมหาวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. *Master of arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. สัมภาษณ์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ตำแหน่ง(ถ้ามี)./ สัมภาษณ์.

Phrakru Suvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>. (Accessed 12 February 2014).

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399 <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) นางสาวสาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

